

LOKALNI PROGRAM ZA MLADE GRADA LABINA

Kolovoz 2015.

SADRŽAJ

1.	UVOD	4
2.	METODOLOGIJA IZRADE PROGRAMA	8
3.	FAZE IZRADE PRIJEDLOGA LOKALNOG PROGRAMA ZA MLADE GRADA LABINA.....	11
3.1	Prva, eksplanatorna faza	12
3.2	Druga faza: priprema za procese “strukturiranog dijaloga” s mladima	14
4.	MAPA ZAJEDNICE GRADA LABINA	18
4.1	Rezultati prikupljenih podataka za stvaranje slike životnih uvjeta mladih Labina	18
4.1.1	Opći podaci o dostupnim resursima od interesa za mlade na području Grada Labina	18
4.1.2	Društveni kontekst života mladih Labina	18
4.1.3	Opći podaci o mladima Grada Labina (socio-demografski i ostali dostupni podaci o mladima).....	20
5.	JAVNI PRIHODI GRADA I ULAGANJA U MLADE.....	37
5.1	Grad kao nositelj ulaganja u javne potrebe stanovništva, odnosno mladih.....	37
6.	ANALIZA STANJA PREMA PODRUČJIMA DJELOVANJA OD INTERESA ZA MLADE (IZ EU STRATEGIJE ZA MLADE).....	49
6.1	Na što mladi Labina mogu računati? (“mapa zajednice”).....	50
6.2	Analiza razvijenosti i kapaciteta organizacija civilnog društva koje djeluju na području Grada Labina.....	52
6.3	Rezultati provedenog ispitivanja kapacitiranosti/razvijenosti civilnog sektora Labina .	56
6.3.1	Kapaciteti i razvijenost udruga.....	57
7.	OBRAZOVANJE (FORMALNO I NEFORMALNO).....	81
7.1	Predškolski odgoj i obrazovanje	82
7.2	Osnovni odgoj i obrazovanje	86
7.3	Srednje školstvo.....	91
7.4	Visoko i ostalo obrazovanje (ustanove za obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje).....	92
8.	PODRUČJE ZAPOŠLJAVANJA I PODUZETNIŠTVO.....	103
8.1	Ulaganja Grada u osiguravanje uvjeta za razvoj i poticanje poduzetništva i zapošljavanja	113

9.	ZDRAVLJE I BLAGOSTANJE (SPORT I DR.).....	126
10.	PODRUČJE DRUŠTVENE IS/UKLJUČENOSTI MLADIH	140
11.	KULTURA I STVARALAŠTVO	156
12.	PARTICIPACIJA/SUDJELOVANJE MLADIH, VOLONTIRANJE, DRUŠTVENA POKRETLJIVOST (MOBILNOST).....	177
12.1	Participacija/sudjelovanje mladih.....	177
12.2	Volonterske aktivnosti.....	189
12.3	(Mobilnost), Mladi i svijet.....	192
13.	POPIS DOKUMENATA I PUBLIKACIJA, OKVIRNI PREGLED ZAKONA	196

REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
GRAD LABIN
GRADSKO VIJEĆE
KLASA: 021-05/15-01/55
URBROJ: 2144/01-01-15-1
Labin, 3. kolovoz 2015.

Na temelju članka 31. Statuta Grada Labina („Službene novine Grada Labina“, broj 9/09., 9/10. – lektoriran tekst, 8/13.), Gradsko vijeće Grada Labina na sjednici 3. kolovoza 2015. godine, donijelo je

ODLUKU O DONOŠENJU LOKALNOG PROGRAMA ZA MLADE GRADA LABINA

1. UVOD

Javne politike za mlade na europskom su prostoru, na nacionalnim (državnim) i lokalnim razinama već desetljećima sastavni dio političkog djelovanja i planiranja ulaganja iz javnih prihoda. Na razini Europske unije, politikama za mlade bave se Vijeće Europe, Europski parlament i posebno Europska komisija. I prije osnivanja Europske unije, a posebno od njenog osnivanja do danas doneseno je više strateških dokumenata, preporuka, pokrenuto više inicijativa i sklopljeno sporazuma, kao i osigurano sredstava za financiranje potreba i unaprijeđenje položaja mladih u državama članicama EU, ali i onih koje to namjeravaju postati¹. Najvažniji dokumenti na kojima se temelji izrada ovoga Programa jesu:

- Ustav Republike Hrvatske
- Vlada Republike Hrvatske (2014.) Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2014. do 2017. godine
- Zakon o savjetima mladih (2014.)
- **u izradi je prijedlog “Zakona o mladima“ (2015.)**
- Deklaracija o ljudskim pravima
- UN konvencija o pravima djeteta (od 0 do 18 godina)
- UN World Programme for Action for Youth (2010) (od 15 do 24 godine)
- UNESCO (2002.): **Mainstreaming the needs of youth – Youth Vulnerability**, Youth Co-ordination Unit of the Bureau of Strategic Planning United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris
- United Nations (2006.): **Social Policy and Development Division - Guide to the Implementation of the World Programme of Action for Youth**, New York
http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wpay_guide.pdf

¹ Na kraju dokumenta je spisak svih važnijih dokumenata i sporazuma koji uključuju politike za mlade, kao i ostale literature korištene za izradu ovoga programa.

- Europska komisija (2009.) [An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering](http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm) (Commission communication – 2009), http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm.
- European Council (2009.) : **The EU Youth Strategy 2010 – 2018**. Brussels
- European Council (2005.) : **The European Youth Pact**, Brussels
- Vijeće Europe (2010.) [Council resolution on a renewed Framework for European Cooperation in the Youth Field](#) (2010-2018)
- Europska komisija i Vijeće (2012.) [2012 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field \(2010-18\)](#)
- Europska komisija (2011.) [EU Indicators in the Field of Youth](#)
- Europska komisija (2007.) Youth in Action Programme (2007 - 2013) i (2014.) ERASMUS+
- Commission of the European Communities (2001.): **White Paper 2001**, Brussels
- Commission of the European Communities: **Youth Report 2009.**, 2009, Brussels
- ERYICA (2004) : **Europska povelja o informiranju i savjetovanju mladih**, Bratislava i drugi.

Republika Hrvatska uključena je u trendove EU politike za mlade, pa je tako 2007. Hrvatski sabor donio Zakon o osnivanju savjeta mladih, a strateški dokumenti (programi) kojima se utvrđuju smjernice javnih politika prema i za mlade doneseni su već 2006. godine, a sljedeći od 2009. do 2013. godine. Tijekom izrade ovog Programa Vlada Republike Hrvatske je 2014. godine usvojila Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2014. do 2017. godine, u nastojanju da se osigura uključivanje mladih u političko odlučivanje, ali i potakne sudjelovanje u javnom životu u zajednici u kojoj žive. Od 2007. godine do danas manjina jedinica lokalne i regionalne samouprave² je osnovala savjete mladih, kao što je manjina gradskih vijeća i/ili županijskih skupština usvojila lokalne/regionalne programe za mlade. Neke jedinice lokalne i regionalne samouprave su pristupile izradi „akcijskih planova za mlade“ a da nisu izradili program ili strategiju³, što je u neku ruku „prozor bez okvira“.

Republika Hrvatska je administrativno podijeljena na 20 županija (i Grad Zagreb), 429 općina, 126 gradova, a u većini nije osnovan savjet mladih ili izrađen lokalni program djelovanja za mlade. Savjeti mladih i lokalni programi djelovanja za mlade ključne su karike između mladih u zajednici i javnih politika, a upravo djelovanje savjeta mladih, kao i izrada i praćenje strateškog dokumenta o ulaganjima u mlade mogu garantirati i osigurati mladima uspješnije uključivanje u donošenje odluka i u društvo općenito. Osim toga, mladima je sve više potrebno mjesto okupljanja koje će zamijeniti parkove, ulice, kafiće ili računala na kojima provode sve više vremena. Centri za mlade, klubovi za

² U nastavku skraćeno: JL/RS

³ „Program za mlade“ je strategija ili program koji uključuje ciljeve, rezultate istraživanja o glavnim problemima, iz kojih se određuju i usklađuju prioritete u područjima koje zahvaća program/strategija. On je uglavnom usklađen s programima iste vrste na više nivou (državnom, međunarodnom), uzimajući u obzir i dajući prioritete lokalnosti. Na osnovi uočenih problema, izdvojenih ciljanih skupina, preporučaju se mjere za unaprijeđenje pojedinih područja. Strateška/programska matrica obuhvaća ciljeve programa, mjere za unaprijeđenje/rješavanje problema/zadovoljavanje potreba, nositelje (ključne dionike) provedbe mjera, kao i vremenski rok, za svako od područja zasebno. Akcijski plan je operativni dokument koji se donosi nakon što je usvojen program, a akcijski plan obuhvaća konkretne aktivnosti koje proizlaze iz mjera (iz progama). To su dva dokumenta, a izrada akcijskog plana zahtjeva terminski financijski plan, što znači da moraju jasno biti određeni, nositelji, npr. JL/RS može biti nositelj provedbe mjera u programu, no nositelj aktivnosti može biti npr. organizacija civilnog društva, JL/RS ili neka druga ustanova i sl. U akcijskom planu se planiraju potrebna financijska sredstva i svi ostali detalji koji se odnose na obaveze i aktivnosti. Program govori o ciljevima, a akcijski plan govori o konkretnim aktivnostima za postizanje tih ciljeva.

mlade i slični prostori osiguravaju mladima infrastrukturu za djelovanje, neformalnu edukaciju i provedbu aktivnosti po mjeri mladih, pa već nekoliko godina nadležno ministarstvo financira rad klubova ili centara za mlade, kao i lokalnih info-centara za mlade. Karika koja nedostaje, a za koju se predviđaju procesi pokretanja javne valorizacije i priznavanja, a definirana je kao jedan od ciljeva u novom Programu za mlade je **profesionalizacija rada s mladima** (*youthworker*). Kako je osposobljavanje osoba koje rade s mladima do sada bilo prepušteno stihiji i pojedinačnom entuzijazmu osoba i organizacija civilnog društva koje rade s mladima, a postoje različiti profili i načini rada s mladima, pa je potrebno regulirati i ovaj sektor.

Organizirani oblici djelovanja mladih, osim organizacija civilnog društva poput studentskih udruga, udruga mladih i za mlade su i drugi oblici organiziranog djelovanja mladih. To su podmlatci političkih stranaka, podmlatci vjerskih zajednica, učenička vijeća pri školama, studentski zborovi pri fakultetima i dr. pa su mogućnosti za djelovanje mladih otvorene na svim razinama. Svi ovi organizirani oblici djelovanja mladih mogu predlagati svoje predstavnike za izbor u savjete mladih. U Hrvatskoj svaka srednja škola, prema Zakonu o odgoju i obrazovanju ima pravo konstituirati učenička vijeća kao tijela koja zastupaju interese učenika, a isto se odnosi i na studente i fakultete.

Savjet mladih, zamišljen kao posredničko i konzultativno (savjetodavno) tijelo između mladih iz zajednice i donositelja političkih odluka, ima izuzetno dobru političku poziciju. No, na žalost, još uvijek niti mladi, a niti donositelji političkih odluka nisu pokrenuli procese dijaloga i savjetovanja s mladima o pitanjima koja su od interesa za mlade. Savjeti mladih, ako i jesu konstituirani uglavnom djeluju deklarativno i/ili se njima manipulira. Rijetki su primjeri konstruktivnog dijaloga i uspješnog rada savjeta mladih. Novi zakon o savjetima mladih predviđa obavezu izvršnog i predstavničkog tijela da informira i savjetuje članove savjeta mladih o aktivnostima i pitanjima od interesa za mlade. Nevjerovatna je činjenica da niti jedna institucija nema točnih podataka o broju osnovanih savjeta mladih pa se tako navodi da su oni osnovani u 83% županija, odnosno u 74% gradova i u 28% općina (Agencija za mobilnost, 2012., prema Koprić, 2011.). U nadležnosti Ministarstva socijalne politike i mladih je praćenje i nadzor nad izvršavanjem Zakona o svjetima mladih pa će to možda potaknuti JL(R)S na veći angažman oko konstituiranja ovoga tijela. Isto tako očekuje se i izrada „zakona o mladima“.

Većina jedinica lokalnih/regionalnih samouprava nema dovoljno interesa za poticanje mladih na organizirano djelovanje i sudjelovanje u donošenju odluka te razumijevanja nove uloge mladih, tako da su mladi često suočeni s većinom od sljedećih problema:

- nerazumijevanje i nepovjerenje lokalnih vlasti za potrebe mladih
- nedovoljna podrška mladima, a naročito radu savjeta mladih, kao savjetodavnog tijela predstavničke vlasti na lokalnoj razini. Pasivan odnos lokalnih i regionalnih vlasti prema ovom tijelu, dijelom je uzrokovan načinom biranja članova savjeta mladih (biraju ih članovi predstavničkog tijela - gradska i općinska vijeća) pa su ta tijela politizirana
- prekomplikirana birokratska i administrativna procedura za prijavu projekta za mlade, bez edukativne podrške mladima, nedovoljno javnih poziva i natječaja za financiranje programa i projekta koji zadovoljavaju potrebe mladih
- stanje u sportu, odnosno bavljenjem fizičkim aktivnostima koje je u EU vrlo važna preventivna aktivnost, odnosno protektivni faktor, u Hrvatskoj je vrlo nepovoljno za mlade. Sportski klubovi su uglavnom orijentirani na postignuća, na nagrade i pobjedu na natjecanjima jer su to najčešće kriteriji financiranja iz javnih prihoda, što je prilično nepovoljno za mlade. Mladi u sportskim klubovima, kojih ima izuzetno puno, na razini jedinica lokalnih samouprava najčešće nemaju nikakav utjecaj na donošenje odluka te ne sudjeluju aktivno u radu kluba – oni treniraju, natječu se i najčešće samo izvršavaju zadatke. Aktivno bavljenje sportom i

imperativ uspjeha i rezultata na natjecanjima je segregiralo mlade sportaše od sudjelovanja u drugim aktivnostima u zajednici (nemaju vremena zbog svakodnevnih napornih treninga), pa se o njima niti ne raspravlja, osim u kontekstu postignutih rezultata. Usprkos postojanju školskih i akademskih sportskih društva veći dio mladih nije uključen u bavljenje fizičkim aktivnostima kao aktivnostima koje vode zdravom načinu života

- podmlatci političkih stranka u Republici Hrvatskoj nemaju autonomnost, a najčešće niti nisu priznati kao članovi političkih stranka, najčešće djeluju u skladu s potrebama stranaka a ne mladih koje eventualno jednoga dana mogu zastupati i slično.

Ovaj strateški dokument (Lokalni program za mlade Grada Labina) u normativnom smislu je prilagođen dokumentima usvojenim na nacionalnoj razini, a u njega su ugrađeni demokratske norme i iskustva iz javnih politika za mlade iz okruženja. Osim reguliranja odnosa prema mladima na međunarodnoj i nacionalnoj razini, izrazito je važno donijeti ovakve strateške dokumente na lokalnoj razini jer je lokalna razina političkog djelovanja i sudjelovanja općenito najbolje mjesto za utjecaj i unaprijeđenje položaja mladih.

„Lokalni programi za mlade“ i iz njega izvedeni akcijski ili provedbeni planovi su upravni akti koje donosi predstavničko tijelo jedinica lokalne/regionalne samouprave. U RH, mnogi gradovi i županije su usvojili ili izradili ovakve dokumente, unatrag destetak godina. Metodologija izrade ovakvih dokumenta je raznolika, što se tiče pouzdanosti i valjanosti korištenih metoda. Isto tako, upitna je implementacija donesenih mjera i odgovornost nositelja aktivnosti. Na žalost, sankcioniranje jedinica lokalne/regionalne samouprave u slučaju ne pridržavanja „vlastitih odluka“ ne postoji jer se za sada tumači kao „narušavanje autonomije samouprave“. U nekim gradovima takvi programi služe kao okvir i opravdanje za već postojeće programe i aktivnosti koje se financiraju u proračunu, a negdje su „mrtvo slovo na papiru“. Zakon o savjetima mladih (2014.) predviđa i nadzor nad provedbom pa se očekuje da će ovo područje konačno biti ozbiljnije uzeto u razmatranje.

Jedan od važnijih procesa koji se koriste u kreiranju javnih politika za mlade u Europskoj uniji je metoda otvorene koordinacije, metoda konzultacije s mladima o svim važnim pitanjima od interesa za mlade, nazvana „strukturirani dijalog s mladima“. To je proces u kojem se tijela javne vlasti, uključujući i institucije Europske unije, savjetuju s mladima o određenim temama koje su od velike važnosti za populaciju mladih diljem Europe. Cilj je osigurati da preporuke i mišljenja mladih ljudi nađu svoje mjesto u nacionalnim i europskim politikama za mlade kako bi se poboljšala kvaliteta njihova života i unaprijedio položaj mladih u nekom području. Proces se opisuje kao „strukturirani“ zato što su teme i vrijeme savjetovanja s mladim ljudima unaprijed dogovoreni: kroz 18 - mjesečni ciklus održavaju se redovita događanja u kojima mladi mogu iznositi svoja mišljenja o dogovorenim temama u dijalogu s drugim mladima i predstavnicima nacionalnih i europskih institucija.

Na europskoj razini strukturirani dijalog povezuje Europsku komisiju, zemlje članice i nacionalna vijeća mladih te Europski forum mladih. Na razini zemalja članica, nacionalne radne skupine (sastavljene od mladih, predstavnika organizacija mladih, tijela vlasti i znanstvenih institucija) provode savjetovanja s mladima i tim sadržajem doprinosi procesu na europskoj razini. Nacionalna radna skupina za provedbu strukturiranog dijaloga u Hrvatskoj trenutno okuplja predstavnike Ministarstva socijalne politike i mladih, Agencije za mobilnost i programe EU, Mreže mladih Hrvatske te Zajednice informativnih centara za mlade u Hrvatskoj, a tijekom 2014. i 2015. godine mladi iz Hrvatske su sudjelovali u 4. ciklusu strukturiranog dijaloga u EU.

2. METODOLOGIJA IZRADE PROGRAMA

Istraživačka i metodološka strategija koja se koristi u izradi Programa obuhvaća preporučene metode i alate iz dva osnovna međunarodna dokumenta koji se odnose na mlade:

- UN strategija za mlade - preporuke
- EU strategija za mlade.

UN u preporukama za dizajniranje efikasne strategije za mlade preporučuje najmanje 10 koraka⁴:

- **uključivanje i osnaživanje svih dionika koji su uključeni u život mladih, od početka dizajniranja, implementacije i evaluacije politika za mlade**
- **definiranje stanja i analiza potreba mladih** - izraditi razvojnu strategiju mladih u lokalnoj/regionalnoj zajednici. Prioritetna područja za razvoj mladih mogu biti osnova za analizu, uvažavajući ljudska prava i temeljne slobode, ne bi li se otvorio dijalog s mladima o pitanjima koja se tiču njihovog života. Važno je razlikovati mlade prema dobi, spolu, mjestu prebivališta (ruralno/urbano), obrazovnom statusu, obiteljskim primanjima, ne bi li prema tim karakteristikama identificirali osjetljive (ranjive) i posebno pogođene skupine
- **definirati osjetljive (ranjive) i posebno pogođene skupine** - analiza potreba i situacijske analize determiniraju koje grupe, u kojim situacijama su uvjetovane, kojim okolnostima, političkim uvjetima ili dugom povijesti socijalnog isključenja i diskriminacije
- **razumijevanje vlastitih resursa** - znati koji resursi su dostupni, tko može utjecati na promjenu, kako funkcioniraju, tko ih provodi, jesu li financirani iz državnog, županijskog, lokalnog ili civilnog sektora. Osim analize programa, projekta i institucija, mora se obuhvatiti i manje vidljive karakteristike kao što su transparentnost, dostupnost i povjerenje između tih resursa i javnih usluga i mladih
- **osigurati sredstva za provedbu strategije za mlade** - iako se Nacionalni program za mlade provodi, više ili manje uspješno na nacionalnom nivou, potrebno je osigurati sredstva za izradu strateških dokumenata na lokalnom/regionalnom nivou, radi specifičnosti svake regije/lokalne zajednice i posebnosti regije/lokalne zajednice iz aspekta ciljanih skupina oko kojih su nagomilani problemi, što je za izradu ovog Programa osigurano
- **učiti iz prethodnih iskustava** - drastične promjene i reforme često vode u neuspjehe, treba učiti iz uspješnih projekata i programa
- **razviti jasnu viziju implementacije politike za mlade** - razviti komunikacijske kanale za najmanje jedinice kojima je politika namijenjena (informacije, dvosmjernu komunikaciju)
- **stvoriti institucionalnu strukturu pogodnu za implementaciju politike za mlade** (klubovi/centri za mlade, profesionalizacija rada s mladima i redovno financiranje)
- **osigurati partnerstvo svih dionika** - javne institucije, civilni i privatni sektor, roditelje, mlade i dr., cilj mora biti promocija mladih kao vrijednosti društva i učinkovito partnerstvo

⁴ United Nations, Social Policy and Development Division, Guide for Guide to the Implementation of the World Programme of Action for Youth, 2006, preuzeto s <http://social.un.org/index/Publications/tabid/83/news/26/Default.aspx>, 05.05.2011.

- **povećati znanje i dizajnirati bolje programe kroz monitoring i evaluacije, poticati istraživanja koja se tiču mladih, uključiti u popise stanovništva i nacionalne podatke koji se tiču mladih.** (adaptirano prema UN Guide to the Implementation of the World Programme of Action for Youth 2006).

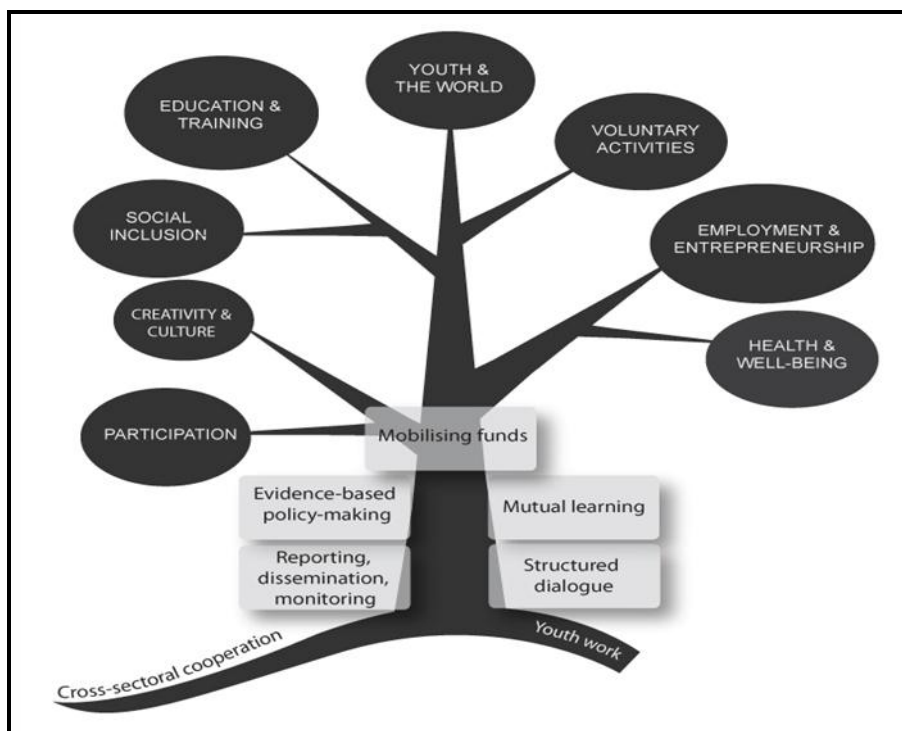
EU strategija za mlade proporuča sljedeće komponente za izradu lokalnih/regionalnih/nacionalnih programa djelovanja za mlade:

- međusektorsku suradnju
- dijalog s mladima (strukturirani dijalog s mladima)
- suradničko učenje (seminari međusektorske suradnje, klasteri povezani s radom s mladima, seminari i klasteri o volontiranu mladih, klasteri o zdravlju mladih)
- implementacija Strategije na svim razinama
- javne politike zasnovane na znanstvenim istraživanjima (*evidence – based policy, indikatori za istraživanje*)
- mobilizacija programa za mlade
- pojednostavljeno izvještavanje za mlade i/ili “proračun za mlade” (EU Strategy for youth, str. 12. do 14.

(<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0200&from=EN>, 2. 8. 2014.)

Mladi su kao posebno rizična skupina zaštićeni te se temeljem dokumenta EU Komisije mladi smatraju najugroženijom skupinom u društvu, u društvu koje stari, s jedne strane, a s druge strane – mladi su dragocjen izvor /resurs za budućnost. U skladu s preporučenim fazama i komponentama za izradu lokalnih strategija prilagodili smo metodologiju izrade, dok su ciljevi iz EU strategije za mlade temeljna vodilja. Ciljeve smo prilagodili kontekstu (lokalnim specifičnostima), pravnoj regulaciji i dostupnosti podatka (analitici) u pojedinim područjima. U nastavku je Slika 1. koja prikazuje povezanost područja djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade.

I. Slika 1. Shema područja djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade.

Izvor: Draft 2012 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field (EU Youth Strategy 2010-2018).http://www.youthpolicy.org/library/wp-content/uploads/library/2012-EU_Youth_Report_DOCUMENTS_Eng.pdf, 2. 8.2014.)

Opći ciljevi EU strategije za mlade se mogu sažeti u dva koji pokreću ulaganje u mlade:

- pružiti više i jednakih mogućnosti za mlade u obrazovanju i na tržištu rada
- potaknuti mlade da budu aktivni građani i sudjeluju u društvu.

Ne bi li mjere iz strateških politika za mlade imale uporište u stvarnom stanju u lokalnoj zajednici, a u cilju zaštite mladih, nužno je kontinuirano pratiti, istraživati potrebe i promjene koje prate društveni položaj mladih. U tu svrhu, u izradi ovoga dokumenta se koristi nacrt istraživanja koja omogućava, promjene u hodogramu, obzirom na vrste dostupnih podataka, a provodi se u više faza, koje prate i odgovarajuće metode. Moramo napomenuti da su neke planirane faze i metode promijenjene u „hodu“, obzirom na ne/mogućnost dobivanja pouzdanih informacija. Sve prepreke na koje smo naišli su pretočene u prijedloge za unaprijeđenje pojedinih sektora koji u okviru rada, odnosno djelatnosti i nadležnosti koje imaju, kreiranju programa, projekata i aktivnosti za mlade, bilo da su mladi direktni ili indirektni korisnici ili nositelji aktivnosti.

3. FAZE IZRADE PRIJEDLOGA LOKALNOG PROGRAMA ZA MLADE GRADA LABINA

Ciljevi Programa usklađeni su s potrebom da se javne politike koje se odnose na mlade usklade s potrebama mladih Labina. Problemi koji prate definiranje ciljeva Programa povezani su i s nedovoljno razvijenim javnim politikama na nacionalnom nivou, zbog čega je u planu izrada novih zakona iz ovoga područja. Naime, problemi koji se odnose na cijelu Hrvatsku, odnose se i na Labin pa je ovaj Program, ujedno i pripremna analiza za usklađivanje javnih politika za mlade općenito. Naime, procesi i uključenost raznih dionika u faze izrade Programa, i konačno sam Program unaprijedit će prvenstveno položaj mladih jer će senzibilizirati ključne dionike u životu mladih na činjenicu da mladi imaju posebni položaj u društvu, da mlade treba uključivati u sve oblike sudjelovanja u društvu i konačno da su mladi posebno rizična skupina u društvu, koja zahtjeva pažnju i skrb cijeloga društva.

Ciljevi izrade Programa općenito su sljedeći:

- analizirati strukturu potreba mladih Labina
- analizirati postojeće resurse koji omogućavaju uključenost mladih, kao i njihovo sudjelovanje
- izdvojiti i uključiti ključne dionike koji mogu unaprijediti život mladih u Labina
- jasno odrediti odgovornost pojedinih dionika za pojedina područja života mladih Labina
- senzibilizirati ključne dionike na probleme mladih
- uključiti mlade Labina u različite načine sudjelovanja u javnom životu Labina, od svakodnevnog života do procesa političkog odlučivanja
- osigurati da se javne politike za mlade definiraju u skladu sa stvarnim potrebama
- osigurati institucionalnu strukturu za implementaciju politike za mlade
- razvijati ideju partnerstva među ključnim dionicima koji utječu na kvalitetu života mladih
- jačati međugeneracijsku solidarnost (između mladih i „odraslih“), čime se jača društvena kohezija šire društvene zajednice Labina
- osposobiti (neformalnim obrazovanjem) mlade i ključne dionike za sudjelovanje u društvu i dr.

Procesi i faze u kojoj sudjeluju različiti dionici u stvaranju ovoga Programa, doprinjet će i ciljevima pokretanja i opravdanosti izrade novoga „zakona o mladima“. Na taj način će se javnost već prethodno senzibilizirati na perspektivu iz koje je nužno uključivati mlade, pa će procesi i vrijednosti novih javnih politika prema mladima imati već određeni legitimet. Stoga se u izradi ovoga Programa nastojalo uskladiti ciljeve kojima će se jasnije definirati i ova područja, pa će se potaknuti uključene aktere da doprinesu sljedećima ciljevima, a u skladu s lokalnim kulturnim i političkim specifičnostima:

- definiranje različitih oblika organiziranja mladih
- definiranje rada s mladima (youth worka) kao i priznavanje statusa osoba koje se time bave
- određivanje održivog i kontinuiranog načina financiranja organiziranog javnog sektora mladih kroz podršku njihovim programima i projektima

- uređenje sustava kontinuirane provedbe istraživanja o mladima kao dodatnog instrumenta provjere efikasnosti politika za mlade te kao osnova za izradu novih sukladno potrebama mladih
- definiranje odnosa i načina suradnje između nadležnih tijela državne uprave i jedinica lokalne i regionalne samouprave s predstavnicima sektora organiziranih mladih (*iz Nacrta prijedloga iskaza o procjeni učinaka propisa za nacrt prijedloga zakona o mladima, Ministarstvo socijalne politike mladih, 13.lipnja 2013.*)

Stoga su faze izrade Programa prilagođene svim navedenim ciljevima Programa.

3.1 Prva, eksplanatorna faza

U prvom, eksplanatornoj fazi su se prikupljali podaci iz različitih izvora, ne bi li stekli sliku društvenog okoliša u kojem mladi Grada Labina žive. Ova „mapa zajednice“ je mozaik životnih uvjeta, prednosti i nedostataka, snage i slabosti grada. Osim toga, konstruirali smo upitnik kojemu je cilj utvrđivanje kapaciteta (kadrovskih/ljudskih, idejnih, prostornih i dr. resursa) organizacija civilnog društva koje djeluju na području Grada Labina.

Sljedi popis područja interesa i potreba mladih, odnosno indikatora koji se preporučaju u EU strategiji za mlade.

Prema EU strategiji za mlade, preporuča se korištenje sljedećih indikatora za analizu potreba/problema koji će izdvojiti probleme koji su relevantni za planiranje. Ciljeve iz EU strategije za mlade je prema ovim indikatorima moguće prilagoditi specifičnostima lokalne sredine:

- **opći podaci o mladima (socio-demografski i ostali dostupni podaci o mladima)**
- **indikatora prema područjima od interesa za mlade**

➤ **obrazovanje i osposobljavanje za cjeloživotno učenje (formalno i neformalno)**

Ciljevi: razviti bolju povezanost između formalnog i neformalnog obrazovanja, povećanje zapošljivosti, olakšati tranziciju iz obrazovnog sustava na tržište rada

Glavni problemi u EU - rano napuštanje obrazovnog sustava i cijeloživotnog obrazovanja; loša obrazovna postignuća/nedostatak kompetencija; mali udio mladih s tercijalnim obrazovanjem

➤ **zapošljavanje i poduzetništvo**

Ciljevi: pružiti mladima podršku za zapošljavanje, bilo kao zaposlenicima, bilo kao poduzetnicima

Glavni problemi u EU: nezaposlenost mladih (dugotrajna); nezaposlenost u totalnoj populaciji; samozapošljavanje mladih; otvaranje obrta ili tvrtki; mladi s privremenim ugovorima o radu

➤ **zdravlje i blagostanje (sport)**

Ciljevi: zdravlje i blagostanje mladih se mora podržavati, promocija mentalnog i seksualnog zdravlja, sporta, fizičke aktivnosti, zdravi stilovi života, prevencija ozljeda, poremećaja u prehrani, ovisnosti i nasilja

Glavni problemi: redoviti pušači, pretilost, alkohol, uzroci smrti (samoubojstvo), psihičke smetnje, ozljede (prometne nesreće, nasilje, samoozljeđivanje)

➤ **područje socijalnog (društvenog) u(is)ključivanja**

Ciljevi: prevencija i odgovornost među generacijama, zajednička solidarnost između društva, jednake mogućnosti i borba protiv svake diskriminacije

Glavni problemi: rizik od siromaštva (realni i potencijalni), materijalna deprivacija, život u kućanstvima u kojima je nizak radni intenzitet; nedovoljna medicinska skrb, mladi u među prostoru između obrazovnog sustava i tržišta rada...

➤ **kultura i stvaralaštvo**

Ciljevi: poticati i davati podršku mladima kroz bolju kvalitetu ulaska i participacije u kulturu, promocija osobnog razvoja, unaprjeđenje sposobnosti učenja, interkulture vještine, razvijati i poticati fleksibilne vještine za buduće radne mogućnosti

Glavni problemi: niska razina sudjelovanja mladih u amaterskim umjetničkim aktivnostima, niska razina sudjelovanja u umjetničkim aktivnostima, sudjelovanje u sportu i drugim oblicima slobodnog vremena, klubu ili drugim organizacijama za mlade, učenje najmanje dva strana jezika.

➤ **sudjelovanje (participacija) mladih**

Ciljevi: poticati sudjelovanje mladih u svim oblicima reprezentativne demokracije i civilnog društva, podrška na svim razinama

Glavni problemi: niska participacija u političkim ili organizacijama civilnog društva, niska participacija mladih u lokalnim, regionalnim, nacionalnim izborima, niska razina izabраниh mladih, niska razina mladih koji koriste Internet za interakciju s lokalnim vlastima, niska razina mladih koji koriste Internet za iskazivanje svojih stavova i mišljenja.

➤ **volonterske aktivnosti**

Ciljevi: podržavati volonterske aktivnosti, priznavanje vrijednosti volonterskog rada, važnost neformalnog učenja, ukloniti smetnje pristupa volonterskom radu

Glavni problemi: niska razina mladih uključenih u volonterske aktivnosti, niska razina sudjelovanja u volonterskim aktivnostima u zajednici, niska razina izvan zajednice (mobilnost), ne priznavanje sudjelovanja (nije sustavno)

➤ **mladi i svijet (mobilnost/društvena pokretljivost)**

Ciljevi: sudjelovanje mladih u globalnim i međunarodnim organizacijama i aktivnostima koje promoviraju ljudska prava, održivi razvoj (globalno zatopljenje i sl.)

Glavni problemi: nizak broj mladih koji sudjeluju u radu organizacija koje se bave globalnim problemima, nizak broj mladih koji su uključeni u aktivnosti i projekte u koje su uključeni mladi iz drugih udaljenih krajeva svijeta.

Ne bi li analizirali stanje prema ovim indikatorima pristupili smo prikupljanju podatka koristeći nekoliko metoda ovisno o području od interesa za mlade i potencijalnim problemima. Za prikupljanje podataka koji su temelj za stvaranje mozaika životnih uvjeta mladih Labina, nazvanog „mapa životnih uvjeta mladih Labina“ koristile su se metode:

- **kvalitativne** - sekundarna analiza podatka (analiza statističkih izvješća, analiza akata i drugih dokumenata i s.), analiza sadržaja (analiza internetskih portala), komparativna analiza (analiza i usporedba dokumenta čiji sadržaj problematizira ili normira isti problem ili predmet i sl.), SWOT analiza, intervjui sa stručnjacima (djelatnicima gradske uprave) i dr.
- **kvantitativne** - upitnik, e-poštom za organizacije civilnog društva i dr.

Moramo napomenuti da se odabir metoda i vrste traženih podatka u nekim fazama prikupljanja podatka mijenjao u odnosu na prvotni plan, a obzirom na dostupnost istih.

U ovoj prvoj fazi sudjelovali su:

- prvenstveno naručitelji Programa, partner u projektu udruga za mlade Alfa Albona iz Labina i nositelj projekta Grad Labin (upravni odjeli gradske uprave kao davatelji podatka za one podatke koji nisu bili dostupni na web stranici Grada),
- organizacije civilnog društva kojima se e - poštom uputio upitnik o kapacitiranosti i potencijalima za aktivno sudjelovanje u javnom životu Labina (sudjelovala 31 udruga)
- osim toga, stručni suradnici na projektu su prikupljali podatke dostupne na Internetu, te analizirali internetske stranice ustanova i organizacija, u svrhu analize dostupnosti informacija koje su od interesa za mlade - mladima.

3.2 Druga faza: priprema za procese “strukturiranog dijaloga” s mladima

„Strukturirani dijalog s mladima“ predstavlja otvorenu metodu koordinacije, metodu konzultacije s mladima na razini EU, a koristi se u EU od 2005. To je otvorena metoda koordinacije koja podrazumijeva uključivanje mladih u izradu javnih politika za mlade, u ovom slučaju u izradu programa za mlade.

U ovoj ključnoj fazi za uključivanje mladih nastojalo se savjetovati i konzultirati mlade o glavnim problemima/potrebama iz svih navedenih područja od interesa mladih (indikatora), kako bi mladi dali doprinos izradi programa te stekli “vlasništvo” nad programom. Naime, uspješnost implementacije javnih politika će biti umanjena, ukoliko strateške dokumente ili druge akte koje se odnose na mlade planiraju samo i/ili donositelji političkih odluka i/ili stručnjaci, bez uključivanja mladih kao eksperata i stručnjaka iz ovog područja. Zbog toga mladi nemaju osjećaj „vlasništva“ nad tim aktima pa je to razlog neuspješnosti mnogih javnih politika. Osjećaj „vlasništva“ nad programom osigurava odgovornost za provedbu svih usuglašenih prioriteta i mjera svih uključenih dionika.

Strukturirani dijalog (skraćeno: SD) se odvijao u nekoliko ciklusa, uključujući više različitih metoda:

➤ Prvi ciklus SD

Iskazivanje problema, prijedloga i sugestija prema dimenzijama i područjima djelovanja za mlade (problemi, mogućnosti za rješavanje i ključni dionici)

Prikupljanje podataka o stanju “na terenu” za koje se koristila kvalitativna analiza dobivenih podataka, za dobivanje kojih se koristilo metode strukturirane javne rasprave (obrazac) po područjima djelovanja za mlade te intervjui s važnim dionicima. U ovoj fazi koristilo se nekoliko oblika/načina uključivanja mladih, stručnjaka iz područja od interesa mladih i članova predstavničkih i/ili izvršnih tijela Grada Labina. Korištene su i metode rada u skupinama i to:

- **Internet javna rasprava s predstavnicima organizacija civilnog društva (koje imaju programe za mlade) na za to predviđenim obrascima prema područjima djelovanja za mlade (sudjelovalo ukupno 45 sudionika rasprave, prosječno 7 sudionika za svako područje djelovanja (6 obrazaca)**
- **sastanci i drugi oblici komunikacije (e-poštom) sa stručnjacima radi dobivanja podataka**
- **dodatno je organizirana fokus grupa s organiziranim oblicima djelovanja mladih na kojoj su sudionici bili predstavnici Savjeta mladih Grada Labina, predstavnici Gradskog vijeća mladih (srednjoškolska dob), predstavnici Učeničkog vijeća Srednje škole Mate Blažine i predstavnici udruga mladih i za mlade.**

U obrascima za internetsku javnu raspravu se sintetiziralo rezultate prethodnih analiza o dostupnim resursima iz “mape zajednice” i rezultati provedenog istraživanja o kapacitiranosti i percepciji problema mladih u kojima su sudjelovale organizacije civilnog društva i neke javne ustanove. Obrazac je strukturiran tako što su naglašeni ciljevi djelovanja u pojedinom području, iskazani problemi, mogućnosti za rješavanje tih problema te istaknuti ključni dionici koji moraju biti uključeni u djelovanje. Od sudionika se tražilo da iznesu probleme i potrebe mladih iz perspektive rada udruge s mladima, kao i da iznesu moguća rješenja. Osim toga, sudionici su upitani o ključnim dionicima koji trebaju biti uključeni u rješavanje tih problema. Rok za dostavu prijedloga je bio dva puta produživan, zbog malog odaziva sudionika. Naime, već u tijeku provedbe upitnika o kapacitiranosti organizacija civilnog društva veći dio uključenih sudionika je podnosio primjedbe u kojim su isticali da “nemaju vremena, previše se mora pisati, da je upitnik predug..”, stoga se nije očekivao veliki odaziv niti na ovaj oblik rasprave. Ove primjedbe su većim dijelom proizašle iz činjenice da se djelovanje udruga temelji na jednoj ili dvije osobe te na činjenici da nemaju iskustva u administriranju i prijavi projekata na natječaje koji raspisuje drugi donatori. Naime, većina pitanja iz upitnika su upravo pitanja koja su najčešća na natjecajima drugih donatora, naročito iz programa i fondova EU. Upravo radi slabijeg odaziva organizirana je i fokus grupa. Svi sudionici su zamoljeni da rasprave o predloženim problemima i rješenjima među svojim članovima. Prikupljanje ovih podataka je trajalo umjesto predviđenih 60 dana, još dodatnih 60 dana, ukupno 4 mjeseca.

➤ Drugi ciklus SD

Održana javna rasprava (javni forum) o problemima mladih

Strukturirana javna rasprava (javni forum) održan je 21. travnja 2015. godine u Labinu, a na njoj je sudjelovalo 50 sudionika, uglavnom predstavnika organizacija civilnog društva i ustanova koji se bave problemima mladih i članova predstavničkog tijela, a nešto manje mladih. Važna činjenica je da su na javnom forumu sudjelovali donositelji političkih odluka, gradonačelnik Grada Labina, pročelnici upravnih odjela,

gradski vijećnici, što sigurno doprinosi legitimitetu Programa. Ova javna rasprava/forum održana je u dvije faze:

1. plenumski dio, na kojem su predstavljene (ponovo) faze izrade i metodologija programa za mlade, ciljevi i očekivani rezultati

2. javna rasprava/forum, radioničkog tipa u kojoj su sudjelovali mladi (eksperti) sudionici, stručnjaci iz različitih područja (predstavnici ustanova i institucija čija djelatnost je povezana s područjima od interesa za mlade), stručnjaci/djelatnici gradske uprave zaduženi za rad s mladima i članovi političkih predstavničkih i/ili izvršnih tijela. Materijal za javnu raspravu se sastojao od sintetiziranih rezultata Internet javne rasprave, a vodili su ih stručni suradnici (moderatori) provoditelja izrade Programa. Metodom rada u skupinama, razmjenom iskustava i perspektiva omogućen je i dijalog između različitih predstavnika, a prikupljeni su dodatni podaci o problemima i potencijalnim rješenjima.

I u ovoj fazi se dodatno koristila metoda grupnog intervjua (otvorene fokus grupe) s odabranim predstavnicima ključnih dionika. Naime, jedan dio sudionika je tražio dodatna objašnjenja, pa su oni dodatno ispitani odnosno sudjelovali u prikupljanju podatka. Cilj ove faze je prikupljanje mišljenja o potrebama mladih iz različitih perspektiva, kako bi u zajedničkom dijalogu i debati utvrdili prioritete javnih politika za mlade. Teme i sadržaj, odnosno glavni problemi o kojima se prikupljalo podatke su odabrani prema područjima od interesa za mlade (iz EU strategije), odnosno preporučenim indikatorima za analizu, a usklađeno prema iskazanim podacima iz prve, eksplanatorne faze u kojoj smo dobili podatke o kojima se vodi evidencija. Rasprava je trajala od 17,30 do 20,00 sati, a produžila se u neformalnom okruženju i nakon formalnog završetka.

➤ **Treći ciklus SD**

Upućen prijedlog Programa udrugama i ustanovama koje su sudjelovale u prethodnim fazama na raspravu

Rezultate prve faze izrade Programa i prvog i drugog ciklusa strukturiranog dijaloga s mladima koji predstavljaju iskaz glavnih problema objedinili smo u izvješću s preporukama za unaprijeđenje položaja mladih, odnosno sastavili smo prijedlog „Lokalnog programa za mlade Grada Labina“. Ovaj prijedlog je upućen sudionicima rasprave i prethodnih faza na dopunu i raspravu te naručitelju Programa, odnosno stručnim službama kako bi izvršili pregled i korigirali eventualne nedostatke i kako bi se na osnovi uvida u cijeli dokument moglo podnijeti eventualne dopune i primjedbe. Savjet mladih Grada Labina je aktivno sudjelovao u svim fazama prikupljanja podataka, a osim njih, u sve faze su bili uključeni učenici Gradskog vijeća mladih (predstavnici srednje škole i njihovi voditelji) te učenici Učeničkog vijeća, čime se postigla kontinuirana uključenost svih savjetodavnih tijela za mlade na razini grada. Na Program u toj fazi nije bilo primjedbi.

➤ **Četvrti ciklus SD**

Upućen je pročišćen i korigiran prijedlog Programa naručitelju, radi pokretanja procedure za usvajanje – javno savjetovanje sa zainteresiranom javnosti.

Tako dopunjen dokument se uputio Gradu Labinu, kako bi se otvorilo javnu raspravu sa zainteresiranom javnosti, **na internetskoj stranici Grada Labina koja je trajala od 10. do 17.7 2015.** Ovim postupcima, uključivanjem zainteresirane javnosti se omogućilo široj javnosti da uputi primjedbe i doprinese kvaliteti Programa, odnosno ukaže na eventualne propuste koje se nisu mogli iskazati zbog isključenosti nekih skupina u prethodnim fazama. Internet savjetovanje sa zainteresiranom javnosti je održano u skladu sa **Kodeksom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima**

donošenja zakona, drugih propisa i akata ("Narodne novine", broj 140/09.) Na savjetovanje je stigla jedna primjedba, odnosno prijedlog pojedinačne osobe koja predstavlja djelatnike u kulturi da se istakne unaprijeđenje multimedijske i filmske umjetnosti za mlade. Kako je ova djelatnost sadržana u Programu (u području kulture i stvaralaštva za mlade) ona ne mijenja sadržaj Programa, a konkretne aktivnosti iz ove djelatnosti se mogu planirati u Akcijskom planu.

➤ **Peti ciklus SD**

U prijedlog Programa smo uključili sve relevantne primjedbe te uputili u proceduru za usvajanje na gradskom vijeću Grada Labina.

Na sjednicu Gradskog vijeća na kojem je točka dnevnog reda prijedlog Programa, pozvani će biti svi sudionici.

Nakon čega slijedi:

- **imenovanje članova radnih skupina za izradu akcijskog/provedbenog plana (predstavnički dionika – organizacija civilnog društva, ustanova, mladih i grada te drugih stručnjaka)**
- **Izrada akcijskog plana i usvajanje financiranja u proračunu grada.**

Izradu Programa evaluirat će vanjski evaluatori, a posebnu ulogu imaju članovi savjeta mladih koji će biti uključeni kao koordinatori u sve faze izrade akcijskih planova i praćenja provedbe programa. Program će recenzirati stručnjaci iz područja javnih politika.

Nakon usvajanja Programa imenuje se koordinacija, radne skupine za izradu Akcijskog plana, kojim će se odrediti konkretne aktivnosti, izvori financiranja, nositelji/izvršitelji koji će realizirati mjere preporučene u Programu.

Za potrebe izrade akcijskih planova (provedbenih planova) potrebno je odabrati provedbenu koordinaciju, koja će koordinirati projektnim ciklusom, odnosno fazama izrade planova:

1. predstavnik – koordinator javne uprave koji u opisu posla obavlja poslove vezane uz interese mladih
2. predstavnik/ci - koordinator/i ustanova koji obavljaju djelatnost za i s mladima
3. predstavnik/ci - koordinatori organizacija mladih i za mlade
4. predstavnici – koordinatori savjeta mladih
5. predstavnici – koordinatori članovi predstavničkog/izvršnog tijela.

Monitoring i kontrolu će provoditi vanjski stručni suradnici.

Preporuča se da se ovaj strateški plan, odnosno Program za mlade donese za period do 2020 godine. Na temelju Programa se donosi akcijski plan za kraće razdoblje, preporučeno na jednu godinu (2016. godina).

Ovo je ključno za dodatno uključivanje mladih jer se radi o planiranju konkretnih aktivnosti, pri čemu će doći do izražaja stvarno i aktualno stanje na terenu, među mladima, te biti prilika da mladi direktno utječu na odabir vrste, načina i metoda, kao i dionike aktivnosti kojima se zadovoljavaju javne potrebe mladih. Broj mladih i predstavnika organiziranih oblika mladih mora biti veći od predstavnika drugih dionika.

4. MAPA ZAJEDNICE GRADA LABINA

4.1 Rezultati prikupljenih podataka za stvaranje slike životnih uvjeta mladih Labina

4.1.1 Opći podaci o dostupnim resursima od interesa za mlade na području Grada Labina

U skladu s preporukama Ujedinjenih naroda, a temeljem EU strategije za mlade pristupilo se **prikupljanju podataka o dostupnosti resursa koji su od interesa za mlade na području Grada Labina**. Cilj ovog postupka je steći uvid u postojeće resurse, njihovu vidljivost i prisutnost u zajednici. Na ovaj način prikupljeni podaci o ustanovama, institucijama i organizacijama civilnog sektora koje djeluju na području Labina omogućili su nam da stvorimo objektivnu sliku o postojećem stanju. Pretpostavka je da dostupnost resursa, odnosno postojanje obrazovnih, kulturnih i zdravstvenih ustanova, sportskih organizacija i drugih institucija na području na kojem žive mladi povećava vjerojatnost da će mladi moći zadovoljiti većinu potreba i interesa iz tih područja. Postojanje škola, vrtića, sportske dvorane ili centra za mlade, u gradu u kojem žive omogućit će mladima da bez obzira na društveni položaj koji zauzimaju, imaju pristup javnim uslugama, a time izjednačavaju mogućnosti za uključivanje u društveni život.

4.1.2 Društveni kontekst života mladih Labina

Općenito o Gradu Labinu

Vizija Grada Labina jasno naglašava smjernice razvoja Grada: *“Grad Labin – Grad očuvanih tradicionalnih vrijednosti, povijesne i prirodne baštine, prosperitetnog i društvenog razvoja koji kontinuirano podiže kvalitetu življenja - grad po mjeri čovjeka”* (Projekt ukupnog razvoja Labina, 2008.,

<http://www.labin.hr/sites/default/files/Projekt%20ukupnog%20razvoja%20Grada%20Labina.pdf>, 10.4.2015.), a ove smjernice Grad prati još od 2008. godine. Osim Projekta ukupnog razvoja Labina, kojim se općenito usmjerava razvoj ka održivom razvoju, Grad Labin ulaže dodatne napore kako bi iskoristio potencijale okruženja, pa je od 2013. godine član “Lokalne akcijske grupe Istočna Istra” koja je okupila 52 osnivača i 62 člana, sa ciljem promicanja i poboljšanja ruralnog razvoja putem lokalnih inicijativa i partnerstava. LAG Istočna Istra okuplja predstavnike gospodarstva, civilnog i javnog sektora s područja Grada Labina, Općine Kršan, Pićan, Raša i Sv. Nedelja od 2013. godine. Jedan od ciljeva djelovanja LAG-a je “uspostava učinkovitog sustava za održivi razvoj i valorizaciju prirodnih, ljudskih i kulturnih potencijala u svrhu jačanja atraktivnosti i konkurentnosti ukupnog područja LAG-a „Istočna Istra“. Za mlade je od posebne važnosti prioritet “Očuvanje i unaprjeđenje ljudskih potencijala”. Jedan od ciljeva je i “razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti koje potiču diversifikaciju izvora prihoda i veću zaposlenost i” čime se naglašavaju mogućnosti i potencijali za osiguravanje ekonomske stabilnosti područja

<http://www.labin.hr/sites/default/files/Lokalna%20razvojna%20strategija%20LAG-a%20Istočna%20Istra.pdf>, str.20 – 30).

Osim ovih poticajnih usmjerenja, Grad Labin je 2013. godine usvojio Kulturnu strategiju Grada Labina 2014. – 2018. u kojoj je istaknuta misija razvoja:

“Labin je grad u kojem suvremeno umjetničko stvaralaštvo i bogata kulturna i povijesna baština u produktivnom dijalogu stvaraju inventivne i atraktivne kulturne sadržaje koji motiviraju građane Labina i posjetitelje da aktivno sudjeluju u kulturnom životu”.

Vrlo važan dokument Grada je i Povelja o suradnji između Grada Labina i nevladinog, neprofitnog sektora usvojena još 2009. godine na Gradskom vijeću Labina.

Od izuzetne važnosti za mlade je i pristupanje Grada Labina Mreži zdravih gradova, u kojoj je aktivan još od 1996. godine.

Dodatna briga za mlade je vidljiva iz aktivnosti koje su prethodile i koje se provode od pristupanja Grada Labina Akciji Gradovi/općine – prijatelji djece. Na godišnjem Savjetovanju Gradova i općina – prijatelja djece u Zagrebu 20. studenog 2012. Gradu Labinu dodijeljen je status Grad Labin – prijatelj djece. Ulaganjem u zdravlje i djecu, kao i orijentacija ka održivom razvoju stvara odlične temelje za kvalitetno odrastanje i zdravu “mladost”.

Grad Labin je grad koji zbog geografskog položaja i raštrkanosti pojedinih naselja mora ulagati napore kako bi se postigao ujednačeni razvoj. Obuhvaća područja koja prirodno gravitiraju centru – “starom gradu” Labinu, a sastoji se od “novih” naselja podno starog grada do turističkog naselja na moru, Rapca i drugih izdvojenih naselja. Područje Grada Labina čini 17 naselja, to su: Bartići, Breg, Duga Luka, Gondolići, Gora Glušići, Kapelica, Kranjci, Labin, Marceljani, Presika, Rabac, Ripenda Kosi, Ripenda Kras, Ripenda Verbanci, Rogočana, Salakovci i Vinež. Rudarska tradicija, stara više od 400 godina je ugašena početkom stvaranja nove države, te su se stanovnici okrenuli uslužnim djelatnostima (turizam, ugostiteljstvo).

Prema rezultatima analiza iz navedenih strategija, mogućnosti i snage Labina su u “dobroj društvenoj infrastrukturi”, pa se navodi:

- blizina viših i visokih obrazovnih institucija
- uključenost u suradnju s institucijama EU
- tradicija kulturno-umjetničkih aktivnosti
- tradicija dobre zdravstvene zaštite
- sportski potencijal (mladi i odrasli)
- velik broj aktivnih sportskih klubova i udruga
- srednja škola kao nositelj obrazovnih programa u školstvu na modernim osnovama
- tradicionalno kvalitetan obrazovni kadar.” (Lokalna razvojna strategija, 2012.).

Polazeći od rezultata ovih prethodnih istraživanja i analiza, može se reći da Labin ima potencijala za razvoj, što je vidljivo u naporima različitih dionika, no posebno Grada (gradske vlasti), koji je očito nositelj razvoja. Nasljeđe prethodnog društvenog poretka, odnosno oslanjanje stanovništava na javna tijela (vlast) je i dalje vidljivo u Labinu, a posebno se to vidi iz orijentiranosti organizacija civilnog društva na financiranje pretežito iz gradskog proračuna i iz oslanjanja poduzetnika na poticaje grada i slično. U ovim uvjetima kada gradska vlast ima volje koristiti javne prihode u poticajne mjere, stvoreni

su dobri infrastrukturni uvjeti za praćenje brzih promjena u društvenom i gospodarskom polju. Rijetke su udruge koje imaju i druge izvore prihoda osim gradskih, ali među njma su udruge mladih, što je znak da su upravo one nositelji promjena i razvoja. Upravo je udruga mladih Alfa Albona pokrenula stvaranje infrastrukturnih uvjeta za razvoj "društvenog poduzetništva", za što je dobila državne i međunarodne pohvale i nagrade. Razvoj u ovom smjeru će omogućiti iskorištavanje potencijala koji postoji i upravljanje resursima grada (od ljudskih do materijalnih).

4.1.3 Opći podaci o mladima Grada Labina (socio-demografski i ostali dostupni podaci o mladima)

Stanovništvo Grada Labina

Danas na području Grada Labina, prema Popisu stanovništva iz 2011. godine, živi 11.642 stanovnika, od čega je 1.804 mladih u dobi od 15 do 29 godina, što čini 15.50% ukupne populacije. To je značajno manje nego na razini RH (18,55%). U nastavku je Tablica 1. koja prikazuje broj djece i mladih prema dobnim skupinama i spolu u Labinu, Istarskoj županiji i Hrvatskoj. Ne bi li imali uvid u demografske trendove koje se odnose na ljudske resurse, odnosno potencijale za budućnost, prikazali smo i stanje dobnih skupina mlađih od 15 godina.

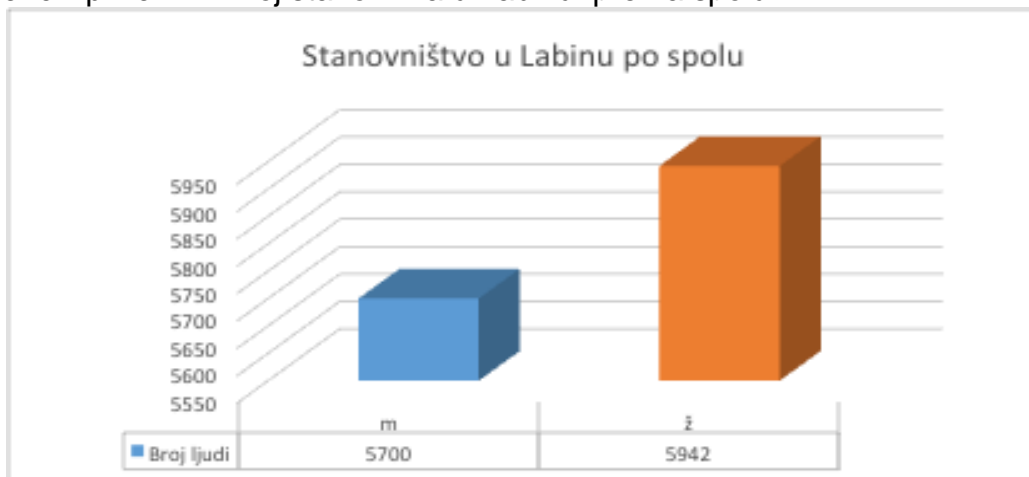
II. Tablica 1. Dobne skupine djece i mladih od 0 do 30 godine prema spolu u Gradu Labinu, Istarskoj županiji i Republici Hrvatskoj

Mladi	0-9	10-14	15-19	20-24	25-29	Ukupno mladi	Ostalo	Ukupna populacija
Republika Hrvatska	417.026	235.402	244.177	261.658	289.066	794.901	2.837.560	4.284.889
%	9,73%	5,49%	5,70%	6,11%	6,75%	18,55%	66,22%	100,00%
Istarska županija	18.531	9.285	9.988	12.255	14.314	36.557	143.682	208.055
%	8,91%	4,46%	4,80%	5,89%	6,88%	17,57%	69,06%	100,00%
Grad Labin	869	483	442	581	781	1.804	9.838	11.642
%	7,46%	4,15%	3,80%	4,99%	6,71%	15,50%	84,50%	100,00%

Izvor: Prilagođeno iz *Popisa stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 13. 10. 2014.

Iz Tablice 1. vidimo da mladi od 15 do 29 godina čine 15.50% ukupnog stanovništva, što predstavlja prosječno 3% manje od broja mladih u Istarskoj županiji i u Hrvatskoj. U Labinu zato živi 242 više žena nego muškaraca.

III. Grafički prikaz 1. Broj stanovnika u Labinu prema spolu

Izvor: Prilagođeno iz *Popisa stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 13. 11. 2014.

Kakva je struktura stanovništva Labina obzirom na kućanstvo, broj članova i bračni status?

Tablica 2. prikazuje strukturu kućanstava prema broju članova koji žive u njima u Labinu, Istarskoj županiji i Republici Hrvatskoj. U Labinu živi 3. 589 obitelji, u kojima živi 10.066 članova, od čega 6.083 osobe čine 1.734 obitelji bračnih parova s djecom. Čak 1.194 članova obitelji živi s majkom u 525 kućanstava. 256 osoba živi kao izvanbračni par s djecom, od kojih je 75 prijavilo kućanstva.

IV. Tablica 2. Struktura kućanstava prema broju članova i bračnom statusu u Labinu, IŽ i RH

	Ukupno	Bračni par bez djece	Izvanbračni par bez djece	Bračni par s djecom	Izvanbračni par s djecom	Majka s djecom	Otac s djecom
RH							
Broj obitelji	1.215.865	321.933	26.252	637.184	22.634	174.517	33.345
Broj članova obitelji	3.674.078	643.866	52.504	2.406.518	84.216	409.395	77.579
IŽ							
Broj obitelji	61.758	16.910	1.842	31.162	1.714	8.468	1.662
Broj članova obitelji	179.326	33.820	3.684	112.565	5.896	19.565	3.796
Grad Labin							
Broj obitelji	3.589	1.070	92	1.734	75	525	93
Broj članova obitelji	10.066	2.140	184	6.083	256	1.194	209

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 13. 10. 2014.

Tko su stanovnici Labina? Identitet Labina

Samo 40,22% stanovnika Labina živi od rođenja u istom naselju, što je za 7,44 % manje nego u Hrvatskoj, te 2,75 % manje nego li u Istarskoj županiji. U Labin se doselilo 44,54% stanovništva iz drugih područja RH, dok se 15.17% doselilo iz inozemstva. Ovakva struktura stanovništva može objasniti neka društvena obilježja stanovništva Labina, potput osjećaja ne/pripadnosti gradu, niske razine društvene kohezije i sl. Naime, Labin je grad u kojem živi cca. 60% stanovništva koje je migriralo iz nekog drugog područja, pri čemu moramo uzeti u obzir i činjenicu da se u Labin nakon 2. Svjetskog rata sustavno doseljavalo stanovništvo iz područja cijele bivše države Jugoslavije. Trajno i kontinuirano naseljavanje zbog potreba rudarske industrije donijelo je kulturnu raspršenost, a društveni element koji je povezivao radnike – mjesto i vrsta rada te društveni položaj koji su imali radnici – rudari je do kraja devedestih nestao, zatvaranjem rudnika. Stanovništvo se nije masovno iselilo, ali je trebalo izgraditi novi identitet. Već devedesetih Labin se okrenuo korištenju “rudarske i slobodarske” tradicije, kao zajedničkom obilježju za stvaranje novog – starog identiteta, što je utjecalo na orijentaciju ka korištenju industrijske baštine u svrhu razvoja - izgrađena je knjižnica u prostoru bivšeg industrijskog (rudarskog) postrojenja, a preostali prostori prodani poduzetnicima u svrhu oblikovanja poslovnih zona. Upravo ova previranja, traženje novoga - starog identiteta, stanje u okruženju, može utjecati na raspad zajednice, njenu mobilizaciju i kontinuiranosti u izgradnji socijalnog kapitala.

Čini se da je Labin u kulturnoj tranziciji, društveni akteri traže svoje mjesto i priznanje, no tek sada treba pokrenuti zajednicu kako se ne bi radilo o individualnim akterima i naporima. Ti procesi mogu protumačiti neumreženost organizacija civilnog društva, kao i općenito ne/zadovoljstvo stanovništva životom u gradu. Zadovoljstvo životom u gradu Labinu nismo ovom prilikom ispitivali, ali nam rezultati ispitivanja kapacitiranosti organizacija civilnog društva, kao i iskazani problemi pokazuju da ne postoji osjećaj pripadnosti zajednici, zbog nedostatka izraženih elemenata za kolektivno identificiranje. Analiza dostupnosti resursa – poput dostupnosti obrazovnih institucija, primarnog i sekundarnog obrazovanja, dobre prometne povezanosti, postojanje sportsko-rekreativne infrastrukture (uspkros zapuštenosti), prostornih uvjeta za organiziranje slobodne aktivnosti, relativno visokih ulaganja grada u javne potrebe građana (obzirom na visinu proračunskih prihoda i drugih rashoda, nadprosječnih izdvajanja za potrebe u zdravstvu i socijalnoj skrbi i sl.) je pokazala da Labin ima sve uvjete za razvoj i zadovoljstvo građana životom u gradu. No, dojam koji se stječe u kontaktu s mladima i ostalim sudionicima ovoga istraživanja ne odaje zadovoljstvo postojećim stanjem pa bi trebalo ispitati općenito zadovoljstvo građana Labina te druge faktore koji bi mogli utjecati na višu razinu socijalnog kapitala u gradu Labinu. Podaci u Tablici 3. prikazuju broj stanovnika Labina s obzirom na mjesto života od rođenja, odnosno migracije stanovništva na područje Grada Labina.

V. Tablica 3. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima u Labinu, IŽ i RH

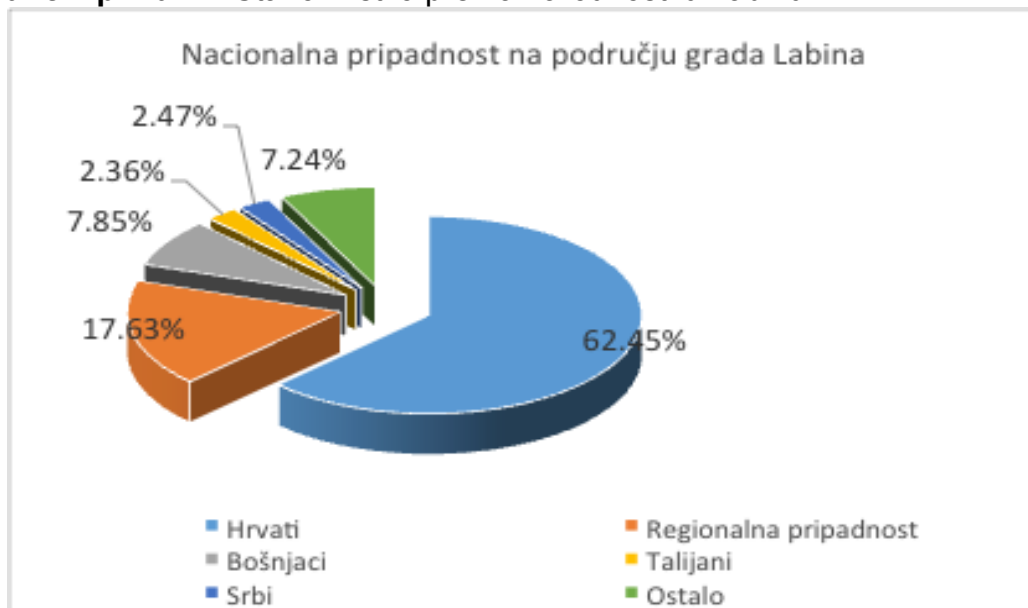
	Ukupan broj stanovnika	Od rođenja u istom naselju	Doseljeni s područja RH	Doseljeni iz inozemstva	Nepoznato
RH	4.284.889	2.042.279	1.634.453	604.902	3.255
IŽ	208.055	89.618	86.490	31.589	358
Grad Labin	11.642	4.682	5.185	1.766	9
RH	% od ukupnog broja stanovnika	47,66%	38,14%	14,12%	0,08%
IŽ		43,07%	41,57%	15,18%	0,17%
Grad Labin		40,22%	44,54%	15,17%	0,08%

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 20. 01. 2014.

Dodatni faktor koji bi mogao utjecati na ne/zadovoljstvo životom u Labinu i veći/manji stupanj socijalne kohezije je i činjenica da je Labin grad u kojem živi stanovništvo koje je tijekom stoljeća, a posebno poslije 2. svjetskog rata doseljeno kako bi radili u rudnicima, a koje je različitog nacionalnog porijekla. Ova činjenica može biti i prednost i bogatstvo, ali može objasniti i nedostatak osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj žive, na cijepanje identiteta koja stvara ne/mogućnost društvene kohezije. U Labinu žive stanovnici koji su se izjasnili u Popisu stanovništva pripadnicima pet većih i više manjih nacionalnih skupina. Pripadnicima dviju najbrojnijih narodnosti (nacionalnih manjina) Bošnjacima i Srbima je omogućena, u skladu sa zakonom i politička predstavljenost, odnosno zastupljenost u predstavničkom tijelu Grada Labina. Njima je omogućeno političko djelovanje, odnosno dodatno financiranje redovitoga rada Vijeća nacionalnih manjina za bošnjačku i srpsku nacionalnu manjinu, no u Labinu djeluje i Zajednica Talijana, za djelovanje koje se u proračunu Grada osiguravaju također sredstva. Podatke o mladima - pripadnicima nacionalnih manjina nismo ovom prilikom zasebno tražili jer je pretpostavka da su potrebe mladih većim dijelom proizašle iz njihovih dobnih, spolnih i općenito vrijednosnih orijentacija. Osim toga, evidencija o broju mladih pripadnika nacionalnih manjina ovisi o organiziranosti zajednice nacionalne manjine, pa ti podaci najčešće nisu u skladu s popisima stanovništva.⁵ Vjerojatno uslijed dugotrajnog doseljavanja i miješanih obitelji, veći dio stanovništva se identificira s obilježjima koje nemaju nacionalno ili etničko obilježje nego teritorijalno - "regionalne pripadnosti". Ovakvo iskazivanje pripadnosti je karakteristično za Istru, ali ne u tolikom udjelu. U Istri se novom "kolektivnom identitetu" nazvanom "regionalna pripadnost" identificira (iskazuje) oko 12,11%, dok u Labinu 17,63% stanovništva. Labin je multikulturalni grad koji već stoljeće njeguje suživot različitih narodnosti, ali i stilova života koje proizlaze iz naseljavanja radi zapošljavanja od rudara do turističkih radnika i poljoprivrednika. *Više po pojedinim područjima djelovanja za mlade.*

⁵ O broju mladih pripadnika nacionalnih manjina i položaju mladih iz perspektive pripadnosti nacionalnim manjinama trebalo bi poduzeti zasebno istraživanje, što ovom prilikom nismo u mogućnosti.

VI. **Grafički prikaz 2. Stanovništvo prema narodnosti u Labinu**

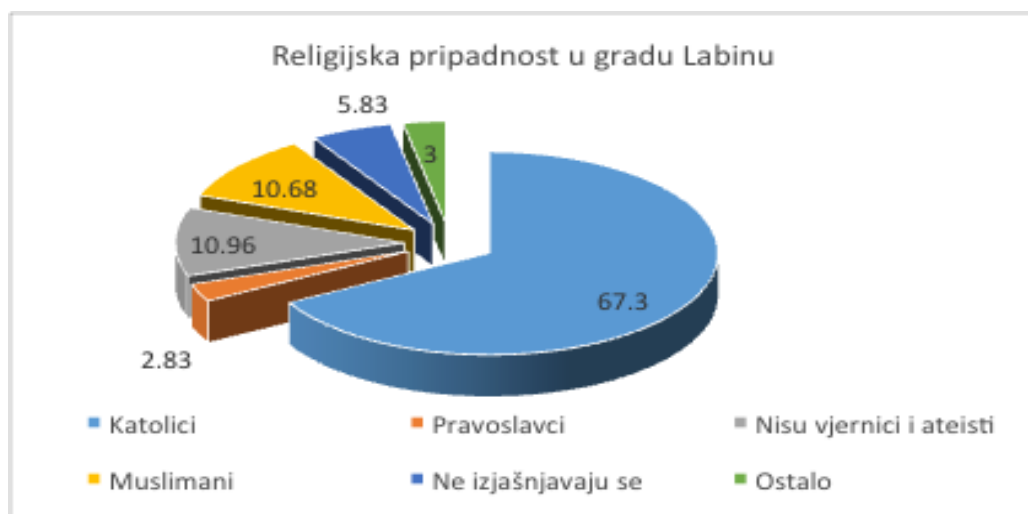

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 20. 10. 2014.

U Labinu ujedno žive i stanovnici koji prema Popisu stanovništva ističu pripadnost različitim religijskim zajednicama.

Konfesionalnost ne preslikava u potpunosti nacionalnu pripadnost, što je i za očekivati, iako su se često u posljednjih 20-tak godina ti oblici kolektivnih identiteta politički izjednačavali. Tako ćemo u Labinu naći 67,30 % Katolika, 10,96% nevjernika i ateista, ali i 10,68% Muslimana i 2,83% Pravoslavaca, ali Židova, protestanata i ostalih kršćana. Kako religijska konfesionalnost može utjecati na način života i potrebe stanovništva, pa tako i mladih, nije ni čudno što su javne potrebe građana Labina toliko diferencirane. Iz istog razloga je i Proračun Grada Labina bogat različitim programima i aktivnostima koji mogu zadovoljiti te potrebe.

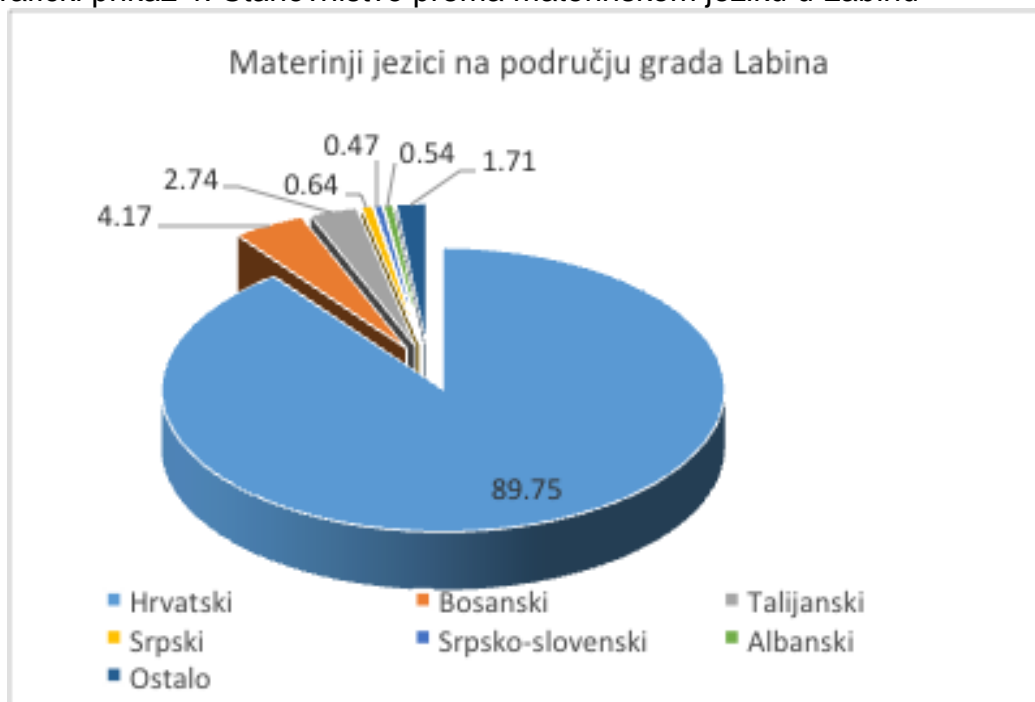
VII. **Grafički prikaz 3. Izjašnjavanje stanovništva Labina prema vjeroispovijesti**

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 20. 01. 2014.

Analiza materinjeg jezika u nekom području zanimljiva je iz perspektive dostupnosti vlastite kulture.

VIII. Grafički prikaz 4. Stanovništvo prema materinskom jeziku u Labinu

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 14. 10. 2014.

Vidimo da osim dominantnog hrvatskog jezika stanovnici Labina smatraju i druge jezike svojim materinskim jezikom, što se u nekoj mjeri podudara s izjašnjavanjem o pripadnosti narodnosti.

Bračni status mladih

Važan podatak o mladima je i njihov bračni status, jer usmjerava pažnju na ovu ciljanu skupinu mladih, koja je uglavnom zanemarena u javnim politikama za mlade. Broj sklopljenih brakova, broj razvoda, dob u kojoj se sklapaju brakovi i druga obilježja koja se odnose na način života mladih, važni su radi utvrđivanja vrijednosti zajednice – ranija dob sklapanja zakonski sklopljenih brakova te njihova brojnost nas upućuje na tradicionalne vrijednosti stanovništva, dok kasnija dob sklapanja brakova i manje brakova prate suvremene urbane trendove. U Labinu ima oko 5 do 8% prosječno manje sklopljenih brakova nego na razini Hrvatske, a postoji razlika između dobi sklapanja braka između muškaraca i žena. Žene se u Labinu ranije udaju, nego li muškarci, ali manje nego li na razini Hrvatske i Istarske županije. Ovi podaci nam govore da ne smijemo zanemariti ovu skupinu mladih i njihove potrebe. Iako je većina mladih u ovim dobnim skupinama neoženjena/neudana treba uzeti u obzir da je oko 8% muškaraca (među mladima do 29) oženjeno, odnosno oko 19% žena udano. Tablice broj 4. i 5. prikazuju prikaz bračnog statusa mladih grada, prema dobnim skupinama i spolu. Iz Tablica vidimo da je se mlade žene ranije udaju i sklapaju više brakova, ali se gotovo jednako razvode. Isto tako više žena se udaje nego li muškaraca ženi. Podaci iz Popisa stanovništva ne prikazuju koliko mladih živi u izvanbračnim zajednicama, tako da nemamo podatka koliko mladih živi u kohabitaciji.

IX. Tablica broj 4. Bračni status mladih, prema dobnim skupinama i spolu – muškarci

RH		Svega	Neoženjen	Oženjen	Udovac	Razveden	Nepoznato
	15-19	124.918	124.603	289	4	8	14
20-24	133.455	126.414	6.837	3	181	20	
25-29	147.416	107.153	38.601	30	1.309	323	
Ukupno	405.789	358.170	45727	37	1498	357	
iž	15-19	5.103	5.091	12	-	-	-
	20-24	6.344	6.062	268	-	10	4
	25-29	7.250	5.576	1.580	1	68	25
	Ukupno	18.697	16.729	1860	1	78	29
Grad Labin	15-19	240	240	-	-	-	-
	20-24	304	298	6	-	-	-
	25-29	417	343	70	-	4	-
	Ukupno	961	881	76	-	4	-

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 10.03.2014.

X. Tablica broj 5. Bračni status mladih, prema dobnim skupinama i spolu – žene

RH		Svega	Neudana	Udana	Udovica	Razvedena	Nepoznato
	15-19	119.259	117.636	1.543	7	24	49
20-24	128.203	106.897	20.484	45	676	101	
25-29	141.650	73.561	65.009	183	2.738	159	
Ukupno	389.112	298094	87.036	235	3.438	309	
iž	15-19	4.885	4.841	40	-	2	2
	20-24	5.911	5.145	734	1	25	6
	25-29	7.064	4.137	2.771	8	136	12
	Ukupno	17.860	14123	3.545	9	163	20
Grad Labin	15-19	202	201	1	-	-	-
	20-24	277	243	32	-	2	-
	25-29	364	230	128	-	4	2
	Ukupno	843	674	161	-	6	2

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 10.03.2014.

Struktura gospodarstva Grada Labina

Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika Grada Labina za 2014. godinu koje priprema FINA nisu bili dostupni u trenutku pisanja ovog izvještaja. Zato ćemo iznijeti dostupne podatke istog izvora za 2013. godinu. Prema podacima dostupnima na *web* stranici Grada Labina, u Gradu Labinu posluje 833 poslovnih subjekata, od čega je 405 obrta i 452 poduzetnika. Prema istom izvještaju u tim poslovnim subjektima je zaposleno oko 3683 radnika, od čega je 2975 u trgovačkim društvima. Iz tablice je vidljiv pad indeksa u odnosu na određene pokazatelje i kategorije

iz prethodne godine i to u broju aktivnih poduzetika i obrta, ali i u broju zaposlenih. To se odražava i na broju nezaposlenih osoba, pa je ukupan broj nezaposlenih u 2013. godini bio 695. Prema istom izvješću rashodi rastu, a prihodi padaju, pa su ovi pokazatelji u skladu s trendovima u cijeloj Hrvatskoj – znak su ekonomske krize u kojoj se nalazimo. Drastičan porast pokazuje indeks uvoza (indeks u odnosu na 2012. je 872%), što se može donekle objasniti olakšanim procedurama i jefinijem uvozu roba i usluga ulaskom Hrvatske u EU. Tablica 6. u nastavku prikazuje osnovne statističke podatke gospodarstva. Pretpostavljamo da će se u 2015. godinu nastaviti trend iz 2013. godine, usprkos znatnim poduzetničkim poticajima koje Grad Labin daje u svrhu razvoja.

XI. Tablica 6. Osnovni statistički podaci gospodarstva Grada Labina za 2013. godinu.

Opis	2012.	2013.	Indeks 2012./2013.
Broj poduzetnika	425	428	94,7
Broj obrta	410	405	98,8
Broj zaposlenih u trgovačkim društvima	3.077	2.975	96,7
Broj zaposlenih u obrtima	615	608	98,9
Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom	4 324	4 275	98,5
Broj nezaposlenih	636	695	109,3
Ukupni prihodi	1.860.232.000	1.804.872.000	97,1
Ukupni rashodi	1.761.830.000	1.766.054.000	100,3
Invensticije u dugotrajnu imovinu	45.928.000	61.506.000	134,6
Bruto dobit	135.242.000	95.037.000	70,7
Bruto gubitak	36.841.000	56.219.000	94,4
Dobit razdoblje	129.225.000	86.534.000	106,6
Gubitak razoblja	36.860.000	56.226.000	158,3
Izvoz	1.005.612.000	938.329.000	93,3
Uvoz	59.789.000	532.111.000	872,1
Trgovinski saldo	945.823.000	406.218.000	43,0

Izvor: Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika Grada Labina za 2013., FINA, Registar godišnjih financijskih izvještaja, Zagreb, srpanj 2014.

Sljedeća tablica (Tablica 7.) prikazuje neke temeljne pokazatelje stanja gospodarstva obzirom na djelatnosti. Prema ovom izvješću u Labinu posluje najviše trgovina na veliko i malo (u koju djelatnost se uvrstilo prema izvješću i usluge popravka motornih vozila i motocikala (115) sa 359 zaposlenih, odnosno subjekata u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima (68) sa 195 zaposlene osobe. U prerađivačkoj industriji je najviše zaposlenih – 989 u 47 subjekata, dok je u građevinarstvu u 59 subjekata zaposleno 354 osobe. Zanimljivo je da djelatnosti pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane kroz rad 26 subjekata i 312 zaposlenih, ostvaruje veću dobit od prerađivačke industrije koja zbog velikog broja zaposlenih potrebnih za djelatnost ostvaruje znatno manju dobit.

XII. Tablica 7. Broj poduzetnika, broj zaposlenih, dobit i gubitak poduzetnika Grada Labina u 2013. godini prema djelatnosti (Iznosi u kunama bez lipa)

Područje djelatnosti	Br. poduzetnika	Br. zaposlenih na bazi sati rada	Dobit razd.	Gubitak razd.	Indeks 2013./2012.	
					Dobit	Gubitak
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	9	15	423.000	230.000	108,2	101,3
Rudarstvo i vađenje	4	13	5.570.000	141.000	84,3	218,2
Prerađivačka industrija	47	989	17.562.000	14.022.000	21,9	362,7
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	3	-	22.000	59.000	-	123,5
Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom, te djelatnosti sanacije otpada	2	148	204.000	-	426,8	-
Građevinarstvo	59	354	1.839.000	1.392.000	93,2	17,2
Trgovine na veliko i malo, te popravak motornih vozila i motocikla	115	359	6.360.000	32.33.000	76,6	336,3
Prijevoz i skladištenje	8	86	6.660.000	32.000	129,4	-
Djelatnost pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane	26	312	25.790.000	4.712.000	129,9	53,0
Informacije i komunikacije	13	243	4.117.000	9.000	101,4	35,8
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1	2	6.000	-	9.000,1	-
Poslovanje nekretninama	26	20	401.000	691.000	132,9	52,8
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	68	195	14.229.000	364.000	294,9	24,4

Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	21	166	1.844.000	699.000	503,6	105,4
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	2	6	653.000	-	163,1	-
Obrazovanje	1	6	15.000	-	26,0	-
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	3	14	171.000	65.000	101,2	-
Umjetnost, zabava i rekreacija	7	8	626.000	710.000	53,2	190,3
Ostale uslužne djelatnosti	11	39	40.000	53.000	24,1	110,0
UKUPNO	428	2.975	86.534.000	56.226.000	69,7	158,3

Izvor: Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika Grada Labina po djelatnostima za 2013 g., FINA, Registar godišnjih financijskih izvještaja, Zagreb, srpanj 2014.

Posljedica ovakvog stanja smanjivanja poduzetničke aktivnosti je i smanjenje blagostanja grada, prvenstveno iz pozicije vlasnika i zaposlenih u tim obrtima, odnosno stanovništva koje postaje nezaposleno, njihovih obitelji, a zatim i iz pozicije pada prihoda Grada. Međutim, ovakav trend pada poduzetničkih aktivnosti je obilježje većine gradova u Hrvatskoj.

Očekivano je da će, obzirom da je Grad Labin usvojio više strategija razvoja, biti dostupno više dokumenta iz kojih ćemo crpiti podatke o razvoju. Naime, svaka strategija mora sadržavati ciljeve, mjere provedbe i indikatore za praćenje i vrednovanje rezultata. Godišnje izvještavanje o postignutim ciljevima, omogućuje korekcije i usuglašavanje sa stvarnim stanjem odnosno praćenje učinaka provedenih aktivnosti. Naročito smo to očekivali od LAG-a Istočna Istra, kao nositelja poduzetničkih i razvojnih aktivnosti. Cilj osnivanja LAG-a"jest, prije svega, potaknuti članove lokalne zajednice u svakoj od sredina obuhvaćenih LAG-om na osmišljavanje aktivnosti koje doprinose razvitku te sredine..."...No, podatke ili izvještaj o provedbi aktivnosti nismo dobili (uputili smo upit, no nismo dobili odgovor), a ti podaci bi bili relevantni za planiranje aktivnosti u području "poduzetništva i zapošljavanja mladih". (<http://www.labin.hr/node/4948>, 10.5.2015.)

Upravo je nedostatak koordinacije između različitih organizacija i tijela u koje je uključen, bilo izravno ili kroz udruženja Grad Labin, osnovanih u cilju razvoja, kao i međusobna nepovezanost tih tijela, veliki strukturalni nedostatak koji mladima ne omogućuje jasan uvid u smjer razvoja Grada. S jedne strane, Labin je grad poduzetnika, s dobrom infrastrukturom (poduzetničke zone, poticaji Grada i sl.), a s druge strane poduzetničke aktivnosti ne doprinose u mjeri u kojoj bi trebale punjenju proračuna. Uz to, očito postoji politička volja da se uspostavi koordinacija i postavi smjer razvoja, o čemu svjedoče mnogobrojne strategije i umreženost u mreže koje podržavaju održivi razvoj (Mreža zdravih gradova i Grad prijatelj djece). Grad Labin posjeduje resurse i potrebnu ljudsku, političku, poduzetničku i drugu infrastrukturu koja je očito fragmentirana, odnosno nedovoljno iskorištena. Ključna dimenzija uspješnog održivog razvoja je ljudski kapital. Bez obrazovanih mladih koji će biti akteri razvoja nije moguć bilo kakav razvoj. Stoga smo analizirali s kakvim ljudskim i kulturnim kapitalom raspolaže Grad Labin.

Ljudski i kulturni kapital grada

Postignut stupanj formalnog obrazovanja stanovništva u nekom društvu ili zajednici govori o njegovom ljudskom i kulturnom kapitalu. Kulturni kapital čine i drugi faktori, kao što je ljudski kapital obitelji iz koje dolazi svaki pojedinac, a uobičajeno ga se promatra kao potencijal za razvoj i blagostanje neke zajednice ili društva. Uz kulturni kapital koji stanovništvo Labina donosi u zajednicu obzirom na bogatstvo različitih skupina, ova obilježja su važna za razumijevanje i objašnjenje dimenzija koje tumače i političke i civilne aspekte Labina kao grada. Važno je znati da "grad" može imati visoku razinu ljudskog kapitala, no ako on nije "iskorišten", ukoliko su neke profesije i zanimanja prekobrojne, odnosno te skupine nezaposlene, riječ je o "mrtvom kapitalu" za grad. Takvo stanje drastično povećava troškove grada, odnosno smanjuje ukupno blagostanje. Obrazovni sustav je strukturiran od niza formalnih organizacija, sporih i tromih koje teško mijenjaju neka obilježja svoje strukture pa je glavni problem prekomjernosti reprodukcije ljudskog kapitala gotovo pa nemoguće riješiti. Formalne organizacije koje čine obrazovni sustav imaju karakteristike birokratske organizacije (Weber, 2002), što onemogućava promjene obrazaca, normi, strukture općenito, tako da teško prati nove zahtjeve na tržištu rada, što ih čini disfunkcionalnima. Cjeloživotno i neformalno obrazovanje postaju ključni faktori koji kompenziraju nedostatke formalnog sustava obrazovanja. Osim toga, velika konkurencija na tržištu rada nužno proizvodi metodu koja će poslodavcu omogućiti odabir zaposlenika koji ima potrebno vještine i znanje. Stečene kompetencije, vještine i znanje te potvrda o njima, igraju sve veću ulogu u odabiru zaposlenika. Volontiranje postaje društveni prostor koji omogućuje neformalno obrazovanje, te na taj način doprinosi bržoj zapošljivosti.

Iako javne politike i novi fondovi osiguravaju financiranje programa i projekata kojim se upravo kurikulum i obrazovni sustav prilagođavaju tržištu rada, čini se da u Hrvatskoj taj proces kreće presporo. Obrazovnom sustavu je gotovo nemoguće pratiti zahtjeve novih tehnologija, nove kreativne ekonomije, nove zahtjeve tržišta rada općenito kroz formalni sustav. Stoga je neformalno obrazovanje, kao ključna dimenzija strategije cjeloživotnog obrazovanja, sve važnije. Jednostavno rečeno, ne možemo u školi naučiti sve što nas čeka kada se upustimo na tržište rada, ali možemo približiti način mišljenja brzim promjenama na tržištu rada.

Tablica 8. prikazuje stanovništvo koje trenutno pohađa ili je upisano u neku od obrazovnih institucija, s područja Labina, Istarske županije i Republike Hrvatske. Iz ovih podataka možemo vidjeti da je 2011. godine, prema Popisu stanovništva, u obrazovnom sustavu (od predškolskog do visokoškolskog obrazovanja) neznatno, ali značajno manji broj djece i mladih nego li u Istarskoj županiji, ali i neznatno manji broj nego li na nivou RH u odnosu na cjelokupno stanovništvo koje obitava na području Labina. Ovi podaci govore o tendenciji pada broja djece i mladih, što objašnjava i manji broj sklopljenih brakova, te kasnija dob sklapanja brakova nego li u okruženju. Upravo ovi podaci govore o potrebi jačanja obiteljske politike i potrebi za jačanjem mjera za poticanje povoljnog obiteljskog okruženja za mlade obitelji. To nije samo osiguravanje društvene brige za djecu i mlade u obrazovnim ustanovama, nego mora obuhvatiti i druge mjere poput stambene politike i mjera za zapošljavanje mladih.

XIII. **Tablica 8.** Stanovništvo prema pohađanju neke od odgojno-obrazovnih institucija u Labinu, Istarskoj županiji i RH.

	Ukupno	Predškolsko obrazovanje	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	Ne pohađa
RH	4.284.889	83.232	356.468	184.992	234.244	3.425.953
%		1,94%	8,32%	4,32%	5,47%	79,95%
IŽ	208.055	5.080	14.319	7.682	10.299	170.675
%		2,44%	6,88%	3,69%	4,95%	82,03%
Grad Labin	11.642	209	720	340	521	9.852
%		1,80%	6,18%	2,92%	4,48%	84,62%

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 10. 11. 2014.

U Labinu živi 1.804 mladih od 15 do 29 godina, a 2011. godine je prema Popisu stanovništva 681 mladih bilo upisano u neku od obrazovnih ustanova (srednje škole i fakulteti ili veleučilišta). Ovi podaci ukazuju da je skoro dvije trećine mladih izvan obrazovnog sustava. Upravo o tom dijelu populacije mladih najmanje znamo, iako su članovi udruga mladih i za mlade često osobe upravo u ovoj dobi, dok drugi dio te populacije najčešće nije zahvaćen programima za mlade, osim onih za zapošljavanje. Sličan omjer mladih u obrazovnom sustavu i onih van njega prisutan je i u Istarskoj županiji, kao i u cijeloj Hrvatskoj.

Broj stanovnika prema završenom stupnju obrazovanju u Labinu ne pokazuje bitne razlike u usporedbi s brojem stanovnika prema završenom obrazovanju u Istarskoj županiji ili RH. Radi se o nešto manjem broju osoba sa završenom osnovnom školom nego li u Istarskoj županiji i Hrvatskoj, što je vidljivo u Tablici 9. Isto tako, 18.24 % stanovnika Labina ima završeno visoko obrazovanje, što je nešto više nego u Istarskoj županiji (16.57 %) i cijeloj Hrvatskoj (16.39 %).

XIV. **Tablica 9.** Stanovništvo Labina, Istarske županije i RH prema završenom stupnju obrazovanja

	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda oš	4-7 razreda oš	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko ob.	Nepoznat o
RH	3.632.461	62.092	34.786	249.081	773.489	1.911.815	595.233	5.965
%		1,71%	0,96%	6,86%	21,29%	52,63%	16,39%	0,16%
IŽ	180.239	1.303	1.458	11.555	35.092	100.602	29.874	355
%		0,72%	0,81%	6,41%	19,47%	55,82%	16,57%	0,20%
Grad Labin	10.290	74	80	936	1.688	5.618	1.877	17
%		0,72%	0,78%	9,10%	16,40%	54,60%	18,24%	0,17%

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 20. 10. 2014.

XV. **Tablica 10.** Prikaz po stupnju završenog obrazovanja na populaciji od 15 do 35 godina.

Starost	Spol	Ukupno	Bez škole	1-3 ^o razreda ^o	4-7 ^o razreda ^o	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko ob.	Nepoznato
15-19	sv.	442	-	-	2	326	114	-	-
	m	240	-	-	1	170	69	-	-
	ž	202	-	-	1	156	45	-	-
20-24	sv.	581	2	-	-	26	470	83	-
	m	304	2	-	-	18	244	40	-
	ž	277	-	-	-	8	226	43	-
25-29	sv.	781	1	-	2	30	533	215	-
	m	417	-	-	2	21	321	73	-
	ž	364	1	-	-	9	212	142	-
30-34	sv.	871	1	1	1	39	584	242	3
	m	441	-	-	1	23	314	102	1
	ž	430	1	1	-	16	270	140	2
Ukupno	sv.	2.675	4	1	5	421	1.701	457	3

Izvor: Prilagođeno prema *Popisu stanovništva 2011.*, Državni zavod za statistiku, , www.dzs.hr, 20. 10. 2014.

Neiskorišteni ljudski kapital

Usprkos relativno povoljnoj obrazovnoj strukturi stanovništva, stanje nezaposlenosti na području grada Labina prati trendove prisutne u Republici Hrvatskoj.

XVI. **Tablica 11.** Nazaposlenost mladih na području grada Labina prema dobnim skupinama i spolu

		Prosječan broj nezaposlenih mladih osoba prema dobi i spolu u području grada Labina za 2014. godinu
15-19	ukupno	26
	žene	11
	muškarci	15
20-24	ukupno	79
	žene	41
	muškarci	38
25-29	ukupno	113
	žene	67
	muškarci	46
30-34	ukupno	124
	žene	75
	muškarci	48
35-39	ukupno	92
	žene	50
	muškarci	42

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti HZZ-a (<http://statistika.hzz.hr>, 1.2015.).

Kako bi mogli analizirati o kojim profesijama i zanimanjima se radi, analizirali smo evidentiranu nezaposlenost mladih prema završenom stupnju obrazovanja.

XVII. Tablica 12. Evidentirana nezaposlenost u gradu prema završenom stupnju obrazovanja i dobnim skupinama, do svibnja 2015.

Dob	15-19	20-24	25-29	Ukupno
Labin				
Razina				
Labin, do svibnja 2015.	9	35	45	89
Bez škole i nezavršena osnovna škola	0	0	1	1
Završena osnovna škola	1	1	4	6
Srednja škola	8	30	24	62
Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola		0	2	2
Fakultet, akademija, magisterij, doktorat		4	14	18
Ukupno	9	35	45	89

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti HZZ (<http://statistika.hzz.hr>, 2.7.2015.).

Iz Tablice 12. je vidljivo da najveći broj, gotovo dvije trećine, evidentiranih nezaposlenih mladih osoba u Labinu ima srednju stručnu spremu. Iako se površnim pregledom može zamijetiti pad broja mladih evidentiranih nezaposlenih sa srednjom stručnom spremom s dobi (niža dob, manje nezaposlenih), a rast broja evidentiranih nezaposlenih u odnosu na stariju dob, zabrinjavajuća je upravo činjenica da se mladi sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem ne mogu zaposliti i upravo je to skupina kojoj treba posvetiti više pažnje.

Međutim, iz podataka⁶ unatrag 10 godina vidljivo je da prosječno 20 –tak mladih osoba uopće nije ili je završilo samo osnovnu školu što je zabrinjavajući podatak. Ovom problemu bi trebalo posvetiti više pažnje jer su te skupine mladih i teško zapošljive, čime su dodatno marginalizirane.

Prema različitim istraživanjima u EU (Eurostat, Eurobarometar i dr.) dužina trajanja nezaposlenosti je kod mladih veći faktor rizika nego li kod “starijih” osoba. Smatra se da je za mlade važno da se taj period što više skрати, a naročito je važan period između 4 do 6 mjeseci i godinu dana nakon izlaska iz obrazovnog sustava ili gubitka posla. Naime, kod mladih se vjerojatnost zapošljavanja drastično smanjuje, što su duže nezaposleni, nego što je slučaj kod “starijih”⁷ osoba između 35 i 60 godina. Najčešće je to zbog radnog iskustva koje starije osobe imaju pa se lakše prilagođavaju tržištu, dok su mladi još uvijek u razvojnoj dobi pa su nakon završenog školovanja u prijelaznom razdoblju u kojem ovakvo stanje društvene isključenosti može dovesti do raznih problema zbog koji su mladi “zatočeni” u položaju u kojem se nalaze. Zbog toga je EU donijela program financiranja mjera poticanja zapošljavanja mladih, naročito kako bi stekli radno iskustvo što prije nakon izlaska iz obrazovnog sustava. *Garancija za mlade* je program financiranja koji je namijenjen upravo ovoj rizičnoj skupini mladih.

...*Garancija za mlade* novi je i inovativan pristup Europske unije u **rješavanju problema nezaposlenosti mladih**. Cilj Garancije je da sve osobe mlađe od 25 godina unutar četiri mjeseca od završetka školovanja ili gubitka prethodnog zaposlenja, dobiju kvalitetnu i konkretnu ponudu bez obzira na to jesu li prijavljeni na zavod za zapošljavanje ili ne. **Kvalitetna ponuda** podrazumijeva ponudu za posao, praksu, pripravništvo ili za nastavak obrazovanja te mora biti prilagođena pojedinačnim potrebama i situaciji... Premda sama **Preporuka Vijeća Europske unije o uspostavi sheme Garancije za mlade** predviđa kako bi se Garancijom trebale obuhvatiti osobe od 15 do najviše 25 godina života, na inicijativu Hrvatske i nekoliko drugih država članica, dob za uključivanje u mjere produžena je sa 25 na **do 30 godina**. U Hrvatskoj prioritet su mladi s nižim kvalifikacijama i visoko obrazovani mladi bez radnog iskustva jer analize pokazuju da najteže dolaze do zaposlenja. Također, prioritet su i neaktivni mladi, odnosno mladi koji nisu zaposleni, nisu u obrazovanju ili osposobljavanju (tzv. **NEETS skupina**), a takvih je otprilike 16 % u Hrvatskoj. (<http://www.mrms.hr/topics/garancija-za-mlade/>, 11. 07. 2014.)

Tablica 13. prikazuje dužinu trajanja evidentirane nezaposlenosti mladih u Ispostavi Zavoda za zapošljavanje u Labinu.

XVIII. Tablica 13. Dužina trajanja evidentirane nezaposlenosti mladih

	0-3 MJ.	3-6 MJ.	6-9 MJ.	9-12 MJ.	VIŠE
15-19	5	1	0	1	3
20-24	5	5	4	4	3
25-29	16	7	8	3	8
UKUPNO MLADI	26	13	12	8	13

Izvor: Prilagođeno iz podataka koje je dostavila Ispostava Zavoda za zapošljavanje, Labin, 16.10.2014.

⁶ Cijela tablica u poglavlju “poduzetništvo i zapošljavanje”

⁷ Starije u odnosu na mlade

Iz Tablice 13. je vidljivo da je najveći broj evidentiranih nezaposlenih u Ispostavi Zavoda za zapošljavanje u Labinu evidentirano nezaposleno do 3 mjeseca. Među njima, dobna skupina između 25 i 29 godina je najzastupljenije, a pretpostavljamo da su to mladi koji su završili studij. Ovakvoj slici može doprinijeti činjenica da je glavna gospodarska grana turizam, pa se većina stanovništva zapošljava tijekom sezone, odnosno povremeno i privremeno radi, dok se tijekom zime zaposlenost smanjuje.

Stoga nas je zanimalo koja su zanimanja i profesije prekomjerne kako bismo mogli analizirati u kojem smjeru predlagati mjere. Tablica 14. prikazuje broj evidentiranih nezaposlenih mladih prema zanimanjima na dan 30.6.2014. i 30.6.2013.

XIX. Tablica 14. Broj evidentiranih nezaposlenih mladih prema zanimanjima na dan 30.6.2014. i 30.6.2013.

Zanimanja	15-19		20-24		25-29		UKUPNO MLADI	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Vojna zanimanja								
Zakonodavci, dužnosnici i direktori								
Znanstvenici, inženjeri i stručnjaci	0	0	11	2	29	13	40	15
Tehničari i stručni suradnici	4	0	11	3	20	7	35	10
Administrativni službenici	0	1	8	2	12	7	20	10
Uslužna i trgovačka zanimanja	12	6	26	6	28	6	66	18
Poljoprivrednici, šumari, ribari, lovci	0	0	2	0	0	0	2	0
Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	5	3	18	7	13	3	36	13

Rukovoditelji i postrojenjima strojevima, industrijski proizvođači sastavljači proizvoda	0	0	0	0	3	1	3	1
Jednostavna zanimanja	2	0	9	1	23	6	34	7
UKUPNO	23	10	85	21	128	23	236	74

Izvor: Tablica 14. Prilagođeno iz podataka koje je dostavila HZZ IL, Nezaposlenost po dobi i zanimanju usporedba na dan 30.6.2014./30.6.2013.

Postoje drastične razlike u iskazanim podacima između 2013. i 2014. godine u broju evidentirane nezaposlenosti mladih na području Ispostave Labin. Obzirom da ne znamo razlog tako velike razlike, ne možemo tvrditi da je nezaposlenost mladih u opadanju, kao što se naizgled čini. No, podaci o broju korištenih mjera za zapošljavanje govore da je manje mladih koji se zapošljavaju čak i privremeno, kroz te mjere. U nastavku je Tablica 15. koja prikazuje broj mladih koji su koristili mjere zapošljavanja u 2013. i 2014. U Tablici su podaci do listopada 2014. godine, tako da je moguće da se do kraja godine taj broj povećao. Podaci služe kako bi se stvorila slika o dinamici korištenja mjera i okvirnoj slici o mogućostima i korištenju tih mogućnosti.

XX. Tablica 15. Broj uključenih mladih do 29 u mjere zapošljavanja (Zavod za zapošljavanje) usporedba 2014. i 2013.

	Mjera	Broj u 2013.	Broj u 2014.
1	Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	18	17
2	Rad nakon stručnog osposobljavanja	1	3
3	Sufinanciranje zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih	4	1
4	Sufinanciranje /financiranje zaposlenih – javni rad	1	5
5	Sufinanciranje zapošljavanja	10	0
6	Ukupno	34	28

Izvor: Prilagođeno prema podacima Zavoda za zapošljavanje, Ispostava labin, 10.2014.

5. JAVNI PRIHODI GRADA I ULAGANJA U MLADE

Visina proračuna, pa tako i Proračuna Grada Labina važna je dimenzija za analizu dinamike i živosti gospodarstva, pa se može reći da je Labin grad koji spada među jedinice lokalne samouprave čiji su izvori prihoda prosječni u RH. Npr. Grad Metković, s nešto više od 16.788 stanovnika, raspolaže proračunom od nešto više od 24.718.000 kuna, Grad Pula, sa 57.460 stanovnika ima proračun nešto više od 345.325.000 kuna, a Grad Opatija s nešto više od 11.759 stanovnika raspolaže proračunskim prihodima od oko 119.791.000 kuna ili Crikvenica s nešto više oko 88.000.000 kuna što govori o prihodovnoj, a time i gospodarskoj aktivnosti u tim gradovima.

Grad Labin je, kao i drugi gradovi s ovakvim proračunskim prihodima i glavni "ulagač" u razvoj grada i njegovih građana. Ako se pri analizi uzmu u razmatranje obaveze prema financiranju "proračunskih korisnika" odnosno ustanovama kojima su ovi gradovi osnivači, što snažno utječe na rashode, može se reći da obzirom na prihode, Grad Labin dobro upravlja javnim prihodima.

Osim financiranja komunalnih i drugih djelatnosti u JL(R)S, financiranje vrtića, škola, muzeji i drugih ustanova čine većinu ulaganja.

5.1 Grad kao nositelj ulaganja u javne potrebe stanovništva, odnosno mladih

Proračun Grada Labina

Uporište za ulaganja u zadovoljavanje javnih potreba građana i općenito javnu funkciju gradskih uprava, kao administrativnog sjedišta određenoga područja, nalazimo u prikupljanju poreza, doprinosa i naknada koje građani uplaćuju prilikom prodaje, kupovine ili naprosto imaju obavezu izdvajanja naknada ne bi li imali dovoljno sredstava za javne potrebe. Rad gradske uprave je reguliran prvenstveno Statutom (Službene

novine Grada Labina broj 9/09 i dr.), ali i drugim zakonima, npr. Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, Zakonom o udrugama, Zakonom o ustanovama i dr.

Prihodi iz kojih se zadovoljavaju potrebe građana od interesa za jedinicu lokalne samouprave jesu: prihodi od poreza, prihodi od imovine, kazne, upravne mjere i ostali prihodi. Rashodi odnosno ulaganja gradova (ili bilo koje JL/RS) mogu biti ona koja se odnose na zakonima i drugim aktima propisana područja u koja se može ulagati, kao i na za to propisan način, što uređuje npr. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, Zakon o područjima županija, gradova i općina u RH, Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, itd.

Način proračunskog izvještavanja je određen Zakonom o proračunu, a najčešće se koristi funkcijski proračun, koji je prilično nerazumljiv prosječnom građaninu, a naročito mladima. **Proračun Grada Labina za 2015. godinu iznosi 76.911.161,00 kuna. U Tablici 16. su sažeto prikazani planirani prihodi i primici te rashodi i izdaci Grada Labina za 2015. godinu.**

XXI. Tablica 16. Sažeto ukupni prihodi i primici te rashodi i izdaci iz Proračuna Grada Labina za 2015. godinu

OPIS	PRORAČUN 2015
UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	
Ukupni prihodi	75.811.161,00
Prihodi poslovanja	70.711.361,00
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	5.099.800,00
Primici od financijske imovine i zaduživanja	-
UKUPNI RASHODI I IZDACI	
Ukupni rashodi	76.911.161,00
Rashodi poslovanja	65.401.904,00
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	9.949.257,00
Izdaci za financijsku imovinu i otplatu zajmova	1.560.000,00
Raspoloživa sredstva iz prethodne godine	1.100.000,00
Višak-manjak	0

Izvor: Prilagođeno iz Proračun Grada Labina za 2015. godinu

U Tablici 17. prikazani su prihodi i primici planirani, prema vrstama, u Proračunu Grada za 2015. godinu, kao i udio pojedinih prihoda i primitaka u ukupnim приходima. Kako se pojedini prihodi i primici mogu trošiti isključivo namjenski za određene vrste djelatnosti, raspolaganje i ulaganje je ipak ograničeno. Unutar pojedinih djelatnosti JLS mogu ulagati prema svojim potrebama (više u Zakonu o proračunu).

XXII. Tablica 17. Sažeto udio prihoda i primitaka

IZVOR FINANCIRANJA	PLAN 2015.	UDIO U %
1. Opći prihodi i primici	35.105.000,00	46,31
2. Vlastiti prihodi proračunskih korisnika	1.403.400,00	1,85
3. Prihodi za posebne namjene	21.511.684,00	28,38
3.1. Spomenička renta	-	

3.2. Boravišna pristojba	1.200.000,00	1,58
3.3. Komunalni doprinos	5.250.000,00	6,93
3.4. Komunalna naknada	8.000.000,00	10,55
3.5. Posebne naknade za izgradnju komunalne infrastrukture	70.000,00	0,09
3.6. Ostali prihodi za posebne namjene	800.000,00	1,06
3.6.1. Naknada za zadrž. nez. izgr. zgrada	475.000,00	0,63
3.7. Prihodi od sufinanciranja	-	
3.8. Prihodi za posebne namjene pro. korisnika	5.716.684,00	7,54
3.9. Prihodi od naknade za eksploataciju mineralnih sirovina	-	
4. Pomoći	11.802.367,00	15,57
4.1. Pomoći za minimalni standard decentraliziranih funkcija	5.683.126,00	7,50
4.2. Pomoći iz inozemstva	1.286.000,00	1,70
4.3. Pomoći iz državnog proračuna	295.000,00	0,39
4.4. Pomoći iz državnog proračuna za korisnike	655.200,00	0,86
4.5. Pomoći iz županijskog proračuna	61.100,00	0,08
4.6. Pomoći iz županijskog proračuna za korisnike	303.410,00	0,40
4.7. Pomoći iz općinskog proračuna	57.000,00	0,08
4.8. Pomoći iz općinskog proračuna za korisnike	3.461.531,00	4,57
4.9. Pomoći od institucija i tijela EU	-	
4.10. Pomoći od prorač. koris. za prij. sredstava EU za korisnike	-	
4.11. Pomoći od ostalih subjekata unutar općeg proračuna	-	
5. Donacije	853.910,00	1,13
5.1. Donacije za proračunske korisnike	373.910,00	0,49
5.2. Donacije za proračun	480.000,00	0,63
6. Prihodi od prodaje nef. Imovine	5.134.800,00	6,77
6.1. Prodaja nefinancijske imovine	5.098.000,00	6,72
6.2. Zamjena nefinancijske imovine	-	
6.3. Prodaja nefinancijske imovine proračunskih korisnika	36.800,00	0,05
7. Namjenski primici	-	
7.1. Primici od zaduživanja	-	
UKUPNO	75.811.161,00	100

Izvor: Prilagođeno iz Proračun Grada Labina za 2015. godinu

U Tablici 18. prikazani su planirani rashodi i izdaci za 2015. godinu prema vrstama.

XXIII. Tablica 18. Prikaz planiranih rashoda i izdataka za 2015. godinu, prema osnovnim vrstama

OPIS	PRORAČUN 2015.
1. RASHODI POSLOVANJA	65.401.904,00
Rashodi za zaposlene	20.635.060,00
Materijalni rashodi	28.372.682,00

Financijski rashodi	845.144,00
Subvencije	447.000,00
Pomoći dane u inozemstvo i unutar opće države	883.000,00
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge	5.038.100,00
Ostali rashodi	9.180.918,00
2. RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE	9.949.257,00
Rashodi za nabavu neproizvedene dugotrajne imovine	550.000,00
Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	9.399.257,00
Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	-
3. IZDACI ZA FINANCIJSKU IMOVINU I OTPLATE ZAJMOVA	1.560.000,00
Izdaci za dionice i udjele u glavnici	-
Izdaci za otplate glavnice primljenih zajmova	1.560.000,00
UKUPNI RASHODI I IZDACI	76.911.161,00

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina za 2015. godinu

Iz sljedeće Tablice je vidljivo koliki je udio financiranja za pojedine djelatnosti.

XXIV. Tablica 19. Udio prema djelatnostima u Proračunu Grada Labina, 2015.

NAZIV FUNKCIJE	PLAN 2015.	UDIO %
Opće javne usluge	12.927.694,00	16,81
Javni red i sigurnost	5.515.418,00	7,17
Ekonomski poslovi	7.549.500,00	9,82
Zaštita okoliša	6.710.000,00	8,72
Usluge unapređenja stanovanja	8.849.500,00	11,51
Zdravstvo	788.000,00	1,02
Rekreacija, kultura i religija	10.539.200,00	13,70
Obrazovanje	20.615.749,00	26,80
Socijalna zaštita	3.416.100,00	4,44
UKUPNO	76.911.161,00	100

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina za 2015.

XXV. Tablica 20. Ulaganja Grada Labina u proračunske korisnike (predškolski odgoj i obrazovanje, osnovno školstvo i kultura)

NAZIV PRORAČUNSKOG KORISNIKA	PRORAČUN 2015.
Osnovna umjetnička škola Matko Brajša Rašan	662.630,00
Dječji vrtić „Pjerina Verbanac” Labin	10.580.000,00
Osnovna škola Matije Vlačića Labin	1.961.300,00
Osnovna škola Ivo Lole Ribara Labin	2.633.490,00
Centar Liče Faraguna Labin	712.329,00
Pučko otvoreno učilište	2.991.200,00
Gradska knjižnica Labin	822.000,00
Javna Vatrogasna postrojba Labin	4.800.000,00
UKUPNO	25.162.949,00

Vidljivo je da ulaganja u programe javnih potreba građana u društvenim djelatnostima čine oko 46% Proračuna, što Grad Labin čini izuzetkom u Republici Hrvatskoj. Naime, prosječna ulaganja u programe javnih potreba građana u jedinicima lokalne samouprave koje su osnivači ustanova čini 18-25 % proračuna, dok su kod onih koji to nisu takva ulaganja drastično manja. Najčešći zbog obaveze ulaganja u decentralizirane funkcije osnovnog obrazovanja i ulaganja u ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja koje povećavaju ukupna ulaganja, kao i u ostale ustanove kojima su gradovi (uglavnom) osnivači. Čemu onda potreba izrade dodatnih strateških dokumenta kada postoje toliko visoka ulaganja u potrebe građana? ***Mladi i potrebe mladih u Labinu uglavnom nisu zahvaćeni sustavnim praćenjem i planiranjem ulaganja, iako se radi o značajnim iznosima, čime su ulaganja nevidljiva i ne uključuju mlade u procese političkog odlučivanja.***

Izrada ovoga Programa znak je političke volje gradske vlasti Grada Labina da transparentnije i kvalitetnije upravlja javnim prihodima. Kako su ulaganja u programe javnih potreba uglavnom visoka, neće biti potrebna značajna dodatna izdvajanja iz proračuna, nego uglavnom preusmjeravanje postojećih prema novim prioritetima. Uz to se očekuje da će se organizacije civilnog društva, ustanove i javna tijela više okrenuti drugim izvorima prihoda, poput programa i fondova EU.

Kako nastaje proračun?

Nakon prijave na javni poziv za programe javnih potreba Labina i su skladu s napucima Vlade o izradi proračuna (a prema Zakonu o proračunu), Upravni odjeli podnose prijedloge u skladu s nadležnim zakonima, na osnovi kojih se planiraju rashodi – oni koji su su obavezni i predstavljaju održavanje postojeće infrastrukture i razvojni kojima se unaprjeđuje pojedino područje.

Upravni odjeli grada Labina su: URED GRADA, UPRAVNI ODJEL ZA PRORAČUN I FINACIJE, UPRAVNI ODJEL ZA DRUŠTVENE DJELATNOSTI, UPRAVNI ODJEL ZA SAMOUPRAVU I OPĆE POSLOVE, UPRAVNI ODJEL ZA PROSTORNO UREĐENJE, ZAŠTITU OKOLIŠA I GRADNJU I UPRAVNI ODJEL ZA KOMUNALNE DJELATNOSTI. Unutar Upravnog odjela za prostorno uređenje, zaštitu okoliša i gradnju, kao posebna ustrojstvena jedinica, ustrojen je Odsjek za prostorno uređenje i gradnju u tijelima Gradske uprave obavljaju se poslovi iz samoupravnog djelokruga Grada Labina kao i poslovi državne uprave prenesenih na Grad kao jedinicu lokalne samouprave utvrđeni zakonom, Statutom Grada Labina, Odlukom o ustrojstvu Gradske uprave Grada Labina i Pravilnikom o unutarnjem redu Gradske uprave.

Za razliku od većine proračuna gradova ove veličine i obaveza, u kojima najveći udio u Proračunu zauzima financiranje održavanja i upravljanja komunalnom infrastrukturom i pripadajućim djelatnostima, u Labinu najveći udio financiranja (rashoda) zauzimaju aktivnosti i programi u "društvenim djelatnostima". Ovo je rijetki slučaj u RH. Visina ulaganja u ostalim djelatnostima ovisi o upravnim aktima, odnosno preuzetim obavezama grada, kao i prijedlogu pročelnika odjela, koji nastaje na osnovi troškova nastalih u prethodnim godinama. Preuzete obaveze ovise o zakonima i upravnim aktima grada, a često je osim toga, presudna politička volja. Diskusije o ovim pitanjima i djelatnostima najčešće nisu dio javnih rasprava, osim prijedloga urbanističkih planova, pa se javnost samo informira o već donesenim odlukama. Mladi, kao niti ostali građani najčešće ne sudjeluju u takvim raspravama. Relativnu autonomnost u odlučivanju imaju mjesni odbori, jer se kroz financiranje specifičnosti potreba mjesnih odbora može izravnije sudjelovati u nekim odlukama. No, najčešće se radi o komunalnim poslovima ili lokalnim "feštama".

Posebnu pažnju javnosti privlači financiranje projekta i programa javnih potreba građana u društvenim djelatnostima. Ovi programi pokazuju smjernice javnih politika za ciljane skupine, kao i smjer društvenog razvoja. Programi javnih potreba građana u društvenim djelatnostima su slika potreba i političke osjetljivosti na potrebe građana. Ovo područje je posebno regulirano zakonima, prema pojedinim djelatnostima, a kroz kriterije za financiranje pojedinih programa i projekata mogu se oslikavati smjernice javnih politika, ali preventivno je to prostor za zadovoljavanje javnih potreba građana. To je prostor u kojem civilno društvo igra snažnu ulogu jer nudi rješenja za zadovoljavanje potreba građana, naročito onih koje javne ustanove i institucije ne mogu zadovoljiti, pa ih često nazivamo izvaninstitucionalnom potporom i skrbi u pojedinom području. Riječ je o programima javnih potreba u obrazovanju (predškolskom odgoju i obrazovanju, osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju, srednjoškolskom i ostalom obrazovanju), socijalnoj skrbi i zdravstvenoj zaštiti građana, sportu, kulturi i tehničkoj kulturi.

Grad Labin je samo djelomično regulirao kriterije i uvjete postupka dodjele sredstava za programe i projekte koji sačinjavaju određene programe u društvenim djelatnostima. Radi se samo o pravilnicima koji se odnose na financiranje sporta, a u skladu sa Zakonom o sportu, te pravilnikom o financiranju javnih potreba u kulturi. Obzirom na Kulturnu strategiju očekivano je da se jasnije definiraju i kriteriji i indikatori praćenja, a u skladu s Kodeksom pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore projektima i programima udruga (2007.), odnosno Uredbom o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode programe i projekte financirane iz javnih izvora (Vlada Republike Hrvatske, 5.3.2015).

“Uredba je izrađena s ciljem uređenja sustava financiranja programa i projekata udruga, a uređuju se temeljni preduvjeti i standardi postupanja koje moraju osigurati davatelji financijskih sredstava iz javnih izvora, kao i osnovni i dodatni uvjeti koje trebaju ispunjavati udruge kada provode programe i projekte financirane iz javnih izvora, postupanje javnih institucija u svim fazama – od planiranja i pripreme prioriteta za financiranje, objave i provedbe natječaja, procjene projekata, sadržaja ugovora o financiranju, monitoringa i evaluacije rezultata projekata, kao i mogućeg raskida ugovora te povrata sredstava – u skladu s postojećom pozitivnom praksom, kao i procedurama koje se primjenjuju prilikom ugovaranja i provedbe projekata financiranih iz fondova Europske unije.” (<http://www.uzuvrh.hr/ufokusu.aspx?pageID=36&newsID=3217>, 2.5.2015.).

Iz programskog opredjeljenja Grada kroz projekte Grad Labin-Zdravi grad i Grad Labin – prijatelj djece, mogu se iščitati neke smjernice i opredjeljenja te eventualni budući kriteriji za financiranje programa i projekata u “društvenim djelatnostima” i to prema područjima. Uz to iz javnog poziva su u nekim područjima vidljiva područja ulaganja, što predstavlja uvjete za prijavu, neke određene smjernice, no ne i kriterije. Ocjenu pristiglih prijava vrše radna tijela pri gradskom vijeću, što sigurno može biti jedna od stepenica u proceduri za donošenje odluke, no ne postoji povjerenstvo sastavljeno od stručnjaka (nezavisnih, koji nisu političko tijelo, nego stručno tijelo), kao što nigdje nije vidljivo koji su elementi za vrednovanje (ocjene). Donosimo kratak pregled prema područjima:

1. Odgoj i obrazovanje

Ne postoji dokument “program javnih potreba u odgoju i obrazovanju” pa se o kriterijima za financiranje može iščitati posredno, uzimajući u obzir zakonske obaveze Grada kao osnivača (plaće i materijalni troškovi), ali ne i kriterije kao i smjernice za financiranje (programska usmjerenja).

1.1. predškolski odgoj i obrazovanje

Mogu se iščitati neki postupci i procedure (kriteriji) iz Pravilnika o upisu djece u Dječji vrtić Pjerina Verbanac, kojemu je Grad Labina osnivač. U njemu se propisuje uvjete i kriterije za ostvaravanje prednosti pri upisu iz kojih je vidljivo da među ostalim prednostima pri upisu djece mogu ostvariti i roditelji koji se školuju, pa se pretpostavlja da se to odnosi na mlade. Drugih naznaka nismo našli, osim onih koji proizlaze iz zakonskih obaveza.

1.2. osnovni odgoj i obrazovanje

Osim zakonski određenih kriterija za financiranje obrazovnih ustanova kojima su JLS osnivači, definiranih Odlukom (uredbom) o kriterijima, mjerilima i načinu financiranja decentraliziranih funkcija osnovnog školstva kojim osnivači definiraju materijalne i druge rashode, nismo našli kriterije za financiranje programa javnih potreba u odgoju i obrazovanju. Oni jesu vidljivi iz Kurikuluma škola odnosno programa koje se provode u školama kojima je Grad osnivač. Ovakva struktura upućuje na samo institucionalnu potporu odgoju i obrazovanju, no ne i izvaninstitucionalnu, što je općenito, u situaciji u Hrvatskoj u kojoj preopterećenje škola vlastitim zahtjevnim programima nužno kako bi se više povezalo razne dionike u zajednici i rasteretilo školu te ih povezano sa potrebama zajednice.

1.3. srednje i drugo obrazovanje

Za ovo područje nisu vidljivi kriteriji. Iako programi Labina – zdravog grada uključuju osim drugih skupina i srednjoškolce, a programi se provode kroz savjetovaništa i projekte Gradskog vijeća mladih i drugih projekata, iz dokumenata Grada nisu vidljivi kriteriji za financiranje niti ovoga projekta. Pregledom programa i projekata koje se provode u Srednjoj školi Mate Blažina i kroz projekt Zdravi grad možemo iščitati samo smjernice, no ne i kriterije za financiranje. Odlukom o stipendiranju definirani su prioriteti za financiranje odnosno potpore učenicima i studentima, a obzirom da je ovo područje najviše interesantno mladima, Savjet mladih Grada Labina je sudjelovao u definiranju kriterija za stipendiranje.

2. Kultura

Prema Pravilniku o postupku vrednovanja i donošenja Programa javnih potreba u kulturi Grada Labina, iz 2013. vrednuje se sljedeće:

1. stručne i umjetničke reference autora, odnosno voditelja programa
2. status izložbenog, scenskog, koncertnog i drugog kulturnog prostora
3. recenzije renomiranih i u struci priznatih osoba
4. kvaliteta i sustavnost dosadašnjeg rada
5. originalnost i inovativnost
6. suvremena programska orijentacija i poticanje urbanog razvoja grada Labina
7. značaj programa za unapređenje kulturnog identiteta grada Labina
8. usmjerenost na regionalnu i međunarodnu suradnju
9. predstavljanje kulture grada Labina u Hrvatskoj i svijetu
10. programi koji potiču približavanje umjetnosti djeci i mladima kroz njima primjerene sadržaje, osigurani ili predviđeni ostali izvori financiranja (prednost osigurana sredstva iz Europskih fondova).

Iz ovih kriterija se mogu iščitati samo načini koji će odrediti prednost, no ne i rangiranje (bodovanje) prema kojem se u konačnici dodjeljuju sredstva.

3. tehnička kultura:

Nisu vidljivi nikakvi kriteriji, no niti ulaganja.

4. sport:

Financiranje u sportu je definirano Zakonom o sportu pa su kriteriji za financiranje doneseni u Savezu sportova Grada Labina, u Pravilniku o uvjetima i kriterijima za financiranje temeljem kojih grad financira sportske udruge. Iz njega je vidljivo da se mogu financirati djelatnost sporta u osnovnim i srednjim škola, rekreacija i natjecanja. Savez sportova Grada Labina jasno definira uvjete i kriterije za financiranje, rang (bodove) i iznimke, ali i pruža potporu sportskim udrugama. Više na internetskom portalu Sportskog saveza Grada Labina <http://www.ssglabin.hr>. Na ovaj način bi trebali biti jasni kriteriji i za financiranje drugih programa javnih potreba Labina.

5. socijalna skrb (zaštita):

Iako postoji Socijalni program Grada Labina, on sadržava samo aktivnosti koje se financiraju, a kriteriji i uvjeti za financiranje definirani su Odlukama o socijalnoj skrbi. Uglavnom se radi o intervencijama (ostvarivanju prava i prevenciji) prema pojedinim skupinama: socijalna zaštita djece i mladih, socijalna zaštita obitelji (troškovi stanovanja i prijevoza), socijalna zaštita starijih, bolesnih i nemoćnih osoba, socijalna zaštita osoba s invaliditetom, prevencija ovisnosti i asocijalnog ponašanja, humanitarne akcije, dnevna okupacija za osobe s posebnim potrebama, socijalna zaštita obitelji u nužnom smještaju, programi udruga i ustanova u području socijalne skrbi. Kako bi se moglo pratiti potrebe u ovom području potrebno je uvesti jasne kriterije i praćenje potreba.

6. zdravstvo

Analizirajući aktivnosti i prioritetne skupine, te općenite prioritete iz projekta Labin zdravi grad može se rekonstruirati da se radi o sljedećim područjima:

- unapređivanje i očuvanje zdravlja i prevencija bolesti svih dobnih skupina (edukacija svih građana za zdrave životne izbore)
- ispitivanje i praćenje čimbenika okoliša štetnih za zdravlje ljudi (voda, tlo, hrana, predmeti opće uporabe, životinjski nametnici/paraziti potencijalno opasni za ljude i dr.)
- ekološko-zdravstveni programi (kojima se unapređuje i/ili kontrolira utjecaj ekoloških čimbenika na zdravlje ljudi)
- prevencija kroničnih masovnih nezaraznih bolesti (malignih bolesti, bolesti srca i krvožilnog sustava, osteoporoze, različitih vrsta ovisnosti)
- podizanje kvalitete zdravlja i života osjetljivih skupina (djece i mladih, trudnica, starijih osoba, te bolesnika u terminalnoj fazi bolesti).

7. ostali programi i projekti:

Za ostale javne potrebe ne postoje kriteriji ali se može reći da se radi o prioritetima koji su definirani, osim u načelima Labina - zdravi grad i u okviru akcije Grad Labin – prijatelj djece i ostalim nacionalnim strateškim dokumentima. Radi se o financiranju aktivnosti kojima se podupire: okupljanje djece, mladih i odraslih osoba sa svrhom kvalitetnog i organiziranog provođenja slobodnog vremena, očuvanja nacionalnih tradicija, običaja i kulture, okupljanje posebnih društvenih skupina koje svojim aktivnostima dopunjuju djelokrug rada tijela državne i lokalne uprave, obavljanje poslova zbrinjavanja napuštenih domaćih životinja.

Upravo iz ovih prioriteta se može iščitati smjer javnih politika. Većina tih prioriteta su u skladu s ciljevima i mjerama iz nacionalnih strategija ili drugih strateških dokumenata koji se mogu primjeniti na većinu ciljnih skupina na koje se mogu odnositi javne potrebe građana. Isto tako, u skladu su s EU strategijom za mlade u onim područjima koje se odnose na mlade. Međutim, iako je pristupanje Labina Mreži zdravih gradova i akciji Grad - prijatelj djece polučilo mnoštvo aktivnosti za ovu populaciju, te je ovaj pristup vrlo rijedak i pohvalan na razini Hrvatske, ipak je preopćenit te samo djelomično obuhvaća specifične ciljne skupine i to preventivno zahvaljujući već postojećim strateškim dokumentima.

Ovakav pristup je, ponavljamo, vrlo rijedak slučaj u Hrvatskoj, no iz njega nije vidljiva jasna vizija i misija javnih politika prema mladima. Posebno jer ne postoje okvirni dokumenti vezani za te projekte kroz koje se može pratiti potrebe i planirati ciljne aktivnosti, poput npr. "izvedbenog plana ostvarivanja prava i potreba djece Labina (akcija GPD)" ili "programa i akcijskog plana za Labin zdravi grad".

Analizirajući i sumirajući sve aktivnosti može se reći da se puno ulaže i u djecu i mlade, međutim ne postoji jasan smjer kao niti definirani jasni i specifični prioriteti. Daljnja analiza će pokazati da je nužno donijeti ove dokumente, čemu prethodi evaluacija postignutog, kao i propitivanje stvarnih potreba. Ovaj dokument će obuhvatiti dio te evaluacije i analize te naglasiti koji koraci su potrebni kako bi se racionaliziralo ulaganja te uskladilo ih prema stvarnim potrebama.

Strateški dokumenti koji određuju smjernice za javne politike su od izuzetne važnosti za osiguravanje takozvane *evidence-based policy* (javne politike zasnovane na dokazima, znanstvenim istraživanjima) pa nepostojanje takvih dokumenata, poput strategija razvoja i ostalih strateških planova za pojedina područja, dovodi do stihijskog i lošeg upravljanja javnim prihodima u većini gradova, općina i županija, a u takvim slučajevima upravljanje ovisi o stručnosti i dobroj volji pojedinaca, bilo da se radi o političkim predstavnicima ili o službenicima koji rade u pojedinim upravnim odjelima. Naravno, stihijsko upravljanje javnim sredstvima nije u skladu s potrebama građana. Ukoliko se upravljanje javnim prihodima provodi prema smjernicama i mjerama javnih politika na nacionalnoj razini, može se reći da su potrebe građana barem u nekoj mjeri zadovoljene. Međutim, upravo je decentralizacija i autonomnost jedinica lokalnih i regionalnih samouprava trebala osigurati da se na lokalnoj razini sredstva javnih prihoda ulažu u specifične lokalne potrebe. Grad Labin je među prvima u RH pokrenuo izradu strateških dokumenata, različitih razina općenitosti, kako bi barem neka područja upravljanja regulirao na osnovi analiza i stvarnih potreba građana. Tako je Grad Labin donio strateške dokumente navedene u uvodnom dijelu. Međutim, izostaju neizostavne aktivnosti kako bi se ostvarila svrsishodnost tih dokumenata. Iako su oni doneseni ne postoji sustavno praćenje i propitivanje potreba, kao i praćenje realizacije ciljeva. U tom slučaju, one ostaju "prazno slovo na papiru", a građani još uvijek ne stječu dojam da se radi o sustavnom ulaganju. U tijeku procesa prikupljanja podataka tražili smo podatke o realizaciji mjera i prioriteta iz razvojnih planova Grada (izvještaje o provedbi), no nismo ih upjeli prikupiti.

Tko može sudjelovati i na koji način se određuju potrebe i zadovoljavanje javnih potreba građana Labina?

Prema javnom pozivu pravo podnošenja prijave imaju potencijalni korisnici koji su registrirani kao udruge, zaklade, ustanove ili druge pravne osobe prema područjima, a pristigle prijave ocjenjuju nadležna radna tijela predstavničkog tijela Grada. Grad Labin je potpisao i Povelju o suradnji Grada Labina i nevladinog, neprofitnog sektora "kao izraz volje Grada Labina i organizacija civilnog društva s ciljem stvaranja djelotvornih mehanizama i standarda koji će unaprijediti međusektorsku suradnju u Gradu Labinu, a temeljeći se na vrijednostima moderne demokracije. Grad Labin će u ostvarivanju ciljeva utvrđenih ovom Poveljom, a koji doprinose razvoju lokalne zajednice i razvoju civilnog društva:

- biti ravnopravan partner;
- promicati načela utvrđena ovom Poveljom;
- razmatrati i razvijati i druge oblike suradnje." (iz Povelje, 2009). Upravo i ovaj dokument je trebao osigurati jasnije i transparentnije kriterije za financiranje i partnerski odnos s civilnim sektorom. Ukratko, Labin je započeo mnoge reforme javne uprave, ulaže u djecu i mlade, međutim nedostaje okvir i stepenica više ka kvalitetnijem upravljanju.

Stoga se, EU u svojim javnim politikama orijentirala na ovakve pristupe, kako bi se obuhvatile potrebe i obilježja pojedinih ciljanih skupina, a Program za mlade upravo je takav dokument. Kako se izradi ovoga Programa pristupilo u razdoblju donošenja nacionalnih dokumenata, smatrali smo važnim obuhvatiti smjernice iz međunarodnih dokumenata poput Strategije EU 2020, EU programa za mlade, ERASMUS+ 2020 i drugih kako bi se predložene mjere mogle pratiti u odnosu na širi okvir, koji je u svakom slučaju obuhvaćen i nacionalnim dokumentima. Što to konkretno znači? Znači da je zahvaljujući ovakvom pristupu ovaj Program kompatibilan s nacionalnim strateškim dokumentima jer su u njega ugrađeni i alati i smjernice međunarodnih strateških dokumenata koje su okvir za nacionalne. Do trenutka završetka ovog Programa to se i pokazalo.

Prikupljanje podatka o postojećim resursima, analiza postojećih problema, kao i potencijalna rješenja ili mogućnosti za unaprjeđenje pojedinih područja, proizlaze iz stvarnog stanja na terenu, ali obuhvaćaju i širi politički kontekst, naglašavajući tako otvorenost za mobilnost i promjene.

U Nacionalnom programu za mlade od 2014. do 2017. godine naglašavaju se preporuke za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, u kojima se ističe potreba za partnerstvom s državom i organizacijama civilnog društva, a pozivaju se JLS da razvijaju i donesu lokalne programe djelovanja za mlade, sukladno specifičnim interesima i potrebama mladih na području. Također se posebno potiče uključivanje savjeta mladih, osnovanih sukladno Zakonu o savjetima mladih (2014), u proces predlaganja i donošenja takvih lokalnih programa za mlade, potiču se da pronađu načine i mogućnosti za osiguravanje odgovarajućih prostora za provođenje slobodnog vremena mladih i programa za dobrobit zajednice u kojoj mladi žive.

...Također se pozivaju da iniciraju, podupiru i sukladno svojim mogućnostima sufinanciraju:

- *osnivanje i rad udruga, inicijativa i neformalnih skupina mladih na svojem području;*
- *udruge i inicijative mladih koje svojim djelovanjem potiču sudjelovanje mladih u društvenom odlučivanju te im nude informiranje i obrazovanje u tom području;*
- *uključivanje mladih i njihovih udruga u djelovanje jedinica lokalne samouprave, a osobito uključivanje mladih u donošenje svih odluka koje ih se neposredno tiču;*
- *programe i projekte udruga mladih i za mlade koji pridonose ciljevima Nacionalnog programa za mlade i pojedinog lokalnog programa za mlade;*
- *programe i projekte kojima se ostvaruje suradnja s drugim udrugama mladih u Hrvatskoj i inozemstvu;*
- *omladinska i studentska informativna i obrazovna glasila na lokalnoj razini;*
- *projekte osnivanja i djelovanja Klubova mladih na lokalnoj razini, Info-centara za mlade na županijskoj i lokalnoj razini. (Nacionalni program za mlade za razdoblje 2014. do 2017. godine)*

Sukladno svim ovim smjernicama, predlažemo da se Program za mlade temelji na dugoročnom razdoblju od 2015. do 2020. godine. Kako će se u skladu s preporukama pristupiti izradi akcijskih planova za razdoblje od 1 ili 2 godine, ovakvim dugoročnim planiranjem osigurati će se eventualne izmjene, ukoliko se stanje u određenom području promijeni u tolikoj mjeri da je potrebno mijenjati ciljeve. Nakon isteka svakoga akcijskoga plana, provest će se evaluacija kako bi se utvrdio napredak u ostvarenju ciljeva te kako bi se moglo kvalitetnije planirati sljedeća razdoblja. Stoga smo smatrali važnim analizirati upravljanje javnim prihodima, a posebno u području društvenih djelatnosti u kojem građani i organizacije civilnoga društva mogu najviše ujecati na donošenje političkih odluka i u kojem je posebno važno planirati u skladu sa stvarnim potrebama mladih. U tu

svrhu analizirali smo pojedine programe iz proračuna Grada Labina ne bismo li uvidjeli koliko i kako su usklađeni s područjima djelovanja za mlade.

Što se sve financira iz Proračuna Grada Labina ?

Grad Labin je osnivač ustanova u predškolskom odgoju i obrazovanju, osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju, kulturi te vatrogastvu. To su tzv. proračunski korisnici. Financiranje tih ustanova je od posebne važnosti za građane, a osobito za djecu i mlade. Za vatrogastvo i osnovno školstvo financiranje minimalnog standarda je regulirano osiguravanjem sredstava iz tzv. decentraliziranih funkcija, dok sve aktivnosti iznad minimalnog standarda osigurava Grad Labin u proračunu:

Pročunski korisnici Grada Labina su:

1. Predškolska ustanova - Dječji vrtić Pjerina Vrrbanac
2. Pučko otvoreno učilište
3. Javna vatrogasna postrojba
4. Dvije osnovne škole, jedna umjetnička i jedna za učenike s teškoćama: OŠ Matije Vlačića i OŠ Ive Lole Ribara, Centar Liče Faraguna i Umjetnička škola Matko Brajša Rašan
5. Gradska knjižnica Labin

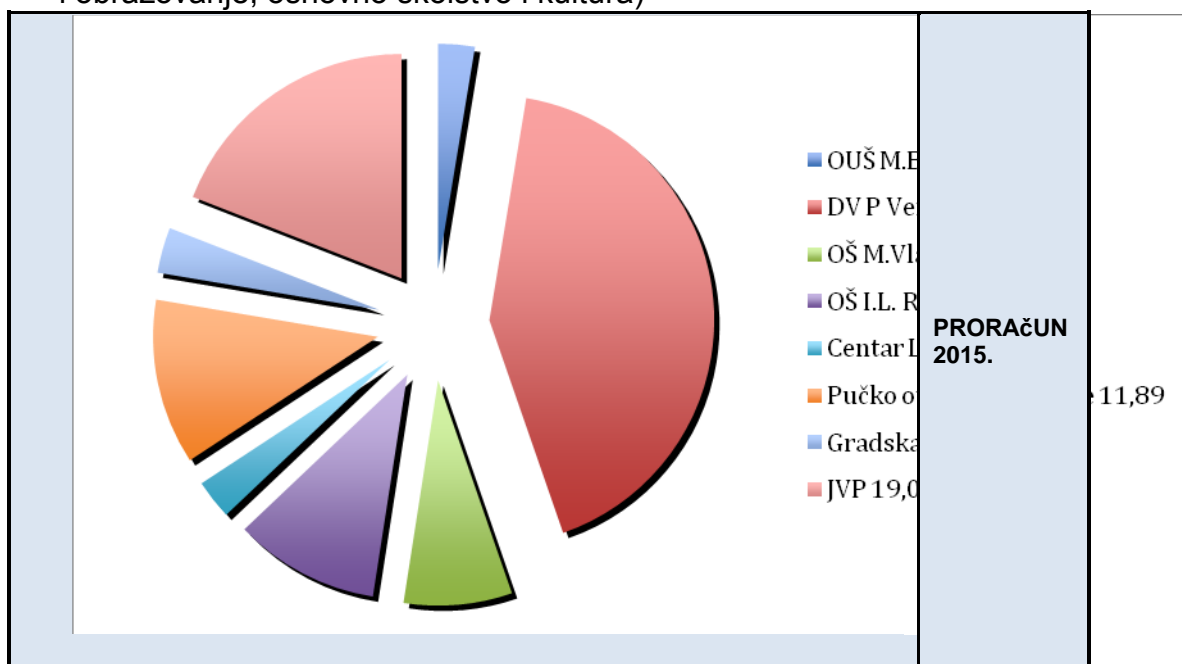
U Tablici 21. su vidljiva ulaganja u javne ustanove čiji osnivač je Grad Labin.

XXVI. Tablica 21. Ulaganja Grada Labina u proračunske korisnike (predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolsko i kultura)

Naziv proračunskog korisnika	Proračun 2015.
Osnovna umjetnička škola Matko Brajša Rašan	662.630,00
Dječji vrtić „Pjerina Verbanac“	10.580.000,00
OŠ Matije Vlačića Labin	1.961.300,00
OŠ Ivo Lola Ribar Labin	2.633.490,00
Centar Liče Faraguna Labin	712.329,00
Pučko otvoreno učilište	2.991.200,00
Gradska knjižnica Labin	822.000,00
Javna vatrogasna postrojba Labin	4.800.000,00
Ukupno	25.162.949,00

Izvor: Prilagođeno iz Proračun Grada Grada Labina za 2014.godinu

XXVII. Grafikon 5. Ulaganja Grada Labina u proračunske korisnike (predškolski odgoj i obrazovanje, osnovno školstvo i kultura)

Izvor: Prilagođeno prema Proračunu Grada Labina za 2015. godinu

Isto tako Grad Labin izdvaja za redovnu djelatnost Vijeća nacionalnih manjina, za koje su u Programu zaštite nacionalnih manjina osigurana sredstva.

Analizirajući smještenost i potencijalnu mrežu ustanova i organizacija koje u svojoj djelatnosti mogu imati programe i projekte namijenjene mladima te uspoređujući broj ustanova s brojem stanovništva, može se utvrditi slika dobre i ujednačene povezanosti i promreženosti raznolikih ustanova. Obzirom da su kod mladih dostupnost i vidljivost određenih resursa, aktivnosti i sl. one dimenzije koje snažno utječu na ponašanje, u većoj mjeri nego kod „odraslih“, dobra i ujednačena dostupnost usluga je preduvjet za ravnomjeren razvoj subregija u županiji ili općenito nekom društvenom prostoru. Prepreka za mlade je otežavajuća i skupa prometna povezanost između mjesta boravka i prvog većeg središta naročito za srednjoškolce i studente. Za mlade (srednjoškolce, studente i nezaposlene) koji su najčešće orijentirani (osuđeni) na javni prijevoz ili ovisi o potpori obitelji, ova činjenica djeluje demotivirajuće i „gura“ ih u pasivnost, čime dodatno potvrđuju položaj periferije za svoju zajednicu. Zato je obveza lokalnih i regionalnih jedinica lokalne samouprave, kao i društva u cjelini da učine sve ne bi li omogućile mladima jednak pristup resursima, što je u konačnici investicija u budućnost te iste zajednice, odnosno društva. Više o ostalim resursima u sljedećim poglavljima.

6. ANALIZA STANJA PREMA PODRUČJIMA DJELOVANJA OD INTERESA ZA MLADE (IZ EU STRATEGIJE ZA MLADE)

Rezultati prikupljenih podataka iz sekundarnih izvora i upitnika koje smo uputili organizacijama civilnog društva pokazali su da na području Grada Labina postoji dobra pokrivenost i umreženost obrazovnih, kulturnih i sportskih institucija, ustanova te organizacija civilnog društva.

Za prikupljanje podataka koji su temelj za stvaranje "mozaika životnih uvjeta mladih Labina", nazvanog *mapa životnih uvjeta mladih Labina* ili *mapa zajednice* koristile su se metode:

- **kvalitativne:** sekundarna analiza podatka (analiza statističkih izvješća, analiza akata i drugih dokumenata i sl.), analiza sadržaja (analiza internetskih stranica), komparativna analiza (analiza i usporedba dokumenata čiji sadržaj problematizira ili normira isti problem ili predmet i sl.), *swot* analiza, intervjui sa stručnjacima (djelatnicima gradske uprave) i dr.
- **kvantitativne:** upitnik, upućen e-poštom za organizacije civilnog društva i dr.

Moramo napomenuti da se odabir metoda i vrste traženih podatka u nekim fazama prikupljanja podatka mijenjao u odnosu na prvotni plan, a obzirom na njihovu dostupnost.

U prvoj fazi sudjelovali su prvenstveno naručitelji Programa, odnosno odjeli gradske uprave kao davatelji podatka za one podatke koji nisu bili dostupni na internetskoj stranici Grada te organizacije civilnoga društva kojima je e-poštom upućen upitnik za ispitivanje kapacitiranosti i potencijala za aktivno sudjelovanje u javnom životu

Labina. Osim toga, suradnici izvršitelja su prikupljali podatke dostupne na Internetu, ali i analizirali internetske stranice ustanova i organizacija civilnoga društva, u svrhu provjere dostupnosti informacija koje su od interesa za mlade/mladima.

6.1 Na što mladi Labina mogu računati? (“mapa zajednice”)

Na području Grada Labina djeluje više javnih ustanova od kojih je nekima Grad osnivač⁸, a dijelom su to ustanove kojima je osnivač Istarska Županija ili Republika Hrvatska ili drugi osnivači (privatne fizičke ili pravne osobe). Osim programa i aktivnosti ovih javnih ustanova, javne potrebe građana, pa tako i mladih zadovoljavaju aktivnosti i programi koje provode organizacije civilnoga društva. O radu javnih ustanova, posebno onih kojima je osnivač Grad Labin izneseni su podaci i rezultati analize u poglavlju o proračunu Grada Labina radi posebnog statusa i obaveza koje imaju osnivači prema osiguravanju sredstava za rad tih ustanova.

Slijedi pregled broja i vrsta organizacija civilnoga društva kojima je djelatnost vezana uz javne potrebe građana, odnosno mladih, prema područjima od interesa za mlade na području Grada Labina. Analiza ima cilj sagledati dostupnosti resursa za mlade u cjelini, ali ne obuhvaća analizu kvalitete usluga, programa, aktivnosti i/ili projekata. O dostupnim javnim ustanovama i uslugama (aktivnostima) koje nude govori se u poglavljima u kojima se analiziraju dostupni resursi – proračunski i izvanproračunski korisnici, a prema područjima djelovanja za mlade. O kvaliteti rada ustanova ili organizacija civilnoga društva čija je djelatnost usko vezna uz pojedino područje mladi su se izjasnili na javnoj raspravi i radionicama održanima 21. travnja 2015. u Labinu.

Metodološki, analiza resursa i interpretacija rezultata za izradu “mape zajednice” bila bi potpuna kada bi svaka od ovih ustanova ili organizacija redovito provodila evaluaciju, vanjsko ili unutarnje vrednovanje, pa bi se iz tih pokazatelja moglo analizirati kako se planiraju aktivnosti, jesu li uopće uzete u obzir stvarne potrebe, provode li se programi bez prethodne analize stvarnih potreba, bez plana ili se pomno planiraju. Podatke o provedenim evaluacijama nismo uspjeli dobiti, pa ne možemo tvrditi da se ne provode u nekom obliku. Ipak, rezultati ovog prikupljanja podataka predstavljaju mozaik ili „sliku“ dostupnih resursa koji čine uvjete za zadovoljavanje osnovnih potreba mladih u Labinu⁹. U budućnosti bi se trebalo posvetiti analizi evaluacija i ispitivanju kvalitete rada javnih ustanova, ukoliko postoje, a ukoliko ne, onda ih planirati. Za svako od područja ćemo na osnovi ovih pokazatelja predložiti prioriteta područja i mjere za unaprjeđenje područja, a Akcijskim planom će se planirati opseg i prioriteta za svaku godinu zasebno.

Potrebe i interesi građana su u suvremenim uvjetima društvene diferencijacije vrlo heterogene i dinamične. Javne politike sve više teže zadovoljavanju javnih potreba građana na osnovi objektivnih analiza (*evidence-based policy*). Posebno se to odnosi na mlade, koji su ujedno i „najheterogenija“ skupina u općoj populaciji. „Javne potrebe“ su potrebe koje će zadovoljiti one interese i potrebe građana odnosno mladih koje im

⁸ Ustanove su organizacije (pravna tijela) koje imaju javnu funkciju. Osnivači ustanova mogu biti Republika Hrvatska, jedinice lokalne i regionalne samouprave i druge pravne i fizičke osobe, a prema Zakonu o ustanovama (76/93, 29/97, 47/99 i 35/08) i drugim zakonima iz područja na koja se odnose imaju obavezu financiranja osnovnih troškova, od plaća i materijalnih troškova za redovan rad. Zbog javne funkcije koje imaju, informacije o radu i sve druge informacije koje interesiraju javnost moraju biti dostupne.

⁹ Kako je izrada ovoga programa financijski skromna, nismo u mogućnosti ispitati sve dimenzije, pa taj zadatak ostaje za budućnost.

omogućavaju jednak pristup obrazovanju, kulturi, zdravlju, radu, stanovanju i dr. te omogućavaju njihov neometani razvoj, pristup resursima i uključivanje u društvo, a u skladu s općim i posebnim ljudskim pravima. Opća načela kojima se određuje koje potrebe su u skladu s ljudskim pravima građana uglavnom su ugrađena u međunarodne (deklaracije, konvencije, strategije, zakone i sl.) i nacionalne dokumente poput ustava, strategija, zakona i sl.

Područja oko kojih se grupiraju potrebe i interesi mladih analizirali smo prema 3. kriterija:

- područjima (indikatorima za analizu potreba mladih) iz EU strategije za mlade;
- društvenom položaju i društvenoj ulozi koju imaju mladi;
- dionicima koji su uključeni u život mladih, formalnim i neformalnim organizacijama koje provode aktivnosti, projekte i programe za mlade, a koje mogu zadovoljiti potrebe i interese mladih (dostupnim resursima)

Kako su mladi posebno zaštićena skupina u društvu (poput djece, osoba starije dobi i sl.) u ovom Programu će se koristiti klasifikacija područja oko kojih se grupiraju potrebe i interesi koje su od izuzetne važnosti za mlade. Takva klasifikacija pruža jasan uvid u mogućnosti (smjernice) za potporu mladima, a prema EU strategiji za mlade.

6.2 Analiza razvijenosti i kapaciteta organizacija civilnog društva koje djeluju na području Grada Labina

Za prikupljanje podatka koristili smo metodu ankete, odnosno konstruirali smo polustrukturirani upitnik/obrazac koji se većinom sastojao od otvorenih pitanja, a upućen je putem e-pošte. Osim te metode korištena je analiza sadržaja Registra udruga (<http://www.appluprava.hr/RegistarUdruga/>), u svrhu prikupljanja podataka o registriranim udrugama i njihovoj djelatnosti, a u cilju stvaranja slike o potrebama i interesima građana s područja Labina. Rezultat prikupljanja podataka ovom metodom je **ažurirani adresar udruga** te uvid u strukturu i djelovanje registriranih udruga na području Labina.

Iskustva iz ranije provedenih istraživanja pokazala su da se metodom upitnika teško prikupljaju podaci o djelovanju i strukturi civilnoga sektora, iz nekoliko razloga. Civilno društvo je Hrvatskoj vrlo heterogeno, iz aspekta organizacije rada udruga i civilne kulture općenito. Djelovanje jednog dijela "civilne scene" nije planirano nego je stihijski i "intuitivno" pa nerazumijevanje nekih varijabli koje se želi ispitati može dovesti do krivih ili neistinitih podataka. Rad jednoga dijela udruga nije strukturiran, odnosno nije razvijen pa se teško prepoznaju u ponuđenim kategorijama, stoga smo odlučili koristiti polustrukturirani upitnik kako bismo prikupili što više podatka i kvalitativno ih interpretirali. Osim toga, zbog financijskih razloga nismo bili u mogućnosti obučiti anketare i uputiti ih na teren, pa smo koristili internetsko prikupljanje podatka. Na sve dobivene i ažurirane adrese iz Registra udruga e-poštom smo uputili zamolbu za sudjelovanjem u ovom ispitivanju. Neke ispitanike se pozvalo dodatno u ured udruge Alfa Albona kako bi uz pomoć suradnice ispunili upitnik, odnosno dobili dodatna objašnjenja.

Cilj je bio prikupiti podatke o odabranim elementima razvijenosti civilnoga društva, koje se najčešće koriste u sličnim istraživanjima (npr. Bežovan, Zdrinščak, 2007.), a operacionalizirali smo ih standardnim indikatorima. Osim toga, namjera je bila ispitati i percepciju potreba mladih iz perspektive udruga te spremnost za sudjelovanje u programima s mladima i za mlade. Naime, osim institucionalne potpore mladima, izvaninstitucionalna potpora zadovoljavanju potreba mladih se pokazala izuzetno efikasnom. U neformalnom okruženju u kojem mladi imaju priliku djelovati i pokazati potencijale, mladi nalaze zadovoljstvo, uče i sudjeluju.

Indikatori poput broja članova, broja volontera, njihov spol, dob volontera te dosegnuti stupanj obrazovanja su jedine varijable za koje smo unaprijed zadali kategorije prema kojima su mogli birati ponuđene odgovore. Iako smo svjesni da bi prikupljanje željenih podatka bilo kvalitetnije da smo koristili metodu intervjua ("licem u lice"), telefonskim razgovorima smo ažurirali osnovne podatke o organizacijama civilnoga društva s područja Labina pa smo ipak dobili podatke o stanju udruga, njihovoj stvarnoj aktivnosti, spremnosti za suradnju, "civilnoj kulturi" (razumijevanje strukture, funkcije i normi civilnoga sektora) te tako procijenili potencijal, odnosno resurse koje je moguće mobilizirati u zajednici.

Ispitali smo:

- 1. kapacitiranost (strukturu) civilnog društva (organizacija civilnog društva – udruga):** broj udruga na području i vrsta djelatnosti, broj aktivnih udruga, broj članova i volontera u udrugama, broj zaposlenih u udrugama, dobna, rodna i obrazovna struktura članova, način odlučivanja u udrugama
- 2. organizacijske aspekte djelovanja, ostvarivanje ciljeva (aktivnosti) i korisnike:**
 - opremljenost udruga (prostor, procjena zadovoljstva opremljenosti opremom);

- izvori financiranja (broj udruga financiranih iz proračuna Grada, broj udruga financiranih iz ostalih izvora);
- stvarni potencijal (aktualizirani, prosječan broj volontera na koje mogu računati);
- motivacijski alati za sudjelovanje volontera;
- vrednovanje volonterskoga rada (evidencija volonterskoga rada);
- prioritetne ciljane skupine na koje se djelatnost odnosi (prema dobnim skupinama);
- samoprocjena doprinosa zajednici, samoprocjena doprinosa unaprjeđenju položaja mladih.

3. potrebe mladih iz perspektive organizacija civilnoga društva:

- percepcija problema po područjima djelovanja za mlade;
- procjena potencijala i volje za sudjelovanjem u programima za unaprjeđenje društvenog položaja mladih.

Pretpostavili smo da su mladi uključeni u programe rada većeg broja udruga, bilo da su korisnici usluga, sudionici projekta, članovi ili volonteri.

Rezultate nismo podvrgli multivarijantnim statističkim analizama. Podvrgli smo ih osnovnim deskriptivnim analizama (frekvencije) te kodiranju otvorenih odgovora. Sudionici su prosječno odgovarali na 65% postavljenih pitanja. Zato smo i telefonskim putem davali potporu, kako bi pokušali dobiti odgovore na pitanja za koja su udruge trebale potporu i/ili ispitali razloge zbog koji ne sudjeluju. Rezultati telefonske potpore su: sudionici su navodili razloge poput toga da *..nemaju vremena, da se radi o pitanjima na koje je teško dati odgovor* (odgovore su bilježeni i podvrgnuti kodiranju). Pitanja koja su se koristila, odnosno elemente strukture koje smo ispitivali su standardni elementi za ispitivanje kapacitiranosti organizacija civilnog društva, među kojima je većina onih koje je koristila Zaklada za razvoj civilnog društva u ispitivanju razvijenosti civilnoga društva 2011. (za potrebe izrade Nacionalne strategije za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016. godine). Jedan dio udruga se izjašnjavao da *ne razumije pojedina pitanja te da je upitnik težak*. Međutim, indikatori korišteni u upitniku koji se odnose na strukturu organizacija civilnoga društva i njihov rad i probleme, ujedno neki od su oni koji se koriste u prijavnim obrascu za prijavu programa i projekata na javne natječaje za financiranje drugih donatora (ministarstava, EU programa i fondova, tvrtki i sl.), odnosno podaci o kojima se vodi obavezna evidencija, regulirano Zakonom o udrugama i drugim zakonima, pa smo smatrali da njihovo prikupljanje neće iziskivati dodatno vrijeme za predstavnike udruga. Radi se, npr. o podacima o članstvu, volonterima, programima i projektima te strukturi financiranja. Na ovaj način se dodatno potvrdila pretpostavka da većina ili gotovo sve udruge za provedbu svojih programa ili projekata nemaju drugih izvora financiranja osim Grada. Ovakva reakcija nas je zabrinula jer smo pretpostavljali da su to podaci koji se ionako dostavljaju Gradu, što ukazuje na potencijalne probleme i diskrepanciju između percepcije o željenoj razini razvijenosti civilnoga društva i stvarnoga stanja u sektoru.

Osim toga, ti podaci sadržajno su normirani i u Zakonu o udrugama i drugim aktima koji se odnose na neprofitno djelovanje. **Upravo nedostatak vođenja osnovne analitike koja omogućava uvid u kapacitete, kao i praćenje rezultata govori o nerazvijenosti civilnog sektora u Labinu, što se može djelomično objasniti i centraliziranim i patroniziranim pristupom upravljanja gradom, odnosno orijentiranosti organizacija civilnog društva na Grad kao najčešće jedinog donatora.**

Provjerili smo status svih udruga na način da smo u telefonskom razgovoru provjerili kontakte, podatke o ovlaštenim osobama i samoiskaz o stanju udruge (ne/aktivno).

Ažuriranje podataka o organizacijama civilnog društva (svih) za Labin (iz Registra udruga i provjera podataka telefonskim upitom) dalo je sljedeće rezultate:

138 registriranih udruga, od čega 83 aktivne (35 sportskih, 15 kulturnih, 7 hobističkih, 3 okupljanje i zaštita djece, mladeži i obitelji itd.

Prvotno smo u Registru udruga pronašli 180 registriranih udruga¹⁰, od koji smo reducirali one za koje smo pronašli toliko zastarjele podatke da je nemoguće da više postoje. Broj se suzio na 138 udruga, u tijeku 6 mjeseci, za koje smo provjeravali podatke izravnim pokušajima stupanja u kontakt, na razne načine. Nakon 6 mjeseci "ažuriranja" za 55 udruga nismo pronašli nikakav kontakt, odnosno ne javljaju se na kontaktne brojeve odgovornih osoba koje su dostavili Uredu za državnu upravu pri registraciji, što znači da nisu prijavili promjene, iako su to prema Zakonu o udrugama dužni učiniti. Isto se odnosi i na udruge koje nemaju ažurirane telefonske brojeve kontakt osobe (u Registru udruga), tako da ni na koji način nismo mogli provjeriti njihov status.

Za 55 udruga nije bilo moguće utvrditi status. Osim ovih koji nemaju ažurirane podatke, čak 30 osoba koje predstavljaju 30 udruga su nam izrijeком izjavile da te udruge više nisu aktivne. Provjeravanjem aktivnosti u posljednjih 5 godina na raznim tražilicama, radi dodatne provjere vidljivosti, došli smo do podatka da čak preko 70% udruga ili nije aktivno ili nema ažurirane podatke o obavljanju djelatnosti u skladu sa Zakonom.

Samo 6 udruga su nam odgovorile ili telefonski ili e-poštom da *...ne žele odgovoriti na našu zamolbu, odnosno ne žele sudjelovati u istraživanju, ili neće odgovoriti* (kodirani odgovori). Uglavnom su to udruge čija je djelatnost sport ili neke udruge koje nisu aktivne. Suočeni s malim odazivom, zanimalo nas je postoji li zainteresiranost za unaprjeđenje života mladih Labina među udrugama koje podržava Grad Labin, čiji projekti (aktivnosti) su su/financirani iz Proračuna Grada Labina odnosno koje su na natječajima za zadovoljavanje javnih potreba građana ili kroz neke druge projekte dobile sredstva iz javnih prihoda. Naime, očekivali smo da će te udruge biti susretljivije, obzirom da su njihovi projekti financirani iz javnih prihoda, što zahtijeva veću odgovornost i zainteresiranost. Obzirom da će Program za mlade Labina biti dokument kojim će se osigurati daljnje financiranje i odrediti kriteriji za financiranje aktivnosti za i s mladima, smatrali smo da će za ovo prikupljanje podatka iskazati veći interes.

Uputili smo e-poštom upitnik na 138 e-adresa, a sve osobe navedene u podacima iz Registra udruga smo kontaktirali putem telefona. U očekivanom roku, tj. vremenskom periodu od studenog do prosinca 2014. samo 10 udruga je vratilo e-poštom ispunjeni upitnik. U tom vremenskom periodu smo telefonski kontaktirali sve osobe na čiju e-poštu smo poslali upitnike te dodatno objasnili važnost njihovoga sudjelovanja. Ovako nizak stupanj sudjelovanja je bio razlog što smo produžili rok za prikupljanje podatka. Nastavili smo do veljače 2015. godine te telefonski prikupljali osnovne podatke o udrugama, ne bi li ažurirali informacije o kontaktima te njihov status (jesu li aktivne ili ne). U tom periodu je prikupljen još 21 upitnik, odnosno ukupno 31 udruga od 138 odgovorilo je na upit. U nastavku su tablice s podacima prikupljenima u vremenskom periodu od studenog 2014. do veljače 2015. (4 mjeseca). Obzirom da je čak 60 % registriranih udruga nedostupno ili nisu aktivne, smatramo da je broj prikupljenih upitnika predstavlja reprezentativan uzorak koji može upućivati na sliku razvijenosti civilnog sektora u Labinu. Upravo su ove udruge koje su sudjelovale i koliko toliko aktivne.¹¹

¹⁰ U vrijeme kada se analiziralo udruge nije bio aktivan novo uređen Registar te elektronski upisnik, koji je stupio na snagu donošenjem Pravilnika o vođenju registra, a nakon stupanja na snagu novoga Zakon o udrugama.

¹¹ Samo 5 udruga je javilo da bi sudjelovali ali "da ne stignu, ali će se pridružiti kasnije u drugim fazama".

XXVIII. Tablica 22. Pregled stanja nakon ažuriranja udruga tijekom prikupljanja podataka

UKUPNO UDRUGE	138
Ispunili upitnik	31
Ne javljaju se	43
Nema broja	3
Ne žele odgovoriti	6
Neaktivni*	55

Izvor: Arhiva Alfa Albona, 2014.

* Neaktivni: bilo da su sami izjavili ili se zaključilo temeljem neaktivnosti.

Slijedi pregled sudjelovanja udruga tijekom prikupljanja podataka u uzorku onih koji su financirani iz javnih prihoda, odnosno iz Proračuna Grada Labina.

XXIX. Tablica 23. Pregled sudjelovanja udruga u prikupljanju podatka (upitnik) obzirom na dobivena sredstva iz Proračuna Grada Labina

UKUPNO:	
Ispunili upitnik	21
Ne javljaju se	33
Nemoguće stupiti u kontakt	0
Ne žele odgovoriti	4
Neaktivni	0

Izvor: Arhiva Alfa Albona, 2015.

Glavni razlog malog odaziva je nerazvijenost civilnog društva u Labinu, odnosno nekapacitiranost organizacija civilnog društva. U njima najčešće nema zaposlenih, ne održavaju aktivnosti redovno i kontinuirano, provode povremene projekte, financirani su prvenstveno iz programa grada, ili nikako. Ta fragmentiranost se ogleda i u nepovezanosti organizacija civilnog društva, pa ne postoje savezi ili mreže udruga osim Saveza sportova Grada Labina. Taj Savez je obaveza i mogućnost definirana Zakonom o sportu, pa je očekivano da on postoji. Naime, način financiranja javnih potreba u sportu je propisan Zakonom o sportu, pa JL(R)S financiraju rad sportskih klubova prema prijedlogu sportskih saveza ili zajednica.

U nastavku je pregled sudjelovanja u prikupljanju podataka (anketi) iskazano prema djelatnostima iz Registra udruga. U ovom prikazu su neke djelatnosti prikazane u jednoj kategoriji jer su im djelatnosti bliske obzirom na područja djelovanja za mlade. Radi se prvenstveno o "etičkim" i "nacionalnim" i "kulturi" i "duhovnim" djelatnostima.

XXX. Tablica 24. Sudjelovanje udruga prema djelatnosti iz Registra udruga u prikupljanju podataka

Klasifikacija iz Registra udruga	Broj u RU	Broj koji sudjeluje
1. Etnička, nacionalna	5	3
2. Kultura, duhovna	15	6
3. Tehnička	1	1
4. Hobistička	7	3
5. Ekološka	1	
6. Sportska	35	6
7. Zdravstvena	3	1
8. Okupljanje i zaštita djece, mladeži i obitelji	3	2
9. Zaštita prava	1	1
10. Okupljanje i zaštita žena	0	
11. Humanitarna	2	1
12. Socijalna skrb	3	2
13. Udruge Domovinskog rata	2	2
14. Udruge antifašista	2	2
15. Prosvjetna	0	0
16. Gospodarska	3	2
UKUPNO	83	32

Izvor: Arhiva Alfa Albona, 2015.

Moramo napomenuti da se kroz Savez sportova GL financira 31 sportska udruga, a sudjelovalo je samo 6. Međutim, važno je istaknuti da je vodstvo Saveza sportova Grada Labina aktivno i zainteresirano sudjelovalo u prikupljanju podataka od samog početka i u svim fazama.

6.3 Rezultati provedenog ispitivanja kapacitiranosti/razvijenosti civilnog sektora Labina

Slijedi prikaz rezultata prikupljanja podataka o udrugama. Obzirom na mali broj sudionika i nedostatak podataka po provedenim traženim pitanjima, iznose se samo djelomično dobiveni rezultati, ali koji mogu na deskriptivnoj razini oslikavati stanje u sektoru. Usprkos ovim statističkim nedostacima, upravo ovi i ovakvi podaci daju realnu sliku civilnog sektora. Naime, većina aktivnih i vidljivih udruga je sudjelovalo, tako da se može ove rezultate smatrati pouzdanima.

6.3.1 Kapaciteti i razvijenost udruga

Opći podaci o udrugama (kontakti, osnovna djelatnost)

Rezultati istraživanja pokazuju sljedeće:

1. sudionici su dobili upute da tražene podatke prikupljaju grupno, među članstvom, no čini se da se nije dogodilo. Odgovore su dostavili tajnici ili predsjednici ili drugi "operativci". Traženo je da sami navedu osnovne djelatnosti kojima se bave, pa su te djelatnosti klasificirane prema kriterijima djelatnosti prema Registru udruga. Prema dodatnim podacima o udrugama kategorizirali smo ih i prema područjima djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade. U sljedećoj Tablici 25. su prikazane djelatnosti kojima se bave udruge koje su sudjelovale u istraživanju, područja djelovanja za mlade u kojima te organizacije mogu unaprijediti položaj mladih, te područja djelovanja za mlade za koje te organizacije civilnog društva imaju potencijal i koje alate za unaprjeđenje položaja mladih mogu koristiti. Ovo je Tablica koja prikazuje potencijale i resurse za pojedina područja djelovanja za mlade, ali i upućuje jasno na alate za djelovanje u tim područjima.

XXXI. Tablica 25. Broj udruga koje su sudjelovale, broj iz Registra, djelatnosti, područja djelovanja, potencijali i alati

	BROJ UDRUGA - ODGOVORILI	BROJ PREMA REGISTRU*	PODRUČJE PREMA EU S.F.Y	POTENCIJALI	ALATI
Etnička, nacionalna	3	5	Kultura i kreativnost, društvena uključenost	Ne/formalno obrazovanje	Sudjelovanje mladih, volontiranje, rad s mladima, mobilnost
Kultura, duhovna	6	15	Kultura i kreativnost	Ne/formalno obrazovanje, poduzetništvo, zapošljavanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima, mobilnost
Tehnička	1	1	Kultura i kreativnost	Socijalno poduzetništvo i zapošljavanje, Ne/formalno obrazovanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Hobistička	3	7	Kultura i kreativnost	Socijalno poduzetništvo, ne/formalno obrazovanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Ekološka	0	1	Zdravlje i	Ne/formalno	Sudjelova

			blagostanje (zdravi stilovi života)	obrazovanje i socijalno/poduzetništvo i zapošljavanje, društveno uključivanje	nje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Sportska	6	35	Zdravlje i blagostanje (zdravi stilovi života)	Ne/formalno obrazovanje, poduzetništvo i zapošljavanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Zdravstvena	1	3	Zdravlje i blagostanje (zdravi stilovi života)	Ne/formalno obrazovanje i zapošljavanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Okupljanje i zaštita djece, mladeži i obitelji	2	3	Društveno uključivanje	Ne/formalno obrazovanje, Poduzetništvo i zapošljavanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Zaštita prava	1	1	Društveno uključivanje	Ne/formalno obrazovanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost,
Okupljanje i zaštita žena	0	0	Društveno uključivanje	Ne/formalno obrazovanje, poduzetništvo i zapošljavanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Humanitarna	1	2	Društveno uključivanje, zdravlje i blagostanje		Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Socijalna skrb	2	3	Društveno uključivanje, zdravlje i blagostanje	Socijalno/poduzetništvo i zapošljavanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Udruge domovinskog rata	2	2	Društveno uključivanje	Socijalno/poduzetništvo i zapošljavanje, ne/formalno obrazovanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje
Prosvjetna	0	0	Obrazovanje i osposobljava		Sudjelovanje mladih, volontiranje,

			nje		rad s mladima, mobilnost
Gospodar-ska	2	3	Poduzetni šstvo	Ne/formalno obrazovanje, socijalno poduzetništvo i zapošljavanje	Sudjelova nje mladih, volontiranje, rad s mladima, mobilnost

Izvor: Arhiva Alfa Albona, 2015. *Broj udruga upisanih u Registar udruga za Labin /ili Istarskoj županiji, a koje djeluju na području Labina; nisu sve navele djelatnosti.

Klasifikacija djelatnosti iz Registra udruga¹² ne daje realni uvid u programe i ciljeve udruga. Novim Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja registra udruga RH i registra stranih udruga u RH se propisalo nove klasifikacijske jedinice koje su prilagođene stvarnim djelatnostima, kao i klasifikacija ciljnih skupina na koje se odnose ciljevi rada udruga. Prilikom određivanja kriterija za klasifikaciju i cilja djelatnosti udruge se moraju opredijeliti za glavnu i općenitu djelatnost, koja se onda razvrstava prema klasama. Ovim Pravilnikom udruge mogu same upisati i djelatnost i ciljne skupine, čime se ipak ostavlja samoj udruzi da odredi važnost pojedinih ciljeva i ciljanih skupina. Međutim, malo je udruga koje su izričito specijalizirane za određeno područje pa često zahvaćaju i druge djelatnosti, jer su područja djelovanja u praksi često povezana. Prije novih zakona je upisana djelatnost najčešće, odnosno kako će neka udruga biti klasificirana, ovisilo o službeniku koji ih razvrstava, pa se često neke udruge za koje nema postojeće klase svrstavaju pod "ostale" ili neke koje njeguju kulturnu baštinu svrstavaju pod "etničke", iako je njihova djelatnost "kultura".

Razvrstali smo zadane klase iz registra (starog) u područja djelovanja za mlade, kako bi pružili realniju sliku i alat za izradu strateških dokumenata i za udruge i za javne politike. Gornja Tablica pokazuje i shemu za strateško planiranje obzirom na realno djelovanje, vrstu aktivnosti, ali i potencijale koje ima pojedina udruga obzirom na zadovoljavanje potreba mladih i javne politike za mlade.

Od 138 udruga koje su registrirane na području nadležnoga Ureda opće uprave za udruge, iz Registra udruga, najbrojnije su sportske (35), dok je kulturnih 15, a gospodarskih 3, onih iz socijalne skrbi, humanitarnih i zaštite prava je 6. Međutim, najveći broj udruga koje su sudjelovale ipak dolazi iz redova onih koje su registrirane kao sportske (6) i kulturnih (6). U Tablici je vidljiv i broj udruga koje prema samom sadržaju mogu biti programski kategorizirane (uvrštene) kao i klase u koje nisu, prema Registru. Na primjer, dvije udruge koje su registrirane kao "ostale" prema iskazanoj djelatnosti i podacima iz upitnika zapravo djeluju u području zdravlja, ali alternativnim oblicima unaprjeđenja zdravlja, ili one koje su registrirane kao hobističke, upravo se bave unaprjeđenjem tehničke kulture, kao i neke gospodarske.

Što je cilj ovakvoga prikazivanja djelatnosti udruga? Većina udruga u okviru svojeg djelovanja ima potencijal za rad s mladima, koji proizlazi iz djelatnosti i ciljeva udruga. Neke od njih već rade s mladima, ali nisu prepoznale vlastitu vrijednost i važnost uloge koju imaju. Neke ne vide mogućnosti i javni interes u vlastitim potencijalima. **Kako bismo senzibilizirali javnost, prvenstveno organizacije civilnog društva za društvenu ulogu koju imaju obzirom na javni interes rada s mladima i za mlade, nastojali smo ovakvim pregledom dati do znanja da je uključivanje mladih u rad ili**

¹² U vremenskom razdoblje kada se prikupljalo podatke, djelatnosti su upisivali službenici prema iskazanima i prema vlastitom odabiru i procjeni.

orijentacija k radu s mladima javni interes. Ovime jačamo svijest o ulozi civilnoga sektora u javnosti, kod donosioca političkih odluka, ali što je najvažnije i kod mladih kao ključnih dionika razvoja i potpore mladima. Izvaninstitucionalna potpora koju one mogu pružiti mladima su od neprocjenjive važnosti za ukupan razvoj grada i potpora javnim politikama, bez obzira radi li se o nacionalnim, regionalnim ili lokalnim. Dapače, bez sudjelovanja organizacija civilnoga društva u zadovoljavanju javnih potreba građana, a posebno mladih, nemoguće je planirati i uskladiti ulaganja u mlade sa stvarnim potrebama mladih. Zato je procjena kapaciteta i potencijala organizacija civilnog društva kao i njihovo sudjelovanje u kreiranju javnih politika nužno, kako bi se one mogle planirati u skladu sa stvarnim potrebama mladih. Drugim riječima, udruge su ključni dionik u planiranju javnih politika za i s mladima. Upravo stoga smo analizirali kapacitete i programe udruga, kao i percepciju problema s kojima se suočavaju mladi iz njihove perspektive, kao važnog dionika.

Prostor za djelovanje, oprema i zaposlene osobe u udruzi

Od 30 udruga koje su odgovorile na ovaj upit, njih 5 ima vlastiti (16,7 %) prostor, u zakupu ima 17 udruga, dok je 8 izjavilo da nema prostor za rad udruge. Većina udruga ima prostor u zakupu, a vlasnik je Grad.

Ispitali smo samoprocjenu zadovoljstva opremljenosti nužnom opremom za djelovanje udruga. Prosječna ocjena na skali od 1 do 5 je 3,1 odnosno više od 50 % smatraju da im oprema koju posjeduju zadovoljavajuća.

Ipak, 73,3 % organizacija nema zaposlenih, dok samo 26,7 % organizacija ima 1 do 4 zaposlenih djelatnika. Uglavnom su to udruge koje primaju institucionalnu pomoć (od državnih ili regionalnih zaklada) (npr. Alfa Albona), nogometni klub, one koje imaju veliki broj članova kao udruge umirovljenika ili Sportski savez, Udruga Martinčica. Prema iskazanim podacima, najrazvijeniju organizacijsku strukturu je pokazala udruga mladih Alfa Albona, s 4 zaposlene osobe.

Ljudski resursi (broj i struktura članova i volontera)

Članstvo u udrugama je važan indikator razvijenosti civilnog društva. Prema prikupljenim podacima, većina udruga koje su sudjelovale u ispitivanju imaju više od 50 članova, a broj članova prema djelovanju udruga koje su sudjelovale u ispitivanju je sljedeći:

- 6 udruga imaju preko 300 članova, do 2200, koliko je navela Udruga umirovljenika, a radi se o udrugama koje okupljaju članove radi ostvarivanja prava članstva, odnosno pojedinih društvenih kategorija, prema različitim povijesnim ili socijalnim kriterijima – umirovljenici, branitelji, antifašisti. Sportski savez je naveo ukupan broj registriranih sportaša, a ne članice - sportske udruge, kojih je 36
- od oko 100 (više od 96) do 300 članova ima 5 udruga, a radi se o udrugama kojima je djelatnost vezana uz unaprjeđenje zdravlja (planinari) i ostvarivanja prava korisnika (Liga borba protiv raka) i dr. (gljivari)
- od 50 do 100 članova ima 6 udruga, od kojih su dvije Gospodarska komora i LAG Istočna Istra pa se radi o profesionalnim ili razvojnim udrugama, kojima su članovi uglavnom poslovni subjekti
- od 10 do 50 članova ima 9 udruga, a ispod 10 članova ima 5 udruga.

Najbrojnije članstvo imaju sportski klubovi, te udruge čija je djelatnost unaprjeđenje položaja skupina odnosno ostvarivanje prava korisnika, npr. udruga umirovljenika, antifašista i dragovoljaca. Udruga antifašista je ujedno i najstarija udruga u Labinu.

Članovi udruga imaju, u prosjeku, srednju razinu obrazovanja (sekundarna razina), odnosno od 29 udruga, samo 18 tvrdi da je prosječni postignuti stupanj obrazovanja na razini srednjeg, a samo osam udruga je izjavilo da većina članova ima visoko obrazovanje.

Posebno nas je zanimala prosječna dobna struktura članstva u udrugama pa tako:

- u 1 udruzi prosječna dob članstva je u dobnoj skupini *manje od 15 godina* ili 3,4%
- **u 5 udruga je prosječna dob članstva u dobnoj skupini od 15 do 30 godina ili 17,9%**
- u 7 udruga je prosječna dob članstva u dobnoj skupini od 31 do 40 godina ili 25%
- u 5 udruga je prosječna dob članstva u dobnoj skupini od 41 do 50 godina – 17,9%
- u 5 udruga je prosječna dob članstva u dobnoj skupini od 51 do 65 godina - 17,9%
- u 5 udruga je prosječna dob članstva u dobnoj skupini od više od 65 - 17,9%

Kako sudionike ovoga ispitivanja možemo smatrati reprezentativnim uzorkom, može se reći da je 13 udruga usmjereno ka radu za djecu i mlade. Glavninu čine sportski klubovi, no samo su 2 udruge mladih (Alfa Albona, iako djeluje i Labin Art Express, koji nije sudjelovao u ovom ispitivanju, ali se kasnije priključio). Jedna od njih se bavi organiziranjem slobodnog vremena djece, a druga je udruga mladih i za mlade, dok se drugi bave raznim hobijima i drugim aktivnostima za unaprjeđenje života građana (joga, planinari, prava životinja i sl.).

Iako većina udruga temelji rad na volonterskom radu članova, često je aktivno svega nekoliko volontera – članova, pa se za pojedine aktivnosti traže volonteri iz šire zajednice. Stoga smo htjeli doznati koji je stvarni volonterski, ljudski potencijal na koji mogu udruge računati prilikom provedbe projekta i koliko ih realno (prosječno) sudjeluje u redovnim aktivnostima.

U 12 udruga, u redovnim aktivnostima sudjeluje prosječno do 10 volontera, a u 7 udruga više od 10 volontera. Od toga:

- u 7 udruga ili 31,8% u redovnim aktivnostima prosječno sudjeluje od 0 do 5 volontera/članova
- u 5 udruga ili 22,7% u redovnim aktivnostima prosječno sudjeluje od 6 do 10 volontera/članova
- u 9 udruga ili 40,9% u redovnim aktivnostima prosječno sudjeluje od 11 do 20 volontera
- te u 1 udruzi u redovnim aktivnostima prosječno sudjeluje više od 20 volontera/članova.

Ipak, značajni rezultati te nešto drugačiji su oni kojima smo ispitali broj volontera/članova na čije sudjelovanje mogu računati, pa tako:

- 13 udruga smatra da može računati na do 10 volontera
- 4 udruge do 20 volontera
- dok 5 udruga smatra da može računati na do 50 volontera.

Udruge s većim članstvom od 100 računaju i na veći broj volontera. Ostali nisu uopće iskazivali ove podatke, ali prema drugim podacima ne vode evidenciju o volontiranju, a uglavnom se oslanjaju na "uži krug" aktivnih članova.

Udruge Labina se uglavnom oslanjaju i provode aktivnosti aktiviranjem vlastitog članstva, jedino su sportski klubovi iskazali veći broj volontera nego članova. Kako je sport najzastupljenija djelatnost labinskih udruga, a djeca i mladi najčešći korisnici ovih udruga, pretpostavljamo da se radi o roditeljima djece i mladih, koji često sudjeluju u organizaciji aktivnosti, kako bi one bile jeftinije.

Vidimo to i iz rezultata koje smo dobili na upit o načinima na koji najčešće privlače volontere za potrebe provedbe projekata (N=27):

- **za 25 udruga su volonteri ujedno i članovi udruge – 92,6%**
- 1 udruga privlači volontere oglašavanjem u raznim novim medijima (Facebook i sl.)
- 1 udruga koristi osobna poznanstva kako bi privukla volontere.

Također, 81% (13) ispitanih udruga smatra da je aktiviranje članstva ujedno i najbolji način privlačenja, bolje reći osiguravanja volontera, dok 3 smatra da je najuspješniji način oglašavanje u raznim novim medijima (Facebook i sl.)

Broj volontera koji su spremni doprinijeti provedbi projekta na godišnjoj razini, odnosno sudjeluju u provedbi projekata, **prema dobnoj strukturi** za sve udruge koje su sudjelovale u ispitivanju je:

- **9 djece u dobi do 14 godina**
- **14 srednjoškolaca u dobi od 15 do 18 godina**
- **56 mladih u dobi od 19 do 24 godina**
- **57 mladih u dobi od 25 do 30 godina**
- **78 osoba u dobi od od 31 do 40 godina**
- **114 osoba u dobi od 41 do 50 godina**
- **te 172 osobe u dobi od više od 51 godinu.**

Podaci prikupljeni ovim istraživanjem ukazuju da mladi ipak sudjeluju u aktivnostima koje organiziraju organizacije civilnog društva. **U tim aktivnostima sudjeluje oko 130 mladih osoba**, a te mlade osobe sudjeluju u volonterskim aktivnostima u do 4 udruge. Ovim upitnikom nismo mogli razlučiti koliko je zaista volontera na raspolaganju na razini grada, obzirom da je trend među volonterima da jedne te iste osobe volontiraju u više organizacija civilnog društva, pa se može pretpostaviti da se jednim dijelom radi o jednim te istim osobama. Realan broj je manji.

U narednim analizama trebalo bi ispitati volonterski potencijal iz perspektive volontera, kako bi dobili stvarne podatke o broju volontera. Ovi podaci nam ipak mogu pokazati da postoje ljudski resursi koji su spremni uložiti svoju energiju, vrijeme, znanje i vještine u rad za opće dobro i sudjelovati u unaprijeđenju života svih građana u zajednici.

Omjer rodne zastupljenosti među volonterima u udrugama je u korist volonterki naspram manjine volontera, dok u udrugama koje se bave tradicionalno *muškim* djelatnostima (nogomet) ili područjima zaštite prava članova, kao što je udruga branitelja i slično ima pretežito više volontera i to prosječno u omjeru 80:20.

Pitali smo udruge kojim se alatima služe ne bi li privukli volontere. Većina stupa u kontakt s volonterima osobno, uglavnom su volonteri iz članstva udruge, a ostale volontere motiviraju mobiliziranjem osobnih i ostalih društvenih mreža (poznanstva, Internet). Niti jedna udruga nije spominjala sustavan i organiziran rad s volonterima, osim

što to čini Alfa Albona, kroz suradnju sa Srednjom školom M. Blažina i EU volonterske razmjene u okviru kojih razmjenjuje volontere iz cijele EU.

Svijest o važnosti volonterskog rada i vrednovanje volontiranja u zajednici je važno za mobilizaciju zajednice te podiže vrijednost zajednice. Naime, volontiranje u zajednici je indikator društvenog kapitala zajednice, koji olakšava postignuća zajednice i uvećava njezino blagostanje (Putnam, 1998). Promicanje i vrednovanje volonterskoga rada je ujedno i alat javnih politika koje promiču stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva (Nacionalna strategija za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2017.).

Iz tog aspekta važna je percepcija koju imaju akteri civilnoga društva, odnosno udruge, vrednuje li se volonterski rad u zajednici ili ne. Obzirom na prethodne rezultate, nisu nas iznenadili proturječni odgovori na pitanja promiče li se voluntarizam u Labinu? Postoje li u gradu Labinu aktivnosti i poticaji za volontiranje? Oni koji su iskazali pozitivne odgovore, zapravo su pod time podrazumijevali nagrade i financijske poticaje koje su oni dobili od Grada Labina, za djelovanje i doprinos udruga ili na stipendiranje (iako je volontiranje sadržano u djelatnostima udruga). No, nitko od sudionika nema osviještene vrijednosti volontiranja za zajednicu, a time niti potrebu za poticajima za volontiranje. Prema analizi dokumenta Grada, ne postoje takve mjere ili nagrade.

Svi sudionici imaju percepciju da niti nema potrebe za tako nečim, odnosno da nije bilo potrebe, jer nisu niti mislili uključivati volontere, niti su izdavali potvrde (nisu ni znali da treba). Iznenadujući su komentari iz kojih je vidljivo da ovi akteri nisu svjesni javne uloge koje imaju, a naročito uloge volontiranja u zajednici. Uglavnom i ističu da su se oslanjali na članove, na koje je teško se osloniti, pa da *nisu niti mislili o tome da uključuju nekog drugog ili nisu imali prilike primanja volontera...* Prema iznesenim komentarima, sudionici ne znaju postoje li ikakve mjere poticanja voluntarizma.

Važan indikator za praćenje i promicanje volonterstva je i evidencija volontiranja. **Evidenciju o volonterima vodi samo 6 od 31 udruge koje su sudjelovale.** Ovi podaci nam govore da ne postoji svijest organizacija civilnoga društva o važnosti praćenja i vrednovanja volontiranja. Evidencija volontera, volonterskih sati te opis poslova volontera je obveza organizatora volontiranja, o čemu se podnosi izvješće svake godine na zahtjev Ministarstva socijalne politike i mladih. Zakon o volonterstvu (NN, 22/13) obvezuje organizatore volontiranja da sklope volonterski ugovor s volonterima koji rade s posebno osjetljivim skupinama (vidi Zakon), da se izda potvrda o volonterskom radu na zahtjev volontera, potvrda o stečenim kompetencijama, a za posebne skupine građana, među kojima su invalidi, djeca i mladi s teškoćama. Obzirom da se među udrugama koje su sudjelovale u istraživanju nalazi veći broj upravo takvih udruga, čudi da za institute osiguravanja zakonskih obaveza prema korisnicima iz ove skupine nisu iskazali nikakve podatke.

Vrijednost koju volonteri daju djelatnostima koje ove udruge provode očito nije kvalitetno valorizirana, pa je potrebno jačati mjere za priznavanje volonterskog rada. Osim toga, kompetencije stečene kroz ovaj oblik rada vrijedan su resurs za potencijalne poslodavce, ali i resurs koji smatramo društvenim kapitalom grada.

Razvijenost organizacija civilnog društva Labina smo ispitali i provjerom razine planiranja i strateškog pristupa razvoju udruga, pa 88% (od 27) udruga tvrdi da je definirala misiju ili strateški plan, kao što je od 21 udrugu 88,9% udruga definiralo viziju djelovanja. Prema ovim podacima stječe se slika da udruge imaju uvid u potrebe prioritarnih skupina na koje se odnosi djelovanje, no, ne možemo biti sigurni koliko su ti planovi stvarni ili usklađeni s ostalim razvojnim planovima. Jedan dio rezultata možemo protumačiti i djelatnostima koje se vežu uz regionalne ili nacionalne strateške planove (podružnice velikih udruga) ili zakonske obaveze (Savez sportova GL).

Prioritetne skupine korisnika – ciljne skupine

U svrhu prikupljanja podataka o kapacitiranosti udruga ispitali smo i definiranje ciljnih skupina.

Zato smo ispitali koje prioritetne skupine obuhvaćaju udruge svojim djelovanjem, kako bismo stvorili bolju sliku o tome koliko su u njihove planove i realizirane aktivnosti uključeni mladi. Rezultati su sljedeći, a prioritetne skupine na koju se odnosi djelovanje udruga (N=27) su:

- 2 udruge su posvećene djeci do 14 godina – 7,5% (Girotondo i Savez sportova)

- 9 udruga tvrdi da su im prioritetne skupine mladi od 15 do 30 – 33,3%

- 11 udruga tvrdi da su im prioritetne skupine druge osobe od 31 do pred mirovinu – 40,7%

- te 5 udruga je posvećeno umirovljenicima – 18,5%

Ističemo da je orijentiranost ka ciljnim skupinama djece i mladih, prilikom iskazivanja osnovne djelatnosti istaklo samo 3 udruge – Savez sportova Grada Labina, Girotondo i Alfa Albona. Od 9 koliko ih je istaklo da su to mladi, 6 je sportskih klubova, tako da se realno mladima bave 3 do 4 udruge, odnosno očito je da sport dominira civilnom scenom Labina, kao organizirani oblik djelovanja za djecu i mlade. To ujedno i jesu ciljne skupine za Savez sportova i prema kriterijima za financiranje rada 31 kluba koliko ih se financira iz Proračuna Grada.

Dodatno, kada pogledamo koliki je prosječan broj korisnika koji su obuhvaćeni aktivnostima/ djelovanjem (projektima/programima) prema dobnim skupinama, dobivamo bolju sliku o sudjelovanju djece i mladih i javnom životu u zajednici. Radi jasnijeg razlučivanja izravnih i neizravnih korisnika, procjenjivao se prosječan broj prema te dvije kategorije. Tako je sljedeći broj korisnika sudjelovao u raznim aktivnostima civilnog društva, u toku jedne godine, prema dobnim skupinama:

1. **Iz dobne skupine od 0 do 14 godina (N=31)**, prosječno u aktivnostima sudjeluje **57 izravnih korisnika**, a ukupno u tijeku godine oko 1778 korisnika, a glavninu tih korisnika čine djeca koja su članovi sportskih klubova. Prema iskazima sudionika prosječno se aktivnosti odnose i na oko 2 neizravna korisnika, odnosno ukupno 51, no na razini godine obuhvaćeno je oko 1830 izravnih i neizravnih korisnika.
2. **Iz dobne skupine od 15 do 18 godina (N=31)**, prosječno u aktivnosti sudjeluje 17 izravnih korisnika, a ukupno je 501 izravnih korisnika sudjelovalo tijekom godine. U tim aktivnostima prosječno sudjeluje 3 neizravna korisnika, dok je ukupan broj oko 86. Ukupno, udruge procjenjuju da je u aktivnostima sudjelovalo oko 587 sudionika – korisnika ove dobne skupine.
3. **Iz dobne skupine od 19 do 30 godina (N=31)**, prosječno u aktivnosti sudjeluje oko 32 izravna korisnika, odnosno oko 1012 korisnika ukupno, dok je prosječan broj neizravnih korisnika oko 26, odnosno oko 807 neizravnih korisnika godišnje, što čini ukupno oko 1819 korisnika.
4. **Iz dobne skupine od 31 na dalje (N=31)**, prosječno u aktivnosti sudjeluje oko 141 izravni korisnik, odnosno 4370 korisnika godišnje, odnosno isto toliko neizravnih korisnika, pri čemu se vjerojatno mislilo na članove obitelji korisnika, odnosno oko 4600 neizravnih godišnje. To daje ukupno oko 8960 korisnika. Ovi rezultati se odnose najviše na udruge čija je djelatnost usmjerena na ostvarivanje

prava, koje ujedno imaju veliki broj članova, od 300 do 2200) , pa su to skupine dragovoljaca, branitelja, umirovljenika i sl. tako da ne čudi ovaj broj.

Prioritetne djelatnosti, kao i njihove ciljne skupine korisnika govore o strukturi civilnog društva Labina.

Zaključak

Iako prema rezultatima istraživanja postoji određena razina odaziva volontera, iako postoje aktivnosti kojima se mlade uključuje u volonterske aktivnosti, volonterski rad nedovoljno vrednuje i same udruge i javnost.

Javne politike ne potiču volonterski rad, iako je on sastavni dio strukture na kojoj se temelji civilno društvo, čak i usprkos potpisanoj Povelji o suradnji, koju je Grad s nevladinim i neprofitnim udrugama na svom području sklopio još 2009. godine. Niti udruge, a niti gradska uprava ne koriste primjerene alate za poticanje volontarizma. Ne postoji praćenje i vrednovanje volonterskog rada među samim dionicima civilnog sektora. Izuzetak čine nekoliko udruga. Ne postoji dovoljno senzibilizirana javnost, a vrijednosti volonterskog rada nisu priznate i društveno poželjne, naročito iz aspekta kompetencija koje volonteri mogu steći kroz neformalnu edukaciju, priznavanje tih kompetencija, kao i ostalih potencijala za razvijanje društvenog kapitala grada, kao preduvjeta blagostanja. Važno je educirati organizacije civilnoga društva o osam ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje, kao i senzibilizirati i educirati sve dionike – javnu upravu, udruge i građane, a posebno mlade.

Mjere za unaprjeđenje volonterskoga rada u zajednici:

1. Promocija i vrednovanje volonterskoga rada kroz informativne aktivnosti, provedbu kampanje i dodjelu nagrada i priznanja za volonterski rad, kriterije za financiranje javnih potreba i slično. Dalje nastaviti s uključivanjem građana, posebno mladih u volonterske aktivnosti na razini grada, međusektorskom suradnjom i povezivanjem, uključivanje šire javnosti u aktivnosti organizacija civilnoga društva i programe grada.

2. Edukacija dionika (udruga, javnosti) o vrijednosti volonterskog rada, posebno o radu s volonterima, ugovorima s volonterima koji rade s posebnim skupinama (u skladu sa Zakonom o volonterstvu), programu rada volontera, izdavanju potvrda o stečenim kompetencijama i drugo.

Indikatori rezultata:

- povećan broj volontera
- broj sudionika edukacija o radu s volonterima
- broj radionica (edukacija) o radu s volonterima
- broj izdanih potvrda o volontiranju, sklopljenih ugovora s volonterima i izdanih potvrda o stečenim kompetencijama (8 ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje)
- odluka o nagradi za najvolontera i broj prijavljenih kandidata

Nositelji aktivnosti: Grad Labin, Savjet mladih Grada Labina i organizacije civilnoga društva u suradnji s obrazovnim i drugim ustanovama.

Način odlučivanja i sudjelovanje

Sudionici su samoprocjenjivali strukturu rada i način odlučivanja u vlastitoj organizaciji. Iznesene samoprocjene su podijeljene. Oko polovine udruga navodi formalnu strukturu upravljanja i odlučivanja što je sastavni dio propisanog sadržaja statuta pa iznose činjenice o strukturi i procesima upravljanja koji su navedeni u statutima (predsjednika, upravne odbore i druga tijela upravljanja). Oni navode da se odluke donose u tim tijelima. Druga polovina udruga naglašava značaj pojedinaca, entuzijasta koji *vuku udrugu naprijed*. Oni koji navode formalnu strukturu jesu uglavnom udruge koje imaju više od 50 članova, poput sportskih udruga i udruga čija je djelatnost usmjerena ostvarivanju prava korisnika.

Ciljevi i djelovanje organizacija civilnoga društva

Važna dimenzija razvijenosti civilnoga društva je svijest o važnosti djelatnosti ili područja kojim se bave za društvo i zajednicu u kojem žive, odnosno percepcija vlastitoga društvenog položaja i društvene uloge koju organizacija ima u javnosti. Ispitane udruge su trebale samoprocjeniti do 3 prioritetna područja djelovanja, a rezultati su sljedeći:

- **obrazovanje i osposobljavanje - formalno i neformalno (prosvjetne i dr.) - 4 udruge**
- **zapošljavanje i poduzetništvo (strukovne udruge, socijalno poduzetništvo, hobiji i sl.) – 5 udruga**
- **zdravlje i blagostanje - 9 udruga**
- **sport – 11 udruga**
- **društvena uključenost (socijalna skrb, humanitarna djelatnost i dr., društvena pokretljivost – mobilnost i dr.) – 15 udruga**
- **kultura i stvaralaštvo (pristup kulturi, kreativnost, kulturne inovacije i dr.) – 7 udruga**
- **javno zagovaranje i aktivno građanstvo (participacija, volontiranje, ljudska prava, ekologija) - 4 udruge**

Isto tako, sudionici su samoprocjenjivali koliko su djelatnost udruge, odnosno aktivnosti koje provode bitni za mlade. Svijest o važnosti djelovanja organizacije civilnog društva za mlade je bitan čimbenik uključivanja mladih u aktivnosti organizacija civilnoga društva koje djeluju u zajednici. Analizirali smo njihove samoprocjene prema područjima djelovanja za mlade, kako bismo procijenili potencijal u zajednici. U nastavku su procjene koje su iznosili voditelji udruga, prema područjima djelovanja za mlade i to redom prema učestalosti:

1. zdravlje i blagostanje:

- **zdravlje i sport:** *...potičemo zdravlje, složnost, mobilnost, brigu za okoliš; ...jer je bavljenje sportom jedna od najvažnijih stvari za čovjeka, pogotovo za djecu; rekreacija, druženje...; .. okupljamo 2 puta tjedno 20-ak djece koja zajedno sa roditeljima dolaze na treninge te se bave fizičkom aktivnošću umjesto da sjede ispred računala; ...potičemo fizičko, mentalno, socijalno i duhovno zdravlje, te utječemo na svjesnosti o važnosti zdravlja i zdravog načina života; ... Omogućuje razvoj, savladavanje vještina, razvijanje natjecateljskog duha i zdravlje...;.. Definitivno da, jer smo klub koji se ponosi omladinskim pogonom koji broji preko 150 članova. Već smo naveli, smatramo da je sport poželjan segment ljudskog života, a mi to nastojimo omogućiti onoj djeci koja iskažu želju*

- **zdravlje općenito:** *... potičemo mir, toleranciju i razumijevanje među svim ljudima bez obzira na boju kože, nacionalnost, spol, rasu i vjeroispovijest;*

- ... boravak u zdravom okruženju prirode, druženje, edukacija o staništima, ljekovitostima gljiva i bilja, upoznavanje otrovnih, način pripreme, konzerviranje i sl...

- ... Vrlo je važna prevencija zloćudne bolesti tj. njeno rano otkrivanje što omogućuje i izlječenje, ali mladi očito misle da se ne mogu razboljeti pa je porazna činjenica da čak i kad je mladim ženama ponuđen besplatni ultrazvuk i mamografija, malo ih se odazvalo (za žene od 28 do 34 godine).

2. kultura, stvaralaštvo:

- **pristup kulturi** (nacionalne i etničke manjine, općenito pristup lokalnim vrijednostima i nacionalnoj kulturi): ... *promiče i afirmira tradicionalne vrijednosti u mladim, mladi se socijaliziraju, zbližavaju, pomažu, mladi se potiču na razvoj moralnih i pozitivnih vrijednosti;*

- ... *Prenositi istinu o Titu, prenositi vrijednosti i zasluge za stvaranje države na ovom području (NOB), informisati mlade o ulozi SFRJ u svijetu u Titovo doba (nesvrstanost, ugled države i Tita u svijetu), sve prethodno kao temelj za rad u budućnosti...*

- ...*upoznavanje mladih sa našom bliskom poviješću... očuvanje pozitivne slike o Dom.ratu, očuvanje svijesti mladih o saznanju okolnosti stradavanja njihovih očeva i djedova, formiranje domoljubnih osjećaja kod mladih...*

- ...*upoznaju se sa slovenskom kulturom, da se druže..*

- **stvaralaštvo i kultura:...** *Promovira nezavisnu glazbu, promiče bavljenje autorskim kreativnim stvaralaštvom, pomaže mladim umjetnicima da kroz pravnu osobu izdaju, distribuiraju i promoviraju svoje radove, kroz transmedijske i interdisciplinarnne projekte spaja mlade kreativce iz različitih područja u zajedničke projekte, promovira zdrav način provođenja slobodnog vremena, promovira neformalnu edukaciju i praktično učenje...*

- ...*važnost ove udruge za mlade leži u činjenici što ...povrh svega vrednuje i potiče kreativnost izvan okvira utvrđenih „standarda“. Mi svoje korisnike ne želimo prisiljavati da rade ili pišu filmovi koji će se prodati ili bit dobro prihvaćeni, mi njih savjetujemo da rade ono što žele, samo da se kreativno izraze. Prilikom njihovog kreativnog izražavanja, mi im nastojimo davati savjete kako da njihovi radovi budu i što kvalitetniji. Izražavanje, kreativnost i ambicija su tri ključna pojma koje udruga Notturmo želi implementirati svojim korisnicima...*

3. obrazovanje i osposobljavanje (formalno i neformalno obrazovanje):

- ...*jer provodimo edukacijske projekta na vaninstitucionalan način; ...edukacija, savjetovanja, uključenost u pitanja razvoja zajednice...*

- *upoznavanje mladih sa raznolikosti vrsta i pasmina malih životinja, uključivanje mladeži i poricanje na uzgoj malih životinja. Promiče volontiranje i aktivno građanstvo, promiče humanost prema drugim živim bićima , a volontiranje sa životinjama stvara osjećaj odgovornosti i potiče mlade na angažiranje oko problematike sve većeg broja napuštenih životinja u lokalnoj sredini*

4. zapošljavanje i poduzetništvo: ...*zgrada društvenog poduzetništva (op.aut.).*

5. sudjelovanje, volontiranje: nema iskazanih samoprocjena, osim što je vidljivo iz imena projekta koje provodi udruga Alfa Albona da je upravo ovo područje jedna od glavne djelatnosti udruge

6. društvena uključenost: - nit jedna udruga nije iskazala da je djelatnost kojom se bavi bitna za mlade u ovom području.

Prema iskazanim procjenama organizacija civilnoga društva, one udruge koje se bave sportskim aktivnostima (zdravljem općenito) i kulturom jasno artikuliraju svoju ulogu i važnost aktivnosti za mlade, što je iz perspektive kapacitiranosti i postojećih resursa dobar preduvjet za razvoj i uključivanje mladih u njihove aktivnosti. Svi ostali iako u okviru djelatnosti i ciljeva imaju potencijala za rad s mladima, ne vide svoju ulogu u ovom području. Upravo su ove udruge neiskorišten potencijal za rad s mladima i unaprjeđenje njihova društvena položaja.

Alati i tehnike rada udruga

Zanimalo nas je koje alate i metode ili tehnike rada koriste udruge ne bi li realizirale svoje ciljeve, pa su udruge procjenjivale tipove aktivnosti koje najčešće koriste. Udruge su morale odabrati do najviše tri vrste aktivnosti koje najčešće koriste. Udruge u Labinu koriste uglavnom nekoliko tipova alata/aktivnosti:

- radionice (osposobljavanje i obrazovanje) – 8 udruga
- predavanja (informiranje, izložbe, predstave i sl.)- 12 udruga
- savjetovanje (terapijske usluge, supervizije, mentorstvo i sl.) – 7 udruga
- zdravstvene usluge (medicinske usluge i sl.) – 2 udruge
- natjecanja (sportska, druga) – 9 udruga
- javno zagovaranje (kampanje i druge akcije, bez obzira na duljinu trajanja) – 4 udruge
- drugo – samo je 1 udruga navela da su to edukativne aktivnosti, a još jedna da je to briga i skrb o životinjama, no ostali nisu naveli tipove aktivnosti.

One udruge koje su navele da se koriste radionice, ujedno koriste i javno zagovaranje (kampanje, akcije) i predavanja, a one koje koriste natjecanja su sportski klubovi i neke druge udruge, one ujedno koriste i predavanja.

Rezultati pokazuju da udruge koriste standardne metode i alate javnog zagovaranja, na niskoj razini, odnosno da su pasivni “aktivni” građani, jer ne koriste javno zagovaranje za mobilizaciju zajednice i osnaživanje svojeg položaja. Osim toga, među udrugama postoji nizak stupanj suradnje, a naročito među onima koji se bave sličnim djelatnostima. Kako su one udruge kojima je djelatnost ostvarivanje prava korisnika i sport u većini, sve su one uključene u nadležne saveze, tako da ne možemo govoriti o realnoj suradnji među udrugama. Labinske udruge se ne udružuju, formalno ili neformalno s drugim udrugama, osim što su članice nadležnih saveza iste djelatnosti.

Ta diferencijacija djelovanja, individualizirano djelovanje, kao i zastupanje interesa udruge na prvom mjestu, nedovoljno uključivanje javnosti u javno zastupanje područja kojima se bave, usprkos svijesti o važnosti za zajednicu, govori o niskom stupnju društvenog kapitala. **Veliki broj registriranih udruga koje ne surađuju i uglavnom ne pokreću zajedničke projekte može samo potvrditi ovu činjenicu. Umreženost samih organizacija koje zastupaju slične interese bi mogla povećati njihovu vidljivost u zajednici te pokrenuti nove procese u razvoju civilnog društva.**

Predlaže se da se u kriterije financiranja iz javnih prihoda dodatno budu je umrežavanje (formalno i neformalno) organizacija civilnog društva, partnerski projekti, suradnja i projekti kojima se obuhvaćaju istovrsni problemi. Osim toga,

inovativnost projekata i korištenih metoda i alata bi doprinijela kvaliteti projekata, kao i prepoznatljivosti u javnosti. Za ostvarivanje ovih ciljeva je moguće i organizirati edukacije i okrugle stolove kojima bi se poticalo umrežavanje i zajednički projekti, ne samo s drugim organizacijama civilnoga društva nego i s javnim ustanovama i drugim organizacijama.

Kako bismo analizirali održivost programa rada udruga, ispitali smo jesu li njihove provedbene aktivnosti dugoročne ili kratkoročne prirode, te način na koji osiguravaju financijska sredstva, odnosno na koji način vrednuje rezultate.

Većina udruga provodi projekte u okviru dugoročnih programa djelatnosti kojom se bave, uz povremeno organiziranje novih projekata i/ili akcija. Moramo napomenuti da je moguće da jedan dio udruga tumači godišnju provedbu jedne aktivnosti koja se ponavlja nekoliko godina kao "dugoročnu provedbu aktivnosti". Međutim, zbog prirode problema i samih korisnika, udruge čiji korisnici su skupine s manje mogućnosti (uzrokovani zdravstvenim i problemima zbog društvenog položaja koje zauzimaju te sportske udruge) zaista i provode "redovne aktivnosti" dugoročno.

Izvori financiranja rada udruga

Struktura izvora financiranja rada organizacija civilnog društva govori i o stupnju razvijenosti, legitimitetu i prepoznatljivosti u javnosti, ali i o autonomnosti. Naime, ukoliko se udruge oslanjaju prvenstveno na jedan izvor financiranja upitno je koliko je moguće postići održivost rezultata. To potvrđuje i činjenica da su samo četiri udruge sudjelovale u međunarodnom projektu, da većina ima samo jedan izvor financiranja te da osim udruga koje se bave sportskim aktivnostima, unaprijeđenjem zdravlja i društvenom uključenošću, sve ostale provode jednokratne aktivnosti i nemaju drugih donatora. Ujedno su to i one čiji rad su/financira Grad Labin, u rasponu od 40 do 100%. Najveći problem je upravo ova zatvorenost i orijentiranost na grad, a one udruge koje imaju druge donatore, uglavnom su to one koje su podružnice ili u sastavu većih saveza udruga, pa redovito po toj osnovi dobivaju sredstva od županije i države.

Rad samo 5 udruga, odnosno sufinanciranje njihovih programa i projekata financijski podupire regionalna ili nacionalna javna uprava i to u rasponu od 2 do 65 %. Obzirom na već dugogodišnje prisustvo programa i fondova EU kojima se mogu financirati programi kojima se bave ove udruge, može se reći da su labinske udruge uglavnom orijentirane na lokalne izvore donacija – Grad Labin. Tako samo 1 udruge koristi već godinama u 20-tak projekata i programa financijska sredstva EU (Alfa Albona). Čini se da su se labinske udruge uljuljkale u neku prividnu sigurnost te ovisnost o financiranju iz javnih prihoda, što je posljedica dugotrajne tradicije "društvenih organizacija" iz bivšeg sustava, koje je redovito financirala država ili gradovi. Očito je da je potrebno ulagati u jačanje svijesti o ulozi koju imaju u zajednici, potrebi za umrežavanjem, ali i većom autonomnosti rada, obzirom na izvore prihoda.

Analizirali smo i način praćenja i vrednovanja, kroz iskazanu samoprocjenu o praćenju i mjerenju rezultata projekta i programa organizacija civilnoga društva, kako bismo donekle utvrdili na koji način se planiraju i provode projekti, koji su uglavnom financirani iz javnih prihoda. Utemeljenost potreba za provedbom određenog projekta utvrđuje se prilikom prijave programa i projekta za financiranje programa zadovoljavanja javnih potreba građana. Isto tako, i praćenje i evaluacija rezultata projekata, odnosno mjerljivi indikatori rezultata projekata i programa koji su financirani iz javnih prihoda. Samo 6 udruga tvrde da provode nekakav oblik evaluacije, dok šest tvrdi da nemaju nikakvu evaluaciju. Ostale udruge nisu odgovorile na ovaj upit. Ipak, udruge su se

izjasnile da na neki način prate rezultate, iako je samo 6 udruga potvrdilo da koristi neke od metoda praćenja rezultata projekta.

Udruge koje su sudjelovale u istraživanju najčešće koriste vrlo neobjektivne metode praćenja i evaluacije (osim 2), kao što kažu, *pa znamo, usmenim putem, telefonski, pozitivan feedback, razgovor s roditeljima, i sl.* Većina ne koristi niti upitnik, niti kvantitativne indikatore, čak niti one koje je jednostavno pratiti poput povećanog broja korisnika, broja posjetitelja, broj novih članova i volontera. Sportske udruge koriste indikator – postizanje rezultata!

Iz ovih rezultata razvidan je nedostatak kriterija i jaz između navedenih načela kojima javna politika želi unaprijediti rad organizacija civilnoga društva (Povelja, strategije), osigurati kvalitetu ulaganja javnih prihoda (načela dobrog upravljanja) i usklađenost stvarnih javnih potreba građana i s druge strane, stvarnog stanja civilnoga sektora.

Posebno je značajna poruka dobivena ispitivanjem tog indikatora kvalitete i razvijenosti civilnog društva Labina. Prvo, većina udruga nema razvijenu praksu i svijest o potrebi praćenja potreba građana i praćenja rezultata djelovanja vlastitih aktivnosti što dovodi u pitanje koliko je njihovo djelovanje podložno slučaju i inerciji, a ne stvarnim indikatorima potreba, kao što dovodi u pitanje opravdanost javnih ulaganja.

Drugo, Grad snosi dio odgovornosti jer je jedino u području kulture uspostavio barem načelne kriterije za financiranje iz javnih prihoda. No, mora se istaknuti da je Savez sportova Grada Labina, usprkos razvijenim kriterijima za financiranje, postavio indikator “rezultati natjecanja” na prvo mjesto što je zabrinjavajuće. Postavlja se pitanje kolika je stvarna učinkovitost ulaganja, jer ovakav način financiranja ne potiče organizacije civilnog društva da se okrenu stvarnim potrebama, ozbiljnom planiranju i unaprijeđenju djelatnosti u skladu s potrebama, a naročito ne mladih.

U Labinu izgleda, kao da sve stoji na istom mjestu s jedne strane, a s druge strane, postoje “novi mladi”, koji su prema dosegnutoj razini razvijenosti organizacije civilnog društva u ogromnoj diskrepanciji naspram drugih, sudjeluju u regionalnim, nacionalnim i EU politikama za mlade, osiguravaju financiranje projekata iz programa i fondova EU.¹³

Posebno je značajan stav koji sportske udruge imaju o indikatorima rezultata, pa naglašavanje njihovih “indikatora” poput “postignutih rezultata na natjecanjima” govori o instrumentalnom pristupu, ovoj za mlade od izuzetne važnosti aktivnosti organiziranoga slobodnoga vremena. Javni prihodi u sportu su u državama EU uglavnom namijenjeni primarnoj funkciji i vrijednostima sporta odnosno intrinzičnoj vrijednosti sporta (timski rad, solidarnost, interes za sam sport, zdrav način života – fizička aktivnost i sl.). Vrlo je važno da to bude i kriterij za financiranje iz javnih prihoda. S druge strane, kada sportski klubovi govore o prioritetnim ciljevima i djelatnostima klubova, navode te intrinzične vrijednosti sporta, pa se čini da je to područje djelovanja razapeto između vrijednosti i očekivanja društva (vrhunski rezultati) i vrijednosti sporta ili su ciljevi deklarativni. Međutim, to je problem na razini Hrvatske, ne samo Labina pa ovi rezultati govore u prilog o ulozi koju sport ima u hrvatskom društvu. Isto se odnosi i na druge udruge. Mora se reći da je nekim udrugama poput udrugama invalida, umirovljenika i sl, olakšan rad, na neki način zbog samog područja kojim se bave, odnosno postojanje određene infrastrukture u području djelovanja, poput podrške na nacionalnoj razini, zakonske regulative (koliko god bili nezadovoljni društvenim položajem invalida, osigurana je barem osnovna podrška društva).

¹³ Još je jedna udruga mladih koja nastoji pratiti trendove (Labin Art Express). Njih u prati “loš imidž” prethodnih godina, s jedne strane, ali i “monopol” nad djelatnošću koji je osiguralo to isto djelovanje, pa se može reći da je sve aktivnija, ali nije sudjelovala u ovom ispitivanju, no kasnije se pridružila.

Svi ti rezultati govore o niskoj razvijenosti civilnoga društva u Labinu, usprkos naporima gradske uprave da unaprijede odnos i uključivanje organizacija civilnog društva i javnih politika (Povelja i strategije). Gradska uprava mora tu učiniti prvi korak ka suvremenoj samoupravi i urediti sektor postavljanjem kriterija za financiranje rashoda iz javnih prihoda, ali uz uključivanje građana odnosno relevantnih dionika, poput udruga.

Samoprocjena potrebne podrške radu organizacija civilnoga društva

Udruge koje su sudjelovale u istraživanju iskazale su sljedeće probleme s kojima se suočavaju u svom radu, prema nekoliko tipova problema:

1. problemi koji proizlaze iz nedovoljnog znanja i kapaciteta za planiranje projekata:

- *nedostatak financija, otežanost organiziranja kontakata sa mladima*
- *nedovoljno informacija na koje se natječaje za sufinanciranje projekt može prijaviti,*
- *manjak vremena*
- *nemogućnost angažiranja profesionalaca zbog nedostatka financija, Problem sa samofinanciranjem kroz prodaju ulaznica, CD-ova i ostalih vlastitih proizvoda – nejasna legislativa i porezne obaveze*
 - *neiskustvo u novom*
 - *nedovoljno iskustvo u pisanju, nedovoljno znanje iz područja projektnog ciklusa, kratki rokovi natječaja... nedovoljno iskustvo u pisanju projekata;...nedovoljno iskustvo u pisanju projekta, samo su 2 aktivna volontera koja svakodnevno brinu o životinjama pod skrbi udruge što im (uz sve ostale obaveze) ne ostavlja dovoljno vremena za planiranje/pisanje projekata*
 - *nedostatak financija, nedovoljno znanje iz područja menadžmenta; ...nedovoljno znanje iz područja menadžmenta projektnog ciklusa*
 - *kratki rokovi natječaja, nedovoljno iskustvo u pisanju, skupljanje potrebne dokumentacije*
 - *nedostatak ljudskog resursa; ...nedostatak ljudskog resursa, nezainteresiranost dionika*
 - *nismo baš upućeni u natječaje za projekte*
 - *nedovoljno informacija o natječajima za financiranje projekata...*

2. problemi koji proizlaze iz planiranja aktivnosti za provedbu projekata:

- *potrebno vrijeme*
- *nedostatan broj redovnih volontera koji bi sudjelovali u provedbi aktivnosti*
- *potreba da se radi više projekata u isto vrijeme radi financijske stabilnosti, usklađivanje provedbe aktivnosti na terenu sa aktivnosti u prijavi, suradnja sa partnerima.*
 - *pronalazak suradnika*
 - *ispune se obrasci koji se šalju na vrijeme, npr. zahtjevi za proračun koji su pisani na tipiziranim obrascima (?)*
 - *na te obrasce/projekte gotovo nitko od adresiranih ne odgovara, osim grada*

3. problemi koji proizlaze iz provedbe projekta

- *strah od realnog prikazivanja uloge Tita, situacija u društvu zbog koje se umanjuje i lažira "Titovo doba"*
 - *provedba projekta*
 - *projekti se u konačnici teško provode*
 - *nedovoljan broj članova*
 - *blijeda procjena kriterija (teško određivanje istih)*
 - *premale financije*

- manjak opreme i financijskih sredstava
- financije, birokracija

4. problemi koji proizlaze iz aktivnosti praćenja i vrednovanja (evaluacije projekta)

- *nedostatak vremena da se kvalitetno posvetimo evaluaciji i održivosti*
- *nastavak financiranja projektnih aktivnosti, zainteresiranost sudionika, izbor adekvatne metodologije rada u sklopu održivosti projekta.*

Iskazani problemi se uglavnom odnose na indikatore koje se ispitivalo i u drugim varijablama koje se odnose na kapacitiranost organizacija civilnog društva. Ovi rezultati mogu ukazivati i objasniti i poteškoće koje su udruge imale prilikom sudjelovanja u ovom istraživanju (...nerazumljivo, teško...). Udruge pridaju značaj "financiranju i nedostatku financiranja" te očito njime objašnjavaju nedostatak kompetencija iz drugih područja koje mogu doprinijeti uspješnosti rada udruga. No, kada uzmemo u obzir da je većina udruga ovisna samo o javnim izvorima prihoda, odnosno proračunu grada, onda je jasno kako začarani krug u kojem se nalaze utječe na njihovu percepciju. Autonomnost i kvaliteta rada udruga se uglavnom i procjenjuje (u većini kriterija za financiranje iz javnih prihoda (bilo na regionalnoj, nacionalnoj ili EU razini, kao i kod drugih donatora) kroz višestruke izvore financiranja – *koliko su i drugi prepoznali rad udruge, koliko se rad financira i iz drugih izvora prihoda, toliko projekt ima legitimitet i uporište za financiranje iz javnih prihoda...* Iz ovih rezultata je razvidno da je udrugama potrebna podrška u organizaciji rada i edukaciji za stjecanje kompetencija za uspješno planiranje, provedbu i evaluaciju projekata.

Zaključak

Većina udruga (osim sportskih i tri koje su se opredijelile za rad za mlade) ne obuhvaća programe koji izravno uključuju mlade. Međutim, većina ima kapaciteta za rad s i za mlade (ljudski i kulturni kapital i područje djelovanja). Njihova područja djelovanja ne uključuju nove oblike neformalne edukacije mladih, odnosno neformalno osposobljavanje za poduzetnički pristup i zapošljavanje mladih, odnosno nedovoljno razvijaju metode i alate korištenja vlastitih potencijala. Udruge ne iskazuju svijest o potrebi aktivnog uključivanja mladih u rad, iako iskazuju nezadovoljstvo zainteresiranosti mladih za aktivno sudjelovanje u provedbi aktivnosti udruga. Percepcija mladih kao pasivnih korisnika onemogućava aktivno sudjelovanje mladih i njihov doprinos unaprjeđenju rada udruga. Uspješne javne politike za mlade predviđaju poticanje i omogućavanje mladima da aktivno sudjeluju u javnom životu zajednice, odnosno dodatne napore cijele zajednice da se mlade što više motivira i uključi u zajednicu, kako bi mogli sudjelovati kao aktivni građani i u procesima političkog odlučivanja.

Struktura i način rada organizacija civilnoga društva u Labinu pokazuje nizak stupanj umreženosti i suradnje, orijentiranost na samo jedan izvor prihoda i to onih iz javnih prihoda (grada). Osim toga, siromaštvo korištenja inovativnih metoda javnog zagovaranja interesa govori o stagnaciji razvoja, te potrebi za dodatnom edukacijom udruga te snažnijim motiviranjem za partnerske projekte i programe, orijentiranost k drugim izvorima prihoda. Udruge iskazuju potrebu za dodatnom edukacijom i podrškom u vođenju, odnosno planiranju, provedbi i praćenju rezultata rada udruga te provedbi projekata.

Uloga javne uprave je u planiranju prioriteta za financiranje kao i stimuliranju rada organizacija civilnoga društva u smjeru razvoja civilnoga društva. Niti jedna udruga ne spominje suradnju sa Savjetom mladih oko pitanja koja se tiču mladih, a djelatnost su udruga. Osim toga, većina udruga nije razvila metode sustavnog praćenja rezultata aktivnosti, osim jedne koja je istakla da nam dovoljno vremena za ozbiljno praćenje. Ovaj demokratski proces zahtjeva dvosmjernu komunikaciju i interakciju, kao i dodatne napore svih dionika oko unaprjeđenja kvalitete života građana, a posebno mladih.

Mjere:

1. Civilno društvo Labina je potrebno osnažiti osnovnim alatima za aktivno sudjelovanje u zajednici, kao i mobilizaciju zajednice i stjecanje povjerenja i solidarnosti među članovima i organizacijama u zajednici, s posebnim naglaskom na uključivanje mladih i ulogu organizacija civilnoga društva i mladih u razvoju zajednice.
2. Neprofitni sektor je potrebno osnažiti osnovnim kompetencijama za planiranje, provedbu i evaluaciju (praćenje i procjenu rezultata) projekata/programa koje provode.
3. Usprkos više strateških dokumenta iz kojih je moguće razviti kriterije za financiranje i indikatore praćenja. Gradska uprava ne potiče sustavno planiranje, kroz koje će biti jasno definirane potrebe i kriteriji za udovoljavanje financiranja projekta i programa, a prema biti prema načelima dobrog upravljanja i uključivanja ciljnih dionika. Gradska uprava ne predviđa niti praćenje, niti vrednovanje programa i projekta kojima se zadovoljavaju stvarne potrebe građana, posebno mladih.

Predlaže se:

1. osigurati edukaciju za organizacije civilnoga društva o osnovnim znanjima i vještinama za vođenje projektnoga ciklusa (planiranje, provedba, prikupljanje sredstava, praćenje i vrednovanje)
2. osigurati edukaciju o alatima i metodama javnog zagovaranja, posebno za mobilizaciju zajednice i kampanju
3. osigurati edukaciju o prikupljanju sredstva za financiranje, posebno EU programa i fondova
4. osigurati kontinuiranu edukaciju organizacija civilnog društva i drugih javnih ustanova kojima je osnivač Grad o strateškom planiranju, odnosno analizi potreba (indikatorima problema), ciljevima i praćenju rezultata (indikatorima rezultata)
5. osigurati edukaciju za organizacije civilnoga društva o načinima umrežavanja i suradnje organizacija koje djeluju na području Labina, ne samo među udrugama i nego i drugim organizacijama, poput javnih ustanova (škola, muzeja, državnih i regionalnih javnih tijela) kako bi se planirala provedba zajedničkih projekata
6. redovito održavati informativne sastanke o prijavama na javne natječaje za programe i projekte za zadovoljavanje javnih potreba građana
7. u kriterijima za financiranje iz javnih prihoda grada dodatno vrednovati partnerske projekte kojima se zadovoljavaju javne potrebe građana, a posebno mladih
8. u kriterijima za financiranje iz javnih prihoda grada dodatno vrednovati različite izvore financiranja rada OCD-a
9. izraditi kriterije za financiranje javnih potreba općenito za sve programe javnih potreba

10. u kriterijima za financiranje iz javnih prihoda dodatno vrednovati programe koje uključuju inovativnost u korištenju metoda i alata javnog zagovaranja interesa mladih, kao i aktivno sudjelovanje mladih
11. posebno vrednovati programe i projekte koji su namijenjeni potrebama mladih i koje uključuju aktivno sudjelovanje mladih prema područjima djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade i Nacionalnog programa za mlade, u onim područjima u kojima su mladi manje zastupljeni i njihove potrebe zanemarene (program/aktivnosti u proračunu za mlade)
12. posebnu pažnju posvetiti praćenju (monitoringu) i evaluaciji projekata financiranih iz javnih prihoda
13. posebno istaknuti ulogu savjeta mladih kao tijela koje ima ulogu koordinatora između mladih u zajednici, organizacija civilnog društva i javnih ustanova te drugih organizacija i donosioca političkih odluka
14. osigurati financijska sredstva za financiranje projekata i programa za mlade i mladih
15. Savjet mladih osnažiti edukacijom o ulozi i djelokrugu rada savjeta mladih.

Indikatori rezultata:

1. broj provedenih edukacija za neprofitni sektor (organizacije civilnog društva i javne ustanove) o strateškom planiranju, projektnom ciklusu, izvorima financiranja i dr.
2. broj sudionika edukacija
3. promjena strukture izvora financiranja udruga (povećati za 20 % do 30 % druge izvore financiranja, osim JLS)
4. promjena u kvaliteti projekata (prema kriterijima za evaluaciju projekata) – više kvalitetnih projekata
5. broj novostvorenih suradnji na projektima, novih udruženja i partnera na provedbi projekata, s područja grada, ali i izvan
6. broj provedenih evaluacija projekata (unutrašnjih i vanjskih)
7. uvedeni kriteriji za vrednovanje programa i projekata financiranih iz javnih prihoda
8. broj provedenih monitoringa i vanjske evaluacije projekata koje se financiraju iz javnih prihoda
9. broj prijavljenih projekata i programa za mlade i broj financiranih projekata
10. program rada savjeta mladih iz kojeg je razvidna uloga i djelokrug rada savjeta mladih
11. broj prijedloga savjeta mladih za unaprjeđenje položaja mladih na osnovi potreba mladih
12. broj usvojenih prijedloga savjeta mladih.

Nositelji: Grad Labin, Savjet mladih Grada Labina, javne ustanova i organizacije civilnoga društva

Analiza potreba i problema mladih iz perspektive udruga

Kako bismo potakli udruge koje su sudjelovale u istraživanju da promišljaju o potrebama i problemima mladih, analizirali smo njihovu perspektivu pitanja koja su od interesa za mlade (problema i potreba). Cilj prikupljanja podataka o ovoj dimenziji je bio senzibilizirati udruge na pitanja koja se tiču mladih, a s druge strane ispitati s kojim problemima se te udruge susreću kada je riječ o mladima, obzirom da se susreću s mladima, bilo među korisnicima, članovima i volonterima.

O ovom području se izjasnilo 13 udruga, od kojih je većina iznosila mišljenje za jedno ili dva područja. Samo tri udruge su se izjasnile po svim ponuđenim područjima djelovanja za mlade. Nije nevažno iznijeti podatak da su sudionici navodili i uzroke i posljedice problema, ali i ciljeve koje bi trebalo postići kako bi se riješili problemi, no nisu navodili točno na koje probleme se odnosi. U prethodnom poglavlju smo istaknuli da postoji potreba za edukacijom za strateško planiranje programa i projekata, što se vidi i iz dobivenih rezultata. Istaknuto je nekoliko tipova problema prema područjima djelovanja za mlade. Međutim, neki sudionici su naveli ciljeve unaprjeđenja područja, iako nisu naveli s kojim problemima se suočavaju mladi sa stanovišta rada udruge. Navodimo sve (ciljeve, probleme i prijedloge) kako bismo dobili uvid u potrebe mladih iz perspektive civilnog sektora.

Najvažnije potrebe i problemi mladih u Labinu iz perspektiva sudionika/udruga:

1. obrazovanje i osposobljavanje - formalno i neformalno:

...Nedostaje edukacijski centar više usmjeren neformalnoj edukaciji mladih, u kojem bi i sami edukatori bili mlađe osobe, koje vladaju suvremenom tehnikom i konstantno se i sami educiraju (poželjno na međunarodnoj razini).. Poticanje na nastavak školovanja...Nedostatak kvalitetnog neformalnog obrazovanja u skladu sa potrebama mladih, Nedostatak istraživanja o potrebama mladih.. Potreba za usvajanja novih znanja..

2.zapošljavanje i poduzetništvo:

Nedostatak u prvom redu praktičnih informacija o svim mogućnostima samozapošljavanja, izrade poslovnih planova i studija održivosti, zakona na koje treba obratiti pažnju itd...Pošto i sami nismo u mogućnosti zaposliti nekoga, trenutno ništa osim savjetovanja... Nezaposlenost mladih.. Nedostatak usavršavanja u području poduzetništva... Nedovoljno informacija i nesigurnost (strah) za ulazak u poduzetništvo, malo mogućnosti zapošljavanja

Teško se zapošljavaju jer nema radnih mjesta gdje bi radili nakon što završe školu. Nisu poduzetni kao starije generacije...

Nedostatak aktivnosti za mlade sa manje mogućnosti... Nedostatak suradnje među organizacijama civilnog društva u području društvenog uključivanja...

3. zdravlje i blagostanje i sport (fizičke aktivnosti):

Slaba ponuda rekreativnog bavljenja sportovima, poglavito kod mlađih uzrasta (većina klubova «priprema» djecu i mlade za natjecanja i potencijalne profesionalne karijere)...Manjak izvannastavnih školskih sportskih aktivnosti kao i za to adekvatne sportske infrastrukture i opreme...

Nedovoljno uključivanje u sportska društva, djecu treba „moliti“ da dođu..

Zastarjela oprema, neadekvatni prostori, treniranje uz plaćanje naknade...

4. društveno uključivanje:

Nema strategije i sveobuhvatnog sustava za društveno uključivanje različitih kategorija marginaliziranih osoba u društvena događanja, poslove, volontiranje, sport i sl.

5. kultura i kreativnost (stvaralaštvo)

Mladi se ne potiču na kreativnost u području urbane, suvremene i nezavisne kulture, kako u edukacijskom sustavu tako ni u društvu, a samo do određene granice i u lokalnim medijima. Povučemo li paralelu sa zapadnim zemljama EU, gdje lokalna samouprava samoinicijativno organizira, financira i promovira društveno-kulturne centre za mlade u kojima se promiče njihovo kreativno stvaralaštvo, kod nas ne postoji niti jedna inicijativa takvog tipa, o gotovim rješenjima da ni ne govorimo...

6. sudjelovanje (participacija) mladih:

Nedostatak sustavnog podizanja svijesti mladih na svim razinama o tome da su važan čimbenik u društvu; dijelom i zbog neozbiljnog odnosa prema njima kao jednako relevantnim osobama u radu, odlučivanju, sudjelovanju i svim društvenim segmentima, što je nažalost još uvijek aktualno naslijeđe nekih prošlih i davno prevaziđenih vremena...

Kad završe studije, nađu posao i dr. vjerojatno će se aktivirati kao volonteri u društvu...

Nedostatak programa i mogućnosti mladih za aktivno uključenje... Uključenost u postupak odlučivanja...

5. volonterske aktivnosti:

Provode se, ali su informacije o njima kako među lokalnim stanovništvom tako i među organizacijama civilnog društva definitivno nedostatne. Nedostaje aktivne i proaktivne promocije volonterstva, uključivanja poznatih osoba i osoba na pozicijama u volonterski rad kao i isticanje pozitivnih primjera volonterskog rada i njegove važnosti (ali i benefita) za pojedinca i društvo... Voljeli bi dobiti više informacija o mogućnostima volontiranja i uključivanja volontera u rad udruge te ih više uključivati i evidentirati volonterske sate ... Neaktivnost mladih za uključenje u programe i projekte organizacija civilnog društva, Jako malo participiraju-ne volontiraju...

-Nedostatak volonterskih akcija... Nezainteresiranost mladih za volontiranje...

6. mladi i svijet (mobilnost):

...Nemamo podataka kako mladi u Labinu stoje po tom pitanju, no uvjereni smo da može i mora biti bolje nego što je bilo početkom 2000-tih kada smo mi bili mladi u poziciji da nam se mobilnost gotovo i nije nudila

... Nedostatak mobilnosti među mladima.. Nedostatak svijesti o prednostima mobilnosti..

Procjena organizacija civilnog društva - moguća rješenja iz perspektive udruga:

1. Obrazovanje i osposobljavanje:

Ponuditi neformalno obrazovanje u poljima glazbene produkcije, nezavisnog izdavaštva i glazbene (kao i druge kulturne) promocije... obrazovanje i osposobljavanje mladih za tržište rada.. tradicionalni odgoj i vaspitanje...predavanja, evociranje događaja iz prošlosti Labinštine...

edukacija u odnosu prema radu, društvu, ljudima, povijesti...

2. Zapošljavanje i poduzetništvo:

tradicionalni odgoj i vaspitanje...društveni angažman

Ništa, sve financije za potrebe kluba

Edukacija

3. Zdravlje i blagostanje i sport (fizičke aktivnosti):

edukacija mladih humanosti i solidarnosti

uključivanje u sport

predavanja, evociranje događaja iz prošlosti Labinštine

vježbe za zdravlje...Sportom do zdravlja

Zdravlje tijela i duha, naša druženja otklanjaju mogućnost depresije a gljive i bilje dio su blagostanja...Ne previše ali razmišljamo o brendiranju bogatstva gljiva i samoniklog bilja u IMGSavezu

Uvjeti za bavljenje sportom...Osigurati rad sportskih udruga, te raditi na poboljšanju sportske infrastrukture..Što više to bolje!

Poslati u ljetni kamp na usavršavanje u organizaciji igrača Trio Pazina...

Svatko tko želi igrati je dobrodošao..

Motivirati roditelje da se više uključe u aktivnosti svoje djece...

Kroz natječaje osigurati sredstva za sport (rekreaciju)...

Mobilnost, s užitkom branja

4. Društvena uključenost:

Možemo organizirati da osobe iz marginaliziranih skupina volontiraju i pomažu na glazbenim koncertima i festivalima koje organiziramo..

stjecanje pozitivnih društvenih stavova... prenositi iskustva i saznanja.. uključivanje u društvene aktivnosti

...uključiti ih u sportske klubove..

...u „Martinčiči“ nema puno mladih, ali ih srećemo po šumama, na našim izložbama i predavanjima

5. Kultura i kreativnost (stvaralaštvo)

adekvatni prostori i programi okupljanja i druženja mladih

Smatramo da se mladi trebaju što više uključivati u kulturu, te kreativno izražavati. To se može riješiti raznim radionicama i tečajevima gdje bi mladi dobili određena znanja vezana za određenu vrstu stvaralaštva. upoznati ih sa slovenskom kulturom

Pružati informacije o kulturnim stečevinama

Nudimo se da proučimo primjere dobrih praksi iz zapadnih zemalja i izradimo prijedlog te sudjelujemo u radnom timu koji će izraditi rješenje društveno-kulturnog centra za mlade prilagođenog interesno, finansijski i infrastrukturno mogućnostima Labina...

Edukacija...

6. Sudjelovanje (participacija)

Aktivno bi uključili što više mladih ljudi s područja Labina u sve aktivnosti koje udruga provodi a izravno ili neizravno su povezane s bilo kakvim društvenim utjecajem, pogotovo na lokalnoj razini.. Osposobljavanje mladih u području aktivnog sudjelovanja, Organizacija promotivnih aktivnosti za podizanje svijesti o mogućnostima aktivnog sudjelovanja, Razvoj programa i projekata u području aktivnog sudjelovanja...

7. Volonterske aktivnosti

Organizacija volonterskih aktivnosti, Suradnja sa drugim organizacijama civilnog društva u području razvoja managementa volontera, Informiranje građana o mogućnosti volontiranja

8. Mladi i svijet

Provedba razmjena mladih i programa EVS-a, Informiranje mladih o mogućnostima za mobilnost

Rezultate ne možemo smatrati pouzdanima, zbog malog odaziva udruga. Rezultati su površni i općeniti, a sadržajni i promišljeni su oni čiji su izvor organizacije koje se bave mladima. Ipak, analizom dobivenih podataka izdvojili smo nekoliko problema koji prevladavaju u percepciji članova/voditelja udruga o problemima mladih:

1. osjećaj nekompetentnosti, nedostatak informacija, neuključenost - postoji svijest da su mladi društveno isključeni, ali mlade i ove udruge dijeli veliki jaz, društveni, kulturni i generacijski. Sudionici i sami nisu uključeni u suvremene tokove, nemaju dovoljno informacija, pa niti ne mogu jasno formulirati potrebe mladih.

2. s druge strane, vidljivo je da postoji velika razlika između kompetentnosti aktivista i “tradicionalnih udruga”, između onih koji se bave javnim politikama za mlade, udruga koje su društveno uključene (provode projekte, primaju donacije iz

različitih izvora, educirani su u ovom području i dr.) i onih koji su statični, nemaju drugih izvora prihoda i sl.

Riješenja koje nude su isto tako polarizirana: s jedne strane neinovativne metode i prijedlozi, s druge konkretni prijedlozi aktivnih udruga. Zajedničko svima je da su svjesni u kakvom položaju su mladi iako ne smatraju da su u mogućnosti unaprijediti taj položaj.

Udruge su ipak spremne učiniti za mlade, odmah:

- tradicionalni odgoj i vaspitanje, društveni angažman u bošnjačkim asocijacijama, prostor okupljanja i djelovanja...

- organizirati tribine, izlete, druženja (sve ovisno o sredstvima)...Razviti kreativne radionice osnova snimanja, pisanja filmskog scenarija i režije... educirati mlade kako i oni sami uz našu moralnu i savjetnu podršku mogu imati svoj zanimljiv hobi i bolje ispunjenje kvalitete života.. ...Potaknut djecu i mlade na kreativno korištenje slobodnog vremena.

- ...Za bolje zdravlje i blagostanje vježbanjem joge, sport i fizička aktivnost

- ...Provedba razmjena mladih i programa EVS-a, Informiranje mladih o mogućnostima volontiranja i mobilnosti, Razvoj programa međugeneracijske solidarnosti

- ...Pisanje projekata za fondove i pokretanje posla

- ...Za mlade osobe s invaliditetom u našoj udruzi je u prijašnjim godinama dosta učinjeno, od pomaganja u ostvarivanju prava koja imaju, preko sakupljanja donacija kroz neke aktivnosti udruge direktno za pojedince, što će se nastaviti i ubuduće. Također ćemo se kandidirati na natječajima za Osobne Asistente za OSI.

- (sudjelovanje u područjima). zdravlje i blagostanje, sport (fizičke aktivnosti)..Sport, zdravlje i blagostanje,mobilnost.

- Ukoliko mladi ljudi žele, odmah neka dođu kao volonteri, a i po ugovoru o djelu za njihovu radionicu...

- Kao što smo napisali, nemamo preveliki dijapazon povećavanja opsega rada u odnosu na ono što dosad radimo.

Iz podatka se mogu profilirati 2 mogućnosti za koje su spremne udruge:

1. nastavak rada na redovnoj djelatnosti udruga i uključivanje mladih
2. potpora u pisanju prijedloga projekta za financiranje

Inovativnih, a posebno zagovaračkih aktivnosti, kao i potencijalne suradnje s drugim udrugama nema. Podaci o korištenju metoda rada udruga i i tipičnih aktivnosti potvrđuju da udrugama treba pružiti potporu kako bi mogli pratiti suvremene procese u razvoju civilnog društva. To se odnosi na većinu udruga.

Takvom stanju i percepciji sigurno doprinosi i neumreženost, odnosno velika rascjepkanost i diferencijacija poprilično zatvorenog civilnoga društva, koje traži krivca u politici lokalne vlasti ili države kako bi opravdalo i ispričalo vlastitu ne/odgovornost. Ove rezultate bi bilo nemoguće interpretirati bez uvida u ulaganja grada Labina i dostupnost postojećih resursa u gradu. Bez saznanja da je Labin grad bogat ustanovama i ulaganjima u svim sektorima, ovi rezultati bi se mogli protumačiti sasvim drugačije. Bez obzira na nezadovoljstvo raspoređivanjem sredstava u Proračunu, može se reći da Grad Labin upravlja racionalno obzirom na visinu prihoda. Nedostatak je tog upravljanja nedostatak razrađenih kriterija za financiranje javnih potreba građana, pa i mladih, kao i pripadajućih procedura za ostvarivanje prava na financiranje. To stvara sigurnost onima koji su uvijek u Proračunu, a isključuje svaku novu i inovativnu akciju koja bi mogla unaprijediti život mladih u Labinu, ali pokrenuti razvoj civilnog sektora kao čimbenika promjena.

Stoga je pri izradi lokalnih strategija (iz bilo kojeg područja života i razvoja grada) nužno uzeti u obzir i analizu dostupnih resursa. Zbog toga smo rezultate prikupljenih podataka analizirali u kontekstu ostalih podataka te ih sintetizirali u obrazac za internetsku javnu raspravu o problemima mladih po područjima djelovanja za mlade.

7. OBRAZOVANJE (FORMALNO I NEFORMALNO)

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa u skladu s ciljevima EU i glavnim problemima. U tijeku ove analize prilagodili smo ove ciljeve i probleme specifičnostima i strukturi nadležnosti Grada Labina. Osim toga smo koristili postojeću, a prepoznatljivu strukturu koja se koristi u definiranju djelatnosti i aktivnosti „javnih potreba“ koja se koristi u temeljnom aktu Grada Labina, proračunu. Na taj način smo prilagodili opće ciljeve iz EU strategije zahtjevima sredine. Opći ciljevi i problemi obrazovanja iz EU strategije za mlade su:

Ciljevi: razviti bolju povezanost između formalnog i neformalnog obrazovanja, povećanje zapošljivosti, olakšati tranziciju iz obrazovnog sustava na tržište rada

Glavni problemi u EU: rano napuštanje obrazovnog sustava i cjeloživotnog obrazovanja; loša obrazovna postignuća/nedostatak kompetencija; mali udio mladih s terciarnim obrazovanjem.

Rezultati analize dostupnosti resursa i prepoznatljivih problema iz ovoga područja iskazani su kroz prikaz stanja na svim razinama u odgojno-obrazovnom sustavu.

Grad Labin u Proračunu za 2015. godinu osigurava 19.177.749 kuna što je oko 25% proračunskih sredstava, čime se svrstava u gradove koji obzirom na stanovništvo, ali i visinu proračuna izdvajaju u odgoj i obrazovanje iznad prosjeka u RH. Radi se o ulaganjima u ustanove kojima je Grad osnivač, sufinanciranje ustanova kojima je osnivač privatni pravni subjekt, stipendiranje učenika i studenata, raznim programima za djecu i obrazovanje odraslih. U Tablici 26. su prikazana ulaganja u odgoj i obrazovanje iz Proračuna Grada za 2015. godinu.

XXXII. Tablica 26. Ulaganja u odgoj i obrazovanje u Gradu Labinu iz Proračuna za 2015. godinu

ODGOJ I ŠKOLSTVO	
Dječji vrtić <i>Pjerina Verbanac</i>	10.580.000
Sufinanciranje privatnih vrtića (Dječji vrtić <i>Gloria</i>)	320.000
Osnovna škola <i>Matije Vlačića</i>	1.961.300
Osnovna škola <i>Ivo Lola Ribar</i>	2.633.490
Centar <i>Liče Faraguna</i>	712.329
Osnovna umjetnička škola <i>Matka Brajše Rašana</i>	626.230
Plesna igraonica	16.000
Glazbena igraonica	20.400
Stipendiranje učenika i studenata	1.135.000
Programi za djecu	72.000
Pomoći u školovanju	20.000
Pučko otvoreno učilište – obrazovanje odraslih	223.000
Pučko otvoreno učilište – autoškola	858.000
UKUPNO	19.177.749,00

Izvor: Proračun u malom, Grad Labin

Grad Labin je osnivač vrtića, osnovnih škola, Pučkog otvorenog učilišta. Na području grada djeluje i Srednja škola Matije Blažina, kao centralno mjesto institucionalnog obrazovanja mladih. Srednja škola provodi različite programe, od gimnazijskog do strukovnih smjerova, a obuhvaća oko 550 učenika koji dolaze iz

okruženja. Osim toga, u Pučkom otvorenom učilištu se mogu pohađati razni obrazovni programi i tečajevi.

U nastavku slijedi prikaz stanja prema pojedinim područjima odgoja i obrazovanja, koja su povezana sa ciljnim skupinama mladih. Tako se ulaganja u predškolski odgoj i obrazovanje odnose većinom na mlade obitelji, osnovnoškolski odgoj i obrazovanje također može obuhvatiti mlade obitelji. Važno je prikazati ova ulaganja jer će do isteka ovoga Programa više od pola učenika na koje se odnose ulaganja postati "mladi", prvenstveno srednjoškolci, ali i studenti ili mladi ne/zaposleni. Prikaz ulaganja u osnovnoškolsko omogućuje nam predodžbu slike budućnosti, ulaganja u srednjoškolsko nam govore o dostupnosti srednjoškolskog obrazovanja, a prikaz dodatnih ulaganja u ovo područje o brizi grada za organizirano slobodno vrijeme srednjoškolaca, dok nam ulaganja u visoko obrazovanje govore o potpori mladima za nastavak školovanja, kao i ulaganjima u cjeloživotno učenje. Slijedi prikaz po područjima iz sektora odgoja i obrazovanja.

7.1 Predškolski odgoj i obrazovanje

Odgojno-obrazovne potrebe i interesi djece predškolske dobi (0 - 6) i one koje imaju mladi roditelji (mlade obitelji) koji imaju djecu predškolske dobi

Ove potrebe i interesi mladih roditelja i obitelji s djecom mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija je djelatnost predškolski odgoj i obrazovanje. Zadovoljavanje tih potreba se može financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- ustanove: vrtići, neovisno o osnivaču - JLS, država, fizičko i/ili pravno lice, iz RH i EU;
- organizacije civilnog društva: igraonice i sl.;
- druge ustanove i organizacije civilnog društva koje daju potporu roditeljima djece predškolske dobi: savjetovališta, radionice itd,

Na području Grada Labina djeluju 2 predškolske ustanove od kojih je Dječjem vrtiću Pjerina Verbanac Grad osnivač, a organiziran je u dva osnovna redovna programa, poludnevni i cjelodnevni u objektima Centralni vrtić – Labin, PO Vinež, PO Stari grad – Labin, PO Potpićan – Jaslice i PO Potpićan - Vrtić, PO Jaslice – Labin, PO Rabac, PO Raša – Jaslice i PO Raša - Vrtić te privatni Dječji vrtić Glorija. U pedagoškoj godini 2014./2015. godini u predškolske ustanove u **Labinu bilo je upisano oko 545 djece. Prema podacima iz strukturiranog obrasca o ulaganjima za 2014. godinu za koji je davatelj podataka bio Grad Labin, u 2014. godini je ostalo neupisano 70 djece, dok je broj djece do 6 godina u Labinu iste godine bio 540. U istom obrascu je navedeno da je u planu izgradnja novoga vrtića, čime bi se riješio nedostatak kapaciteta, što je prioritetna zadaća svakog grada u osiguravanju potpore mladima obiteljima s djecom. Dio djece (oko 1/3) upisane u ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja je iz drugih okolnih općina, s kojima Grad Labin sklapa ugovore o sufinanciranju. Zbog nedostatka kapaciteta ustanova je propisala stroge kriterije za upis, Pravilnikom o upisu u vrtić**

(http://www.labin.hr/sites/default/files/PRAVILNIK%20O%20UPISIMA%20U%20VRTIĆ%20-%202015_0.pdf, 15.6. 015.), kojim se propisuju kriteriji i upisi u vrtić, odnosno mjerila za ostvarivanje prednosti. Tako prednost pri upisu (visok broj bodova) mogu ostvariti djeca iz jednoroditeljskih obitelji sa nezaposlenim roditeljem, djeca studenta čiji jedan roditelj radi, djeca redovitih studenata i dr. (iz Pravilnika o upisu djece u vrtić za 2015. godinu, koji je donijelo Upravno vijeće Vrtića, 16.4.2015. godine).

Na temelju članka 48. stavak 4. Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi (Narodne novine br. 10/97. i 107/07.) i članka 31. Statuta Grad Labina ("Službene novine Grada Labina", broj 9/09.), Gradsko vijeće Grada Labina 2010. godine, donijelo je Odluku o mjerilima za financiranje djelatnosti predškolskog odgoja i naobrazbe u Gradu Labinu kojom se utvrđuju mjerila za financiranje djelatnosti predškolskog odgoja i naobrazbe u Gradu Labinu, mjerila za sudjelovanje roditelja u ekonomskoj cijeni programa Dječjeg vrtića kojemu je osnivač Grad Labin te sufinanciranje ekonomske cijene programa dječjih vrtića kojemu je osnivač druga pravna ili fizička osoba. Na temelju članka 6. Odluke o mjerilima za financiranje djelatnosti predškolskog odgoja i naobrazbe u Gradu Labinu ("Službene novine Grada Labina", broj 16/10.), Upravno vijeće Dječjeg vrtića "Pjerina Verbanac" Labin na sjednici održanoj dana 22. travnja 2013. godine donijelo je odluku o cijeni vrtića **za roditelje od 650 kuna, što predstavlja oko 37% ekonomske cijene programa.**

Dječji vrtić Pjerina Verbanac, Labin ostvaruje svoju djelatnost u Matičnom Dječjem vrtiću u Labinu i u područnim odjeljenjima: Jaslice – Labin, Vinež, Stari grad, Rabac, Raša i Potpićan. Dječji vrtić svoju djelatnost ostvaruje i obavlja na području Grada Labina i Općina Sveta Nedelja, Raša, Kršan i Pićan. Pravo na predškolski odgoj i naobrazbu imaju sva djeca predškolske dobi. U okviru svoje djelatnosti Dječji vrtić organizira i provodi:

1. Redoviti program njege, odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite i prehrane djece predškolske dobi od godine dana do polaska u osnovnu školu: a) cjelodnevni 9 i 10-satni boravak, za djecu jasličke dobi od 1 do 3 godine života te za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života; b) poludnevni 5-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života

2. Redoviti program ranog učenja engleskog jezika s djecom predškolske dobi: a) cjelodnevni 9 i 10-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života; b) poludnevni 5-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života

3. Redoviti program za djecu pripadnika etničkih i nacionalnih zajednica i manjina – program na talijanskom jeziku: a) cjelodnevni 9 i 10-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života; b) poludnevni 5-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života (ww)

Redoviti program se provodi u skladu s programom PATHS – RASTEM (Razvoj Alternativnih Strategija Mišljenja), što je rezultat znanstveno akcijskog projekta Zajednice koje brinu kao model prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, koji se provodio u Istri od 2002 do 2011. godine u suradnji sa Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije u 8 općina: Tinjan, Sv. Petar u šumi, Svetvičent, Medulin, Kršan, Sv. Nedjelja; 4 grada: Labin, Pazin, Poreč, Pula).

Osim redovnog programa, vrtić provodi i druge kraće i rekreacione programe tijekom godine kao što su rano učenje engleskog jezika, sportska igraonica, jednodnevne izlete na području Istarske županije, zimovanje djece (jednodnevno i višednevno), programe umjetničkog, kulturnog, vjerskog i sportskog sadržaja-učestvovanje u javnim nastupima, šetnje i druženja u prirodi, posjete raznim organizacijama i institucijama, organizirano plivanje u ljetnim mjesecima, obilježavanje svjetskih dana, svečanosti posjete i prisustvovanja kazališnim i kino predstavama, obilježavanje Europskog tjedna kretanja i učestvovanje u aktivnostima Grad Labin – prijatelj djece. Osim PATHS-a, u vrtiću se rad i organizacija prostora provode i prema smjernicama pedagoške koncepcije "Vrtić kao dječja kuća" - kvalitetan vrtić - primjenom Teorije izbora autora Williama Glassera, prema osnovnim načelima: vrtić je *humani vrtić* (organizacija vrtića prema potrebama djece i odraslih), *vrtić kao dječja kuća* (zajedništvo različitosti, stvaranja pozitivne slike o sebi, jačanje roditeljske kompetencije i edukacija djece i odraslih) i *vrtić kao zajednica koja uči*.

U dječjem vrtiću je zaposleno 68 djelatnika: stručni tim – ravnateljica, pedagoginja i zdravstvena voditeljica, odgajateljice (43) i administrativno-tehničko osoblje (22). Suradnja sa Gradom Labinom očituje se u mnogim aktivnostima: uključivanje u aktivnosti u sklopu Projekta “Zaštita zubi” i prisustvovanje Sajmu zdravlja u Vinkovcima u suradnji sa Labin- Zdravim gradom, uključivanje u program Projekta “Grad Labin – prijatelj djece” i drugo.

Privatni Dječji Vrtić Glorija, ima kapacitete do 40 djece, sa zaposlenih 6 djelatnika, a u radu se primjenjuje *Projekt metoda, prate se sva zbivanja iz društvene sredine (sudjelovanje djece u prigodnim javnim nastupima), u radu se koriste elementi „Reggio pedagogije“, dok su modeli rada po centrima (kutićima) preuzeti iz programa „Korak po korak“.*

Kako nemamo točne podatke o stvarnim potrebama djece za organiziranom društvenom brigom za predškolski odgoj i obrazovanje, što je jedno od prava djece iz UN Konvencije o pravima djece, ali iz dostavljenih podataka je jasno da se veliki broj neupisane djece (preko 70) ponavlja svake godine, može se zaključiti da je planiranje novog vrtića opravdano, a njegova izgradnja hitna. Pri izradi projekta treba posebnu pažnju posvetiti kapacitetima budućeg vrtića, ako bi se racionalizirali rashodi, ali i bilo dovoljno mjesta za svu djecu kojoj je potrebna briga i skrb, odnosno napraviti analizu stvarnih potreba. Kapaciteti se trebaju planirati prostorno veći (broj prostorija) nego li su potrebe organizacije za rad u skupinama propisane Državnim pedagoškim standardom, jer se ovi prostori mogu u popodnevnim satima koristiti za rad udruga koje rade s djecom.

Zadovoljavanje potreba mladih obitelji za organiziranom skrbi za djecu su od izuzetne važnosti za razvoj grada jer se uglavnom radi o mladim roditeljima do 30 ili nešto više od 30 godina života. Radi kvalitetnijeg planiranja javnih politika namijenjenim mladim obiteljima potrebno je izvršiti dodatne analize sociodemografske strukture obitelji iz kojih se upisuju djeca u vrtić, obitelji koje su htjele upisati djecu, a nisu uspjele, kao i razloge obitelji koji niti ne pokušavaju upisivati djecu u ustanove za predškolsku dob.

Većina roditelja djece upisanih u ove programe su mlade osobe do 30 godina, odnosno između 20 i 40 godina, uglavnom zaposlenih pa je društvena briga i skrb za djecu javna potreba koju je nužno zadovoljavati iz javnih prihoda. Pravo djece predškolske dobi na društvenu brigu i skrb jedno je od dječjih prava iz UN Konvencije o dječjim pravima, a bilo bi poželjno kada bi sva djeca, barem u godini pred školu mogla biti upisana u organizirane programe za djecu predškolske dobi. U tom smjeru, odnosno ciljevi promjene Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, od prošle pedagoške godine su usmjereni ka što većem obuhvatu djece, a djeca u godini pred ulazak u osnovno obrazovanje su obavezni u pohađanju predškole. Društvena briga za djecu je nužna iz više razloga:

- pravo na organiziranu društvenu brigu i skrb za djecu je dječje pravo definirano u UN Konvenciji o dječjim pravima
- zaposlenim roditeljima se omogućava da rade, ne ovise o privatnom sektoru (dadije), pa se smanjuje sukob između obiteljskog i profesionalnog života, čime se unaprjeđuje kvaliteta života građana, a time i društveno blagostanje
- djeca se lakše socijaliziraju pod stručnim nadzorom i usvajaju društvene norme i vrijednosti, čime se jača socijalna kohezija i umanjuje rizik devijantnog ponašanja. Djeca koja pohađaju organizirane programe predškolskog odgoja lakše se socijaliziraju u školskom okruženju, pa se i smanjuju teškoće pri svladavanju nastavnog sadržaja
- djeluje preventivno, jer se pod stručnom brigom mogu otkriti razne bolesti ili poteškoće u razvoju.

Grad Labin u Proračunu osigurava sredstva za redovan rad i dodatne programe vrtića i to za financiranje redovne djelatnosti Dječjeg vrtića 10.580.000,00, za 513 djece sa 76 stalno zaposlenih djelatnika. Za opremanje ustanove planirano je 140.200,00 za Program za djecu s teškoćama u razvoju 20.000,00. Za sufinanciranje dječjeg vrtića Glorija planirano je u 2015. godini 320.000,00 kuna kako bi se osiguralo dopunske gradske kapacitete smještaja djece u predškolske ustanove te omogućilo izbor roditelja prilikom odabira vrtića.

Dopunski programi u predškolskom odgoju se odnose na aktivnosti u okviru Akcije Grad prijatelj djece i to u iznosu od 7.000,00 (Odluka Gradskog vijeća o uključenju u akciju Gradovi i općine –prijatelji djece (SNGL 3/10.). Cilj ovog priključenja odnosno Akcije je motivirati tijela lokalne uprave i samouprave, stručne službe, ustanove za djecu, pravne subjekte, udruge građana te roditelje i djecu u lokalnim zajednicama da potpunije i brže ostvaruju prava i potrebe djece, priznata u Konvenciji UN-a. Osim toga, za Dane dječje radosti se izdvaja 65.000,00 kuna. Grad Labin kroz ove programe i aktivnosti realizira ciljeve uglavnom unutar institucionalne potpore, a je li to dovoljno i ima li potreba za izvaninstitucionalnom skrbi za djecu, odnosno ima li potrebe za organiziranim slobodnim vremenom djece izvan ustanova ne znamo, iako među ispitanim udrugama postoji i mlada udruga koja se bavi upravo tim područjem.

Zaključak

Iz ovih podataka možemo izdvojiti nekoliko glavnih problema koji se tiču mladih:

- 1. neusklađenost potreba za društvenom brigom o djeci i organiziranim predškolskim odgojem i obrazovanjem i smještajnih kapaciteta**
- 2. nepostojanje analize o stvarnim potrebama roditelja za upisom djece, analize o broju mladih obitelji i njihovim potrebama**
- 3. nepoštivanje kriterija i mjerila iz Pedagoškog standarda – prevelik broj djece u skupinama, uvjetovano nedostatkom kapaciteta (vidljivo iz broja djece po skupinama)**
- 4. institucionalizirana skrb – sve je u vrtiću, a što poslije?**

Ciljevi:

- 1. obuhvatiti veći broj djece organiziranim programima predškolskog odgoja i obrazovanja, posebno rane predškolske dobi (jaslica) – izgradnja novih vrtića hitno!**
- 2. omogućiti potporu mladim roditeljima kako bi se olakšalo usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života – izgradnja novog vrtića!**

Mjere:

- 1. analizirati strukturu i potrebe obitelji s djecom koja nisu obuhvaćena organiziranim smještajem u ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja kako bi se obzirom na njihove potrebe organizirali novi programi i smještajni kapaciteti**
- 2. prilikom planiranja smještajnih kapaciteta (novog vrtića), kao i programskih opredjeljenja novog vrtića uzeti u obzir rezultate analize o potrebama mladih roditelja. Obzirom na njihove potrebe uskladiti kriterije za ostvarivanje prednosti pri upisu. Mladim roditeljima omogućiti prednost pri upisu, posebno studentima, nezaposlenima i samohranim roditeljima.**

Indikatori rezultata:

- veći broj djece upisanih u organizirane programe predškolskog odgoja i obrazovanja, naročito djece mladih roditelja do 30 godina, u novom vrtiću**

- izvršena analiza potreba roditelja za upisom u organizirane programe predškolskog odgoja i obrazovanja, a prije izgradnje novih kapaciteta kako bi se kvalitetno dugoročno planiralo kapacitete, naročito mladih do 30 godina, posebno samohranih, studenata i drugih s manje mogućnosti
- definirani kriteriji za ostvarivanje prednosti pri upisu za mlade roditelje, posebno iz skupine s manje mogućnosti
- poštivanje kriterija i mjerila iz Pedagoškog standarda

Nositelj aktivnosti: Grad Labin, ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja s područja Labina, Savjet mladih.

7.2 Osnovni odgoj i obrazovanje

Odgajno - obrazovne potrebe i interesi djece osnovnoškolske dobi (7 do 15) odnosno potrebe roditelja koji imaju djecu osnovnoškolske dobi

Ove potrebe i interesi mladih roditelja i obitelji s djecom osnovnoškolske dobi se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija je djelatnost osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, bez obzira radi li se o formalnom i neformalnom obrazovanju. Zadovoljavanje tih potreba i interesa se može financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. ustanove: osnovne škole, neovisno o osnivaču - JLS, država, fizičko ili pravno lice, iz RH i EU;
2. organizacije civilnog društva: tečajevi, radionice, seminari i sl.;
3. druge ustanove i organizacije civilnog društva koje daju potporu roditeljima djece osnovnoškolske dobi: savjetovaništa, stručni timovi, radionice, tečajevi i sl.

Grad Labin je osnivač 3 osnovne škole, Osnovna škola Ivo Lola Ribar i OŠ Matije Vlačića te Osnovne umjetničke škole Matka Brajške Rašana.

U osnovne škole je upisano oko 850 učenika, od kojih i 270 učenika upisano u Osnovnu umjetničku školu. Škole djeluju i u područnim školama – PŠ Kature, PŠ Vinež, PŠ Vozilići, te PŠ Rabac. Povezanost odgojnog pristupa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja s osnovnim obrazovanjem je vidljiva u programu PATH RASTEM, koji se provodi u oba sustava. Važno za učenike i roditelje je organizirani program produženog boravka, koji pohađa oko 140 učenika. Centar Liče Faraguna, odgojno obrazovnu ustanovu za djecu s teškoćama pohađa 19 djece, a Grad izdvaja znatna sredstva, iako su u Centar upisana djeca sa šireg područja.

XXXIII. Tablica 27. Proračunska ulaganja u Osnovne škole I.L. Ribar i M. Vlačića

Proračun Grada Labina 2015.	I.L.Ribar	M. Vlačića	C. L. Faraguna
Minimalni standard	1.332.270	848.206,00	221.329
Iznad minimalnog standarda	1.301.220	1.113.094,00	491.000
UKUPNO:	2.633.490	1.961.300,00	711.329

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina

7. Tablica 28. Ulaganja u osnovno školstvo iznad minimalnog standarda

Naziv aktivnosti u Proračunu za 2015.	OŠ Ribar	I.L.	OŠ M.Vlačića	C L.Faraguna
<i>Aktivnosti</i>				
Produženi boravak/boravak	683.520		563.184,00	206.000
Materijalni rashodi	546.400		416.600,00	137.000
Dodatne aktivnosti	18.000		45.900	22.000
Školski klub i drugo	18.300		30.000	0
Pomoćnici u nastavi	35.000		57.410	126.000
UKUPNO:	1.301.220.		1.113.094	491.000

Izvor: Prilagođeno Proračun Grada Labina

Ova ulaganja pokazuju da Grad kao osnivač mora namirivati materijalne troškove škole, što je slučaj s većinom gradova u Hrvatskoj jer sredstva iz decentraliziranih funkcija ne zadovoljavaju sve potrebe za minimalno funkcioniranje škole. Financiranje pomoćnika u nastavi pokazuje da su Grad i škola senzibilizirani na potrebe nastave u razrednim odjeljenjima u kojim su upisani učenici s teškoćama. Ovim financiranjem omogućuje se pristup osnovnom obrazovanju u 2 osnovne škole, kao i Centru L. Faraguna.

U OŠ M.Vlačića je upisano 346 učenika, u 18 razrednih odjeljenja, u 2 objekta, s jednom školskom sportskom dvoranom. U školi ima oko 50 računala na raspolaganju učenicima i učiteljima. Škola radi u jednoj smjeni. Program produženog boravka je organiziran za učenike od 1 do 4. razreda (broj učenika nismo dobili). Učenici mogu izabrati nekoliko izbornih predmeta i to: katolički vjeronauk, talijanski jezik i informatika, kao i brojne izvannastavne slobodne aktivnosti. Škola je uključena u različite projekte, programe i radionice Labin - Zdravog grada. U školi je zaposleno 48 djelatnika, a od toga tridesetak učitelja razredne i predmetne nastave grupiranih u aktive, psiholog, knjižničar i pedagog na pola radnog vremena. Prema procjeni Grada (iz obrasca) školu pohađa oko 180 učenika čiji roditelji su mlađi od 30 (35).

U OŠ I.L. Ribara je upisano 483 učenika, u 27 razrednih odjeljenja, u 4 objekta, s jednom školskom sportskom dvoranom. U školi ima oko 75 računala na raspolaganju učenicima i učiteljima. Škola radi u jednoj smjeni. Program produženog boravka je organiziran za učenike od 1. do 4. razreda (broj učenika nismo dobili), četiri grupe produženog boravka, dvije u područnoj školi Kature, jedna u matičnoj školi i jedna u područnoj školi Vinež. U školi je zaposleno 67 djelatnika od kojih 49 učitelja razredne i predmetne nastave organizirana po aktivima te 3 stručna suradnika. Osim redovne nastave učenici škole uključeni su u izbornu nastavu informatike, talijanskog jezika, katoličkog i islamskog vjeronauka te brojne aktivnosti u sklopu i izvan škole. Prema procjeni Grada (iz obrasca) školu pohađa oko 280 učenika čiji roditelji su u dobi od 30 (35) godina).

U Centar Liče Faraguna je upisano 17 učenika sa područja grada Labina i okolice te s područja Istarske županije, u 6 razrednih odjeljenja, u jednom objektu. Nema školske dvorane, a program je organiziran u dvosmjenskom smještaju, otvorena 24h (od

ponedjeljka ujutro do petka navečer). Centar „Liče Faraguna“ je ustanova koja se bavi odgojem i obrazovanjem djece s poteškoćama u razvoju.

Osim redovnog programa osnovne škole, Grad Labin je osnivač Osnovne umjetničke škole Matko Brajša Rašan, a u tu školu se ulaže 662.630,00 kuna, od čega u minimalni standard 154.230,00, a iznad standarda 508.400 kuna. Od toga je za plesnu i glazbenu radionu 36.400 kuna, a za materijalne rashode 472.000 kuna.

U OUŠ M.B. Rašan je upisano u program predškolskog odgoja 38 djece, a u osnovno školski plesni i glazbeni program 222 učenika, u 19 razrednih odjeljenja, u jednom objektu. Škola radi u jednoj smjeni. Prema procjeni u Grada (iz obrasca) u školu je upisano 156 učenika čiji roditelji su u dobi do 30 (35) godina.

Ulaganjem u dodatne programe i aktivnosti osnovnih škola, učenicima se omogućuje opis programa produženog boravka, dodatni i dopunski programi. Dodatna ulaganja u prostorne uvjete, učenicima se osigurava siguran i kvalitetan boravak. Financiranje projekata koji osnažuju učenike, odnosno preventivnim programima smanjuje se nasilje i ovisnost među učenicima. Potpora koju Grad Labin daje izvaninstitucionalnoj brizi i skrbi u odgoju i obrazovanju za djecu pokazuje da Grad Labin ulaže u provedbu aktivnosti za nadarene učenike, omogućavanje jednakog pristupa svim aktivnostima za sve učenike, organizirano slobodno vrijeme i dr. Ova ulaganja su od izuzetne važnosti unaprjeđenja kompetencija djece, osnaživanja, posebno omogućavaju društvenu uključenost učenika, a ujedno su velika potpora roditeljima. No, iz Proračuna nije vidljivo ulaganje u izvaninstitucionalni odgoj i obrazovanje, kao i za predškolski odgoj i obrazovanje. No, aktivnosti koje su upravo podupiruće institucionalnom odgoju i obrazovanju se provode u okviru projekta Labin – zdravi grad, iako je ovaj projekt također institucionaliziran u njemu sudjeluju uglavnom suradnici koji rade u školama. Ovaj vrlo sustavan, ali zatvoren sustav potpore onemogućava organizacijama civilnog društva da unesu promjene i sudjeluju. Radi se o zatvorenom sustavu izvanškolskih aktivnosti, pa su na neki način ove objektivno vrijedne inicijative utopljene u zatvoren sustav. Za djecu i mlade se u okviru projekta provodi sljedeće:

1. **Radionica "Moja slika u ogledalu"** - prevencija asocijalnih i ovisničkih ponašanja kod djece kroz razvoj socijalnih i komunikacijskih vještina (u 4. i 6. razredima)

2. **Uspješno roditeljstvo** - program se od 1997. godine kontinuirano provodi na području Grada Labina za interesne grupe roditelja djece predškolske dobi (Dječji vrtić PJERINA VERBANAC Labin) i za interesne grupe roditelja djece srednjoškolske dobi

3. **Dramska radionica "Era"** - radionicu polaze djeca od 10 do 18 godina, a prosječno je uključeno 10 do 15 djece

4. **Dramske radionice "Flacius" i "Arcobaleno"** – za učenike srednje škole.

5. **Likovna radionica Iktin** - polaznici su učenici osnovnih i srednjih škola, osobe s posebnim potrebama, trenutno sudjeluje 15 učenika srednje škole.

6. **Likovna radionica Labin – Rabac** - radionicu je polazilo oko 700 učenika od V. do VIII. razreda. Trenutno radionicu polazi 30 učenika

7. **Likovna radionica Vinež** - polaznici radionice su osnovnoškolske dobi, od 1. do 8. razreda osnovne škole, sa ponekim polaznikom vrtičke dobi (isključivo nakon provedene opservacije i testiranja radnih i kreativnih sposobnosti)

8. **Glazbeno – scenski studio "SkiribicoBlu"** - radionicu polazi 20-ak djece u dobi od 4 do 10 godina

9. **Mažoretkinje** - trenutno u sastavu Labinskih mažoretkinja trenira 60-ak djevojčica dok je dosad kroz sastav prošlo oko 300 djevojčica od 4 do 20 godina. Mažoretkinje su podijeljene u četiri dobne skupine i to : Dječji sastav od 5 do 7 godina, Kadetkinje od 8 do 10 godina; Juniorke od 11 do 13 godina; Seniorke od 14 do 25 godina

10. **Škola robotike** – do sada 150 učesnika od 15 do 18 godina.

Nemamo podatke koliko se financiraju ove aktivnosti jer u programu Labin - zdravi grad u Proračunu nje navedeno kojim udrugama ili pojedincima se financiraju ove aktivnosti. Prema dostavljenim podacima iz obrasca, nisu vidljiva ulaganja u izvaninstitucionalni odgoj i obrazovanje, iako sve ove navedene aktivnosti zapravo obogaćuju institucionalni odgoj i obrazovanje, no obzirom da se radi o organiziranom slobodnom vremenu učenika ove aktivnosti su ujedno i faktor zaštite od rizičnog ponašanja i iz te perspektive jesu preventivni program.

Zaključak

Grad Labin je osnivač osnovnih škola u kojima se provode redovni programi, umjetnički (glazbeni i plesni) programi. Osim financiranja, struktura ulaganja pokazuje da se nastoji zadovoljiti bogatstvo potreba. Učenici i njihove obitelji na ovaj način imaju mogućnost izbora odgojno-obrazovnih programa, a što je najvažnije, dostupno obrazovanje. Organizirano slobodno vrijeme učenika je preduvjet za zdravo odrastanje i razvoj djece i mladih. Naročito se to odnosi na djecu koja se nalaze u dobi na prijelazu iz predškolskog u osnovno školsku dob kada se stječu obrasci učenja i preduvjeti kasnijeg razvoja. Roditelji učenika koji pohađaju osnovnu školu i učenici, naročito u dobi kada pohađaju niže razrede osnovne škole imaju tako osigurane preduvjete i potporu za kasniji zdravi razvoj djece.

Analizom nisu obuhvaćeni rezultati evaluacija programa i aktivnosti, iako se prema iskazima Grada Labina oni evaluiraju. Obzirom da se o okviru projekta Zdravi grad - Labin provode mnoge aktivnosti upravo za učenike osnovnoškolske dobi i njihove roditelje, kao na primjer koje su osim što su preventivne aktivnosti ujedno i odgojno obrazovne, potrebno je planirati vrednovanja i/ili samovrednovanje pojedinih programa, a posebno preventivnih programa kako bi se utvrdili prednosti i nedostaci dosadašnjih aktivnosti. U programima se ne prepoznaju aktivnosti usmjerene odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama, kao i organiziranom slobodnom vremenu za učenike s teškoćama, za što bi trebalo provesti dodatnu analizu, iako se osiguravaju sredstva za pomoćnike u nastavi. Financiraju se pomoćnici u nastavi u obje škole.

Nacionalna strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, 2014 (u nastavku: Strategija) predviđa se cjelovit pristup cjeloživotnom obrazovanju, koji uključuje sve razine obrazovanja. U Strategiji se tako naglašava da su *mladi važan dio populacije koji treba biti što više uključen u raznolike procese formalnog, neformalnog i informalnog cjeloživotnog učenja, usporedo s pohađanjem redovitih oblika formalnog odgoja i obrazovanja (predškolski odgoj, osnovno i srednje te visoko obrazovanje). Dio ciljeva, smjernica i mjera navedenih unutar ovog strateškog dokumenta, vezanih na obrazovanje odraslih, odnosi se na programe cjeloživotnog učenja za osobe mlađe od 15 godina* (Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, 2013:11). Osim toga, predviđaju se obilježja sustava odgoja i obrazovanja koja se žele postići:

- *...kultura kvalitete kao težnja trajnom razvoju i unaprjeđivanju vlastitoga rada i uspješnosti svih sudionika procesa odgoja i obrazovanja; Jednake mogućnosti u skladu s kojima svako dijete i mlada osoba u sustavu odgoja i obrazovanja može ostvariti svoj puni individualni potencijal, bez obzira na spol, porijeklo, socijalni okoliš, spolnu i religijsku orijentaciju ili akademske sposobnosti;*
- *...kreativnost i inovativnost kao preduvjeti razvoja kreativnog mišljenja i izražavanja na svim razinama, kao hrabro traganje za novim i originalnim idejama, objašnjenjima i rješenjima problema; ...poticanje inovativnosti svih sudionika u vrtiću, školi i svakodnevnom životu i autonomija i odgovornost, omogućivanje svima – odgojno-obrazovnim ustanovama, učiteljima, djeci/učenicima – da ostvaruju najbolje rezultate na svoj način, uz otvorenost i spremnost na vanjsko vrednovanje vlastitog rada.”* (Strategija, 2013:18)

Usklađivanje obrazovnog sustava s ovim načelima i ciljevima će trajati dugo, a mladi Labina se mogu aktivno uključiti u procese koji traju, bilo kao roditelji koji će se uključiti u nove tokove stjecanja znanja, bilo kao odgajatelji i učitelji. Škola im u tome može i treba pomoći, stoga je pružanje potpore učenicima koji žive u obiteljima čiji roditelji su mladi prioritet cijele zajednice. Smjernice ove Strategije prati i Nacionalna strategija za prava djece u RH od 2014. do 2020. (u nastavku: Strategija za prava djece). Ova Strategija za prava djece predviđa sljedeće ciljeve:

(1) sustavno praćenje potreba sve djece s posebnim osvrtom na tjelesno i mentalno zdravlje te kontekst razvoja i kvalitetu života djece uz obraćanje posebne pozornosti darovitoj djeci, djeci s teškoćama u razvoju, djeci s problemima u ponašanju i djeci koja odrastaju u različitim rizičnim okolnostima

(2) sustavnu podršku i pomoć roditeljima, obitelji i skrbnicima kako bi djeca mogla rasti i razvijati se u sigurnom i stabilnom okruženju razumijevanja i poštovanja

(3) osiguravanje potrebne razine financijskih sredstava za ostvarivanje prava djece u vrijeme gospodarske recesije

(4) unapređivanje sustavnog praćenja djelotvornosti različitih mjera i programa namijenjenih djeci i njihovim obiteljima

(5) sustavno razvijanje kvalitetnih usluga i programa s posebnim naglaskom na preventivne aktivnosti

(6) osiguravanje odgovarajućeg broja kompetentnih stručnjaka koji u različitim sustavima rade s djecom i njihovim obiteljima te

(7) uspostavu mehanizma djelotvorne i održive međuresorne suradnje na svim razinama (od državne razine do lokalne zajednice)". (Nacionalne strategije za prava djece u RH od 2014. do 2020, preuzeto

http://www.mspm.hr/novosti/vijesti/javna_rasprava_o_nacrtu_prijedloga_nacionalne_strategije_za_prava_djece_u_republici_hrvatskoj_2014_2020.)

Uzimajući u obzir načela navedenih strategija, mogu se definirati ciljevi koji imaju prioritetno značenje za mlade, a tiču se potreba učenika i njihovih roditelja.

Ciljevi:

- 1. usmjeriti odgojno obrazovne programe i planove ka ciljanim skupinama i njihovim potrebama, posebno one koje daju potporu učenicima i njihovim roditeljima (mlade obitelji, samohrani roditelji, mladi s manje mogućnosti)**
- 2. analizirati i vrednovati postojeće programe i aktivnosti (vanjsko vrednovanje), unaprijediti kvalitetu postojećeg, s naglaskom na pružanju potpore mladim roditeljima i potpore institucionalnom odgoju i obrazovanju**
- 3. unaprijediti kvalitetu odgojno obrazovnih programa u skladu s ciljevima Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, ne bi li se pružila potpora mladim obiteljima i njihovoj djeci za usvajanje koncepta cjeloživotnog obrazovanja (odgoj i obrazovanje za cjeloživotno učenje)**
- 4. društveno uključivanje djece s teškoćama u redovan odgojno obrazovni rad, kao i dodatne aktivnosti kojima se omogućuje osnaživanje djece s teškoćama za uspješno društveno uključivanje u obrazovanje i druga područja života (zapošljavanje i dr.).**

Mjere:

- 1. planirati analizu postojećih institucionalnih i izvaninstitucionalnih odgojno-obrazovnih programa, (vanjsko vrednovanje i samovrednovanje), s posebnim naglaskom na ispitivanje potreba učenika i njihovih roditelja te mladih roditelja**
- 2. voditi kvalitetnije planiranje i praćenje i vrednovanje rezultata u programima za učenike osnovnih škola, te jasnije definirati kratkoročne i dugoročne**

ciljeve za djecu osnovnoškolske dobi – izraditi “programa Akcije Grad Labin – prijatelj djece” i “izvedbeni plan i program ostvarivanja prava i potreba djece“ (u skladu s načelima Akcije Grad prijatelj – djece) i “Program Zdravog grada” koji bi se temeljili na stvarnim i objektivnim potrebama, ciljevima, mjerljivim indikatorima za praćenje te koji bi omogućavali veće uključivanje drugih organizacija u ostvarivanje tih ciljeva (kako bi se omogućilo otvaranje institucionalne i strukturne potpore odgoju o obrazovanju radi unaprjeđenja kvalitete)

3. planirati aktivnosti kojima je cilj društveno uključivanje djece s teškoćama i potpora njihovim roditeljima
4. omogućiti fleksibilnije sudjelovanje različitih dionika u ovim programima te veće sudjelovanje i djece i mladih roditelja.

Indikatori rezultata:

- provedeno vrednovanje i samovrednovanje institucionalnih i izvaninstitucionalnih odgojno-obrazovnih programa i rada odgojno – obrazovnih ustanova (rezultati vrednovanja)
- donesen dugoročni plan za unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovnih programa
- izrađena analiza potreba učenika osnovnih škola i njihovih roditelja, te temeljem njih izrađeni planovi koji će omogućavati praćenje postignutog – izrađeni programi i planovi za Grad Labin prijatelj djece i Labin zdravi grad, u izradu kojih će se uključiti djecu i njihove roditelje
- broj aktivnosti kojima je cilj senzibilizacija javnosti i povećavanje društvene uključenosti učenika s teškoćama.

Nositelji: Grad Labin, Savjet mladih, obrazovne ustanove, mladi roditelji i djeca

7.3 Srednje školstvo

Odgojno obrazovne potrebe i interesi mladih srednjoškolske dobi (15 - 18) i potrebe mladih za cjeloživotnim učenjem

Ove potrebe i interes mladih se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je srednjoškolski odgoj i obrazovanje i potpora srednjoškolskom obrazovanju, bez obzira radi li se o formalnom i neformalnom obrazovanju. Zadovoljavanje tih potreba i interesa se može financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- ustanove: srednje škole, neovisno o osnivaču - JPS, država, fizičko ili pravno lice, iz RH i EU;
- ustanove za obrazovanje odraslih (završetak srednjeg obrazovanja, prekvalifikacije i sl.): narodna učilišta, pučka učilišta i sl.;
- organizacije civilnog društva: tečajevi, radionice, seminari i sl.; licence, certifikati, “Youthpass” i sl.;
- centri/klubovi za mlade, bez obzira na osnivača: tečajevi, radionice, seminari i sl.; licence, certifikati, “Youthpass” i sl.;
- druge ustanove i organizacije koje daju potporu roditeljima mladih srednjoškolske dobi: savjetovališta, stručni timovi, radionice, tečajevi.

Osnivač srednje škole na području Grada Labina je Istarska županija, a radi se o Srednjoj školi Mate Blažina, u koju je upisano 473 učenika, u 2 objekta, te 23 razredna odjeljenja. Škola ima školsku sportsku dvoranu. Radi u jednoj smjeni. Opremljena je s 48 računala. Srednje škola je centar događanja za mlade u dobi od 15. do 18 godina. U srednjoj školi Mate Blažina odvija se srednjoškolsko obrazovanje u programima četverogodišnjeg, trogodišnjeg i dvogodišnjeg trajanja za redovne učenike u sljedećim područjima i programima rada: gimnazija, ekonomija, trgovina i poslovna administracija (ekonomista, prodavač), elektrotehnika i računalstvo (elektrotehničar i tehničar za mehatroniku, elektromehaničar), strojarstvo (automehaničar, instalater grijanja i klimatizacije, strojobravar), turizam i ugostiteljstvo (konobar i kuhar), kao i programi za stjecanje niže stručne spreme za zanimanje: monter strojeva i konstrukcije, pomoćni konobar, pomoćni kuhar.

Učenici Srednje škole su uključeni u aktivnosti projekta Labin - zdravi grad kroz nekoliko aktivnosti: Prevenција ranog pijenja mladih, Kvaliteta prehrane djece i mladih, Savjetovaništa i Gradsko vijeće mladih¹⁴, koje djeluje kao Gradsko vijeće Osnovne škole Matije Vlačić i Gradsko vijeće Osnovne škole "Ivo Lola Ribar" odnosno Gradsko vijeće Srednje škole Mate Blažine te dramske radionice Flacius i Arcobaleno. Kroz rad u ovim radionicama s učenicima srednje škole se ostvaruju ovi odgojno obrazovni ciljevi:

- *promicanje i razvijanje govorne kulture i kulture javnog nastupanja, razvoj metodike dramskog odgoja, pomoć u radu i dopunsko obrazovanje učitelja i prosvjetnih djelatnika za dramski odgojni rad, suradnja s prosvjetnim i dramsko obrazovnim ustanovama, skrb o dramski nadarenim učenicima i preventivno djelovanje protiv svih oblika ovisnosti te*
- *njegovanje jezično-umjetničkih izraza na talijanskom jeziku na način da se učenicima pruža čitav niz reproduktivnih i kreativnih aktivnosti u scenskom izrazu, «živom jeziku», jeziku stvarne komunikacije. Proširuje se faktografsko znanje učenika iz područja umjetnosti, kulture, povijesti i geografije susjedne nam Italije. (<http://www.labin-zdravi-grad.hr/index.php/izaberite-radionicu/dramske-radionice-flacius-i-arcobaleno>, 15.5.2015.)*

Učenici sudjeluju i u drugim aktivnostima Labina zdravoga grada, poput mažoretkinja i drugim navedenim aktivnostima u području osnovnog školstva.

7.4 Visoko i ostalo obrazovanje (ustanove za obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje)

Obrazovne potrebe i interesi mladih u visokom obrazovanju (18 dalje) i potrebe mladih za cjeloživotnim učenjem

Ove potrebe i interesi mladih se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je visoko obrazovanje i potpora visokom obrazovanju, bez obzira radi li se o formalnom i neformalnom obrazovanju. Zadovoljavanje tih potreba se može financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- **ustanove za visoko obrazovanje** (preddiplomski, diplomski, poslijediplomski stupanj obrazovanja), bez obzira na osnivača, privatno ili javno: sveučilišta, veleučilišta;

¹⁴ O Gradskom vijeću mladih će biti više riječi u poglavlju o sudjelovanju (participaciji) mladih

- **ustanove za obrazovanje odraslih**, odnosno cjeloživotno učenje - privatna učilišta, sveučilišta, veleučilišta: izvanredni studiji, dopunsko specijalističko obrazovanje, licence i certifikati i sl.; "Youthpass" i sl.;
- **organizacije civilnog društva**: radionice, seminari, tečajevi; licence, certifikati, "Youthpass"...
- **centri/klubovi za mlade**: radionice, seminari, tečajevi; licence, certifikati, "Youthpass" i sl.;
- **druge ustanove i organizacije koje daju mladima potporu, vezano uz stjecanje kompetencija vezano uz visoko obrazovanje.**

Grad Labin sustavno ulaže u dostupnost obrazovanja dodjeljivanjem stipendija učenicima koje regulira *Pravilnikom o stipendiranju učenika i studenata Grada Labina («Službene novine Grada Labina», broj 12/14.)*, a dodjeljuje stipendije za učenike (26) i studentske (156) stipendije te stipendije za deficitarna zanimanja. Za stipendije Grad izdvaja 1.350.000 kuna što je izrazito visoko izdvajanje za neposredne potpore obrazovanju mladih. *Pravilnikom o stipendiranju utvrđuju se uvjeti, kriteriji i postupak za dodjelu stipendija učenicima i studentima preddiplomskog, diplomskog i stručnog studija, te s njima izjednačenim studijima, sa područja Grada Labina. Pravo na stipendiju imaju učenici srednjih škola i studenti s prebivalištem na području Grada Labina, ukoliko se redovno školuju/studiraju izvan mjesta prebivališta i ukoliko ne primaju drugu stipendiju. Mjesečna stipendija za studente iznosi 750,00 kuna, a za učenike 550,00 kuna. Učenicima i studentima se stipendija isplaćuje od 1.9. do 30. 6. , odnosno 10 mjeseci. Učenici i studenti, sukladno Pravilniku, mogu ostvariti pravo na jednokratnu nagradu na kraju obrazovne školske/studijske godine u visini jedne mjesečne stipendije. Nagradu uručuje Gradonačelnik na upriličenoj svečanosti krajem godine.*

Grad nastoji posebnim poticajima stimulirati studije deficitarnih zanimanja (medicina, građevina, informatika, strojarstvo itd.) što je dosad pokazalo povoljne rezultate pa će se u tom pravcu Pravilnik o stipendiranju i dalje usavršavati. Imajući u vidu veliki broj studenata sa područja Grada koji pohađaju studij na Politehničkoj školi u Puli, Grad Labin već dugi niz godina sufinancira tu ustanovu (<http://www.labin.hr/node/501>, 15.5.2015.). Prosječno se odbije 5 do 7 učenika, te 15 do 20 studenta.

Međutim, nije jasno temeljem čega se donosi odluka o deficitarnim zanimanjima, pa bi trebalo jasnije definirati kriterije i metode analize za definiranje ovih zanimanja. Doduše, iz rezultata analize rada Savjeta mladih Grada Labina, vidljivo je da su mladi aktivno sudjelovali u prijedlozima za kriterije za ostvarivanje prednosti, što je u svakom slučaju unaprijedilo kvalitetu ove odluke. Osim Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja Zavoda za zapošljavanje, u obzir treba uzeti i prikupljanje potreba poslodavaca s područja grada Labina, u čemu itekako može pomoći LAG Istočna Istra.

Osim potpora koje osiguravaju jednak pristup obrazovanju, sufinanciraju se aktivnosti studenata koji su porijeklom iz Labina za rad klubova studenata Istre u Rijeci, Zagrebu i Trstu, kao i uspješne studente koji sudjeluju u projektima u zemlji i inozemstvu, a djeluju u raznim studentskim udrugama. (Zaključak gradonačelnika o raspoređivanje proračunskih sredstava za klubove istarskih studenata Zagreb, Rijeka, Trst). Cilj ovih potpora je povezivanje studenta koji su na studiju izvan grada u kojem žive, kako bi se zadržao određeni stupanj privrženosti gradu, eventualni povratak u mjesto prebivališta, nakon završenog studija te osigurao kvalitetniji boravak studentima izvan grada stalnog prebivališta. Prosječno se dodjeli 3 takve potpore.

U području odgoja i obrazovanja za obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje djeluje Pučko otvoreno učilište Labin.

Pučko otvoreno učilište Labin omogućuje različite programe osposobljavanja, kvalifikacije i prekvalifikacije poput stjecanja stručne spreme kuhara/ice, pomoćnog kuhara/ice, komercijalista, osposobljavanja za jednostavne poslove kuhara/ice, jednostavne poslove konobara/ice, priprematelja/ice pizza, njegovatelja/ice nemoćnih i starijih osoba i samostalnog knjigovođu; osposobljavanje za održivu uporabu pesticida, tečaj digitalne fotografije, tečaj računalne daktilografije, tečaj informatike, program upoznavanja povijesti i kulturnih znamenitosti Labina i okolice, ekonomije kućanstva, prezentacijskih vještina i ultra brzog čitanja; učenje stranih jezika: engleskog, njemačkog i talijanskog; učenje stranih jezika za privatne iznajmljivače i ugostitelje te učenje stranih jezika za obrtnike iz čega je vidljivo ulaganje u osposobljavanje za potrebe tržišta rada. Osim toga, kroz rad LAG-a Istočne istre i poduzetničkih inkubatora Grad nudi za poduzetnike i ostale koji žele unaprijediti svoje znanje i vještine, postati konkurentni na tržištu različite edukacije poput inicijativa za pokretanje posla, poslovni planovi, EU projekti, prodaja, komunikacija i dr. Kroz aktivnosti udruga može se vidjeti da postoje ostali oblici neformalne edukacije za mlade, što još uvijek nije prepoznato u javnosti. Izuzetno važan projekt je otvaranje zgrade društvenog poduzetništva koji će nuditi neformalne edukacije za mlade kako bi se potaklo društveno poduzetništvo i samozapošljavanje mladih.

Podataka o tome koliko mladih se upisuje na ponuđene tečajeve nemamo, tako da bi u budućnosti trebalo prikupiti i te podatke. Osim toga, ustanove za obrazovanje odraslih poput Pučkog otvorenog učilišta imaju sve veći značaj i ulogu u osposobljavanju mladih za potrebe tržišta rada. Kako je na veći broj mladih nezaposlenih mladih sa srednjom stručnom spremom evidentirano na Zavodu za zapošljavanje, upravo bi suradnjom i novim programima ovo učilište moglo biti karikom između potreba poslodavaca i mladih nezaposlenih. Sve više učilišta nude upravo razne programe i tečajeve prekvalifikacije, osposobljavanje ili obrazovanja za dodatna zanimanja, ali i sudjeluju u programima i projektima koje financira iz EU fondova i programa. Upravo su u tijeku prijave za unaprjeđenje kurikulumu srednjih škola, pri čemu bi ovakvo učilište moglo biti i partner ali i nositelj projekta uvođenja novih programa.

Neusklađenost obrazovnih programa s potrebama tržišta rada proizvodi neupotrebljive resurse koji očekujući da "drugi" riješe problem nezaposlenosti, ne doprinosi razvoju i poduzetničkoj klimi, usprkos velikim poticajima Grada. Labin se, kao i drugi gradovi u Hrvatskoj i EU suočava s ranim napuštanjem obrazovnog sustava i cjeloživotnog obrazovanja. Usprkos raznim poticajima, veliki broj mladih je nezaposleno, a njihov dostignuti stupanj obrazovanja je niži ili do srednjeg. Krajem siječnja 2015. je bilo evidentirano u Ispostavi HZZZ Labin 44 mladih do 19 god.

Posljedica je to obrazovne politike za koji će gradovi reći da nije u njihovoj nadležnosti jer nisu osnivači. Međutim, u srednjoj školi se obrazuju mladi iz Labina i okolice, a uključivanje lokalne zajednice podrazumijeva i ozbiljnu suradnju i u obrazovnim politikama. Posljedice vide u neprimjerenim kompetencijama mladih za tržište rada, što potvrđuju podaci da je najviše nezaposlenih mladih u uslužnim i trgovačkim zanimanjima, kao i u ostalim jednostavnim zanimanjima, administrativnim poslovima te zanimanjima u obrtu – mladih sa trogodišnjom srednjom stručnom spremom i nezavršenom srednjom školom. Za sva ta zanimanja se mladi obrazuju u SŠ M. Blažina. Fleksibilnost i brže promjene obrazovnih programa u skladu s potrebama, bi trebale namiriti u sljedećem razdoblju ona zanimanja koja nedostaju, stručnjake iz područja:

- sveučilišni studij: matematika, fizika, geografija (nastavnički smjer), socijalni rad, rehabilitacija, a suficitarna srednjoškolska zanimanja su automehaničar,

elektromehaničar, instalater grijanja i klimatizacije, prodavač, ekonomist, elektrotehničar

- stručni studiji: ekonomija, rani i predškolski odgoj, fizioterapija, sveučilišni studiji – ekonomija, pravo, učiteljski studij, hrvatski jezik književnost, talijanski jezik i književnost (podaci iz Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja, HZZZ)

Ukupno gledajući, u Labinu, usprkos stipendijama, i dalje se manji dio mladih nastavlja obrazovati u tercijarnom obrazovanju, što vidimo iz podataka o strukturi stanovništva Labina, pa tako je dostignuti stupanj obrazovanja - cca 55%, sa srednjim obrazovanjem, a 18% sa visokim, na školovanju (Popis stanovništva 2011.)

Labin ima dobru infrastrukturu za neformalno obrazovanje (Pučko otvoreno učilište), no nedostatak ove ustanove je što je zatvorena za međusektorsku suradnju, pa umjesto da u suradnji s organizacijama civilnog društva planira aktivnosti neformalnog obrazovanja, ono je zatvorena za promjene.

Rezultati javne internetske rasprave koja je održana krajem ožujka i početkom travnja 2015. godine pokazuju da sudionici vide mogućnosti i izvore problema na različitim razinama, kao što smatraju da nisu u mogućnosti utjecati na promjene. Nekoliko problema je moguće svesti, prema mišljenju sudionika ovog ispitivanja prema izvorima problema i odgovornosti za promjenu:

1. vanjski faktori:

- *Kompletna promjena školskog sustava;... Priznavanje titule prvostupnika i volonterskog rada. Ovo treba ići od samog vrha RH koja treba napraviti krucijalnu reviziju u školstvu i obrazovanju...*

2. unutrašnji faktori – lokalni i regionalni potencijali (rješenja iz zajednice):

- *...Nastaviti s intenzivnim naporima na rješavanju dokumentacije za rekonstrukciju postojeće zgrade u kojoj djeluje Škola i u što skorijem roku prijaviti projekt za dobivanje sredstava iz EU fondova i dr. kako bi se moglo započeti s radovima i uređenjem prostora; ..Uvrstiti u mrežu škola Istarske županije srednju Umjetničku školu u Labinu i intenzivno raditi na osiguranju prostornih i drugih uvjeta za njeno osnivanje;*
- *Opremiti škole modernom tehnologijom (tableti, pametne ploče, projektori, laptopi...)*

3. strukturni faktori (međuresorne aktivnosti i suradnja, oni koji su rješivi, a ovisе o međupovezanosti i fleksibilnosti struktura, podjela na institucionalno i izvaninstitucionalno obrazovanje ne može pratiti brze zahtjeve tržišta rada):

- *Važno je podići prepoznatljivost neformalnog obrazovanja kao važnog alata za stjecanje vještina i uključivosti. Koristiti više programe EU, i približiti ih mladima kroz razne kampanje i informiranja; Bolja edukacija i usmjeravanje mladih, drukčiji način stipendiranja;*
- *Neke probleme je teško riješiti bez promjene nacionalnih strategija, ali izdvojila bih neke koji su rješivi na lokalnoj razini;*
 - *...STRUČNA PRAKSA za ugostitelje: s obzirom na to da škola nema dovoljno sredstava za kvalitetno izvršavanje praktične nastave u školi, a ima u potpunosti opremljenu kuhinju, suradnjom Grada i Škole mogao bi se utvrditi način da učenici u sklopu svoje školske prakse kuhaju tople obroke za Centar +65 ili socijalne slučajeve, Grad bi trebao osigurati namirnice i dostavu, a Škola pripremu obroka;*
 - *EU-projekti: suradnjom Grada i škola poticati škole na EU-projekte čime bi se poboljšala opremljenost škola kao i motiviranost učenika; zaposliti pripravnika u Gradu koji bi pružao potporu (pomoć pri prijavi, vođenje financija) sudionicima projekata na području kulture i obrazovanja*

Kako odaziv na Internet javnu raspravu nije bio zadovoljavajući, dodatno se održala fokus grupa, 25.ožujka 2015., za koju se pozvalo predstavnike organiziranih oblika mladih, predstavnici učeničkog vijeća Srednje Škole Mate Blažina, predstavnici Gradskog vijeća mladih Grada Labina, predstavnici Savjeta Mladih Grada Labina, osobe koje rade sa mladima te mladi zainteresirani za iskazivanje interesa o problemima vezanima uz izradu Programa. Mladi su tada izrazili svoje stavove o ovom području, a možemo ih grupirati u tri grupe problema:

1. mladi nisu motivirani
2. mladi nisu uključeni - *da ih nekako educiraju o izvanškolskim aktivnostima, da ih potiču, da ih motiviraju, da... da ih upućuju na neke stvari koje ne dobivaju samo kroz školski program..mladi su nemotivirani...ne bih rekao da su mladi nemotivirani, nisu dovoljno informirani o nekim stvarima, ..nisu dovoljno uključeni (Arhiva DIP-a)*
3. škola je prekruti sustav koji se ne prilagođava novim načinima učenja mladih, orijentirana na instrumentalno izvršavanje zadatka, pri čemu se zanemaruje individualizirani sustav učenja, te učenje životnih vještina i informiranje te savjetovanje mladih o pitanjima koja su u polju njihova interesa.

Isto tako, mladi smatraju da bi postojanje nagrada te priznavanja izvannastavnih aktivnosti moglo unaprijediti osobni razvoj mladih. Tako misle da... *uključenost u neke projekte, da negdje idu, putuju, da se više druže sa svojim vršnjacima koji imaju iste interese, da u školi ne ignoriraju što se ti učenici bave vannastavnim aktivnostima jer imamo primjer u školi da neka djeca idu na neka sportska natjecanja i to kažu svojim profesorima i profesor će reći- pa šta, to je sport, nije to bitno, važnija je matematika, hrvatski i engleski. Imali smo takav primjer prije 7 dana i učenik nije znao što da kaže, profesorici sport nije važan, predmeti su joj na prvom mjestu.*(Arhiva DIP-a)

Kako bi se unaprijedilo ovo područje, koje je od izuzetne važnosti za mlade upravo radi socijalizacije i stjecanja životnih i radnih kompetencija za samostalan život, obrazovni sustav treba cjelokupnu reformu u pristupu rada. No, mnogi pomaci se mogu učiniti i na mikro i mezzo razini, poput uvođenja novih metoda rada, uključivanja učenika u izvedbu plana i programa rada, kao i učenje životnih vještina (komunikacijskih, financijske pismenosti i sl.)

Na javnoj raspravi održanoj u Labinu, 21.4. 2015., sudionici radne skupine za područje obrazovanja su bili stručni suradnici i nastavnici iz osnovne i srednje škole, osnovne umjetničke škole te mladi, predstavnici Gradskog vijeća mladih i pojedinci mladi.

Rasprava se grupirala oko 2 problema:

- pasivnost i nezainteresiranost mladih za ponuđene edukativne programe
- postojeći edukativni programi su nametnuti mladima koji su samo pasivni korisnici ponuđenih aktivnosti, čime se može i objasniti njihova nezainteresiranost

Moglo bi se reći da većina sudionika nema iskustva u zajedničkom promišljanju problema mladih, nego djeluju svaki nezavisno u svojoj ustanovi ili organizaciji što djelomično objašnjava i njihovu percepciju mladih i nezadovoljstvo suradnjom s drugim ustanovama. Sudionici su prilično rezervirano i suzdržano navodili nekoliko problema s kojima se suočavaju, a za koje smatraju da su posljedica društvenih vrijednosti, općenito te stanja u obrazovnom sustavu (u kojem jedan dio sudionika i radi!). Naime, prema riječima sudionika, mlade ne zanimaju sadržaji izvanškole, a prema riječima nekih, škola je ta koja bi trebala obrazovati mlade da budu aktivniji i znatiželjniji. Neki smatraju da je razlog ovakvog stanja nezainteresiranosti mladih u ne/kulturi odgoja, odnosno smatraju da su roditelji odgovorni što mlade "ništa ne zanima".

Većina se slaže s rezultatima dosadašnje analize te potencijalnim rješenjima o kojima se pokušavalo raspravljati, a koji su bili navedeni u obrascu za Internet javnu raspravu. Rasprava koja se vodila nameće nekoliko zaključaka:

- sudionici ne surađuju na zajedničkim projektima, odnosno suradnja među dionicima je minimalna i formalna (*...mi obavijestimo školu da smo besplatno organizirali glazbeni događaj, a učenici ne dođu!*)
- odgovornost se pripisuje "nekom drugom", lokus kontrole je vanjski, determiniran okolinom pa se ne vidi moguća rješenja koja bi utjecala na promjene
- potrebno je intenzivirati suradnju kako bi se potaknulo rješavanje "problema nezainteresiranosti mladih".

Ovakav tijek rasprave i izneseni stavovi o mladima su posljedica perspektive iz koje se mladi doživljavaju kao "problem", a ne kao "resurs". Uzroke ovakvih stavova možemo pronaći u nekoliko dimenzija:

- nezadovoljstvo sudjelovanjem mladih (kao publike) u edukativnim aktivnostima proizvodi još veću apatiju, pa se fokus izvora problema premješta još više na mlade
- akteri iz ustanova koriste uglavnom naučene, "stare" obrasce rada, bez novih inovativnih ideja i mehanizama kojima bi planirali aktivnosti u skladu s potrebama mladih, pa su one mladima izvanjske i strane
- neosposobljenost za prijavu, planiranje i provedbu projekata (nastavnici škole)
- nezadovoljstvo društvom u kojem sudionici žive, općenito.

Nitko od sudionika se nije upustio u raspravu o mladima izvan obrazovnog sustava koji su nakon školovanja prepušteni sami sebi. Nitko nije naveo vrijednosti neformalnog obrazovanja, kao i cjeloživotnog obrazovanja. Smatramo da je rasprava o obrazovnim potrebama mladih tek začeta te da predstoji dugačak proces promjena perspektive i pristupa mladima. Za to je aktere i ključne dionike potrebno senzibilizirati i dodatno educirati kako bi mogli promijeniti postojeću perspektivu a iz koje je nemoguće ostvariti promjene.

Iz svega mogu se predložiti slijedeći ciljevi i mjere za unaprjeđenje područja.

Ciljevi:

1. usmjeriti odgojno obrazovne programe i planove ka ciljanim skupinama i njihovim potrebama, posebno one koje daju potporu učenicima i njihovim roditeljima (mlade obitelji, samohrani roditelji, mladi s manje mogućnosti)

2. vrednovati postojeće programe i aktivnosti, unaprijediti kvalitetu postojećeg, s naglaskom na pružanju potpore mladim roditeljima i potpore institucionalnom odgoju i obrazovanju

3. unaprijediti kvalitetu odgojno obrazovnih programa u skladu s ciljevima Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, ne bi li se pružila potpora mladim obiteljima i njihovoj djeci za usvajanje koncepta cjeloživotnog obrazovanja (odgoj i obrazovanje za cjeloživotno učenje)

4. povećati suradnju među obrazovnim akterima na području grada uz uključivanje mladih u provedbu programa na mikro razini, u razredu i slično.

Mogućnosti:

1. fleksibilnost obrazovnih programa i unaprjeđenje kompetencija za tržište rada, brža i fleksibilna promjena programa formalnog obrazovanja

2. stipendije za deficitarna zanimanja (sudjelovanje poslodavca u stipendiranju, plan potreba za 5 i 10 godina)
3. poticanje (financiranje) aktivnosti (programa i projekata) kojima se unapređuju ciljevi cjeloživotnog učenja
4. planiranje programa neformalnog obrazovanja na razini okruženja – povezivanje projekata udruga i obrazovanja (priznavanje kompetencija stečenih izvannastavnim aktivnostima, posebno volontiranjem)
5. provedba aktivnosti kojima se jačaju kompetencije za tržište rada – 8 ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje (Europski referalni okvir)
6. povezivanje institucija (organizacija) kojima je djelatnost formalno i neformalno obrazovanje (kroz programe škole, studentsku praksu, stipendiranje za zapošljavanje)
7. uvesti, kroz programe volontiranja i druge neformalne edukacije programe praćenja, evidencije i priznavanje stečenih kompetencija
8. suradnja svih dionika u olakšavanju stjecanja kompetencija potrebnih na tržištu rada
9. suradnički i mentorski programi neformalnog učenja (poslodavac – mladi, mladi – mladi) prijenos znanja i vještina
10. osposobljavanje za nove metode rada s mladima u obrazovnom sustavu, pisanje projekta i sl.

Zaključak

Načela obrazovnih strateških dokumenta u EU, kao i u RH usmjerena su razvijaju kompetencija za cjeloživotno učenje. Tako se u uvodu Nacionalne strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.) navodi važnost cjeloživotnog učenja, kao osnovni strateški cilj obrazovnih politika... *Usko povezano s konceptom cjeloživotnog učenja je usvajanje ključnih suvremenih kompetencija koje predstavljaju prijenosni, višefunkcionalni skup znanja, vještina i stavova potrebnih svakom pojedincu za njegovu osobno ispunjenje i razvoj, društvenu uključenost i zapošljavanje. Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje i funkcioniranje u društvu, prema preporukama Vijeća EU i Europskog parlamenta iz 2006., nužno je stjecati tijekom inicijalnog obrazovanja, a one obuhvaćaju: jezične, matematičke i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnici, digitalne, metodičke (učiti kako učiti), socijalne i građanske kompetencije, kompetencije inicijativnosti i poduzetnosti, kulturnu svijest i izražavanje.* (Nacionalna strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, 2013:11, dostupno http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/strategije/strategija_obrazovanja_znanosti_i_tehnologije_radni_materijal_rujan_2013)

Srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje (sekundarno i tercijarno obrazovanje) od izuzetne je važnosti i prioritetno područje djelovanja za mlade, a nužno povezano s ciljevima javnih politika za mlade, kao i ostalih strateških ciljeva svake države. Većina mladih iz ukupne populacije mladih jesu upisani u neki od programa obrazovanja, bilo kao srednjoškolac ili kao student. Potrebe mladih u obrazovnom sustavu povezane su i s njihovim dobi i ulogom koju imaju. Ove dvije skupine su najbrojnije skupine koje se ujedno najčešće uključuju u mjere javnih politika. Većina gradova u Hrvatskoj dodjeljuje stipendije, prema različitim modelima, neke dodjeljuju i

kredite, većina sufinancira prijevoz učenika, a neke i prijevoz studenata. Rijetke dodjeljuju stipendije ciljanim skupinama, odnosno za deficitarna zanimanja. Razlog tome jer što je za planiranje i utvrđivanje deficitarnih zanimanja potrebna analiza koja zahtjeva dodatna sredstva. Hrvatski zavod za zapošljavanje svake godine, prije upisnih rokova analizira stanje potreba i potražnje za određenim zanimanjima, odnosno analizu zanimanja kod evidentiranih dugotrajno nezaposlenih osoba. Iako su svjesni nedostatka ove analize, njeni rezultati ipak ukazuju na trendove u zapošljavanju osoba koje su završile školovanje za određena zanimanja, pa bi bilo za očekivati da će škole i fakulteti pratiti te trendove i prilagođavati broj upisanih učenika ili studenata u određene programe. Najčešće to nije slučaj, a nužno je provesti detaljnu analizu potreba tržišta rada, kako bi se odredila deficitarna zanimanja, odnosno dalo potporu i motiviralo učenike i studente za ta zanimanja. Međutim, u spomenutim aktima nije vidljiva suradnja s profitnim, odnosno gospodarskim sektorom, a u cilju sudjelovanja profitnog sektora u oblikovanju obrazovnih politika za mlade. Naime, već dugotrajno se na području EU dodjeljuju stipendije ili krediti u kojima sudjeluje profitni sektor, uz suradnju JLS ili bez, u cilju osiguravanja potrebnog ljudskog kapitala za potrebe rada u tvrtkama ili obrtima. Suvremeni uvjeti na tržištu rada zahtijevaju brze i fleksibilne obrazovne programe i programe potpore, u oblikovanje kojih su uključeni svi dionici razvoja. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, ispostava Labin (*više u poglavlju o zapošljavanju i poduzetništvu*) u Labinu očito nema te suradnje, jer u sada već dugotrajno nezaposleni mladih u određenim zanimanjima. Programi stipendiranja, stoga moraju imati osim osiguravanja jednakog pristupa obrazovanju i druge ciljeve, kojima se omogućuje da ulaganja u obrazovanje postanu faktor razvoja. EU je ove godine donijela novu odluku kojom se mladima omogućava i olakšava prijelaz iz obrazovnog sustava u svijet rada, *Garancija za mlade*, kao i novi program ERASMUS+, kojom se olakšava mobilnost i stručno usavršavanje mladih, kako bi se prilagodili novom tržištu rada. Svi ključni dionici na području Labina mogu iskoristiti ova sredstva ne bi li uspješnije ostvarili ciljeve iz područja svoje djelatnosti: obrazovni sustav obrazovanja za tržište rada, gospodarski sektor osigurao ljudski kapital, djelatnike za uspješno obavljanje djelatnosti kojima se bave, a javna uprava dala potporu istima u cilju javnih interesa i razvoja grada. U Hrvatskoj sve aktivniju ulogu preuzimaju "otvorena ili pučka učilišta", ustanove za obrazovanje odraslih, koji prate trendove potreba te nude osposobljavanje za tržište rada, koristeći pri tom, u cilju unaprjeđenja kurikuluma i verificiranje programa sredstva iz europskih fondova i programa.

Veliku ulogu u ovim procesima ima i civilni sektor. Kako je obrazovni sustav troma i spora društvena institucija, civilni sektor sve više preuzima obrazovnu ulogu, odnosno osigurava znanja i vještine potrebne mladima ne bi li im olakšala društveno uključivanje općenito, uključivanje na tržište rada, kao i unaprijedila njihov osobni razvoj, a kroz neformalno obrazovanje koje je karakteristična aktivnost za civilni sektor. Iz tog aspekta, može se reći da u labinskom civilnom sektoru još uvijek ne postoji svijest o važnosti i ulozi koju njihove aktivnosti mogu imati. Niti jedna organizacija nije naglasila važnost neformalnog obrazovanja i aktivnosti kojima se neformalnom edukacijom stječu kompetencije potrebne za uspješno uključivanje na tržište rada, osim udruge čiji su korisnici osobe s invaliditetom i kroničnim bolestima, koje imaju programe za osposobljavanje za rad. Vjerujemo da većina organizacija civilnog društva nije osvijestila da se upravo provedbom redovnih aktivnosti za mlade ili sudionike uči, a da to i čine ali nisu upoznati s vrijednostima neformalne edukacije, kako bi mogli eksplicirati vještine i znanja koje mladi mogu steći volontirajući ili sudjelovanjem u planiranju, provedbi i evaluacijama redovnih aktivnosti.

Stoga je potrebno više ulagati u unaprjeđenje planiranja i provedbe aktivnosti (projekta) kako bi se jasno ukazalo na vrijednosti programa, ali i usmjerilo ih na neformalnu edukaciju mladih. Niti jedna udruga nije izjavila da njeni članovi posjeduju

Youthpass potvrdu ili slične potvrde o sudjelovanju na projektima, kao što niti ne izdaju potvrde o stečenim kompetencijama za vrijeme volontiranja, osim što manji dio ispitanih udruga tvrdi da će izdati potvrde o volontiranju “ako ih volonteri zatraže”. I na kraju, kako je cilj strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije usklađivanje obrazovnog sustava, znanosti i tehnologije potrebama gospodarstva odnosno razvoju, potrebno je slijediti mjere među kojima je i reforma kurikuluma, koja će omogućiti i podržavati ovakvu suradnju. *Cjelovita kurikularna reforma bit će usmjerena:*

- a. *razvoju temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje*
- b. *jasno definiranim odgojno-obrazovnim ishodima koji nisu isključivo kognitivne prirode (znanja) nego, u skladu s određenjem temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, uključuju i razvoj vještina, stavova, kreativnosti, inovativnosti, kritičkog mišljenja, inicijativnosti, poduzetnosti, estetskog vrednovanja, odgovornosti, odnosa prema sebi, drugima i okolini, vladanja i brojne druge*
- c. *otvorenim didaktičko-metodičkim sustavima koji omogućuju djelatnicima u odgoju i obrazovanju, djeci i učenicima slobodu u izboru sadržaja, metoda i oblika rada*
- d. *jasno određenim standardima/kriterijima razvijenosti i usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda, čime će se osigurati osnova za objektivniju, valjaniju i pouzdaniju procjenu različitim oblicima i vrstama unutarnjeg i vanjskog vrednovanja.*

O važnosti uključenosti svih relevantnih dionika, sudionici su bili podijeljeni, pa tako neki smatraju da se trebaju uključiti privatne ekonomske organizacije, neki javne ustanove, škole i odgojno obrazovne ustanove; socijalne ustanove, dok neki smatraju da se treba uključiti šira zajednica, odnosno ostali građani.

Osnovni problem u području djelovanja za mlade u području obrazovanja je promjena perspektive u kojoj se mladi percipiraju kao pasivni sudionici u procesu obrazovanja. Rijetki su primjeri dobre prakse koji upućuju na pokušaje da se mladi aktivno uključe u planiranje i provedbu aktivnosti u obrazovnom procesu, bez obzira radi li se o formalnom ili neformalnom obrazovanju, a naročito nije jasna uloga suvremenog obrazovanja te “učenje” ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje.

Iako ove dvije skupine mladih – učenici i studenti, imaju različite potrebe, nužno je povezati probleme srednjoškolaca sa studentskim. Posebno je važno stvoriti uvjete za osjećaj pripadnosti gradu u kojem žive. Naime, oko 500 učenika koji su upisani u srednju školu u Labinu, nakon završenog srednjeg obrazovanja ili nastavlja obrazovanje u nekoj od visokoobrazovnih ustanova u Puli, Rijeci ili Zagrebu, ili i inozemstvu ili ostaju u Labinu i okolici uglavnom nezaposleni ili privremeno zaposleni. Spona između onih koji su otišli i onih koji ostaju je vrlo slaba, o čemu govori relativno mali broj udruga mladih i za mlade, kao i niskom stupnju participacije mladih, neaktivnom savjetu mladih i dr. Zato je od izuzetne važnosti da se ojača osjećaj pripadnosti gradu kako bi se mladi više povezali te postali aktivni. Tu činjenicu potkrjepljuju i rezultati upitnika o kapacitiranosti organizacija civilnog društva, odnosno procjena sudionika o položaju mladih u gradu. Većina (gotovo svi) tvrde da *Labin nije grad po mjeri mladih, da je grad okrenut samo gospodarstvu (turizmu) te da nema mjesta za mlade u Labinu.* (Upitnik o kapacitiranosti, arhiva DIP-a, 2015.) Iako većina sudionika smatra da su za to stanje odgovoran Grad i država, smatramo da najveću odgovornost i ključnu ulogu imaju obrazovne institucije. Osim toga, treba jačati ulogu obrazovnih ustanova, suradnju srednjih škola i drugih ustanova, a posebno njegovati suradnju s udrugama, koje mogu okupljati veliki broj mladih. Neformalna edukacija se pokazala mnogo efikasnijom za stjecanje onih kompetencija za koje je teško osigurati provedbu u formalnom sustavu. Stoga, treba intenzivirati suradnju između svih organizacija koje imaju kapacitete za provedbu obrazovnih programa za mlade uz konzultiranje mladih. Ukoliko se mlade ne uključuje u planiranje i provedbu obrazovnih aktivnosti, na bilo kojoj razini, mladi osjećaju prisilu te ne sudjeluju aktivno u

provedbi tih aktivnosti. Uključivanje mladih u sve faze odlučivanja može dovesti do porasta kvalitete obrazovnih programa na svim razinama. Konkretno, treba osnaživati mlade u raznim tijelima da zaista i sudjeluju u ovim procesima (učenička vijeća, studentske zborove, savjet mladih i udruge mladih i za mlade).

Ciljevi:

1. aktivno uključivanje mladih u obrazovne procese, na svim razinama, u formalnom i neformalnom obrazovanju
2. usmjeravanje aktivnosti na stjecanje kompetencija za cjeloživotno učenje
3. osnaživanje mladih i potpora mladima za odabir primjerenog obrazovnog programa, redovnog srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja (studija), kako bi se olakšao prijelaz iz obrazovnog sustava u svijet rada
4. uključivanje gospodarstva i neprofitnog sektora u planiranje i provedu obrazovnih programa
5. jačanje svijesti o cjeloživotnom obrazovanju i kompetencija potrebnih za svijet rada
6. razvoj i unaprjeđenje kurikuluma srednjoškolskog, posebno strukovnog obrazovanja
7. stvaranje partnerstva između obrazovnih ustanova (redovnih i za obrazovanje odraslih), civilnog sektora i gospodarstva.

Mjere:

1. uspostaviti suradnju među sektorima - obrazovnim, gospodarskim, civilnim i političkim, kako bi se kvalitetnije planirala lokalna i regionalna obrazovna politika u skladu s Nacionalnom strategijom znanosti, tehnologije i obrazovanja, nacionalnim kurikulumom srednjoškolskog obrazovanja i drugim strateškim dokumentima;
2. uspostava kontinuiranog praćenja potreba za zapošljavanjem, radi usklađivanja nastavnih planova i programa (formalnih i neformalnih)
3. intenziviranje usmjeravanja mladih na profesionalnu orijentaciju u skladu s potrebama i mogućnostima mladih i tržišta rada
4. jačanje vrednovanja i poticanja volonterskog rada, kao rada kroz koji se "uči" i omogućava stjecanje osam ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje, senzibiliziranje javnosti na volonterski rad
5. unaprjeđenje kvalitete srednjoškolskih kurikuluma, uz partnerstvo s drugim ustanovama za obrazovanje i civilnim sektorom
6. uvođenje novih programa u srednjoškolske ustanove i u ustanovu za obrazovanje odraslih (Pučko otvoreno učilište Labin), u skladu sa zahtjevima gospodarstva i uz suradnju s gospodarstvom
7. analiza deficitarnih zanimanja, revidiranje odluke o stipendiranju za ciljane skupine zanimanja, uz partnerstvo s gospodarstvenicima
8. uključivanje mladih u sve faze obrazovnog procesa (formalnog i neformalnog obrazovanja), od planiranja, provedbe do evaluacije

Indikatori rezultata:

1. broj sklopljenih partnerstva između obrazovnog, gospodarskog i političkog sektora (Grada) o zajedničkom sufinanciranju za:
 - analiza deficitarnih zanimanja i potreba tržišta rada, uz suradnju s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje

- uvođenje novih obrazovnih programa i programa osposobljavanja u obrazovnim ustanovama (srednje škole i POUL)
 - unaprjeđenje kvalitete i prilagodba kurikuluma srednjoškolskih programa
 - međusektorskom stipendiranju deficitarnih zanimanja
2. smanjen broj mladih s evidentiranih nezaposlenih osoba, posebno sa srednjom stručnom spremom
 3. revidirana odluka o stipendiranju (ciljano stipendiranje, međusektorsko financiranje, za zapošljavanje)
 4. broj novih obrazovnih programa i programa osposobljavanja
 5. broj prijava na javne pozive i natječaje za financiranje iz EU fondova i programa i broj prihvaćenih prijava za financiranje programa i projekta za unaprjeđenje kurikuluma i uvođenje novih programa srednjoškolskog obrazovanja i osposobljavanja, u partnerstvu
 6. broj upisanih mladih u programe osposobljavanja
 7. povećan broj volontera
 8. povećan broj izdanih potvrda o volontiranju i stečenim kompetencijama
 9. broj mladih uključenih u planiranje aktivnosti, provedbu i evaluaciju edukativnih aktivnosti
 10. broj novih edukativnih programa u skladu s potrebama mladih

Nositelji aktivnosti: Obrazovne ustanove, organizacije civilnog društva, Savjet mladih, Grad Labin.

8. PODRUČJE ZAPOŠLJAVANJA I PODUZETNIŠTVO

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa za mlade u Labinu. Tako dobiveni rezultati se koriste u cilju dobivanja slike mogućih rješenja i efikasnijeg korištenja postojećih resursa, a u skladu sa ciljevima EU strategije za mlade i glavnim problemima mladih. U tijeku ove analize prilagodili smo ciljeve i probleme EU strategije za mlade i Program za mlade specifičnostima i strukturi nadležnosti Grada Labina i mogućnostima civilnog sektora. Osim toga, kako bi iznijeli problematiku, u izlaganju smo koristili postojeću, a prepoznatljivu strukturu koja se koristi u definiranju djelatnosti i aktivnosti „javnih potreba“, iz temeljnih akata Grada Labina i proračuna. Na taj način smo prilagodili opće ciljeve iz EU strategije zahtjevima sredine. Opći ciljevi i problemi u području zapošljavanja i poduzetništva koje naglašava EU strategija su:

Ciljevi: pružiti mladima podršku za zapošljavanje, bilo kao zaposlenicima, bilo kao poduzetnicima

Glavni problemi u EU: nezaposlenost mladih (dugotrajna); nezaposlenost u ukupnoj populaciji; samozapošljavanje mladih; otvaranje obrta ili tvrtki; mladi s privremenim ugovorima o radu

Ovo područje djelovanja za mlade, odnosno potrebe i interesi mladih se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je usmjerena na potporu mladima u području zapošljavanja i poduzetništva (otvaranje obrta, tvrtki, samozapošljavanje), odnosno potporu mladima koji rade, bez obzira radi li se o javnom ili privatnom sektoru. Zadovoljavanje tih potreba i interesa se može financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. **javne organizacije/ustanove:** državne i inozemne javne potpore mladima za brže zapošljavanje i olakšavanje ulaska na tržište rada, poticanje poduzetništva i sl.
2. **programi (potpore i mjere) nacionalne politike (ministarstva):** poticaji za zapošljavanje, poticaji za stjecanje radnog iskustva, potpore za stjecanje kvalifikacija i sl., programi potpore EU u ovom području; zavodi za zapošljavanje, ministarstva, agencije i sl.
3. **organizacije civilnog društva koje pružaju potporu zaposlenima i nezaposlenim mladima:** socijalno poduzetništvo, zadruge i sl., volontiranje; tečajevi, radionice sa sadržajima koji potiču brže zapošljavanje i olakšavaju ulazak u svijet rada
4. **privatni, ekonomski sektor:** stipendije vezane uz zapošljavanje, osiguravanje stručne prakse, poticaji za zapošljavanje i sl.
5. **druge organizacije i modeli koji daju potporu mladima radi bržeg zapošljavanja i olakšavaju ulazak u svijet rada:** poduzetnički inkubatori, poslovne zone, gospodarske komore, obrtničke komore i sl. .

EU Komisija je još 2001. godine donijela paket mjera za mlade u kojima je investicijski prioritet održiva integracija mladih u tržište rada. Ekonomska kriza ima posebno negativan utjecaj na skupinu mladih koji su izvan sustava, nezaposleni, izvan obrazovnog sustava ili osposobljavanja (NEET). Stoga je 2013. godine Europsko vijeće propisalo da se u provedbi strukturnih fondova prioritet mora dati mladima ove skupine. Države koje se suočavaju s visokim stopama nezaposlenosti mladih su zbog toga dobile

preporuke da u mjerama javnih politika prepoznaju mlade nezaposlene osobe kao prioritet u operativnim programima i financiranju. Sljedeći prioriteti ulaganja su oni koje vezujemo uz obrazovanje i osposobljavanje, kao i socijalnu uključenost mladih poput mjera za:

- aktivno uključivanje
- pristup zapošljavanju
- smanjenje i sprječavanje ranog napuštanja škole i promicanje jednakog pristupa kvalitetnom ranom djetinjstvu, osnovnom i srednjem obrazovanju
- jačanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju što predstavlja nadogradnju znanja, vještine i kompetencije radne snage. (Youth employment initiative and the European Social Fund. *European Social Fund thematic paper*, 2014: 7)

Stoga je pokrenuta *Youth Employment Initiative* (YEI), program koji obuhvaća mjere za povećavanje zaposlenosti mladi. Mjere koje se preporučuju, a mogu biti podržane iz tog programa su:

- pružanje mogućnosti za pripravnički staž i pružanje iskustva za prvi posao
- smanjenje troškova rada za poslodavce
- subvencije za ciljano i dobro osmišljene plaće i zapošljavanje
- mjere osposobljavanja za pronalazak posla i mobilnost
- *start-up* potpore za mlade poduzetnike
- kvaliteta strukovnog obrazovanja i osposobljavanja
- programi za osposobljavanje za pronalazak posla za mlade koji su rano napustili školu, "druga prilika".

Nezaposlenost mladih u Labinu

U Gradu Labinu je tijekom 2014. godine prosječno godišnje nezaposleno oko 220 mladih u rasponu od 70 do 350 mladih, ovisno o pojedinim mjesecima. Izračun je nastao temeljm praćenja po mjesecima, a prema podacima Zavoda za zapošljavanje, Ispostava Labin. U ljetnoj sezoni pada broj nezaposlenih, dok je najveća nezaposlenost u siječnju. **Osim toga, pregledom broja nezaposlenih u posljednjih nekoliko godina, vidi se da broj raste. Npr. U siječnju 2012. godine na području Grada Labina evidentirano je 809 nezaposlenih.... U odnosu na mjesec siječanj 2011. godine, broj nezaposlenih u siječnju 2012. godine manji je za 2% (17 nezaposlenih).** U strukturi nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja, 19% nezaposlenih ima osnovnu školu, 37% srednju školu (III. stupanj, KV i VKV), a 22% srednju školsku spremu u trajanju do 4. godine i više. Visoko obrazovanih bilo je 6% od ukupnog broja nezaposlenih osoba u Gradu Labinu. Ukupan broj nezaposlenih u Zavodu za zapošljavanje - Ispostava Labin, u siječnju 2012. iznosio je 1314 od čega je 58,3% nezaposlenih žena. U odnosu na prethodni mjesec, Ispostava Labin bilježila je porast registrirane nezaposlenosti od 8,6%. (<http://www.labin.hr/node/3901>, 15.5.2015.

U posljednje dvije godine vidi se opadanje broja nezaposlenih s viskom stručnom spremom, a razlog može biti privremeno zapošljavanje kroz mjere koje se provode u Zavodu (stručno osposobljavanje). Na žalost, nisu nam dostupni podaci o nezaposlenosti mladih u Gradu Labinu, iako smo više puta tražili dostavu istih. Ipak, čak i ovi podaci su relevantni za praćenje. U nastavku je Tablica 29. koja prikazuje prosječan broj

evidentiranih nezaposlenih mladih u Labinu¹⁵, za 2014. godinu, od prosječno 1.100 nezaposlenih prosječno je 220 mladih.

XXXV. **Tablica 29.** Prosječan broj evidentiranih nezaposlenih mladih u Labinu tijekom godine, prema spolu

Dobna skupina		Prosječan broj nezaposlenih mladih osoba prema dobi i spolu sa područja grada Labina za 2014. godinu
15-19	ukupno	26
	žene	11
	muškarci	15
20-24	ukupno	79
	žene	41
	muškarci	38
25-29	ukupno	113
	žene	67
	muškarci	46
30-34	ukupno	124
	žene	75
	muškarci	48

Izvor: Prilagođeni podaci Zavoda za zapošljavanje, Ispostava Labin, 2015.

Međutim, kako su statistički podaci koji se mogu dobiti od Zavoda za zapošljavanje različiti¹⁶, ovi podaci služe kako bismo mogli pratiti trendove u evidentiranoj nezaposlenosti. Prema statističkoj bazi podataka HZZZ – a, stanje registrirane nezaposlenosti u Labinu od 2004. godine do do svibnja 2015. godine je prikazano u sljedećoj Tablici:

XXXVI. **Tablica 30.** Broj registrirane nezaposlenosti u Labinu od 2004. do svibnja 2015. godine

Dob	15-19	20-24	25-29		30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 i više	Σ
Labin				Σ								
Godina												
30.5.2015.	9	36	49	94	45	42	35	39	61	55	36	407
2004	17	64	63	144	47	50	76	76	127	74	10	602
2005	15	62	62	139	47	50	62	69	105	71	12	555

¹⁵ Podaci se odnose na ukupan broj evidentiranih nezaposlenih za Ispostavu Labin, a veći dio se odnosi na odnose na mlade s prebivalištem u Gradu Labinu. Za potrebe ove analize broj evidentiranih nezaposlenih, praćenje prema mjesecima te usporedba s prethodnim godinama pokazuje da raste broj nezaposlenih mladih od 16 do 19 godina. Razlog može biti nezavršavanje osnovne ili srednje škole ili završen stupanj trogodišnjeg srednjoškolskog programa.

¹⁶ Iz statističke baze na internetskoj stranici HZZZ i na upit u Ispostavi, što je i moguće jer se podaci dostavljaju u različitim vremenskim periodima, ovise o ulasku i izasku, načinu prikazivanja i sl. Iako je prema drugim izvješćima HZZZ broj veći ili manji, npr. u izvješću HZZZ – a na stranici Grada Labina se navodi podatak da je u 2012. godini bilo 1314 evidentiranih nezaposlenih.

2006	26	53	74	153	45	51	69	83	109	78	11	599
2007	20	48	60	127	37	37	49	69	100	75	11	504
2008	9	36	62	107	30	29	37	63	90	74	15	445
2009	15	59	83	158	50	48	54	75	87	72	21	564
2010	20	67	98	184	71	54	59	88	106	72	19	652
2011	21	62	103	186	83	57	52	80	108	65	21	652
2012	14	60	103	176	83	60	60	82	110	70	28	669
2013	19	59	112	191	98	74	71	79	111	84	33	740
2014	19	52	84	155	82	64	59	59	85	75	35	613
2015	21	60	79	160	84	67	60	59	91	73	44	638
Ukupno	9	36	49	94	45	42	35	39	61	55	36	407

Izvor: Baza statističkih podataka HZZZ, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipizvijestaja=1>, 2.7.2015.

Obrazovna struktura i dužina trajanja nezaposlenosti prikazana je u sljedećoj tablici.

U Labinu ima u ukupnom broju nezaposlenih oko 550 osoba koji ili nemaju završenu osnovnu školu, ili završenu srednju ili su završili trogodišnje programe školovanja. Od toga broja, procjena je da je oko 15% mladih. Upravo je ova skupina mladih rizična skupina (NEETS), jer se teško zapošljavaju, ili se zapošljavaju privremeno, sezonski ili povremeno. Za ovu skupinu treba osmisliti mjere zapošljavanja i osposobljavanja, kako ne prešli u stanje trajne društvene isključenosti. Upravo organizacije civilnog društva u suradnji s gospodarskim subjektima imaju odgovornost da kroz suradničke programe uključe ove mlade, a prije svega treba izraditi kateogrizaciju i evidenciju o mladima izvan sustava obrazovanja i rada, kako bi program bio ciljan i u skladu s njihovim mogućnostima.

Iz Tablice 31. je vidljivo da je najveći broj evidentiranih nezaposlenih mladih osoba u Labinu završilo srednju stručnu spremu. Zabrinjavajuća je činjenica da se mladi sa završenim srednjim obrazovanjem ne mogu zaposliti i upravo je to skupina kojoj treba posvetiti više pažnje. Međutim, prema procjenama oko 20 –tak mladih je završilo osnovnu školu, što je zabrinjavajući broj. Ovom problemu bi trebalo posvetiti više pažnje jer su te skupine mladih i teško zapošljive, čime su dodatno marginalizirane.

XXXVII. Tablica 31. Nezaposlenost u Gradu Labinu prema završenom stupnju obrazovanja i dobnim skupinama

Dob	15-19	20-24	25-29	Ukupno
Labin				
Razina				
Labin, svibanj 2015.	9	35	45	89
Bez škole i nezavršena osnovna škola	0	0	1	1
Završena osnovna škola	1	1	4	6
Srednja škola	8	30	24	62

Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola		0	2	2
Fakultet, akademija, magisterij, doktorat		4	14	18
Ukupno	9	35	45	89

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti HZZZ-e (<http://statistika.hzz.hr>, 10.2014.)

U sljedećoj Tablici su prikazani podaci o evidentiranim nezaposlenim osoba obzirom na dosegnuti stupanja obrazovanja, HZZZ, Ispostava Labin.

XXXVIII. **Tablica 32.** Opća evidentirana nezaposlenost prema dostignutom stupnju obrazovanja u Labinu – rizične skupine najniži obrazovni stupnjevi

2014/2014. godina	Bez škole i nezavršena škola			Osnovna škola			Srednja škola u trajanju do 3 godine i škola za KV i VKV			SŠ u trajanju od 4 i više godina		
	Ukupno	Ž	M	Ukupno	Ž	M	Ukupno	Ž	M	Ukupno	Ž	M
	44	25	19	196	98	98	334	155	179	190	117	73
	Gimnazija			Viša škola, I.stupanj fakulteta i stručni studij			Fakultet, akademija, magisterij, doktorat					
	Ukupno	Ž	M	Ukupno	Ž	M	Ukupno	Ž	M			
	43	31	12	62	31	31	62	46	16			

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti HZZ-a (<http://statistika.hzz.hr>, 10.2014.)

Trajanje nezaposlenosti među mladima je izuzetno važan indikator, jer se pokazalo da se mladi puno teže zapošljavaju što im više traje nezaposlenost. I to mnogo teže nego osobe starije dobi, koje su imale nekog radnog iskustva te pripadaju različitim društvenim mrežama pa mogu koristiti društveni kapital. Pokazalo se (Eurobarometar) da je granica “zapošljivosti” obzirom na dužinu trajanja nezaposlenosti kod mladih vremenski znatno niža, nego kod starijih osoba. Prema podacima iz Zavoda nemamo realnu sliku o trajanju nezaposlenosti mladih jer se mladi često neredovito prijavljuju na Zavod, koji pak vodi evidenciju o dužini trajanja nezaposlenosti prilikom svake nove prijave. Stoga, nije moguće utvrditi na ovaj način stanje. Potrebno je i ovim indikatorima voditi računa prilikom ažuriranja evidencije o mladima nezaposlenima.

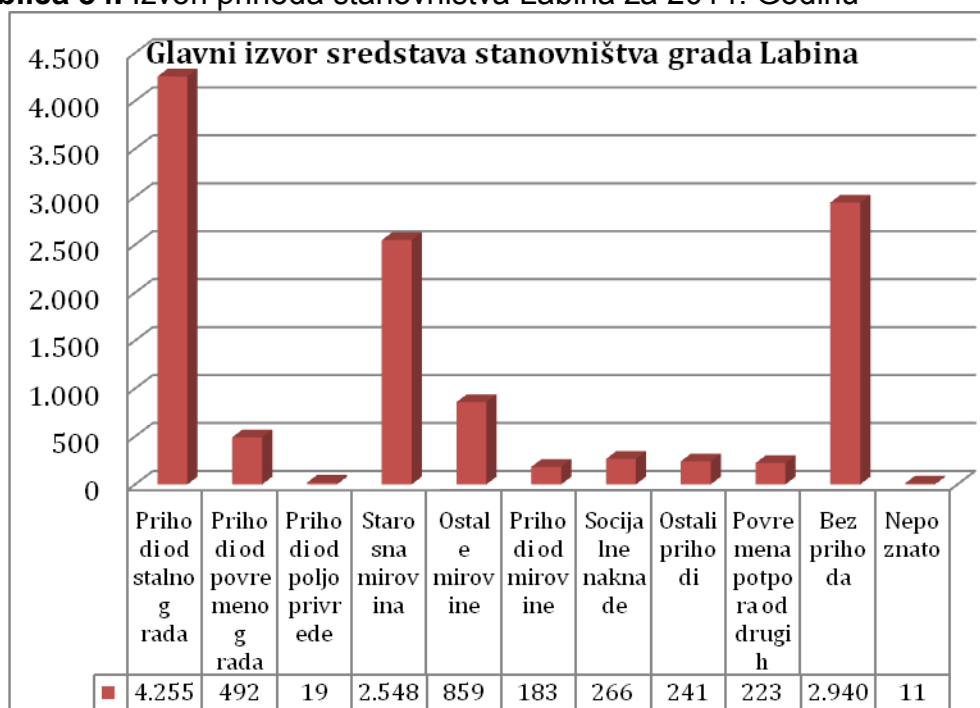
XXXIX. **Tablica 33.** Broj osoba prema prosječnom trajanju nezaposlenosti mladih na području Labina za 2014. godinu

Izvor: Prilagođeni podaci koje je dostavio HZZZ, Ispostava Labin, 10.2014.

Kada analiziramo izvore prihoda stanovništva (Tablica 34.) vidimo da je oko 2940 osoba bez prihoda, koje na neki način izdržava oko 4.225 onih koji imaju stalne prihode i cca 3.400 osoba koje primaju mirovine. Također, vidimo da je prosječno 900 do 1.100 evidentiranih nezaposlenih značajna brojka koja je realno i veća (cca do 30%), a među njima je preko 20% mladih do 29 godina.

XL. **Tablica 34.** Izvori prihoda stanovništva Labina za 2014. Godinu

izvor: Izvješće FINE, 2014.

Ova procjena bi bila potpunija kada bi imali podatke o nezaposlenosti mladih u Gradu Labinu, te ažurne podatke o zaposlenima. No, za ove potrebe su i ovi podaci relevantni jer daju sliku stanja. Nezaposlenost ne opada, a broj zaposlenih i broj gospodarskih subjekata pada, kao što je vidljivo u sljedećoj Tablici.

XLI. **Tablica 35.** Osnovni statistički podaci gospodarstva Grada Labina za 2013. godinu.

OSNOVNI STATISTIČKI PODACI GOSPODARSTVA GRADA LABINA ZA 2013. GODINU (Iznosi u kunama bez lipa)

Opis	2012.	2013.	Indeks 2013./2012.
Broj poduzetnika	452	428	94,7
Broj obrta	410	405	98,8
Broj zaposlenih u trgovačkim društvima	3.077	2.975	96,7
Broj zaposlenih u obrtima (procjena)	615	608	98,9
Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom	4.324	4.275	98,5
Broj nezaposlenih	636	695	109,3
Ukupni prihodi	1.860.232.000	1.804.872.000	97,1
Ukupni rashodi	1.761.830.000	1.766.054.000	100,3
Investicije u dugotrajnu imovinu	45.928.000	61.506.000	134,6
Bruto dobit	135.242.000	95.037.000	70,7
Bruto gubitak	36.841.000	56.219.000	94,4
Dobit razdoblja	129.225.000	86.534.000	106,6
Gubitak razdoblja	36.860.000	56.226.000	158,3
Izvoz	1.005.612.000	938.329.000	93,3
Uvoz	59.789.000	532.111.000	872,1
Trgovinski saldo	945.823.000	406.218.000	43,0

Izvor: Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika Grada Labina za 2013. g., FINA, Registar godišnjih financijskih izvještaja, Zagreb, srpanj 2014.

Problemi nezaposlenosti mladih su se od sada pokušali riješiti uvođenjem nekoliko programa i mjera, kako na državnoj razini, tako i na lokalnoj. U vrijeme pisanja ove analize aktivne su sljedeće državne mjere koje se mogu ostvariti u okviru djelatnosti Zavoda za zapošljavanje¹⁷, u skladu s preporukama YEI. Mjere koje su do ovoga trenutka provedene, odnosno koje će se provoditi u 2015. jesu:

- [paket mjera za mlade „Mladi i kreativni“](#)
- [paket mjera za posebne skupine „I posebnost je prednost“](#)
- [paket mjera za osobe s invaliditetom „Uključeni“](#)
- [paket mjera za starije osobe „Važno je iskustvo“](#)
- [paket mjera za dugotrajno nezaposlene „I mi smo za novi posao i učenje“](#)
- [paket mjera za nezaposlene osobe romske nacionalne manjine](#)
- [paket mjera za poslodavce u teškoćama „Važno je očuvati radno mjesto“](#)
- [paket mjera za žene](#)
- [olakšice](#)

Poseban paket mjera za mlade obuhvaća niz programa koji su prilagođeni raznim skupinama mladih. Tako je za 2014. godinu unaprijeđen program mjera iz 2013., pod nazivom **EU garancija za mlade: odgovor na nezaposlenost mladih**

U godišnjem istraživanju rasta i razvoja (2013), Europska komisija je naglasila da države članice trebaju mladima osigurati uspješnu tranziciju iz sustava obrazovanja u svijet rada te aktivno raditi na razvoju i provedbi programa i shema namijenjenih obrazovanju, zapošljavanju i socijalnom uključivanju mladih. Shema [Garancije za mlade](#) se temelji na preporuci da svakoj osobi mlađoj od 25 godina treba osigurati zaposlenje, naukovanje, pripravništvo ili nastavak obrazovanja u roku od četiri mjeseca po izlasku iz sustava obrazovanja, tj. završetku formalnog obrazovanja ili u slučaju nezaposlenosti. Preporuka je da se Program sastoji od suportivnih mjera i da je prilagođen nacionalnim, regionalnim i lokalnim okolnostima.

Pristupanjem Europskoj uniji Republika Hrvatska prihvatila je Garanciju za mlade, kao ključni element poboljšanja položaja mladih na tržištu rada i osiguranja njihove budućnosti, te smanjenja rastućeg broja mladih nezaposlenih osoba.

Hrvatski zavod za zapošljavanje počeo je s provedbom Garancije za mlade 1. srpnja 2013. te je paket mjera za mlade „[Mladi i kreativni](#)“ dopunio s dodatnih 11 mjera prvenstveno usmjerenih na mlade do 29 godina. Mjere su usmjerene na podizanje kompetencija i pripremu mladih za zapošljavanje, a posebice jačanje i uključivanje mladih u poduzetništvo i razvoj organizacija civilnog društva kao sve značajnijeg dionika na tržištu rada.

Garancija za mlade službeno počinje s provedbom u Europskoj uniji 1. siječnja 2014. godine kada će i Republici Hrvatskoj biti dostupna financijska sredstva za zapošljavanje osoba mlađih od 25 godina, a dodatne mjere koje se provode financirat će se iz Europskog socijalnog fonda ESF-a i državnog proračuna.” (HZZZ, www.hzzz.hr, 13. 03. 2014.)

Navodimo sve mjere u paketu za mlade:

- [„Uz pola-pola do prvog posla“ – potpora za zapošljavanje mladih osoba bez radnog staža](#)
- [„Pola-pola” - potpora za zapošljavanje](#)
- [„Pola-pola za uključivanje” – potpora za zapošljavanja osoba s invaliditetom](#)
- [„Pola-pola i za osobe romske nacionalne manjine” – potpora za zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine](#)
- [„Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto” – potpora za samozapošljavanje](#)
- [„Zajedno smo jači” – potpora za zapošljavanje upravitelja zadruge](#)
- [„Rad i nakon ljeta”- potpora za zapošljavanje u turizmu](#)
- [„Rad i nakon stručnog osposobljavanja” – potpora za zapošljavanje](#)
- [„Učim uz posao” – potpora za usavršavanje novozaposlenih osoba](#)
- [„Znanje se isplati” – obrazovanje nezaposlenih](#)
- [„EU i zanimanja budućnosti” - programi usavršavanja i obrazovanja mladih](#)
- [„I mladi uče za posao” - programi školovanja i osposobljavanja nezaposlenih mladih osoba za i kod poznatog poslodavca](#)
- [„Učenjem do poduzetnika”](#)
- [„Programi opismenjavanja mladih” – obrazovanje nezaposlenih](#)
- [„Osposobljavanje na radnom mjestu”](#)
- [„Rad i staž i prijevoz” – stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa](#)
- [„Radom za zajednicu i sebe” – su/financirano zapošljavanje u javnom radu](#)
- [Komunalni javni radovi – sufinancirano zapošljavanje u komunalnim javnim radovima](#)
- [„Pomoć sebi i drugima” – zapošljavanje kroz pojedinačne projekte javnih radova](#)

- [„Mladi za mlade“ – pomagači u nastavi – javni radovi za mlade](#)
- [„Mladi za EU“ – suradnici na EU projektima u nevladinom sektoru i organizacijama socijalnih partnera – javni radovi za mlade](#)
- [„Mladi za zajednicu“ – mini javni radovi za mlade](#)
- [„Zapošljavanje u socijalnom poduzetništvu“ – sufinanciranje zapošljavanja u javnim radovima u socijalnim poduzećima](#)
- [„Podrška socijalnom uključivanju“ – sufinancirano zapošljavanje u javnom radu namijenjeno socijalnom uključivanju osoba iz sustava institucionalne skrbi](#)
- [Pokreni zajednicu](#)
- [„Podrška transformaciji i deinstucionalizaciji domova socijalne skrbi“](#)
- [„Koordinatori društveno korisnog rada“](#)
- [„Stalni sezonac“ – sufinanciranje doprinosa za produženo mirovinsko osiguranje stalnim sezonskim radnicima](#)

Međutim, broj mladih koji su bili prethodno evidentirani u Ispostavi Labin, koji su iskoristili mjere, zaposlili se, bilo privremeno ili se samozaposlili uz potpore HZZ-a nije zadovoljavajući, obzirom da je u Labinu u siječnju 2015. godine evidentirano 315 nezaposlenih mladih osoba. Broj korištenih mjera je u padu, a najvećim dijelom korištene mjere se odnose na stručno osposobljavanje. Podaci o broju korištenih mjera za zapošljavanje govore da se manje mladih koji se zapošljavaju čak i privremeno, kroz te mjere. U nastavku je Tablica 36. koja prikazuje broj mladih koji su koristili mjere zapošljavanja u 2013. i 2014. U tablici su podaci do listopada 2014. godine, tako da je moguće da se do kraja godine taj broj povećao. Podaci služe kako bi se stvorila slika o dinamici korištenja mjera i okvirnoj slici o mogućnostima i korištenju tih mogućnosti.

XLII. **Tablica 36.** Broj uključenih mladih do 29 u mjere zapošljavanja (Zavod za zapošljavanje) usporedba 2014. i 2013.

	Mjera	Broj u 2013.	Broj u 2014.
1	Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	18	17
2	Rad nakon stručnog osposobljavanja	1	3
3	Sufinanciranje zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih	4	1
4	Sufinanciranje /financiranje zaposlenih – javni rad	1	5
5	Sufinanciranje zapošljavanja	10	0
	ukupno	34	28

Izvor: Prilagođeno prema podacima Zavoda za zapošljavanje, Ispostava Labin, 10.2014.

Podaci nam govore da je u 2014. godini u Labinu bilo evidentirano 28 manje nezaposlenih osoba, od kojih su većina mladi, što povećava broj nezaposlenih mladih. Koliko su mjere učinkovite, ne znamo, odnosno nemamo podatke jesu li se mladi zaposlili nakon isteka ove mjere. O drugim aspektima ovih mjera, poput stjecanja radnog iskustva i stjecanja stručnih i životnih kompetencija možemo imati samo pretpostavku

koja ide u prilog opravdanosti ove mjere: mladi nakon završetka ovog rada ipak steknu neke nove vještine i znanja, što im olakšava ulazak u svijet rada.

XLIII. **Tablica 37.** Dužina trajanja evidentirane nezaposlenosti mladih u Labinu

	0-3 MJ.	3-6 MJ.	6-9 MJ.	9-12 MJ.	VIŠ E
15-19	5	1	0	1	3
20-24	5	5	4	4	3
25-29	16	7	8	3	8
UKUPNO MLADI	26	13	12	8	13

Izvor: Prilagođeno iz podataka koje je dostavila Ispostava Zavoda za zapošljavanje, Labin, 16.10.2014.

Iz Tablice je vidljivo da je najveći broj evidentiranih nezaposlenih u Labinu (26) evidentirano nezaposleno u trajanju do 3 mjeseca. Među njima, dobna skupina između 25 i 29 godina je najzastupljenija, a pretpostavljamo da su to mladi koji su završili studij. Ovakva slika može biti uzrokovana i činjenicom da je glavna gospodarska grana turizam, pa se većina stanovništva zapošljava tijekom sezone, odnosno povremeno i privremeno radi, dok se tijekom zime zaposlenost smanjuje.

Stoga nas je zanimalo koja su zanimanja i profesije prekomjerne kako bismo mogli analizirati u kojem smjeru predlagati mjere. Tablica 38 prikazuje broj evidentiranih nezaposlenih mladih prema zanimanjima na dan 30.6.2014. i 30.6.2013.

XLIV. **Tablica 38.** Broj evidentiranih nezaposlenih mladih prema zanimanjima na dan 30.6.2014. i 30.6.2013.

Zanimanja	15-19		20-24		25-29		UKUPNO MLADI	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Vojna zanimanja								
Zakonodavci, dužnosnici i direktori								
Znanstvenici, inženjeri i stručnjaci	0	0	11	2	29	13	40	15
Tehničari i stručni suradnici	4	0	11	3	20	7	35	10
Administrativni službenici	0	1	8	2	12	7	20	10
Uslužna i trgovačka zanimanja	12	6	26	6	28	6	66	18
Poljoprivrednici, šumari, ribari,lovci	0	0	2	0	0	0	2	0

Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	5	3	18	7	13	3	36	13
Rukovoditelji postrojenjima i strojevima, industrijski proizvođači i sastavljači proizvoda	0	0	0	0	3	1	3	1
Jednostavna zanimanja	2	0	9	1	23	6	34	7
UKUPNO	23	10	85	21	128	23	236	74

Izvor: Tablica 38. Prilagođeno iz podataka koje je dostavila HZZ IL, Nezaposlenost u gradu Labinu po dobi i zanimanju usporedba na dan 30.6.2014./30.6.2013

Postoje drastične razlike u iskazanim podacima između 2013. i 2014. godine u broju evidentirane nezaposlenosti mladih u Labinu. Obzirom da ne znamo razlog tako velike razlike, ne možemo tvrditi da je nezaposlenost mladih u opadanju, kao što se naizgled čini.

Podatke o ostalim problemima koji su vezani za zapošljavanje mladih, nismo uključili u ovu analizu, jer nisu bili niti na jedan način dostupni (za druge probleme vezane u svijet rada je potrebno poduzeti zasebno istraživanje, a financijska sredstva nisu to dozvoljavala). Radi se o problemu s kojim se suočava većina mladih - sve češće zapošljavanje mladih na određeno vrijeme (sezonski) ili na povremenim poslovima. To je izrazitija pojava u gradovima kojima je glavna gospodarska grana turizam, koji je privremenog karaktera. Problemu zapošljavanja, a posebno u uslužnim zanimanjima koje se vezuju uz turizam, prethodi i problem obavljanja stručne prakse. Podataka o problemima mladih kao zaposlenika, problemima poslodavaca s mladim zaposlenicima, kao i o problemima zapošljavanja nema. Naime, podaci o evidentiranoj nezaposlenosti su jedini podaci koje je moguće dobiti, pa se preporuča posvetiti ovoj problematici više pažnje, naročito zbog posebno rizičnih skupina među mladima nezaposlenima, onima s ne/završenom osnovnom i završenom srednjom školom¹⁸.

8.1 Ulaganja Grada u osiguravanje uvjeta za razvoj i poticanje poduzetništva i zapošljavanja

Općenito, ulaganja Grada u razvoj su vidljiva iz nekoliko programa Grada u Proračunu. Osnovna namjena ovih sredstava je osiguravanje infrastrukture (komunalne, prostorne, uglavnom) za razvoj općenito. Iz sljedeće tablice su vidljiva ulaganja Grada u

¹⁸ Dio podatka o ovom području smo iznijeli u četiri prethodna poglavlja: općenito o trendovima u gospodarstvu i nezaposlenosti mladih u "Mapi zajednice", o posljedicama nezaposlenosti u poglavlju o "društvenoj i/usklijučenosti", o mogućnostima u području "kulture, stvaralaštva i poduzetništva", te u ulozi koju ima područje "obrazovanja". Naime, nemoguće je intervenirati kako bi riješili posljedice nezaposlenosti bez da se ovi sektori međusobno ne usklađuju, u rješavanje svih problema moraju biti uključena šira društvena zajednica, odnosno različiti sektori i područja.

razvojne programe kojima se osiguravaju, posredno ili neposredno, uvjeti za gospodarski, ali i društveni razvoj.

XLV. Tablica 39. Ulaganja Grada Labina u razvojne programe, iz Proračuna za 2015. godini

RAZVOJNI PROGRAMI	
Izgradnja cesta, parkirališta i pripadajuće infrastrukture	3.435.000,00
Razvojni programi – kapitalni projekti	4.770.000,00
Ostali razvojni programi – predškolski odgoj, kultura i javni prostori	1.150.000,00
Izgradnja infrastrukture u Poduzetničkoj zoni Vinež – II. faza	900.000,00
Ulaganja u kulturnu baštinu	725.000,00
Zaštita okoliša – zbrinjavanje otpada i dr.	1.989.000,00
Izrada i provedba dokumenata prostornog uređenja	1.225.000,00
Ostali poslovi vezani za izgradnju i rad odjela	960.000,00
UKUPNO	15.154.000,00

Izvor: Priloženo iz Proračuna Grada Labina za 2015.

Velika sredstva se ulažu i na komunalne djelatnosti, što je preduvjet za obavljanje gospodarskih. U sljedećoj Tablici su vidljiva ulaganja u postojeću komunalnu infrastrukturu, što omogućava i kvalitetnije uvjete za život građana, ali i za poduzetničke (gospodarske) aktivnosti. Ulaganja u razvojne i komunalne programe načelno su najveća ulaganja iz javnih prihoda, u odnosu na druge programe (djelatnosti) u većini gradova, a u slučaju Labina gotovo pa izjednačena s društvenim djelatnostima, što je rijedak slučaj jer se u strukturi proračuna JL(R)S uglavnom najviše ulaže u ove djelatnosti.

XLVI. Tablica 40. Ulaganje u Komunalni program Grada Labina za 2015. godinu

KOMUNALNI PROGRAM	
Održavanje prometnih i pješačkih površina	2.068.500,00
Utrošak energije i održavanje javne rasvjete	1.960.000,00
Održavanje urbane opreme i dječjih igrališta	150.000,00
Održavanje, čišćenje javnih i zelenih površina	4.105.000,00
Održavanje odvodnje oborinskih voda	230.000,00
Održavanje igrališta	780.000,00

Prigodna dekoracija i iluminacija	180.000,00
Održavanje plaža	282.000,00
Održavanje stambenih prostora	273.000,00
Održavanje poslovnih prostora, štandova i privremenih priključaka	669.000,00
Mjere preventivne zaštite i veterinarske usluge	104.000,00
Dostava vode	44.000,00
Usluge pomoći izvršenja poslova komunalnog i prometnog redarstva	144.000,00
Održavanje objekata ostale namjene	104.500,00
UKUPNO	11.094.000,00

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina za 2015.

Grad Labin je kroz razvojne dokumente razvio dobru infrastrukturu kojom se osigurava suradnja između Grada Labina i gospodarskog sektora (<http://www.labin.hr/node/555> (prilike za poduzetnike, 1.2015.). Osim toga, donio je strateški dokument Projekt ukupnog razvoja Labina 2008 do 2018 (<http://www.labin.hr/node/271>, 1.2015.). Osnivanjem Lokalne akcijske grupe Istočna Istra (<http://www.labin.hr/node/4948>, 1.2015.) stvoreni su uvjeti za razvoj malog poduzetništva i samozapošljavanja, što je i definirano i Programom jačanja gospodarstva za 2015. godinu s projekcijom za 2016. i 2017. Godinu (<http://www.labin.hr/node/4728> (3.2015)). Kroz ovaj program se iz Proračuna izdvajaju sredstva za poticaje poduzetnicima i obrtnicima, sufinanciranje kreditnih linija, učešće u Fondu za razvoj poljoprivrede i agrotruzizma Istre, Lokalna akcijska grupa Istočna Istra, poduzetnički inkubator Labin, edukacije, promocija tradicijskih obrta i proizvoda. Veliki projekt koji bi trebao donijeti nove mogućnosti za mlade, ali i razne druge skupine nezaposlenih građana je planiranje aktivnosti u Zgradi društvenog poduzetništva, kao centra brzog i alternativnog uključivanja mladih u svijet rada. Poticaji i razumijevanje za ove nove oblike zapošljavanja i samozapošljavanja su veliki potencijal kojem moraju prethoditi i korijenite društvene promjene. Prije svega, radi se o promjenama "lokalnog mentaliteta". Iz prikupljenih podataka o organizacijama civilnog društva vidljivo je da udruge, njihova struktura, vrijednosti koje su dominantne, niska razina povezanosti i svijesti o društvenoj ulozi koju imaju udruge, naprosto za sada nisu kapacitirane da preuzmu ulogu pokretača promjena. Kako bi se ovo stanje promijenilo, potrebno je ulagati sredstva u edukaciju članova udruga o njihovoj osnovnoj funkciji, posebno vezano za planiranje i provedbu projekta, ali i za izradu poslovnih planova. Osim toga, siromašne metode i alati kojima se služe udruge, kao i vrste aktivnosti koje se provode, neće pokrenuti zajednicu koja "spava".

"Prilike" koje Grad daje poduzetnicima su vidljive u osiguravanju sljedećih prostornih i financijskih uvjeta za razvoj poduzetništva:

1. **Poduzetničke odnosno poslovne zone** na području Grada Labina: Poduzetnička zona Vinež ukupne površine 37,76 ha koja obuhvaća prvu fazu površine 29,46 ha i drugu fazu površine 8,30 ha, Poduzetnička zona Ripenda Verbanci površine 6,90 ha koja se nalazi uz nekadašnje rudarsko okno Ripenda, Poduzetnička zona okno Rogočana površine 3,98 ha koja se nalazi uz nekadašnje rudarsko okno Rogočana.

2. **Poduzetnički inkubator Labin** prostire se na 1.150 m² (suteran, prizemlje i I. kat). Veličina poslovnih prostora je od 9 m² do 203,55 m²., za poduzetnike je prva godina korištenja besplatna.

3. **Mjere iz Programa jačanja gopodarstva za 2015.** - financijska sredstva u vidu nepovratnih potpora i subvencija dodjeljuju se u 2015. godini kroz tri mjere: potpore za početnike, subvencioniranje troškova stručnog osposobljavanja i usavršavanja zaposlenika i subvencioniranje nabave opreme i inventara. Za 2015. godinu su do lipnja 2015. iskorištena sva sredstva rezervirana u Proračunu za te namjene.

Ulaganja Grada su sljedeća:

1. Program Jačanje gospodarstva (dodjela bespovratnih financijskih sredstava za obrtnike i poduzetnike početnike te novozapošljavanje sukladno uvjetima definiranim Javnim pozivom): 634.000,00, od čega za Poticaje poduzetnicima i obrtnicima 400.000,00 te Sufinanciranje kreditne linije Poduzetnik 2. - 5.000,00. Kuna
2. Učešće u Fondu za razvoj poljoprivrede i agroturizma Istre, za uplatu financijskih sredstava u Fond za razvoj poljoprivrede i agroturizma Istre s namjerom pribavljanja povoljnih financijskih sredstava za potrebe dugoročnog financiranja (kreditiranja) - 20.000,00
3. Lokalna akcijska grupa Istočna Istra 76.000,00 kuna
4. Poduzetnički inkubator Labin (davanje u zakup poslovnih prostora po povoljnim uvjetima, održavanje zajedničkih prostorija, plaćanje utroška struje i vode 61.000 kuna
5. Edukacije - pomoću vanjskih konzultanata za poduzetnike i obrtnike usmjerena je na bolju prilagodbu novonastalim tržišnim okolnostima - 40.000,00 kuna
6. Promocija tradicionalnih obrta i proizvoda - 32.000,00 kuna
7. "Zgrada društvenog poduzetništva" – izrada studije održivosti društvenog centra - 40.000 kuna

Ukupno ovi poticaji iznose preko 900.000 kuna, što je izuzetno visoko ulaganje. Na žalost nemamo podataka o učinkovitosti ovih mjera, iako su u svim dokumentima navedeni indikatori provedbe i rezultata. Upravo je ovo najveći nedostatak upravljanja gradske uprave i društvenih institucija čija je djelatnost vezana za razvoj. Često je to uzrokom neracionalnog upravljanja financijskim sredstvima, pa je potrebno uvesti redovito praćenje i vrednovanje (učinkovitosti) ovih ulaganja, te se više fokusirati na specifične ciljne skupine i njihove potrebe. Podatke o kretanjima smo tražili i od Udruženja obrtnika, no nismo ih dobili.

Zaključak:

Problemi koji se iskazuju u ovom području posljedica su dijelom ekonomske krize u Hrvatskoj i EU, što stvara buduće "izgubljene generacije", a dijelom pasivnog stava skupina i pojedinaca, dionika razvoja koji mogu unaprijediti područje, očekivanjima da netko drugi riješi probleme". U cilju ublažavanja posljedica ekonomske krize i poboljšanja društvenog položaja mladih, EU je i donijela paket mjera za olakšavanje ulaska na tržište rada, *Garancija za mlade 2020* kako bi smanjila nezaposlenost mladih. EU Komisija je donijela, pri ocjeni stanja i provedbi reformi, sljedeće zaključke koji se tiču mladih u Hrvatskoj:

...(14) Stope zaposlenja i aktivnosti među najnižima su u EU-u, a posebno su niske za mlade i starije osobe. Ako se zanemare ciklička kretanja, ti su ishodi na tržištu

rada djelomično povezani s institucijskim okvirom i okvirom politika. Hrvatska je pokrenula reforme tržišta rada kako bi povećala fleksibilnost na tržištu rada. Prva faza reforme završena je 2013., a bila je usredotočena na reguliranje ugovora o radu na određeno vrijeme. Vlada je u siječnju 2014. donijela drugi zakonodavni prijedlog kojim se omogućuje smanjenje troškova otpuštanja skraćivanjem i pojednostavljivanjem postupaka te povećanje fleksibilnosti radnog vremena. Osim toga bi se uveli fleksibilniji oblici zapošljavanja, poput ugovora o radu s nepunim radnim vremenom. S pomoću navedenih promjena Hrvatska bi se približila ostalim usporedivim zemljama u pogledu indeksa zaštite radnih mjesta. Iako se očekuje da će te reforme imati pozitivan učinak na ukupnu zaposlenost, one uključuju i povećan rizik segmentacije tržišta rada, uključujući veću upotrebu ugovora o radu na određeno vrijeme... Iako nezaposlenost i dalje raste, financiranje i opseg aktivnih mjera politike na tržištu rada, kojima se omogućuje poboljšani pristup tržištu rada i duži ostanak na njemu, i dalje su ispod prosjeka, osobito u pogledu mladih ljudi, dugotrajno nezaposlenih osoba i starijih zaposlenika. Administrativni kapacitet Hrvatskog zavoda za zapošljavanje pod velikim je pritiskom, među ostalim na regionalnoj razini. Ne postoji opći sustav praćenja i ocjene razvoja na tržištu rada i potreba tržišta rada, uključujući predviđanje potreba za vještinama, kao ni redovna ocjena aktivnih mjera politike na tržištu rada. Udio neprijavljenih plaćenih djelatnosti je visok.

(15) Situacija na tržištu rada posebno je zabrinjavajuća za mlade ljude jer se njihova nezaposlenost drastično povećala te je 2013. dostigla gotovo 50 %, dok se i dalje povećava udio mladih koji ne rade, ne obrazuju se niti se stručno usavršavaju. Važni izazovi uključuju uspostavljanje kontakta s neprijavljenim mladima i pokretanje privatnog sektora kako bi se omogućila veća ponuda stručne prakse, u skladu s ciljevima Jamstva za mlade. Hrvatska je suočena i s teškim izazovima u području obrazovanja u pogledu relevantnosti za tržište rada i kvalitete nastave u svim sektorima obrazovanja. Učenje kroz rad i profesionalno usmjeravanje u srednjoškolskom i visokom obrazovanju nisu razvijeni, a u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, kao i u srednjoškolskom i visokom obrazovanju, niska je razina uključenosti poslodavaca. Stope zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale znatno su niže od onih u ostatku EU-a. U tijeku je reforma zastarjelog sustava za strukovno obrazovanje i osposobljavanje u obliku prijedloga za nove školske programe. Još nisu provedeni Hrvatski kvalifikacijski okvir i Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, kojima bi trebalo poboljšati obrazovne rezultate te ih uskladiti s potrebama na tržištu rada.

(16) Visoka nezaposlenost i niska razina sudjelovanja na tržištu rada doveli su do pogoršanja socijalne situacije u Hrvatskoj. Udio osoba kojima prijete siromaštvo i socijalna isključenost posljednjih se godina povećao i znatno je iznad prosjeka EU-a....Kada korisnici počnu raditi, više se ne mogu koristiti nekima od tih socijalnih naknada, što ih odvraća od uključivanja na tržište rada.

(http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/csr2014_croatia_hr.pdf, 05. 07. 2014.)

Prema rezultatima dosadašnje analize, mladi Labina se suočavaju s istim problemima kao i mladi u Hrvatskoj:

- raste broj nezaposlenih mladih bez ili sa srednjom stručnom spremom te visokom
- nema evidencije o dodatnom, cjeloživotnom usavršavanju
- nema suradnje, programa ili aktivnosti koja uključuje sve sektore, a posebno privatni
- neprimjerene kompetencije za tržište rada – najviše nezaposlenih mladih u uslužnim i trgovačkim zanimanjima, ostala jednostavna zanimanja i administrativni poslovi!
- mali udio mladih s tercijarnim obrazovanjem
- iako postoji plan pokretanja “zgrade društvenog poduzetništva“, poduzetnički

inkubator i poduzetničke zone, LAG i dr. još uvijek se gospodarstvo Labina nije pokrenulo

- nema vrednovanja volonterskog rada i stečenih kompetencija
- ne koriste se EU fondovi i programi za usavršavanje i mobilnost mladih, kao niti u dovoljnoj mjeri, mjere i programi iz Jamstva (garancije) za mlade.

Prema prikupljenim podacima, u Labinu se u ovom području iskazuju specifični problemi:

1. **nezaposlenost:** prema podacima HZZ na području Grada Labina pada broj evidentirane nezaposlenosti u odnosu na 2013. godinu, ali raste u odnosu na prethodne mjesec, uz to pada broj potreba za radnicima i broj zaposlenih – pitanje je koliko je stvarno nezaposlenih? (do 30.6.2014. mjere HZZ-a koristilo je 28 mladih, za razliku od 2013. kada je 34 mladih koristilo mjere HZZ). U siječnju 2015. su evidentirano 44 osobe od 15 – 19 god., 129 mladih od 20-24 i 178 mladih od 25-29 god. Siječanj je mjesec najveće registrirane nezaposlenosti (351 od 1228 ili 28,6%).

2. **neprijmjerene kompetencije za tržište rada,** nedostaju stručnjaci iz područja: sveučilišni studij: matematika, fizika, geografija (nastavnički smjer), socijalni rad, rehabilitacija, a suficitarna zanimanja srednjoškolska zanimanja su automehaničar, elektromehaničar, instalater grijanja i klimatizacije, prodavač, ekonomist, elektrotehničar; stručni studiji: ekonomija, rani i predškolski odgoj, fizioterapija; sveučilišni studiji – ekonomija, pravo, učiteljski studij, hrvatski jezik književnost, talijanski jezik i književnost

3. **pad malog i srednjeg poduzetništva:** prema statističkim biltenima FINE pada broj zaposlenih u obrtima i tvrtkama, pada broj otvorenih obrta i tvrtki, odnosno raste broj zatvorenih i onih koji su završili godinu s negativnom bilancom

4. **samozapošljavanje kroz poduzetnički inkubator i zonu mjerama za mlade:** prema podacima Grada Labina poduzetnički inkubator koristi 18 od 20 mogućih prostora. Ima li posebnih uvjeta za mlade?

5. **prema strateškim dokumentima Grada Labina cilj je stvoriti kontinuitet kulturne ponude,** no nema zajedničkih projekata između kulturnih aktera i poduzetnika. Osim toga cilj je jačati vidljivost slobodarske i rudarske tradicije i drugo, što je prostor za kreativnu ekonomiju i zapošljavanje i samozapošljavanje mladih, uz zajedničke platforme, no ne vide se pomaci. Usporedo s izgradnjom (adaptacijom) “zgrade društvenog poduzetništva”, postoji problem needuciranosti i nepostojanja kulturnih vrijednosti kojim bi se mobiliziralo pojedince i skupine da koriste te resurse, pa je potrebno planiranje osposobljavanja za društveno poduzetništvo.

Rezultati internetske javne rasprave su potvrdili pretpostavke iz analize drugih rezultata iz drugih izvora, a mogu se grupirati u nekoliko skupina problema:

1. **neprijmjerene kompetencije mladih za potrebe tržišta rada:** .. *općenito poslodavci ne žele zaposliti ljude koji nemaju neko iskustvo. A kako bi trebali dobiti iskustvo?; Velik broj stručnog kadra zaposlenog u Osnovnoj umjetničkoj školi svakodnevno putuje iz Rijeke, Pule i okolice. Potrebno bi bilo omogućiti srednjoškolsko umjetničko obrazovanje mladima s područja Labinstine i potom zapošljavanja u Gradu Labinu... uskladiti obrazovne programe sa stvarnim poslovnim situacijama; potrebno je uskladiti potrebe tržišta rada sa nastavnim programima...*

2. **problem niske razine usvojenih 8 ključnih kompetencija (komunikacijske i socijalne vještine i dr.) i kulturne vrijednosti:...** *apatija, pasivnost...Iz moje perspektive mladi sa kojima se susrećem i radim, nemaju dovoljno*

kompetencija za snalaženje u realnim uvjetima i svijetu koji se kod njih događa, te se to preslikava i na tržište rada. Sa jedne strane mnogo je mladih koji su napustili lokalnu zajednicu i svoje mjesto potražili u nekom drugom mjestu ili državi, dok oni koji se ovdje nalaze ne znaju ne razumiju i nisu motivirani da pronađu priliku za sebe pa čak ni onda kada im se ona nudi. Izdvajam nedovoljne socijalne vještine te nedostatak samopouzdanja za uključivanje u bilo što, te veća prepuštenost svakodnevici koja se sastoji od provođenja vremena na kavama i nezadovoljstvu sa svime. Nedostatak informacija, konkretnih i pozitivnih, posebice za mlade, utječe na pad poduzetničkih poduhvata, pa čak i na samoprezentaciju prema poslodavcima. Nailazimo na nedovoljnu ponudu pametnih glava iako potražnje ima. Nema ljudskih kapaciteta za pisanje i provedbu EU projekata, te vlada veliko nerazumijevanje za one koji se time bave; Općenito u RH vlada problem nezaposlenosti, tako da se taj problem treba riješiti od strane vladajućih strana koje imaju očito pametnijeg "posla" sa svojom borbom protiv vjetrenjača.

Prema podacima prikupljenima iz drugih izvora moguća su sljedeća rješenja/ciljevi:

1. poticati međusektorsku suradnju i kontinuirani dijalog s mladima i organizacijama civilnog društva kao pokretačima promjena, zadržavanjem prioriteta zapošljavanja mladih, razvijanjem službe profesionalne orijentacije, promicanjem kvalitetnog stažiranja i usavršavanja, razvijanjem društvenog poduzetništva i drugih oblika nove kreativne ekonomije

2. aktivno uključivanje mladih u donošenje odluka na svim razinama, npr. konzultacijama s mladima o svim odlukama, suradničkim učenjem, programima i aktivnostima "mladih za mlade".

3. povećanjem pristupa novim tehnologijama, promicanjem stvaralaštva i poduzetništva mladih, širenjem pristupa alatima stvaralaštva

4. u okviru ciljeva i prioriteta postojećih strateških dokumenata približiti mladima mogućnosti, intenzivirati promociju postojećih aktivnosti

5. izraditi program prakse, stažiranja i edukacije za mlade i nakon izlaska iz obrazovnog sustava (suradnja privatnog i javnog sektora, npr. u okviru LAG-a i Zgrade društvenog poduzetništva), uključiti mlade na svim razinama – posebna prioritetna skupina nezaposleni mladi s nezavršenim srednjim i trogodišnjim školama (NEET)

6. analizirati postojeće neformalno obrazovanje (stvoriti bazu podataka o neformalnom i cjeloživotnom obrazovanju na razini grada u suradnji sa svim sektorima (sastavni dio izvještaja javnoj upravi, obrtničkoj i gospodarskoj komori ili udruženjima)

7. uvoditi nove fleksibilnije srednjoškolske programe kako bi se smanjio broj nezaposlenih mladih u suficitarnim zanimanjima, stimuliranje obrazovanja za deficitarna zanimanja, destimuliranje za suficitarna (prijedlog savjet mladih)

8. u skladu sa strateškim dokumentima, u suradnji s Pučkim otvorenim učilištem i gradskim programima poticanja poduzetništva omogućiti i poticati mlade na sudjelovanje u stvaranju novih radnih mjesta - programi društvenog poduzetništva, nove ekonomije (kreativne ekonomije), korištenje mjera za zapošljavanja HZZZ (suradnja)

9. poticanje neformalnog obrazovanja i stjecanja dodatnih kompetencija, suradnja između profitnog i neprofitnog sektora; vrednovanje volonterskog rada i priznavanje stečenih kompetencija (uključivanje privatnog sektora u planiranje smanjivanja nezaposlenosti mladih)

10. uključiti profitni (privatni) sektor u mjere stipendiranja i uključivanja u svijet rada (međusektorsko stipendiranje)

11. veliki kapital u brojnim OCD, ali neiskorišten, potrebno umrežavanje i usmjeravanje programa prema novim oblicima zapošljavanja (društveno poduzetništvo i korištenje EU fondova i programa, radi poticanja usavršavanja i mobilnosti te

iskorištavanje kulturnog kapitala Grada

12. suradnja svih dionika u olakšavanju stjecanja kompetencija potrebnih na tržištu rada

Rezultati internetske javne rasprave održane od ožujka do travnja 2015. godine pokazuju da se mogu diferencirati na dva glavna problema:

1. nepostojanje sustavnog rješenja omogućavanja stručne prakse u svrhu stjecanja kompetencija: ...*Ne znam, možda neka praksa nakon faksa za minimalnu plaću da ipak imamo neko iskustvo.. Potrebno je uključiti više praktičnog rada u nastavni program... Uključivanje mladih u programe neformalnog obrazovanja, volontiranje, programe mobilnosti. Poticanje motivacije za proaktivnošću, potencijalno kreiranje ili korištenje postojećih resursa za pružanje informacija i povezivanje dionika, poslovni sektor, neprofitni sektor te javni.* (Arhiva DIP, 2015)

2. problem neusklađenosti i neosposobljenosti resursa (potencijala) prema potrebama tržišta i realno nepoticanje stvaranja novih radnih mjesta (nerazvijanje poduzetničkog duha): ...*poticanje zapošljavanja kod mladih u skladu sa trendovima i potrebama (nije potrebno imati 40 građevinara, 60 kafića i isto toliko restorana sa istom ponudom) kombiniranje kulture i turizma, produkcija i težiti prema povećanju turističke sezone, kroz razne druge ponude naročito sportske.... Težiti održivijem modelu kroz poticanje na zeleno poduzetništvo, dobru ekonomiju te nove modele kao što su start-upovi i IT tehnologije.... Upoznati ih s terminom kreativne klase, "nove" klase koja se bazira na kreativnosti pojedinca. Danas u ovom globalnom selu što je postao naš svijet pojedinac ima mogućnosti, a bogami i resurse, da pokrene svoj vlastiti "projekt" čime razvija svoje poduzetničke vještine... Osnivanje srednje Umjetničke škole u Labinu, upisivanje što većeg broja učenika u umjetničke programe.*(Arhiva DIP, 2015).

Kako u internetskoj javnoj raspravi nije sudjelovao veliki broj mladih i o ovom pitanju smo raspravljali na održanoj fokus grupi (25.3.2015.). Predstavnici mladih su istakli sljedeće probleme:

1. pitanje stjecanja kompetencija, stručna praksa prije i poslije školovanja

U nastavku su stavovi mladih:

- **o stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa***Prije kad je država manje financirala, kad je bio manji iznos, onda je bilo manje prijave. Za zadnji natječaj javilo se 20-tak molbi i onda kad ih zovemo, onda nam je jako teško dobit.. Onda kažu odustali smo, našli smo nešto drugo i tako da na kraju jedva dobijemo dvoje..mladi kažu: radije ću ljeti konobariti 3 mj, nego raditi vama za 1600..dok neki ipak tvrde: ..Jesam, i opet bih"...To je neki logični korak dalje, ideš na zavod, svi traže radno iskustvo. To je problem - što nikad nisu izašli s fakulteta. Jesu odmah imali radno iskustvo, onaj prvi dan? Dobiješ diplomu i dvije godine radnog iskustva.*
- **o mogućnostima stručne prakse kroz obrazovanje:** ..*Veleučilište- Imam stručnu praksu, pišemo poslovne planove i tako, radimo neke stvari i to je ok...Nama su na Pomorskom ukinuli, ja sam bila u jako nezahvalnoj poziciji jer sam u biti druga generacija tog smjera jer su oni spajali 2-3 smjera i ne znam, nešto pokušali i tako da ono.. A inače su se radile prakse u pomorskim agencijama, pa si ti direktno mogao vidjeti...Znači, to su 4 godine prije nego što sam ja išla na faks ukinuli i onda se to nije vratilo. Nautičari su smjer, imaš obavezno praksu, kratke i duge plovidbe i bez toga ne možeš polagati za čin časnika. Isto tako ti fakultet, moja godina, muškima koji su bili bolji u tom smjeru su našli posao i dan danas*

ljudi rade i to je ono, super plaćen posao, ne znam 4000 eura. S time da normalno, kapetani ne ostaju na kopnu nego plove.

- **Iz perspektive odabira studija:**.. Ali recimo logističari, nezahvalno je imati taj smjer, završiti ga, ako u Hrvatskoj ima valjda 10 firmi koji imaju odjel za logistiku i menadžment u svojim kompanijama....Treba birati što će se studirati? Da, jer meni su 5 godina na faksu govorili- Imat ćete velike plaće, to je traženo“ Da, traženo je ako ideš u Ameriku raditi, ali nije traženo ako si u Hrvatskoj. I onda imaš slučajeve, mislim ja sam imala u planu ić ča, ali...

Nama su isto u osnovnoj školi dolazili i hvalili Pomorsku školu u Bakru, kao, imat ćete plaću 10000 eura, samo dođite, dođite i onda smo shvatili da to treba puno, puno...Mislim, to je odricanje ako ćeš raditi za veliku plaću, nećeš raditi doma...Nećeš kopna vidjeti uopće. Ali svi su se odmah zainteresirali i to stvarno funkcionira jer su ljudi došli u razred i oni su to pričali i mi smo začuđeno gledali-da, velike plaće, mogli bi mi ić tamo....Ja razmišljam što mi još treba da bih se još više razvila u nekim aspektima gdje bih se razvila, planiram ić na Erasmus, znači, putovat, vidjet druge zemlje i vidjet drugačiji sustav obrazovanja da bih imala više iskustva... „Znači, nije to da samo želim vidjeti kako je to u Hrvatskoj, prije sam htjela ić van studirat, ali jednostavno financije i sve skupa jednostavno najradije bih ostala ovdje, pa onda išla preko Erasmusa van...Ja bih studirala psihologiju.... „Ako ćemo gledat stanje na našem Zavodu, mi smo isto imali sad pa nam se javilo ukupno 7 ljudi za stručno. Mislim da na Zavodu sa VSS, mislim da ih je negdje oko 20 i nešto, mi smo dobili 7 koji su se javili nama. ..To su samo oni koji su se prijavili da žele ić na stručno, postoje osobe koje.. To je tvoje osobno dali ti želiš biti na Zavodu i ić na stručno ili ne želiš. I gdje želiš. Da li želiš samo za Istarsku županiju ili i na području drugih županija. Isto tako kad te prate, te pita dali želiš raditi samo u svom gradu ili želiš i negdje drugdje.... Šta je bila stvar kod mene, ja nisam htjela upisati ekonomiju, kao i valjda 90% ekonomista u Hrvatskoj, jer završe tamo, a nisu znali šta će sa sobom ili nisu upali na takav faks. Kod nas, ne znam za druge fakseve, ja sam završila Ekonomski u Rijeci, on je formuliran tako da uči kao da je 1950.-a, Adam Smith, Nevidljiva ruka, profit, profit, profit, trube ti i ja sam upala tamo, ajde završit ću, nije da me zanima. Imala sam neke stereotipe i predrasude, čim sam došla to se odmah obistinilo i oni to tako predaju.

- **Iz perspektive poduzetništva:** ...jer je baš tema zapošljavanje i poduzetništvo.. na stručno osposobljavanje - većina ekonomista se javlja, mislim da je to i vama slučaj (op.a.Gradu) i uvijek misle da preko stručnog osposobljavanje će se zaposliti i da nedostaje, to mi je fantastično, danas mladi uopće ne razmišljaju o poduzetništvu kao jednom obliku biznisa s kojim mogu krenuti. I većinom je to, ako gledamo medije, ako gledamo šta je sad aktualno, šta rade ti veliki poduzetnici, poduzetništvo je došlo, imalo totalno negativnu konotaciju, kako se kaže, kod nekih mladih sa 25, znači godinama neće postati poduzetnik i ful je ispalo da je to nešto strašno negativno i svi se žele zaposliti i to poduzetništvo je među mladima nestalo. Pitanje, gdje je nestalo, kako je nestalo? Na svu sreću javilo se socijalno poduzetništvo koje je nešto što je aktualno, što je, od 2008. kad je nastala velika svjetska kriza, nije padalo, nešto što je korisno, na način da razvijate lokalnu zajednicu, vraćate nešto lokalnoj zajednici i nešto što je poduzetnički pothvat. To je tema s kojom mi radimo, znači vidjeli smo da su mladi u biti ti pokretači socijalnog poduzetništva i mladi su ti koji s time kreću. Jer na taj način radite promjenu, mladi su buntovni, barem inače bi trebali biti ti koji su buntovni,

ti koji skaču ispred svih, ti koji su sposobni da mogu raditi nešto u tom području. Mi inzistiramo apsolutno da soc.poduzetništvo da je to ta tema kojom se moramo baviti jer ako neće mladi, onda neće nitko. To je prva stvar. Sljedeća stvar statistike, rezultati, istraživanja pokazuju da soc.poduzetništvo generira profit, omogućuje zapošljavanje i treća stvar, soc. je poduzetništvo, koristi za razvoj lokalne zajednice, novak koji dobijete u tom vašem poduzeću vraćate nazad u lokalnu zajednicu, reinvestirate, obogaćujete jednu osobu, obogaćujete društvo, svoju lokalnu zajednicu, ipak ste u Labinu. Ipak ste tu cijeli život, ipak ćete tu živjeti, ipak ćete to vratiti natrag. Mislim da su to ti fokusi na koje bi se trebalo ići i nama je osobno, kažem, koji se bavimo time, lako je dobiti neke novce, natječaje, lako je krenuti sa samim tim odnosno sa samim poslom. Mislim, ako će se mladi fokusirati, ako ćemo ići na tu temu, upravo soc.poduzetništvo je nešto što bi trebalo imati fokus.

- odgovornost za stanje u obrazovnom sustavu koje ne obrazuje u skladu s potrebama: *Na kraju čak i budu neke zanimljive stvari, marketing, ekonomika politika i zaštite okoliša, ali ti onda profesori ubiju tu želju i volju koju nekako i dobiješ i onda ti završiš taj faks, dođeš na tržište rada i nemaš pojma o pojmu, uopće nisi čuo da postoje te neke nove, kreativnije vrste ekonomije, ili socijalno poduzetništvo ili start-upovi i sve te neke nove kreativne i zanimljive ekonomije i ti ovako, završio si 5 godina faksa, totalno si iz nekog drugog svijeta pao jer uopće to nisi nikad čuo, a imaš završeno, diplomirani ekonomist si, tako da... Mislim, ja ne znam, da nisam ušla u udrugu, ja vjerojatno za takve stvari ne bih nikad čula, što je meni jako tužno i žalosno. (Arhiva DIP, 2015)*

Na javnoj raspravi/forumu održanoj 21.4.2015. u Labinu raspravljalo se i o ovoj temi u radnoj skupini za područje zapošljavanja i poduzetništva (i stvaralaštva).

Kako su donesene dvije strategije razvoja, Kulturna strategija i Lokalna razvojna strategija koje sadrže zajedničke ciljeve koje se odnose na razvoj poduzetništva i povećanje zaposlenosti, očekivano je da će rasprava biti u smjeru ostvarenja ciljeva iz tih strategija. Naime, upravo će iskorištavanje potencijala koje Labin ima u smjeru razvoja turizma i ruralnog održivog razvoja bitno pokrenuti ukupni društveni razvoj. Iz tih strategija nameće se nekoliko pravaca koji će povećati broj radnih mjesta:

1. valoriziranje i oživljavanje kuturne baštine Labina, s većim uključivanjem građana (iz Kulturne strategije Grada Labina, <http://www.labin.hr/sites/default/files/KULTURNA%20STRATEGIJA%20GRADA%20LABINA%202014-2019..pdf>, 10.3.2015.), kako bi se "oživilo" resurse, radi jačanja kulturne ponude po mjeri građana, ali i radi razvijanja kulturnog turizma. Tim aktivnostima će se pokrenuti aktivnosti u smjeru održivog turizma (spoj mora i ruralnog zaleđa), koji brendiranjem tradicionalne rudarske i slobodarske povijesti privlači turiste tijekom cijele godine
2. ..ulaganje u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda, ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice, poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture, diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti (iz ciljeva Lokalne razvojne strategije do 2014., <http://www.labin.hr/sites/default/files/Lokalna%20razvojna%20strategija%20LAG-a%20Istočna%20Istra.pdf>, 11.2.2015.)

U skupini je bilo 7 sudionika, od čega 4 mlađe osobe, a važno za istaći da je među sudionicima bio i gradonačelnik grada Labina, 2 gradska vijećnika, 1 obrtnik, 3 predstavnika udruga - dvoje iz LAG-a Istočna Istra.

Problemi koje su naveli sudionici, a tiču se zapošljavanja mladih i razvoja poduzetništva proizlaze iz nekoliko izvora:

- 1. opće stanje gospodarstva:** - *privreda se ugasila, ne generiraju se novi poslovi,..*
- 2. kompetencije i vrijednosti mladih** - *mladi nisu spremni na prihvaćanje poslova koji nisu usko vezani uz ono za što su se školovali - nema interesa za prekvalifikacijom, .. nekonkurentnost mladih na tržištu..nedostatak socijalnih vještina kod mladih.. nedovoljno dobro znanje engleskog jezika kod mladih... nerazmjer u potrebama gospodarstva i ponudi na tržištu rada...*
- 3. nedovoljna angažiranost i kompetencije institucija:** *...tromost grada u reagiranju na projekte koje predlažu mladi...Zavod za zapošljavanje nije ažuran, npr. nemaju sve struke u svojem sustavu kvalifikacija pa se događa da se mlade i sve osale nezaposlene stavi pod nešto srodno što nije njihova struka (iz izvještaja moderatorice, I. Čengija).*

Sudionici javne internet rasprave su ponudili moguća rješenja:

1. plansko obrazovanje i zapošljavanje: *.. omogućiti profesionalnu orijentaciju i to čak na razini osnovnih škola - potaknuti djecu da uvide prednosti strukovnih srednjih škola...napraviti analizu potrebnih zanimanja kao i predviđanja za iduće razdoblje te to povezati sa smanjenjem ili povećanjem upisnih kvota u srednjim školama ili na fakultetima (trenutno ima previše ekonomista i turističkih djelatnika a tržište to ne može progutati)... - raditi na promociji novih poslovnih mogućnosti (npr proizvodnja eko-jaja) ali i na oživljavanju starih (pčelarstvo).. više promovirati pozitivne poslovne priče, ne stalno pričati i pisati o negativnim trendovima...okrenuti se i novim vrstama turizma, onim vrstama koje nisu samo okrenute na sunce i more - npr. biciklizam; općenito se okrenuti drugačijem promišljanju poslovnih (turističkih mogućnosti) - povezati se kulturu, sport, eko-proizvodnju...*

2. veća transparentnost u poslovima, događanjima i svemu što je vezano uz javnu upravu:*.. sadržaje koji su vezani uz mlade pisati pristupačnijim jezikom...potpuno podići community management grada Labina koji je trenutno u povojima i praktički ne postoji (Facebook, Twitter, Instagram i ostale društvene mreže)...osigurati fleksibilniju suradnju između grada i građana.. - omogućiti bolju dostupnost informacija građanima*

Tko su ključni dionici prema sudionicima?

U rješavanje problema svakako treba biti uključen grad Labin koji treba omogućiti resurse kojima će organizacije civilnog društva i mladi moći razvijati svoje programe. Također, potrebno je više uključiti i sve ostale javne institucije tj, ustanove, kao što je ranije naveden Zavod za zapošljavanje. Bilo bi idealno da grad i organizacije civilnog društva generiraju programe u koje zatim uključuju poduzetnike i obrtnike s jedne strane te mlade koji su nezaposleni s druge strane.

Rezultati rasprave su pokazali da postoji svijest o nužnosti promjena oko mogućnosti rješavanja problematike zapošljavanja. U budućem promišljanju problematike smanjivanja nezaposlenosti i povećavanja zapošljavanja, potrebno je da cijela zajednica i okruženje ulože napore da se što više uključe svi dionici i promijeni ova statična perspektiva koja je karakteristična za postojeće tržište "evidentiranih

nezaposlenih“ i poslodavaca, kao i sustav obrazovanja – statičan i spor sustav u kojem vrlo malo sudionika pristupa ovom problemu aktivno.

Stoga je potrebno jednako kao i na nacionalnom nivou usmjeriti aktivnosti na sljedeće:

- 1. aktivnije korištenje postojećih mjera za poticanje zapošljavanja**
- 2. uspostavu suradnje među sektorima – posebno obrazovnog i poslodavaca**
- 3. unaprjeđenje kurikuluma i školskih programa, odnosno usklađivanje s potrebama tržišta rada**
- 4. uvođenje novih programa osposobljavanja koje će provoditi obrazovne ustanove u suradnji s poslovnim sektorom**
- 5. priznavanje i jačanje vrijednosti volonterskoga rada i neformalne edukacije**
- 6. uvesti redovito praćenje i vrednovanje postojećih strateških dokumenata odnosno ulaganja grada u skladu s njima**

Ne bi li mobilizirali suradnju među sektorima potrebno je uključiti poslodavce u sve aktivnosti, kako bi i oni dali doprinos promjenama u odnosu prema zapošljavanju mladih pa se predlaže sljedeće:

- **ispitivanje potreba poslodavaca** (zanimanja, kompetencije), npr. upitnik kojim se ispituju potrebe za ljudskim potencijalom kako bi se nedostatak financirao kroz program stipendiranja i profesionalnu orijentaciju
- **imenovanje radne skupine za uvođenje novih inovativnih modela stipendiranja** i profesionalne orijentacije, u kojima sudjeluju poslodavci, predstavnici obrazovnih institucija, grada te Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, s ciljem uvođenja novih modela profesionalne orijentacije i stipendiranja za formalno obrazovanje, te osposobljavanje odnosno prekvalifikaciju za pojedina deficitarna zanimanja. Potrebno je uključiti mlade nezaposlene u ove modele te sačiniti plan samo/zapošljavanja za ovu skupinu, kao i za mlade koji jesu u obrazovnom sustavu, a obrazuju se za zanimanja koja se ne traže na tržištu rada
- **informirati i educirati organizacije civilnoga društva** za korištenje postojećih mjera poticanja zapošljavanja mladih (HZZ) kako bi mladima pružili mogućnost da steknu radno iskustvo i kompetencije, a s druge strane ojačali ljudske potencijale (kapacitete) u udrugama;
- **informirati i educirati udruge i mlade nezaposlene** osobe o mogućnostima samozapošljavanja i socijalnog poduzetništva, posebno u funkciji glavne gospodarske grane – turizma);
- **potaknuti organizacije civilnoga društva, obrazovne ustanove i druge potencijalne prihvatljive prijavitelje da prijavljuju projekte** kojima se jačaju ljudski potencijali te na taj način pokrenu zapošljavanje mladih (strukturni fondovi i drugi programi EU).

Osim toga, potrebno je jačati iskustvo rada odnosno osiguranje uvjeta za učenje mladih na radnom mjestu, pa se u skladu s Nacionalnim programom za mlade predlažu sljedeće mjere:

- 1. uspostaviti sustav praćenja uključivanja mladih u različite oblike učenja na radnom mjestu**
- 2. pokrenuti i organizirati rasprave te izraditi preporuke o razvoju sustava učenja na radnom mjestu na sjednicama relevantnih stručnih radnih tijela s ciljem unaprjeđenja sustava regulative i poticaja vezanih za učenje na radnom mjestu na lokalnoj i regionalnoj razini**
- 3. poticati mlade na uključivanje u sustav učenja na radnom mjestu i poslodavce na razvoj shema učenja na radnom mjestu**

4. informirati mlade o modelima i mogućnostima učenja na radnom mjestu u sklopu i izvan odgojno-obrazovnog sustava.

S obzirom da se o ovom najvećem problemu ne raspravlja javno trebalo bi komunikacijskim kampanjama stvoriti povoljno društveno okruženje za razvoj poduzetništva – nove vrijednosti, kako bi postojeći resursi bili u funkciji, a aktivnosti mogle unaprijediti u smjeru navedenih ciljeva i ostvarivanja predloženih mjera.

Predlažu se sljedeći indikatori rezultata:

- rezultati praćenja i vrednovanja svih ciljeva iz strategija kojima se povećava zaposlenost i poduzetničke aktivnosti mladih

- broj korištenih mjera za poticanje zapošljavanja mladih (HZZ) povećan za 30%
- imenovana radna skupina za izradu plana smanjivanja nezaposlenosti mladih i izrađen plan smanjivanja nezaposlenosti mladih
- rezultati analize potreba poslodavaca
- povećan broj mladih koji sudjeluju u raznim oblicima profesionalne orijentacije i savjetovanja mladih radi bržeg zapošljavanja, suradnja HZZ-a i organizacija civilnoga društva
- broj sudionika edukacija o novim oblicima zapošljavanja (samozapošljavanje i socijalno poduzetništvo)
- imenovana radna skupina za razvoj modela sustava učenja na radnom mjestu
- izrađen lokalni model praćenja uključivanja mladih u različite oblike učenja na radnom mjestu prilagođen lokalnom i regionalnom kontekstu.

Nositelji aktivnosti: HZZZ, Grad Labin, mladi, poslodavci (gospodarska komora, obrtnička komora i udruženja), vanjski suradnici.

Konačno, problem nezaposlenosti je gorući problem mladih. Rješavanje ovoga problema ne ovisi samo o mladima i stanju na tržištu rada, to je problem u rješavanje kojega trebaju biti uključeni obrazovni sustav, poslodavci i lokalna zajednica. Posljedice nezaposlenosti su društvena isključenost mladih, što dovodi do narušenog mentalnog zdravlja, siromaštva i pasivnosti. Ove posljedice mogu trajno ometati razvoj lokalne zajednice, stoga se rješavanje ovoga problema ne može prepustiti samo mladima. Veliku odgovornost imaju poslodavci, koji se najčešće aktivno ne uključuju u rješavanje ovoga problema, nego pasivno otežavaju mladima uključivanje u društvo. Mladi, s druge strane pristaju na bilo kakve poslove, pod bilo kakvim uvjetima, a često vrlo neaktivno "traže posao" za zanimanje za koje su se školovali, umjesto u skladu s kompetencijama koje su stekli. Ovu perspektivu treba promijeniti, kao i perspektivu poslodavaca da je obrazovanje mladih za određena zanimanja problem države, a ne i njihov problem, često samo prigovarajući da ne mogu dobiti "kadrove" koji im trebaju, a ne uključujući se u obrazovne procese, osiguravajući i stimulirajući mlade za obrazovanje za zanimanja koja su im potrebna, osiguravajući primjernu praksu i sl.

9. ZDRAVLJE I BLAGOSTANJE (SPORT I DR.)

Ovo područje je kompleksno područje jer sustavno obuhvaća probleme i potrebe mladih koji se odnose na zdrave stilove života, a posebno onih koji su povezani direktno s mladima. Ovo široko područje zahtjeva snažnu međusektorsku suradnju, koordinaciju različitih organizacija, od ustanova koje se bave zdravljem, do organizacija civilnog društva koje promoviraju zdrave načine života i/ili obitelji u kojoj se mladi socijaliziraju. Glavni problemi koji se odnose na EU, odnose i na najmanje jedinice lokalne samouprave, pa tako i na Labin. U nastavku su ciljevi djelovanja i glavni problemi iz EU.

Ciljevi: zdravlje i blagostanje mladih se mora podržavati, promocija mentalnog i seksualnog zdravlja, sporta, fizičke aktivnosti, zdravi stilovi života, prevencija ozljeda, poremećaja u prehrani, ovisnosti i nasilja

Glavni problemi: redoviti pušači, pretilost, alkohol, uzroci smrti (samoubojstvo), psihičke smetnje, ozljede (prometne nesreće, nasilje, samoozljeđivanje).

Ciljevi djelovanja za mlade ne razlikuju se niti za Republiku Hrvatsku, pa tako niti za Labin:

1. poticanje zdravih životnih stilova mladih i bavljenje tjelesnim aktivnostima, sportskim aktivnostima, razvoj preventivnih programa na međusektorskoj razini

2. suradnja među stručnjacima koji rade s mladima, zdravstvenih, sportskih i obrazovnih organizacija, radi sprečavanja problema pretilosti, ozljeđivanja, ovisnosti i zlorabe droga, očuvanje mentalnog i seksualnog zdravlja.

Izazovi koji stoje pred mladima i odgovornima za unaprijeđenje zdravlja mladih se mogu sažeti:

- zdravlje mladih je u opasnosti zbog stresa, loše prehrane, nedostatka tjelesne aktivnosti, spolnih odnosa bez zaštite, konzumiranja duhana, alkohola i droga
- sport, osim što ima zdravstvenu dimenziju, ima i snažnu obrazovnu ulogu (senzibilizacija na nenasilno ponašanje, kultura zdravih stilova života, stjecanje vještina za rad u timu, stjecanje drugih vještina, poput organizacijskih i dr.).

Ovo kompleksno područje mora obuhvatiti prvenstveno suradnju svih dionika, te mobilizaciju zajednice, što znači da je potreban zaokret u odgovornosti za zdravlje mladih. To se može postići:

- međusektorskom suradnjom i kontinuiranim dijalogom odnosno uključivanjem svih dionika u planiranje zdravlja mladih
- promicanjem mogućnosti usavršavanja osoba koji se bave mladima i voditeljima organizacija mladih, vezano za zdravlje
- aktivnim uključivanjem mladih u donošenje odluka na svim razinama, npr. konzultacijama s mladima o svim odlukama, suradničkim učenjem, programima i aktivnostima "mladih za mlade" – uključiti mlade u politiku zdravlja, a naročito sporta

Ove potrebe i interesi mladih se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost ima cilj pružanja potpore mladima u području zdravlja općenito (preventiva), a posebno mentalnog i seksualnog zdravlja mladih te promocije zdravih stilova života, poput sportskih i fizičkih aktivnosti. Zadovoljavanje ovih potreba i interesa ima cilj spriječiti poremećaje u prehrani, bolesti ovisnosti i nasilno ponašanje mladih. Zadovoljavanje tih potreba i interesa se može financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor.

Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. Javne ustanove u zdravstvu, bez obzira na osnivača (privatno, državno, JL/PS):

- bolnice, domovi zdravlja, centri za rehabilitaciju, lječilišta i sl.
- zavodi i instituti za unaprijeđenje zdravlja, odjeli prevencije i liječenje bolesti za mlade (npr. odjel za prevenciju i liječenje ovisnosti ili nastavni zavod za javno zdravstvo (timovi preventivne medicine za srednjoškolce i studente, savjetovišta za mlade (ginekološko, psihološko i sl.), ljekarne, ustanove koje provode organiziranu prehranu učenika i studenata te zaposlenika („menze“) i sl.

2. Organizacije civilnoga društva koje unaprjeđuju zdrave stilove života:

- sportski klubovi i druge organizacije za sport i sportsku rekreaciju; sportski savezi, Hrvatski olimpijski odbor i dr.
- organizacije civilnog društva koje daju potporu mladima u promociji zdravih stilova života (planinarska društva, izviđači, udruge koje se bave alternativnim stilovima života (tečajji joge, zdrava prehrana i sl.), organizacije koje unaprjeđuju život mladih koji imaju zdravstvene i druge razvojne teškoće i dr.
- organizacije civilnog društva koje daju potporu u liječenju bolesti ovisnosti, poremećaja prehrane i sl. te poremećaja u ponašanju (nasilnog i dr.)

- odgojno-obrazovne ustanove i druge organizacije koje u okviru svoje osnovne djelatnosti imaju aktivnosti kojima se promiču zdravi stilovi života – školska sportska društva, sveučilišni sportski savezi i sl.

3. Druge organizacije i modeli koji promiču zdrave stilove života kroz razne projekte, akcije ili aktivnosti, npr. Projekt “Mreža zdravih gradova”, Akcija “Gradovi i općine prijatelji djece”, razni kampovi (sportski i dr.).

3.1 Rezultati prikupljanja podataka za Mapu zajednice mladih Labina

Analiza dostupnih podataka s područja Grada Labina je pokazala da se aktivnosti i programi, kao i sustavno praćenje i potpora zdravlju i blagostanju mladih provodi na nekoliko načina uključujući razne institucije i programe:

- 1. Javne ustanove u zdravstvu, bez obzira na osnivača (privatno, državno, JL/PS)**
- 2. Organizacije civilnoga društva koje unaprijeđuju zdrave stilove života:**
 - sportske organizacije – klubovi
 - “alternativni” pristupi zdravom načinu života
 - udruge koje se bave unaprjeđenjem zdravlja, odnosno udruge oboljelih od raznih bolesti.

Prvo što se ističe, kada je riječ o brizi o zdravlju građana Labina je uključenost i prepoznatljivost Grada Labina po kontinuiranom djelovanju i aktivnostima kojima se promiču ideje “zdravih gradova” svijeta. Grad Labin je 1996. godine donio Odluku o pristupanju Hrvatskoj mreži zdravih gradova, a 1997. godine počeo provoditi projekt Labin-zdravi grad. Kroz ovaj projekt se zapravo osmišljava cjelokupni niz aktivnosti namijenjenih djeci i mladima ali i njihovim roditeljima i učiteljima, osobama s posebnim potrebama i građanima 3. životne dobi, a promoviraju se i aktivnosti vezane uz zaštitu i unaprjeđenje okoliša. *Četrdesetak voditelja realizira više od 30 samostalnih programa i veliki broj u suradnji sa drugim udrugama. Oko 500 djece godišnje uključeno u radionice.* (<http://www.labin-zdravi-grad.hr/o-nama>, 15.6.2015).

Grad Labin se opredijelio za stvaranje uvjeta za društveno uključivanje svih građana čime se pridružio “Mreži zdravih gradova”, te osnovao “Labin – zdravi grad”. Većina aktivnosti u programu rada namijenjena je stvaranju jednakih mogućnosti za sve građane, a posebno za prioritetne skupine djece i mladih. Iako je prioritetni cilj ovoga projekta unaprjeđenje “zdravlja” stanovnika Labina, u kontekstu zajednice sve aktivnosti imaju upravo ulogu jačanja društvenog uključivanja, jer je većina aktivnosti namijenjena osnaživanju skupina s manje mogućnosti i/ili rizičnih skupina kako bi se stvorili uvjeti za njihovo društveno uključivanje. Rad na unaprjeđenju zdravlja Labina je započeo još devedesetih, pa se može reći da se grad opredijelio za ovaj smjer javnih politika, budući da sustavno ulaže u ovo područje.

Osnovni programi Zdravoga grada jesu:

1. program za djecu i mlade (više o tome smo u području obrazovanje i osposobljavanje)
2. program za osobe s posebnim potrebama koji obuhvaća: Radionicu za djecu s posebnim potrebama; Dnevna okupacija; Centar za inkluziju i podršku u zajednici, Radno – zaštitna jedinica Labin; Korektivna gimnastika za osobe s posebnim potrebama

3. program za građane treće životne dobi koji obuhvaća: Centar za pomoć starijim osobama, Klubove umirovljenika; Rekreacija za žene; Program prevencije osteoporoze
4. pomoći i subvencije
5. program aktivnog sudjelovanja mladih – Gradsko vijeće mladih
6. preventivni program
7. programa savjetovališta (Savjetovalište Vinež za djecu i obitelj, Savjetovalište Stari grad i Savjetovalište za reproduktivno zdravlje.)

Ova raznolikost programa i aktivnosti "Labin - zdravog grada" te uključenost mladih u programe koji uključuju u zajednicu odnosno educiraju mlade zdravim stilovima života, daje sliku brižljivog i kontinuiranog ulaganja u zdravlje građana, ne samo na deklarativnoj razini, što je često slučaj kod gradova koji su priključeni u slične mreže.

Grad Labin je osim toga, još 2007. donio Sliku zdravlja Labina (<http://www.labin.hr/sites/default/files/Slika%20zdravlja%20Grada%20Labina.pdf>, 10.1.2015.) na temelju kojeg se oblikuju aktivnosti. Kako se Istarska županija opredijelila za "zdravu" županiju kroz programe ulaganja u zdravlje građana "Zdrava Istra", Labin je uključen samo djelomično i to kroz aktivnost programa PATH rastem, koji provodi i Grad Poreč (Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnostiza 2015. godinu,

http://zdrava-sana.istraistria.hr/uploads/media/KONACNO_za_PDF_OPA_2015_amandmani_ispravak.pdf, 26.6.2015.).

U Labinu je PATHS- RASTEM program bio implementiran u 6 trećih/četvrtih razreda, (ukupno 107 učenika)... Analiza podataka o učenicima koji se prikupljaju po završetku svake školske godine putem upitničke baterije za učitelje i ove je godine pokazala da je nakon trećeg razreda došlo do statistički značajnog: (1) smanjenja simptoma hiperaktivnosti, (2) smanjenja simptoma problema s vršnjacima, (3) smanjenja hiperaktivnosti i nepažnje, (4) povećanja prosocijalnog ponašanja (isto).

U okviru programa Labin - zdravi grad provode se aktivnosti kojima se unaprjeđuje zdravlje djece i mladih i to:

- mentalno zdravlje djece i mladi – kroz savjetovališta i preventivne programe
- podrška obitelji – kroz savjetovališta i radionice za roditelje
- prevencija i liječenja bolesti ovisnosti i poremećaja u ponašanju djece i mladih.

Jedna od aktivnosti na regionalnoj razini koja je provedena u ovom Operativnom planu, a na temelju kojih se mogu pratiti rizična ponašanja mladih (srednjoškolaca) je projekt kojeg je provela IŽ, odnosno Zavod za javno zdravstvo Istarske županije u suradnji s Institutom za društvena istraživanja „Analiza rizičnih ponašanja i konzumacije opojnih sredstava srednjoškolaca u Istarskoj županiji“. Rezultati pokazuju da se labinski srednjoškolci ne razlikuju bitno od ostalih srednjoškolaca u Istarskoj županiji. *Neki od najznačajnijih rezultata kazuju nam da 85% mladića probalo pivo ili vino prije 15. godine dok njih 73% proba neko žestoko piće prije 15. godine. Oko 83% djevojaka proba pivo ili vino prije 15. godine, a njih 69% proba neko žestoko piće prije 15. godine. Nekoliko puta mjesečno ili nekoliko puta tjedno se 28% mladića napije, kada pije alkoholno piće, dok to isto izjavljuje 22% djevojaka. Često i vrlo često pije 11% mladića i 18% djevojaka kako bi izbjegli suočavanje s problemima. Prema ovom istraživanju.. 35% mladića i 67% djevojaka često osjeća umorno i iscrpljeno, nervozu i tjeskobu često osjeća 18% mladića i 32% djevojaka, dok se utučeno i žalosno često osjeća 8,6% mladića i 17,7% djevojaka, 8,3% osjeća se napuštenim, 6,7% misli da uopće ne vrijede i 5,9% pomišljalo je na samoubojstvo. Svi ovi navedeni simptomi mogu biti povezani s depresivnim*

poremećajem. (Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2015. godinu, http://zdrava-sana.istra-istria.hr/uploads/media/KONACNO_za_PDF_OPA_2015_amandmani_ispravak.pdf, 26.6.2015.).

Veliki zdravstveni problem jesu bolesti ovisnosti kod mladih, a naročito ovisnosti o narkoticima. Broj korisnika usluga Službe za prevenciju, izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti i zaštitu mentalnog zdravlja prema podacima iz Izvještaja ZJZ IŽ (od 2009. do 2013. godine) za Labin je prosječno 70 osoba, od kojih su većina mladi. U 2013. godini ih je iz Labina bilo 68. Broj novih korisnika iz Labina u 2013. godini je bilo 6, od ukupno 259 za cijelu Istarsku županiju, od čega je jedan novi ovisnik o heroinu, a drugi su od drugih opijata.

Broj evidentiranih ovisnika u Labinu je 2013. godine bio 187, od čega je 105 heroinskih ovisnika. Zabrinjavajuće je da broj evidentiranih ovisnika raste više nego što raste broj korisnika ove usluge, unazad više godina. Najveći broj ovisnika i u Istri i u Labinu je onih ovisnih o heroinu, a zatim onih ovisnih o marihuani (iz Izvještaja Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije za 2013. godinu, http://www.zzjz.hr/uploads/media/2013_5.pdf, 15.5.2015.). Ostale podatke o zdravlju mladih nemamo, ali već i ovi podaci govore da je potrebno hitno poduzeti mjere zaštite zdravlja, a posljedično i društvene isključenosti ove skupine. Ovaj problem je prioritetni u ovom području.

Prema rezultatima gore navedenog istraživanja o rizičnim ponašanjima učenika srednje škole, učenici koji su sudjelovali su više od prosjeka u IŽ sami vrijeđali vršnjake, više redovito puše nikotin, više od svojih vršnjaka u IŽ konzumiraju alkoholna pića, pivo i vino. Čak 60% učenika ima "društvo" u kojem je normalno piti pivo ili neko drugo alkoholno piće, a oko 50% učenika kaže da "kad drugi piju, pijem i ja".

Slobodno vrijeme provodi u kafiću čak 60% ispitanih učenika, a čak 50% učenika dolazi s večernjih izlazaka u jutarnjim satima. Oko 50% učenika povremeno i redovito puši, kao što redovito i povremeno pije pivo. Redovito i povremeno piju žestoka pića oko 48% učenika, a značajno je da 45% učenika misli da može puno popiti, a da se ne napije. (prilagođeno iz rezultati upitnika "Kako si?" za Labin, 2014.).

Zabrinjavajuće je da se usprkos naporima programa Labin - zdravi grad te Vijeću za komunalnu prevenciju uovolikoj mjeri mladi, a naročito srednjoškolci rizično ponašaju. Iz navedenog istraživanja je vidljivo da je osnovni problem nedostatak sadržaja primjerenih mladima, što je vidljivo iz rezultata koji govore da većina provodi vrijeme u kafićima i na ulici. Srednjoškolci su nezadovoljni ponuđenim izvanškolskim aktivnostima, dosadno im je, pa usprkos Programu prevencije rizičnih ponašanja koji se provodi u Srednjoj školi, nemaju zadovoljavajuće sadržaje koji bi bili zaštitni faktor zdravlja. Nameće se da je to još jedan od primjera "intervencije odraslih" bez uključivanja mladih. U Labinu su i u tom području dominantni niski stupnjevi sudjelovanja mladih u odlučivanju ili ukoliko su uključeni, onda se radi o maloj grupi mladih, koji su aktivni u svim aktivnostima (Gradsko vijeće mladih).

Preporuča se da se u sljedećem razdoblju evaluiraju svi preventivni programi, programi zdravstvene skrbi za djecu i mlade, kako bi se objedinili pojedinačni i "gradski" naponi k prevenciji i očuvanju zdravlja djece i mladih. Na temelju rezultata te evaluacije u koju trebaju biti uključeni svi dionici zdravlja, preporuča se izrada "plana za zdravlje za mlade" kao prioritetne aktivnosti. Mladi trebaju preuzeti aktivnu ulogu u kreiranju tih programa. U tu svrhu treba u odluke o provedbi uključiti sve aktere iz civilnog društva koji u svojoj djelatnosti imaju programe koji se tiču zdravlja. Rezultati evaluacije bi trebali pokazati koliko korisnika pojedinih programa i aktivnosti postoji i koje su to

zdravstveno/socijalne usluge za kojima postoji potreba. Financijski plan ovoga projekta ne dozvoljava da se pristupi ovom prikupljanju podatka i procjeni uspješnosti programa, pa se preporuča da se radi strateškog planiranja ulaganja u zdravlje mladih uključi i mlade, kao eksperte i udruge koje se bave ovom djelatnošću, kao i ojača senzibiliziranje i informiranje javnosti o svim naporima.

Kako je na području Labina zadovoljavajuća dostupnost primarne i druge zdravstvene zaštite za građanstvo, javnozdravstvene potrebe građana su uglavnom zadovoljene. Dostupnost primarne zdravstvene zaštite i drugih oblika zdravstvene zaštite je omogućena dobrom prisutnošću javnozdravstvenih ustanova koje redovito i kontinuirano zadovoljavaju potrebe stanovništva. Radi se o više zdravstvenih ustanova, ustanovi kojoj je osnivač Istarska županija, Dom zdravlja Labin (ordinacije opće medicine, hitna medicinska služba, stomatološka, specijalističke ordinacije – fizikalna terapija, laboratorij, ginekološka ambulanta i dr.) i privatne specijalističke ambulante, kao i ljekarne.

Gradski zdravstveni program obuhvaća sljedeće:

1. Programi promocije pravilne prehrane djece predškolske i osnovnoškolske dobi i stvaranje zdravih prehrambenih navika
2. Program zaštite reproduktivnog zdravlja mladih (predavanja namijenjena učenicima Srednje škole, savjetovalište za reproduktivno zdravlje)
3. Program zaštite dentalnog zdravlja
4. edukativni programi: - za trudnice, edukativna predavanja o oralnoj higijeni za učenike III razreda osnovnih škola i za roditelje, edukacije i cijepljenje protiv infekcije s Humanipapiloma virusom
5. Program ranog otkrivanja raka dojke (predavanja o samopregledu dojke, mamografski pregledi dojke, pregled grudnog kirurga) i ranog otkrivanja raka prostate
6. Program prevencije srčanih oboljenja i moždanih udara
7. Tjelesne aktivnosti i rekreacija
8. Posebni programi namijenjeni zaštiti osobnog zdravlja djece i mladih
9. Programi za osobe treće životne dobi

Grad Labin ulaže znatna sredstva u potporu ovim javnozdravstvenim ustanovama, kroz zdravstveni program za koji se u proračunu osiguravaju sredstva, među kojima je omogućavanje građanima više preventivnih pregleda. Program javnih potreba u zdravstvu se realizira kroz 4 glavne aktivnosti:

1. sufinanciranje programa u zdravstvenim ustanovama (hitna medicinska pomoć, pomoći u zdravstvu i dr.)
2. prevencija zdravlja kroz programe (cjepivo HPV, rano otkrivanje raka dojke, preventivni pregledi, analiza kvalitete prehrane)
3. programi podupirućih stručnih službi (sufinanciranje logopeda i psihologa)
4. osnovna djelatnost Labin - zdravi grad.

Ulaganja grada prikazana su u sljedećoj Tablici.

XLVII. Tablica 41. Ulaganja Grada u Labin – zdravi grad iz Proračuna za 2015.

LABIN ZDRAVI GRAD	
Projekt Labin-zdravi grad	323.000,00
Lokalni program za mlade	70.000,00

Hitna medicinska pomoć	391.000,00
Financiranje HPV cjevica	50.000,00
Rano otkrivanje raka dojke	96.000,00
Sufinanciranje logopeda	54.000,00
Sufinanciranje psihologa	30.000,00
Preventivni pregledi	8.000,00
Analiza kvalitete prehrane	36.000,00
Pomoći u zdravstvu	53.000,00
UKUPNO	1.111.000,00

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina za 2015.

Grad kroz ove programe ulaže u 2015 godini 1.111.000 kuna, a kontinuirano ulaže više od 10 godina u ove vrste aktivnosti. U 2016 godini Labin – zdravi grad obilježava 10 godina ovih napora. Prednost za financiranje se daje programima/projektima kojima je cilj jačanje i poticanje:

- unaprjeđivanja i očuvanja zdravlja i prevencija bolesti (zdravstveni odgoj i zdravstveno prosvjećivanje);
- ispitivanja i praćenja čimbenika okoliša štetnih za zdravlje ljudi (voda, hrana, predmeti opće uporabe i dr.);
- prevencija kroničnih masovnih nezaraznih bolesti (malignih bolesti, bolesti srca i krvožilnog sustava);
- podizanje kvalitete zdravlja i života osjetljivih skupina (djece i mladih, trudnica, starijih osoba).

Briga za budućnost zdravlja građana, a posebno za zdravlje djece i mladih očituje se i jasnim opredjeljenjem Grada Labina za održivi razvoj, što osigurava uvjete za zdrav i održiv okoliš u raznim područjima života. Ovo opredjeljenje se očituje na nekoliko razina – od formalne (potpisani sporazumi, članstvo u mrežama i sl.) do stvarnih projekata kojima se podupiru vrijednosti i orijentacija k održivom razvoju. Ovaj aspekt brige se najviše očituje u Razvojnoj strategiji (LAG Istočna Istra).

Iako se u Nacionalnom programu za mlade naglašava važnost zdravstvene kulture, a posebno senzibilizacija mladih za zdrave stilove života, a naročito bavljenje sportom, odnosno fizičkim aktivnostima, rezultati ispitivanja u kojem su sudjelovale udruge pokazuju da javnost, na razini Grada, a posebno udruge i donositelji političkih odluka nemaju razvijenu svijest o povezanosti ulaganja u sport i zdravlja. Svi će reći da je sport zdrav, no u stvarnosti se područje sporta odvojilo do drugih sustava.

Stoga smo, usprkos uobičajenim obrascima kategoriziranja i klasificiranja djelatnosti sportske aktivnosti i ulaganja u sport smjestili u područja zdravlja i blagostanja. Naime, većina mladih od onih koji se aktivno bave sportom, a naročito u dobi nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja prestaju s redovitim bavljenjem sportom, a oni koji se bave/ostaju su često samo vrhunski sportaši.

Grad Labin nema dobre infrastrukturne uvjete za bavljenje sportom, kako prostorne, tako i stručne, kako bi se moglo intenzivirati i promovirati aktivnosti rekreativnog bavljenja sportom, odnosno promovirati bavljenje fizičkim aktivnostima kao zaštitnim faktorom smanjenja rizika za zdravlje mladih (<http://www.ssglabin.hr>). Nacionalni strateški dokumenti, poput Nacionalnog programa za mlade ili dokumenata školskih/akademskih sportskih društva predviđaju ovakav pristup. Europska unija se opredijelila za intenziviranje i poticanje bavljenja fizičkim aktivnostima u području javnih politika za mlade, pa je u okviru programa ERASMUS+ prvi puta ove godine predvidjela značajna sredstva za poticanje bavljenja sportskim aktivnostima mladih, odnosno za organizaciju sportskih programa i aktivnosti.

Grad Labin već dugotrajno ima problem velikih, a neefikasnih ulaganja u neprimjerene sportske objekte, pa su mladima i dalje na raspolaganju neadekvatni sportski objekti.

Radi se o vrlo starim i neprimjerenim sportskim objektima: sportska dvorana, Gradski stadion, boćališta, 3 školske sportske dvorane. Međutim, od registriranih 2000 sportaša, cca 17% sportaša ili oko 800 je mlađih od 18 godina. Sektor sporta je organiziran kroz rad Saveza sportova Grada Labina, pri kojem djeluje oko 35 sportskih klubova.

Ulaganja u sportske aktivnosti su prosječna, a kako se prema Zakonu o sportu financiranje odvija prema prijedlogu sportskih zajednica, Grad je prepustio ovo financiranje Savezu sportova Grada Labina.

Prosječno se financira rad između 25 i 31 kluba iz proračuna grada od 35 registriranih sportskih udruga/klubova, od čega je 5 sudjelovalo u ispitivanju, uz Savez sportova Grada Labina. Međutim, većina sportskih klubova koji su sudjelovali u ispitivanju je izrazilo nezadovoljstvo ulaganjima odnosno očekivanjima sportske zajednice, a time i Grada od obavljanja djelatnosti. Naime, iako se prema kriterijima financira rad s djecom i mladima, kriteriji za dodjeljivanje su usmjereni prema postizanju vrhunskih rezultata, a ne prema općim vrijednostima bavljenja sportom, poput zdravlja, socijalizacije, jačanja solidarnosti i timskog rada, jačanja osobnosti i dr. Gotovo pa je nemoguće rekreativno se baviti sportom, što nije specifični problem u Labinu, nego i u drugim gradovima u Hrvatskoj, a rezultat je načina financiranja i dominantnih vrijednosti u društvu općenito, kao i nejasnih smjernica javnih politika sve do nedavno. Tako, djeca i mladi tako često odustaju od bavljenja sportom jer ne mogu zadovoljiti sva očekivanja okoline, odnosno biti uspješni.

U Tablici je prikazano financiranje područja sporta iz proračuna Grada Labina za 2015. godinu. Grad je osigurao 2.385.000 kuna za potrebe sporta od čega je u skladu s kriterijima za financiranja Saveza sportova osigurano 2.225.000 kuna.

XLVIII. Tablica 42. Ulaganja u sport iz Proračuna Grada Labina za 2015. godinu

PROGRAM SPORTA	
SUFINANCIRANJE SAVEZA SPORTOVA GRADA LABINA	
Sufinanciranje sportskih udruga Grada Labina	2.255.000,00
Korištenje sportskih dvorana	1.300.000,00
Liječnički pregledi sportaša	5.000,00
	100.000,00

Školovanje stručnih kadrova	10.000,00
Prijevoz sportaša na službena natjecanja	520.000,00
Olimpijada osnovnih škola	20.000,00
Financiranje djelovanja Saveza sportova	140.000,00
Sufinanciranje rada stručnih kadrova	160.000,00
PROGRAM SPORTSKIH MANIFESTACIJA	130.000,00
UKUPNO	2.385.000,00

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina za 2015. godinu

Prema prikupljenim podacima može se reći da su ulaganja Grada u zdravlje građana, posebno djece i mladih visoka, s jedne strane, a s druge strane postoji veliko nezadovoljstvo aktera i građana. Razlog tome vjerojatno dolazi radi nekoliko problema:

1. nepostojanje suradnje između svih dionika, nepovezanost i nesuradnja između zdravstvenih, obrazovnih i sportskih organizacija
2. nepostojanje preventivnih programa (prevencija nasilja, ovisnosti i dr.) u organizacijama koje se bave sportskim aktivnostima. Dominantna vrijednost, čak imperativ je postizanje vrhunskih rezultata, a ne zdravlje
3. veliki broj sportskih organizacija, što onemogućava programsku orijentaciju i postizanja ciljeva orijentiranih k zdravlju
4. nedovoljna osposobljenost za rad s mladima, mladi nisu prioritet iako su kriterij za financiranje (djeluju samo u skladu s osnovnom djelatnosti, provedba sportskih aktivnosti – treninzi, natjecanja)
5. nepriznavanje volonterskog rada u sportskim organizacijama, nedovoljna senzibiliziranost javnosti, ali i samih sportskih djelatnika za amaterski sport
6. neumreženost sportskih organizacija oko provedbe programa za mlade
7. nekorištenje EU fondova i programa za promicanje zdravlja (i sporta)
8. nepostojanje suradničkih programa u kojima se promiče zdravstveno obrazovanje među vršnjacima (*peer to peer* projekta i programa).

3.2 Rezultati javnih rasprava o području zdravlja, blagostanja i sporta

Rezultati prethodnih prikupljanja podataka pokazuju prvenstveno stidljivu prepoznatljivost ovih visokih ulaganja u zdravlje u javnosti (zajednici), no veću prepoznatljivost izvan Labina. Drugo, postoje neprepoznate mogućnosti koje ipak brojne sportske organizacije imaju u ovom području, niti ih grad vidi kao faktor zdravlja, niti oni sami sebe.

U prilog tome ide činjenica da se usprkos brojnosti članstva od kojih su ipak većina mladi, veći dio mladih ne provodi slobodno vrijeme u zdravim aktivnostima, te pokazuju visokorizična ponašanja. To se vidi u rezultatima ispitivanja koja su prethodila javnim raspravama, a u nastavku navodimo samo neka:

1. problematika narušavanja javnog reda i mira, otvoreno puno ugostiteljskih objekata na relativno malom prostoru, povezano uz konzumaciju alkohola, sve veći broj osoba mlađe životne dobi konzumira alkohol na otvorenom prostoru, udio alkohola kao uzrok u prometnim nesrećama je iznad prosjeka RH,... osim pijančevanja, problematika oštećivanja imovine i asocijalno ponašanje omladine (Vijeće za komunalnu prevenciju)

2. veliki broj sportskih organizacija - 40 (35) u Registru udruga, 32 se financira na prijedlog Savez sportova Grada Labina - velika snaga! Problemi sportske infrastrukture!

3. loša/dobra kadrovska (stručna) savjetodavna infrastruktura (stručni suradnici u obrazovnim ustanovama i suradnici Labin – zdravog grada, *centar za mlade*, Regionalnog Info centra za mlade IŽ) nije povezan sa sportom. Sport je nedovoljno integriran i usmjeren na mlade (15 do 30), kao slobodna aktivnost i sportska rekreacija

4. iako postoje programi volonterske razmjene na EU razini (EVS – Alfa Albona), volonterski rad u zajednici nije priznat (ne izdaju se potvrde, mali broj volontera u udrugama) - volontiranje u zajednici je faktor blagostanja!

5. osim, srednje škole M.B. i 1 udruga - na razini Grada se ne koriste sredstva iz EU fondova i programa za promicanje zdravlja (i sporta)

6. nedovoljno zdravstvenih programa za mlade nakon srednje škole – neuključeni mladi studenti, nezaposleni (NEET), samci, mlade obitelji)

Rezultati internetske javne rasprave prikupljeni tijekom ožujka i travnja 2015. su pokazali nekoliko međusobno povezanih i kontradiktornih viđenja problema:

1. zadovoljstvo stanjem: *Mislim da u Labinu nemamo problema s time jer imamo više-manje sve sportove i ako se nekome da baviti nečime bavit će se a ako ne neće..*

2. nezadovoljstvo stanjem – sport kao faktor smanjivanja rizičnog ponašanja: *..Pretilost već od najranije dobi zbog previše sjedenja za računalom, školskim klupama, a premalo kretanja...Iz moje perspektive sa djecom i mladima ne rade adekvatni ljudi, iako postoji dobar temelj za sportske aktivnosti neovisno o infrastrukturi... često se unutar tog kruga utječe negativno na mlade jer treneri predstavljaju uzor, a ukoliko taj uzor pije, puši i kocka i nesvjesno na to potiče djecu/mlade izravno se narušava zdravo odrastanje i prevencija od ovisnosti. Kao najvažniji ovisnost navodim kockanje i igre na sreću svih oblika, te online kockanje.... konzumacija alkohola - sva niža dob, zbog dostupnosti kafića u kojim se toči alkohol, u blizini škole, nema kontrole trgovina i ugostiteljskih lokala.*

3. loša sportska infrastruktura: *...U sportsku infrastrukturu nije ulagano gotovo ništa u zadnjih 35 godina, na začelju smo po sportskim objektima u našoj županiji, a i šire.*

4. nedovoljna financijska sredstva uložena u rekreativne i ne „IN“ sportove:.... *loša postojeća infrastruktura, manjak suradnje sportskih klubova sa Klubom mladih „Club 21“ KuC-a „Lamparna“, kratak rok za provedbu pojedinih sportsko rekreativnih događaja u zimskom razdoblju, nedostatak opreme za amatersko bavljenje sportom (stolovi za stolni tenis, umjetna stijena...)*

5. međusektorska suradnja, informiranje i senzibiliziranje: *...Općenito nisam previše upućen u problematiku sporta i zdravlja, tako da se ne smatram suviše*

kompetentnim da raspravljam o ovome području. No, promatrajući moju "nekompetentnost", neznanje i nesudjelovanje u ovom području može biti jedan od problema pošto smatram da bi mladi trebali biti više usredotočeni na zdravlje, posebice tinejdžeri koji ulaze u seksualne odnose bez formalnog znanja o seksualnoj edukaciji i svoje znanje temelje na "rekla-kazala" i sličnim urbanim legendama kako spriječiti trudnoću ili spolnu bolest...Što se tiče volonterstva, na tom području treba i potrebno je kontinuirano raditi kako bi se izgradilo kapacitete. Volonterski centar postoji ali ukoliko nema sredstva za financiranje ne može dovoljno utjecati na razvoj volonterstva iako je došlo do povećanja mladih koji volontiraju u zajednici. Važno je također educirati i starije kako bi prenosili tu vrijednost na mlađe, jer mnogi dionici uopće ni ne znaju što pojam volontiranja znači...

Kako niti u ovoj fazi ispitivanja nije sudjelovalo dovoljno mladih, dodatno smo mlade ispitali metodom fokus grupe koja je održana 25.3.2015. u Labinu. Mladi su iznijeli iz svoje perspektive nekoliko problema:

1. **prevelika konzumacija alkohola kod mladih kao posljedica kulturnih obrazaca:** *alkoholizam.. Postoji! (svi)...To je tako od nekad, ne znam, moj nono je pio nakon što je radio puno u rudniku, pa.. Ja to tako vidim, nema tu puno, ili su ti uzori, aha, on može puno popit, a da ne padne u nesvijest... Mi Balkanci...9. ..9 i pol (od 10).... Svugdje se pije! ...To možete vidjeti u petak kad idu u (...)¹⁹ i iz (...) kad kreću prema centru sa najlonima... Granica je sve niža..*
2. **nedovoljna kontrola postojeće zakonske regulative:**
 - ... Ali nije samo institucije koje bi se time trebale baviti, tu postoje zakoni, od Centara gdje se to prodaje, ok, uvijek se, ja kažem, ja sam bila mlada, ali uvijek smo se nekako snašli kad si bio maloljetan.... Mislim, uvijek.. postoje zakoni koji to zabranjuju, pijenje na javnom mjestu, remećenje javnog reda i mira. Onda je tu policija koja se treba aktivirati, po meni, labinska, da ne kažem onda kafići koji prodaju piće maloljetnicima, mislim halo, ono, di smo.... Rade na tome, na promociji, 1+ 1, strano domaće... ..Da, 1+1, 3, 6 kuna, mislim. Kako bih rekla, nije to ok. Osoba od 30 godina ili 25 već može biti svjesna, ali osoba od 15 godina ne zna na koji način će se oštetiti u procesu ispijanja votke...
 - .. ja ću reć za OŠ Ivo Lola Ribar gdje prvo što izađu su neki kafići, ili(ime kafića²⁰) gdje su uvijek pijani, repetiraju iz pištolja, tuku se, mlate i djeca to gledaju. Isto te trgovine, na trgu, gdje je barem 20 pijanaca na dnevnoj bazi koja piju, a to je isto zabranjeno, zato to meni nije jasno gdje su onda ti policajci, šta rade, osim šta zaustavljaju ljude
3. **neefikasni "preventivni programi":** *(U školi imate savršen program prevencije od alkohola, moderatorica)). (smijeh)..Pa neće u školi poticat na opijanje. Mislim, u moje vrijeme kad sam išla u srednju, moje kolege iz razreda i iz ostalih razreda su normalno u dvorištu cugali, snifali lijepilo, pušili marihuanu, tako da, što se toga tiče, sve se stvarno zaokrenulo. Koliko ja znam, ravnatelj vas tjera kad zapalite cigaru ispred vrata. Onda im nisi ništa mogao, oni su snifali lijepilo. Dvadeset od njih, na tribinama. Sve što si ti mogao u 1.razredu gledat, si gledao u to od 1. do 4..Stvari su se promijenile..(Znači li to da taj preventivni program ipak djeluje?)....Po tom pitanju su se stvari u našoj školi, ja sam prošle godine bila 1.srednje i stvarno, imali smo 2 predavanja, došao nam je čak policajac koji nam je govorio o drogama i alkoholu, zašto je to štetno, dali su nam primjere što se događa i oni su nas svih tako isprepadali jer znam da nekoliko mojih kolega iz razreda je reklo- ok, mislio sam probat drogu, ali više neću....Nama je stvarno*

¹⁹ Ime trgovčkog lanca poznato, u Arhivi DIP-a

²⁰ Ime kafića poznato, u Arhivi DIP-a

rekao o životnim primjerima i što se događalo, što je njemu bilo, čime se on susretao, što se događalo mladima zbog toga što su konzumirali droge.

- (Grad ima Vijeće za komunalnu prevenciju u kojem je predsjednik Savjeta mladih, moderatorica)...Imali smo akcije, kad je to bilo 2008., 2009. organizirali smo party bez alkohola. I to se išlo u Osnovnu školu.

Na javnoj raspravi održanoj 21.4. 2015. U ovoj radnoj skupini sudjelovalo je 9 predstavnika uglavnom sportskih udruga (ravnatelj škole, tajnik Savez sportova GL, zumba trenerica, udruga za yogu, udruga ribiča, učenik-sportaš/MLADI, volonterka, nogometni trener).

Sudionici su vrlo kritično iznosili probleme s kojima se suočavaju ili iskazivali nezadovoljstvo. U Tablici su skraćeno prikazani glavni problemi te moguća rješenja ili zadaci za pojedine ključne dionike:

XLIX. Tablica 43. Zdravlje: Što je problem? Kako ga riješiti?

Problemi	Kako? Zadaci i prijedlozi
1. Grad Labin - zdravi grad!	-treba opravdati ulogu koju ima, nezadovoljstvo ovim projektom
2. neprimjerena sportska infrastruktura	-odgovornost Grada
3. nestručnost i nedovoljna stručnost trenera; slaba edukacija djelatnika u sportu izvan uobičajenih sredstava	-Savez sportova – osigurati za obavezno licenciranje; grad osigurati više sredstava za kontinuirano stručno osposobljavanje sportskih djelatnika
4. nerealna očekivanja definirana u pravilniku o financiranju, imperativ je održavanje natjecanja i uspjeh!	- treba promijeniti kriterije – više ka rekreativnim ciljevima
5. ne/suradnja među udugama, posebno sportskim	- uvjet za financiranje mora biti obavezno partnerstvo na programima i projektima koje financira Grad
6. nedovoljna stručna i savjetodavna potpora - tematske sjednice	- Savez sportova mora organizirati više tematskih sjednica
7. pad motivacije i sportskih djelatnika i djece i mladih 8. mali broj rekreativaca kojima treba omogućiti bavljenje sportom	- treba uključivati stručne suradnike iz škole kao potporu radu klubova, kao vanjske suradnike - klubovi moraju motivirati više mladih za rekreativno bavljenje sportom, a Grad bi mogao kroz Labin – zdravi grad organizirati i promovirati sport npr. dane otvorenih vrata klubova

Izvor: Prilagođeno iz izvještaja moderatora, Z. Stevanović

Sudionici su se složili oko sljedećih prioriteta nužnih kako bi se stvorili uvjeti za unaprjeđenje zdravlja, a posebno sporta:

1. sportska dvorana/centar - nadogradnja/proširenje, adaptacija stare
2. prilagoditi školska igrališta građanima, rekreativcima, više koristi prirodne resurse u okolini za bavljenje fizičkim aktivnostima,
3. izraditi bazu sportskih programa (vodič po ciljanim skupinama)
4. ojačati ljudske resurse
5. dati potporu klubovima kako i za koje aktivnosti se mogu koristiti financije iz proračuna, jasnije odrediti kriterije za ponovno financiranje, uz kontinuiranu nadogradnju programa rada sportskih klubova i evaluacije istih,
6. povećati suradnju Grad i Saveza sportova GL (u gradske manifestacije uvesti više sportskih događanja kojima se promovira bavljenje sportom i fizičkim aktivnostima), pojačati zajedničku promidžbu sportskih klubova, Turističke zajednice, gospodarstva, civilnog društva, suradnja s obrazovnim ustanovama – svih društvenih dionika.

Sudionici su jasno naglasili da Gradu nedostaje takva provedba strategije koja će povezati društveni, gospodarski i socijalni aspekt u pokretanju zajednice, jer je ovakva individualizacija pojedinačnih aktivnosti nerazumna, za ovako malu zajednicu. *Provedbu godišnjih akcija financiranih iz proračuna definirati programski, a definirati sport/klub u institucionalnom financiranju zbog važnosti koji povezuju gore navedene grane koje su resurs grada* . (iz Izvještaja moderatora, Z. Stevanović, 2015). Sudionici predlažu glavna prioritetna područja koja bi mogla pokrenuti zajednicu i mlade:

1. **TURIZAM (gospodarski aspekt): more, rudnik, gastronomija**
2. **SPORT (zdravlje): kroz manifestacije, turnire/prvenstva, međunarodnog/nacionalnog karaktera te**
3. **DRUŠTVENI (općenito sudjelovanje): aktivizam, volontiranje, mobilnost, ponos, identifikacija, vidljivost kako grada tako i pojedinaca**

Rezultati javne rasprave su uglavnom potvrdili prethodno prikupljene podatke i strukturirane probleme.

Zainteresiranost sportskih djelatnika za ovo područje, njihovo sudjelovanje i primjedbe upućuju na nekoliko problema proizašlih iz različitih uzroka. Zajedničko svima je da su kroz rasprave bili suočeni sa važnosti sporta kao alata za unaprjeđenje zdravlja mladih i uloge koju imaju ove organizacije ali da su pokazali koliko su upravo oni kao akteri ovog važnog područja marginalizirani te njihove djelatnosti svedene na održavanje aktivnosti prvenstveno radi postizanja uspjeha.

Analizom rezultata svih faza, predlažu se sljedeće mjere:

1. uključiti sve dionike koji su bitni za zdravlje mladih u izradu "plana za zdravlje mladih", bilo kao prioritetnu skupinu u planu za zdravlje Grada ili kao zaseban plan
2. prvenstveno jačati informiranost javnosti a posebno mladih o postojećim programima. Glavnu ulogu pokretača treba imati Labin - zdravi grad koji ima stručnu kapacitiranost i kroz koji se i razvijaju postojeći programi, ali moraju biti uključeni svi dionici zdravlja

3. predlaže se razviti koordinaciju između političkog, obrazovnog, zdravstvenog i "sportskog" sektora radi senzibilizacije javnosti, stručne javnosti, sportskih djelatnika na ulogu u radu s mladima i poticanja provedbe preventivnih programa za mlade, edukacije djelatnika za rad s mladima (odgojno-obrazovna i zdravstvena funkcija sportskih aktivnosti)
4. unaprijediti postojeće preventivne programe za što je potrebno objedinjavanje postojećih preventivnih programa i aktivnosti na razini Grada te evaluacija, uz uključivanje mladih i svih dionika koji mogu doprinijeti unaprjeđenju postojećih programa. U tu svrhu izraditi lokalni program prevencije nasilja i ovisnosti za mlade, u koji će biti uključeni kao nositelji i sportske organizacije
5. mobilizirati sve interesne skupine u svrhu utvrđivanja pomoći mladima koji su u opasnosti od rizika koji se odnose na zdravlje
6. koristiti EU fondove i programe radi provedbe zdravstvenih i preventivnih programa u sportskim i drugim organizacijama u cilju unaprjeđenja zdravlja
7. educirati sportske djelatnike za rad s mladima, a posebno u području volonterskog rada s mladima radi uključivanja mladih u volonterske aktivnosti
8. umrežavanje sportskih organizacija, kao i drugih organizacija civilnog društva čija je djelatnost zdravlje, radi provedbe zajedničkih programa za unaprjeđenje zdravlja mladih
9. uvođenje zdravstvenih programa među mlade na način da mladi budu nositelji takvih programa.

Nositelji aktivnosti: međusektorska suradnja, suradnja između grada, organizacija civilnoga sektora, privatnog (profitnog sektora) i državnih institucija

Indikatori provedbe i uspješnosti:

1. osnovano međusektorsko tijelo na razini Grada u kojem su uključeni predstavnici svih dionika zdravlja za mlade radi izrade plana za zdravlje za mlade ili u kojemu je zdravlje mladih prioritetno područje, s predstavnicima mladih
2. izrađen plan prikupljanja podataka o zdravlju mladih, prema prioritetnim i rizičnim skupinama mladih
3. izmijenjen pravilnik o financiranju iz kojeg se snažnije jačaju kriteriji za financiranje sportskih klubova i drugih organizacija kojima je cilj unaprjeđenje zdravlja mladih
4. osnovano tijelo za praćenje, odnosno tijelo za planiranje i provedbu evaluacije svih programa za prevenciju rizičnih ponašanja mladih kao i izradu lokalnog programa prevencije rizičnog ponašanja mladih
5. prema izrađenim dokumentima, izrađeni kriteriji za financiranje aktivnosti i programa za zdravlje mladih
6. provedene edukacije za članove organizacija civilnoga društva (sportske klubove i druge), minimalno 10, o važnosti umrežavanja, načinima rada s mladima, mogućnostima zajedničkih programa za mlade, uz uključivanje mladih
7. umrežene organizacije civilnoga društva i drugih dionika koje se bave aktivnostima i programima koji unaprjeđuju zdravlje mladih (minimalno 4 mreže)
8. provedena komunikacijska kampanja u cilju vidljivosti postojećih programa kojima se provode ciljevi zdravlje za mlade, posebno sporta, te komunikacijska kampanja za mobilizaciju zajednice za zdravlje mladih
9. uključenost predstavnika organiziranih oblika mladih u sva tijela za provedbu plana za zdravlje mladih (posebna uloga članova Savjeta mladih)

10. prijavljeno barem tri projekta za financiranje iz EU fondova i programa, u kojem sudjeluju mreže organizacija koje se bave unaprjeđenjem zdravlja mladih, s naglaskom na sportske
11. osnovan fond za financiranje programa i projekata mladih koji imaju cilj unaprjeđenje zdravlja mladih (potpore malih vrijednosti za udruge mladih i za mlade te inicijative mladih).

10. PODRUČJE DRUŠTVENE IS/UKLJUČENOSTI MLADIH

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa iz perspektive mladih, u skladu s ciljevima EU strategije za mlade i glavnim problemima mladih. U analizi smo prilagodili ciljeve i probleme iskazane na EU razini specifičnostima Labina. Kako bismo jasno prikazali ulaganja i napore zajednice u cilju smanjivanja društvene isključenosti, koristili smo proračunski način prikazivanja aktivnosti, iz kojeg su vidljiva ulaganja Grada u zadovoljavanje potreba građana, iz Programa javnih potreba u socijalnoj skrbi (prema odluci o socijalnoj skrbi), zdravstva (Labin Zdravi grad) i stambenog zbrinjavanja. Ovo područje obuhvaća čitav niz aktivnosti kojima se mogu baviti različite organizacije, a ne samo one čija je djelatnost socijalna skrb, humanitarna djelatnost ili borba za ljudska prava. Cilj je bio obuhvatiti barem one vidljive, jasnije predočili i razdvojili nadležnost Grada Labina i ostalih ustanova i organizacija iz područja socijalne skrbi i drugih djelatnosti kojima je cilj smanjivanje društvene isključenosti. Kako rezultati provedenog ispitivanja organizacija civilnog društva nisu pokazali neke nove aktivnosti koje provode druge organizacije, osim onih koje provode samo one organizacije kojima je djelatnost humanitarna,

zdravstvena i iz područja socijalne skrbi, smatramo ovu analizu nepotpunom, no dovoljnom za izradu općih smjernica za Program za mlade.

Nastojali smo prilagodili opće ciljeve iz EU strategije, zahtjevima sredine. Opći ciljevi i problemi u području društvenog uključivanja mladih koje naglašava EU strategija su:

Ciljevi: prevencija i odgovornost među generacijama, zajednička solidarnost između društva, jednake mogućnosti i borba protiv svake diskriminacije

Glavni problemi: rizik od siromaštva (realni i potencijalni), materijalna deprivacija, život u kućanstvima u kojima je nizak radni intenzitet; nedovoljna medicinska skrb, mladi u među prostoru između obrazovnog sustava i tržišta rada

Izazovi koji očekuju donosiocce političkih odluka i mlade:

- lokalna zajednica treba pokazati solidarnost prema mladim ljudima, naročito mladima s teškoćama
- smanjiti rizik od siromaštva za mlade i prekinuti međugeneracijski prijenos siromaštva i društvenog isključivanja.

U preporukama za Hrvatsku Europska komisija je posebno istakla:

(15) Situacija na tržištu rada je od posebne važnosti za mlade kao i njihova nezaposlenost koja se drastično povećala i dosegla gotovo 50 % u 2013, dok je udio mladih koji nije u području obrazovanja, zapošljavanja ili osposobljavanja u porastu. Važni izazovi uključuju doseg do neregistriranih mladosti i mobilizacija privatnom sektoru ponuditi više naukovanje, u skladu s ciljevima Garancije za mlade. Hrvatska se također suočava s ozbiljnim izazovima u odgoju i obrazovanju vezano za tržište rada, relevantnost i kvalitetu obrazovanja u svim obrazovnim sektorima. Rad koji se temelji na učenju i karijeri kroz sekundarno i tercijarno obrazovanje izostaje, dok angažman je angažman poslodavaca na strukovnom obrazovanju i osposobljavanju i srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju niska. Stope zapošljavanja nedavno diplomiranih su značajno niže nego u ostatku EU, zastarjelost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prolazi kroz reformu u obliku pilotiranja novih školskih programa. Provedba Hrvatskog kvalifikacijskog okvira i Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije je u tijeku, ali treba poboljšati obrazovne ishode i uskladiti ih s radom.

Ovi ciljevi i problemi, odnosno potrebe skupina mladih koje su društveno isključene ili u lošijem položaju od drugih, mogu se ostvariti i zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je pružanje potpore mladima s manje mogućnosti koje su posljedica socijalnih (ekonomskih i drugih obiteljskih) problema, ali i ostalih poteškoća (bolesti...) i sl. Djelatnost takvih organizacija je povezana s prevencijom i poticanjem odgovornosti među generacijama, jačanjem zajedničke solidarnosti u društvu, unaprjeđenjem jednakih mogućnosti i borbom protiv svake diskriminacije. Radi se o programima (mjerama i aktivnostima) kojima se smanjuje rizik od siromaštva mladih, posljedice i uzroci materijalne deprivacije, posljedice života mladih u kućanstvima u kojima je nizak radni intenzitet, nedovoljna medicinska skrb, problemi mladih u međuprostoru između obrazovnog sustava i tržišta rada i sl.

U ovo područje se smještaju i oni programi (mjere i aktivnosti) kojima se štite i unaprjeđuju ljudska prava, poput prava na primjereno stanovanje građana, odnosno mladih. Problemi oko adekvatnog smještaja mogu prouzročiti materijalnu i društvenu deprivaciju i društvenu isključenost mladih. Zadovoljavanje tih potreba se može

financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor.

Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- 1. javne ustanove čija je djelatnost socijalna skrb, humanitarna djelatnost i unaprjeđenja ljudskih prava**
 - npr. Centri za socijalnu skrb, Domovi za smještaj nezbrinute napuštene djece i mladih, skloništa za mlade, zajednice za mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi i sl., čiji osnivači su organi državne uprave (pri ministarstvima) ili jedinice lokalne/područne samouprave
 - organizacije i programi koji se osnivaju i pokreću radi zadovoljavanja stambenih potreba mladih poput stambenih zadruga, poticajne stanogradnje (izgradnje "državnih/gradskih stanova za mlade samce i mlade obitelji")
 - organizacije i programi kojima se zadovoljavaju potrebe organiziranog stanovanja mladih radi osiguravanja jednakog pristupa obrazovanju, za potrebe mladih koji se školuju (Domovi za učenike ili studente) i sl.
- 2. organizacije civilnog društva čija djelatnost je socijalna skrb, humanitarna djelatnost i unaprjeđenje ljudskih prava**, npr. Crveni križ, razne udruge, zaklade i fondacije iz ovoga područja i sl.
 - organizacije civilnog društva koje pružaju privremeni smještaj mladima (skloništa, dnevni boravak s sl.)
- 3. privatne ekonomske organizacije (tvrtke, obrti) – društveno odgovorno gospodarstvo (tvrtke koje ulažu u potrebe zajednice), u bilo kojem obimu i obliku (kroz ulaganja u obliku donacija, natječaja, stipendiranja i drugih oblika aktivnosti kojima se unaprjeđuje društvena uključenost mladih)**
- 4. druge organizacije i modeli koji unaprjeđuju ove potrebe – klubovi/centri za mlade, skloništa za mlade, zajednice za mlade bez adekvatne roditeljske skrbi; projekti i mreže, poput Labin - zdravi grad.**

Rezultati analize prikupljanja podataka o području društvene u/isključenosti mladih Labina

Na području Labina djeluje nekoliko ustanova čija je djelatnost socijalna skrb, humanitarna djelatnost i unaprjeđenje ljudskih prava. Jedna od njih je Centar za socijalnu skrb Labin koji pruža usluge socijalne skrbi za građane Labina i okolice. Dom za starije i nemoćne Raša - Dnevni centar Marcilnica, te Dom za psihički bolesne odrasle osobe Sv. Nedelja – Nedeščina, ali i organizacije civilnoga društva koje se bave ovim područjem, poput Gradskog društva Crvenog križa Labin. Na području Grada postoji više udruga kojima je cilj unaprjeđenje položaja pojedinih skupina s manje mogućnosti, uzrokovano bolestima i drugih djelatnosti koje povećavaju društvenu uključenost, pa tako djeluje 2 udruge kojima je djelatnost "zaštita prava", od kojih je 1 sudjelovala u istraživanju, te sve ostale koje su registrirane, a ujedno su i sudjelovale u istraživanju pa tako djeluju 3 udruge čija je djelatnost okupljanje i zaštita djece, mladeži i obitelji, niti jedna čija je djelatnost okupljanje žena, 2 udruga iz Domovinskog rata, 2 humanitarna, niti jedna iz područja socijalne skrbi te 3 čija je djelatnost iz područja zaštite zdravlja, od kojih je jedna sudjelovala.

Ulaganja Grada Labina u područje unaprjeđenja društvenog uključivanja i sprječavanja društvenog isključivanja građana i mladih

Prvo što se ističe, kada je riječ o društvenoj uključenosti građana Labina je uključenost i prepoznatljivost Grada Labina po kontinuiranom djelovanju i aktivnostima kojima se promiču ideje "zdravih gradova" svijeta. Grad Labin je 1996. godine donio Odluku o pristupanju Hrvatskoj mreži zdravih gradova, a 1997. godine počeo provoditi projekt Labin-zdravi grad. Kroz ovaj projekt se zapravo osmišljava cjelokupni niz aktivnosti namijenjenih djeci i mladima ali i njihovim roditeljima i učiteljima, osobama s posebnim potrebama i građanima 3. životne dobi, a promoviraju se i aktivnosti vezane uz zaštitu i unaprjeđenje okoliša. *Četrdesetak voditelja realizira više od 30 samostalnih programa i veliki broj u suradnji sa drugim udrugama. Oko 500 djece godišnje uključeno u radionice.* (<http://www.labin-zdravi-grad.hr/o-nama>, 15.6.2015)

Programske smjernice socijalnog razvoja Grada Labina realiziraju se kroz Socijalni program Grada Labina, a prednost se daje programima/projektima koji se odnose na skrb o starijim osobama, zaštitu braka, obitelji, djece i mladih, skrb o osobama s posebnim potrebama i zdravstvenu skrb.

U svrhu praćenja, koordinacije i unaprjeđenja ovoga područja osnovano je Vijeće za komunalnu prevenciju Grada Labina. Cilj ovoga Vijeća je predlaganje i praćenje smjernica socijalnog razvoja grada, praćenje rizičnih čimbenika koji mogu utjecati na društvenu isključenost pojedinih skupina, a u skladu sa strateškim dokumentima, zakonima i drugim aktima Europske unije, Hrvatske i struke. Vijeće je sastavljeno od predstavnika političkih i stručnih tijela grada a čine ga: gradonačelnik Grada Labina, pročelnici Upravnih odjela, načelnik Policijske postaje Labin, ravnatelj Centra za socijalnu skrb, voditeljica ispostave Doma zdravlja Labin, ravnatelj Srednje škole M. Blažina Labin, ravnatelj OŠ-a na području Grada, predsjednica Općinskog suda Labin, općinski državni odvjetnik, predsjednica Prekršajnog suda Labin, voditelj Odsjeka za maloljetničku delinkvenciju PU Istarske, voditelj Odsjeka za droge PU Istarske, predsjednik Savjeta mladih Grada Labina i župnik. Cilj ovoga Vijeća je razviti program prevencije kriminaliteta kroz partnerstvo i zajedničko planiranje i djelovanje u rješavanju konkretnih problema na području Grada Labina. Iz tog aspekta su programi prevencije prioritet i to u sljedećim područjima koje dovode do društvene isključenosti: problematika suzbijanja nasilja u obitelji, delinkvencija djece i maloljetnih i mlađih punoljetnih osoba, prevencija maloljetničkog kriminaliteta, prevencija zlouporabe opojnih droga, suzbijanje svakog oblika asocijalnog ponašanja i suzbijanje nasilja prioritetno kod školske djece i mladeži, problematika točenja alkoholnih pića maloljetnim osobama, pijančevanje mladeži na javnom mjestu, izlazak maloljetnika ispod 16 godina poslije 23.00 sata. Ovo tijelo raspravlja o sigurnosti građana, a obzirom da se radi i o mladima, posebna pažnja se posvećuje prevenciji i potpori mladima, a vezano za poremećaje u ponašanju i drugo. Za te potrebe je osnovan Tim za mlade koji raspravlja o problemima i slučajevima mladih koje mogu dovesti do njihove društvenE isključenosti. U rad stručnog tima za mlade uključeni su pedagozi, defektolozi srednjih i osnovnih škola, stručni suradnici u osnovnim i srednjim školama, liječnik školske medicine, Voditeljica Odsjeka za maloljetničku delinkvenciju PU Istarske, policijska službenica za maloljetničku delinkvenciju i obradu kriminaliteta u PP te kontakt policajci na području Grada Labina. Aktivnosti Tima su: pojačan nadzor kontakt policajaca oko osnovnih škola i dječjeg vrtića, pojačana javna rasvjeta, organizirana edukacija učenika i roditelja u srednjoj školi o sigurnosti djece u prometu, rješavana problematika izostanaka učenika iz srednje škole, dogovarane pojačane ophodnje, inicijativa Državnom inspektoratu za kontrolu kladionica, prijedlog Vijeću roditelja u srednjoj školi za formiranje roditeljskih patrola, rješavanje pojedinačnih konkretnih slučaje (podaci iz prezentacije Vijeća za komunalnu prevenciju, arhiva Grada). Djelovanje ovog Vijeća i Tima za mlade može na vrijeme uočiti pojedine

trendove i konkretno djelovati kako bi spriječila društvenu isključenost mladih, koji zbog ovisnosti, delikvencije i drugih sličnih devijantnih ponašanja mogu postati trajno društveno isključeni.

Prema izvještaju Vijeća za komunalnu prevenciju, bilježi se povećanje broja slučajeva nasilja u obitelji (prosječno od 100 do 150 intervencija od toga cca 60% rezultira podnošenjem prekršajne prijave). Prioritetno se rješavaju prekršaji koji su najčešće povezani s konzumacijom alkohola, počinitelji su muške osobe prema suprugama i djeci). Kako maloljetnici participiraju u KD imovinskog kriminaliteta, TK/K, KD zlouporabe droga, npr. 35% evidentiranih počinitelja su maloljetnici, uočava se pozitivan trend smanjenja. Isto tako, povećava se broj zlouporaba droge, pa tako se prijavi oko 70-ak kaznenih djela godišnje, dok je prema podacima MUP-a, od 40 do 60 evidentiranih na metadonskoj terapiji. Zabrinjavajuće je da u ovim ponašanjima sudjeluju i maloljetnici koji konzumiraju pored alkohola i marihuanu, sintetičke droge, ecstasy, speed...)

Osim toga, Labin je sudjelovao u projektu "Zajednice koje brinu", koji se provodio u Istarskoj županiji u dvije faze, od 2002. do 2006. te od 2008. do 2010. godine. Cilj projekta je bio uspostaviti modele prevencije poremećaja u ponašanju na temelju analize potreba i partnerstva, kao i razvoj, implementacija i evaluacija prevencije u zajednici. Ovaj projekt je provodio Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu, a nastavak je rada Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju. Ciljevi su bili stvoriti povoljno okruženje za smanjivanje i prevenciju rizičnog ponašanja djece i mladih kao bi se stvorilo povoljno okruženje, "zajednice koje brinu", odnosno smanjila društvena isključenost (Bašić, J. Grozić – Živolić, S., ur. 2010.). Naime, djeca i mladi²¹ u riziku su u "riziku" da u budućnosti budu društveno isključeni građani. Provođenje ovoga dugogodišnjeg projekta, kao i uključenost institucija (osoba i ustanova) s područja uvelike je utjecala na kvalitetno promišljanje o smjeru javnih politika ka prevenciji rizičnog ponašanja te stvaranja uvjeta za zdravo odrastanje u zajednici.²²

Grad sustavno prati i kontinuirano ulaže u prevenciju društvene isključenosti, kao i intervencije oko posljedica već postojeće društvene isključenosti, nastale bolestima, nepovoljnim ekonomskim stanjem i drugo. Ulaganja Grada u sprječavanje posljedica društvene isključenosti i prevenciju nastanka iste, regulirano je s više odluka iz ovoga područja. Prema tim odlukama se oblikuje Socijalni programa Grada Labina, a obuhvaćeni su sljedeći oblici pomoći iz socijalnog programa:

1. Socijalna zaštita djece i mladih: pomoć za opremu za novorođenčad, subvencija prehrane dojenčadi i male djece, subvencija smještaja djece u jaslice i vrtić, besplatna marenada u osnovnim školama, besplatan ručak u produženom boravku, sufinansiranje nabavke školskog pribora, korištenje besplatnih udžbenika

2. Socijalna zaštita starijih, bolesnih i nemoćnih osoba: mjesečna novčana pomoć, novčane pomoći i poklon bonovi povodom uskršnjih i božićnih/novogodišnjih blagdana, pomoć u hrani i jednokratne novčane pomoći, pomoć i njega u kući, rad klubova umirovljenika, preventivni pregledi starijih osoba, informatička obuka umirovljenika

3. Subvencija troškova stanovanja i prijevoza: subvencija troškova električne energije, vode, komunalne naknade, najamnine i odvoza kućnog smeća i naknada

²¹ Istraživanja i modeli prevencije koji se odnose na ovaj projekt se odnose na djecu i mlade od 9. do 18. godina.

²² Više o rezultatima i samom projektu u Bašić, J., Grozić-Živolić, S. (2010) "Zajednice koje brinu", Pula – Zagreb: Istarska županija

otpadnih voda, osiguranje sredstava za nabavku ogrijeva. subvencija prijevoza za starije osobe i učenike

4. Pomoć za nabavku ortopedskih pomagala i subvencija prijevoza osobama s invaliditetom

5. Programi prevencije ovisnosti i asocijalnog ponašanja djece i mladih

6. Radionice i fizioterapija za djecu s posebnim potrebama

7. Terapeutske radionice za „Potencijalno rizičnu djecu“

8. Radionice za roditelj

9. Savjetovalište za adolescente

10. Savjetovalište za reproduktivno zdravlje

11. Savjetovalište za ovisnost

12. Humanitarne akcije

13. Radionica za dnevnu okupaciju osoba s posebnim potrebama starijih od 21 godinu

Kriteriji kojima se propisuju uvjeti za ostvarivanje ovih prava sadržane su u sljedećim odlukama: Odluka o ostvarivanju prava na besplatnu marendu, Odluka o ostvarivanju prava na novčanu pomoć za opremu za novorođenčad, Odluka o ostvarivanju prava na subvenciju produženog boravka, Odluka o subvenciji troškova smještaja u jaslice i dječji vrtić, Odluka o pomoći za podmirenje troškova stanovanja, Odluka za besplatno korištenje prehrane za dojenčad, Odluka o izmjeni Odluke za besplatno korištenje prehrane za dojenčad, Odluka o izmjeni Odluke o ostvarivanju prava na subvencioniranje troškova produženog boravka u osnovnim školama, Odluka o izmjeni odluke o subvenciji troškova smještaja u jaslice i dječji vrtić, a ulaganja Grad su vidljiva u Socijalnom programu Grada Labina za 2015. godinu (na temelju članka 117. Zakona o socijalnoj skrbi („Narodne novine“ broj 157/13.) i članka 31. Statuta Grada Labina („Službene novine Grada Labina“ broj 09/09., 9/10.- lektorirani tekst i 8/13.), Gradsko vijeće Grada Labina je na sjednici 22. prosinca 2014. godine, donijelo je ovaj program).

Grad Labin se opredijelio za stvaranje uvjeta za društveno uključivanje svih građana čime se pridružio “Mreži zdravih gradova”, te osnovao “Labin – zdravi grad”. Većina aktivnosti u programu rada namijenjena je stvaranju jednakih mogućnosti za sve građane, a posebno za prioritetne skupine djece i mladih. Iako je prioritetni cilj ovoga projekta unaprjeđenje “zdravlja” stanovnika Labina, u kontekstu zajednice sve aktivnosti imaju upravo ulogu jačanja društvenog uključivanja, jer je većina aktivnosti namijenjena osnaživanju skupina s manje mogućnosti i/ili rizičnih skupina kako bi se stvorili uvjeti za njihovo društveno uključivanje. Rad na unaprjeđenju zdravlja Labina je započeo još devedesetih, pa se može reći da se grad opredijelio za ovaj smjer javnih politika, budući da sustavno ulaže u ovo područje.

Osnovni programi Zdravoga grada jesu:

1. **program za djecu i mlade** (više o tome smo u području obrazovanje i osposobljavanje)

2. **program za osobe s posebnim potrebama koji obuhvaća:** Radionicu za djecu s posebnim potrebama; Dnevna okupacija; Centar za inkluziju i podršku u zajednici, Radno – zaštitna jedinica Labin; Korektivna gimnastika za osobe s posebnim potrebama
3. program za građane treće životne dobi koji obuhvaća: Centar za pomoć starijim osobama, Klubove umirovljenika; Rekreacija za žene; Program prevencije osteoporoze
4. Pomoći i subvencije
5. program aktivnog sudjelovanja mladih – Gradsko vijeće mladih
6. preventivni program
7. programa savjetovaništva (Savjetovaništvo Vinež za djecu i obitelj, Savjetovaništvo Stari grad i Savjetovaništvo za reproduktivno zdravlje.) (<http://www.labin.hr/lzg/projekt-lzg.html>, 26.6.2015.)

Partneri u provedbi ovih program jesu Grad Labin s resornim odjelima, Srednja škola Mate Blažine, Osnovna škola Matije Vlačića, Osnovna škola "Ivo Lola Ribar", Centar "Liče Faraguna", Centar +65 Labin.

Zašto je "zdravstveni program" ujedno i program koji unaprjeđuje društvenu uključenost odnosno sprječava društvenu isključenost djece i mladih? Posljedice bolesti, odnosno narušenog zdravlja posebno djece i mladih dovode do društvene isključenosti, a struktura rada i aktivnosti jesu usmjerene uglavnom na pružanje psihosocijalne pomoći djeci i mladima, preventivne aktivnosti koje sprječavaju da do bolesti dođe, pa se uglavnom radi o osnaživanju djece i mladih te njihovih obitelji kako se nositi s bolešću i kako spriječiti rizična ponašanja koja dovode do bolesti. Isto tako nepovoljan socijalni položaj može dovesti i do raznih oblika. Zato je ovo područje od izuzetne važnosti za mlade i sprječavanje društvene isključenosti mladih.

Ulaganja Grada

U nastavku je pregled ulaganja u društvene djelatnosti, među kojima je i ulaganje u područje socijalne skrbi i drugo koje obuhvaća prevenciju i smanjivanje društvene isključenosti. Grad Labin u to područje ulaže 3.416.100 u 2015. godini.

L. Tablica 44. Proračun za 2015. godinu prema aktivnostima

NAZIV FUNKCIJE	PLAN 2015.	UDI O %
Opće javne usluge	12.927.694,00	16,81
Javni red i sigurnost	5.515.418,00	7,17
Ekonomski poslovi	7.549.500,00	9,82
Zaštita okoliša	6.710.000,00	8,72
Usluge unapređenja stanovanja	8.849.500,00	11,51
Zdravstvo	788.000,00	1,02
Rekreacija, kultura i religija	10.539.200,00	13,70
Obrazovanje	20.615.749,00	26,80
Socijalna zaštita	3.416.100,00	4,44

UKUPNO	76.911.161,00	100
---------------	----------------------	------------

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina za 2015.

Kako je program Labina - zdravog grada osnovni program iz kojeg iščitavamo ulaganja Grada u ovo područje, sljedeća Tablica donosi pregled financiranih aktivnosti. U tablici su navedena područja koja ujedno obuhvaćaju ova ulaganja.

LI. Tablica 45. Financirane aktivnosti Zdravoga grada ukupno za sve ciljne skupine

LABIN ZDRAVI GRAD		
Projekt Labin-zdravi grad	323.000,00	Dr. isključenost/preventivni program
Lokalni program za mlade	70.000,00	Sudjelovanje/društvena isključenost
Hitna medicinska pomoć	391.000,00	Zdravstvo
Financiranje HPV cjevica	50.000,00	Zdravstvo/preventivni program
Rano otkrivanje raka dojke	96.000,00	Zdravstvo/preventivni program
Sufinanciranje logopeda	54.000,00	Društvena isključenost/zdravlje
Sufinanciranje psihologa	30.000,00	Društvena isključenost/zdravlje
Preventivni pregledi	8.000,00	Zdravstvo/preventivni program
Analiza kvalitete prehrane	36.000,00	Zdravstvo/preventivni program
Pomoći u zdravstvu	53.000,00	Zdravstvo
UKUPNO	1.111.000,00	

Iz Tablice 45. ulaganja u Labin - zdravi grad vidimo da se ulaganja odnose prvenstveno na ciljne skupine u riziku, među kojima ima mladih osoba koje jesu i bi mogle biti zbog rizika ili bolesti izložene društvenoj isključenosti. U narednom periodu bi trebalo ispitati koliko je mladih u ovim rizičnim skupinama kako bi se moglo vidjeti kakav je učinak ovih aktivnosti. Aktivnosti Labina – zdravoga grada su usmjerene na preventivne aktivnosti, ali i potporu osoba s manje mogućnosti uvjetovane bolesti ovisnosti, savjetodavnog i psihoterapeutskog rada s mladima i dr.

Socijalni program grada iznosi 3.416.100,00 kuna. Iz analize Socijalnog programa može se reći da Grad izdvaja izuzetno visoka sredstva za ove oblike zaštite i skrbi socijalno ugroženih skupina, među kojima su mladi. Međutim, točnih podataka o tome koliko mladih je zahvaćeno ovim programima trenutno nemamo, pa bi trebalo prije izrade akcijskog plana **analizirati koliko mladih koristi ova prava.** Aktivnosti koje mogu obuhvatiti mlade jesu: podmirenje troškova stanovanja, podmirenje troškova ogrijeva, izvanredne pomoći građanima (socijalna zaštita obitelji, socijalna zaštita djece i mladih,

programi udruga i ustanova socijalne skrbi i dr.), prevencija ovisnosti i asocijalnog ponašanja.

LII. Tablica 46. Socijalni program Grada Labina prema aktivnostima za 2015. godinu

SOCIJALNI PROGRAM	
Socijalna zaštita obitelji (podmirenje troškova stanovanja, prijevoza i socijalna zaštita obitelji u nužnom smještaju)	1.240.100,00
Socijalna zaštita starijih, bolesnih i nemoćnih osoba	908.000,00
Socijalna zaštita djece i mladih	608.000,00
Programi udruga i ustanova u socijalnoj skrbi	337.000,00
Prevencija ovisnosti i asocijalnog ponašanja	130.000,00
Dnevna okupacija osoba s posebnim potrebama i socijalna zaštita osoba s invaliditetom	186.000,00
Ostali socijalni programi	7.000,00
UKUPNO	3.416.100,00

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina za 2015. godinu

Niti jedna aktivnost nije posvećena problemima ljudskih prava mladih, a posebno onih koje se odnose na diskriminaciju i/ili zlostavljanje na radnom mjestu, kao i problemima nezaposlenih mladih, a posebno onih sa nezavršenom ili tek završenom osnovnom školom, kao i srednjom školom. U ovom programu je planiran projekt "Lokani program za mlade", iako se radi o strateškom dokumentu Grada, odnosno javnim politikama za mlade. Doduše, uključivanje mladih u donošenje političkih odluka i javne politike za mlade mogu dugoročno spriječiti društvenu isključenost mladih, no ovom projektu je mjesto u strateškom planiranju.

Ove dvije skupine mladih su posebno rizične skupine, pa se ovom problemu mora posvetiti posebna pozornost.

Europska Unija teži društvenoj uključenosti svih građana, bez obzira na nacionalnost, vjeroispovijest, boju kože ili neke druga obilježja građana koja ih mogu razlikovati. Jačanjem socijalnih i povezivanjem s ekonomskim vrijednostima dobiva se jednak pristup zapošljavanju i drugim životnim aspektima važnim za održavanje aktivne zajednice. Ulaskom u Europsku Uniju Hrvatska prenosi te temeljne vrijednosti, a dužna ih je i usvojiti i primijeniti na najbolji mogući način. Vlada se obvezala da aktivno predstavi politiku zapošljavanja, planira prevenciju socijalne isključenosti, pružanje socijalne zaštite za građane s manje mogućnosti te potiče stvaranje jednakih mogućnosti za sve građane. U novije se vrijeme Europska Unija bori protiv nezaposlenosti mladih implementiranjem Garancije za mlade (*Youth Guarantee* 2013). U Garanciji je naglašeno da će se pokušati osigurati, unutar 4 mjeseca nakon što mlada osoba završi formalno obrazovanje ili postane nezaposlena, kvalitetna ponuda za zapošljavanje, nastavak obrazovanja ili pripravnički staž. Do ovoga je došlo zbog poražavajuće statistike koja pokazuje da je čak 7.5 milijuna mladih ljudi u Europi od 15 do 24 godine – NEETs (Not in Education, Employment and Training). Također, stopa nezaposlenosti mladih je

dvostruko veća nego što je to stopa nezaposlenosti među odraslim ljudima; 23.6 %! (European Commission, Social Agenda; Youth employment, 2014:17)²³

Postalo je jasno da mladi (mladi nezaposleni) moraju postati prioritet javnih politika, stoga će od 2014. do 2020. godine Europski Socijalni Fond uložiti preko 80 milijardi eura, u nadogradnju vještina europske populacije te povećanje zaposlenosti.

Što se tiče Republike Hrvatske, iz ovog fonda je kroz „Inicijativu za zapošljavanje mladih (YEI)“, za period od 2014. do 2015. godine, osigurano 66,35 milijuna eura u obliku bespovratnih sredstava bez obveze nacionalnog sufinanciranja.²⁴

Iako je skupina mladih nezaposlenih prepoznata kao glavna prioritetna skupina, kako u Europi, tako i u Hrvatskoj, čini se da u Hrvatskoj čak i mladi koji su zaposleni, nisu zadovoljni. Prema podacima iz istraživanja *Potrebe, problemi i potencijali mladih u Hrvatskoj*²⁵, tri četvrtine ih radi u privatnom sektoru, manje od polovice ih je zaposleno u struci za koju su se školovali, a polovica nema siguran i trajan posao. Štoviše, prosječno tjedno rade 3 sata dulje od zakonom propisane norme, za što u prosjeku dobivaju plaću koja je za 20 % niža od prosječne plaće u Hrvatskoj. Takvi uvjeti nepovoljno utječu na njihovo socioekonomsko osamostaljivanje, sklapanje braka i planiranje potomstva, a obzirom da će se trend širenja prekovremenog rada u današnjoj i budućim generacijama mladih vjerojatno nastaviti, za očekivati je da će, ukoliko se uskoro ne donesu učinkovite mjere, ti njihovi planovi biti ozbiljno dovedeni u pitanje (Nacionalni program za mlade 2014).

Osim zapošljavanja, kada se radi o mladima, potrebno je ostvariti i komunikaciju s njima, te pronaći rješenja i za druge probleme poput društvene isključenosti ili olakšavanja pristupa obrazovanju. U rujnu 2010. godine Europska unija je pokrenula inicijativu *Youth on the Move*, koja definira ulogu mladih u ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020²⁶ te mjere i aktivnosti koje će poduzeti EU i zemlje članice usmjerene na ostvarivanje tih ciljeva. Nova inicijativa uspostavlja mehanizam za međusektorski pristup rješavanju izazova identificiranih u polju mladih.²⁷

U Labinu je evidentirano 7 mladih osobe bez ili s tek završenom osnovnom školom, dok je čak 62 mlade osobe evidentirano nezaposleno sa završenom srednjom školom. Među njima su i oni koji su završili trogodišnje programe, a njih je oko 50% od tog broja. Upravo ta skupina je u riziku od najveće socijalne isključenosti među nezaposlenima. U listopadu 2014. godine je bilo registrirano dvostruko više mladih nezaposlenih. Kako analitički, broj nezaposlenih ovisi o stalnim promjenama (ulazi i izlazi), a ovisi i o mjesecu za koji se traži podatak, ne možemo ove podatke smatrati apsolutno relevantnim, zbog čega i predlažemo da se ovom problemu posveti više pažnje.

LIII. Tablica 47. Evidentirana nezaposlenost mladih prema postignutom stupnju obrazovanja, na dan 30.6.2015.

Dob	15-19	20-24	25-29	Ukupno
Labin				

²³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=737&langId=en&pubId=7691&type=1&furtherPubs=yes>

²⁴ <http://www.euasistent.eu/vijesti/plan-implementacije-garancija-za-mlade-republike-hrvatske>

²⁵ Autorice istraživanja su prof. dr. sc. Vlasta Ilišin iz Instituta za društvena istraživanja i prof. dr. sc. Vedrana Spajić Vrkaš s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

²⁶ Europa 2020 strategija je rasta EU-a usmjerena na pet ambicioznih ciljeva vezanih uz zapošljavanje, inovacije, obrazovanje, socijalnu uključenost i klimu/energiju koje treba ostvariti do 2020. godine.

²⁷ Agencija za mobilnost i programe EU <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=340>

Razina				
	9	35	45	89
Bez škole i nezavršena osnovna škola	0	0	1	1
Završena osnovna škola	1	1	4	6
Srednja škola	8	30	24	62
Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola		0	2	2
Fakultet, akademija, magisterij, doktorat		4	14	18
Ukupno	9	35	45	89

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti HZZ (<http://statistika.hzz.hr>, 30.6.2015.)

Podataka o tome koliko se zajednica brine o mladima iz ove posebno rizične skupine nemamo, pa se preporuča da se prije nego li se planiraju nove aktivnosti analizira koliko mladih prima bilo koji oblik pomoći, a naročito posveti pažnja programima koji će osnažiti i omogućiti ovim mladima brže zapošljavanje, poput pokretanja programa socijalnog poduzetništva, samozapošljavanja i/ili osposobljavanja mladih za tržište rada. Problem koji je karakterističan za mlade koji rade u EU, osim visoke nezaposlenosti je problem povremenosti i privremenosti poslova, nepovoljnih ugovora o radu, a posebno to dolazi do izražaja u turističkim gradovima u kojim se mladi zapošljavaju tijekom turističke sezone, po nepovoljnim uvjetima.

U izradu programa društvene brige o ovoj skupini potrebno je uključiti Hrvatski zavod za zapošljavanje, neprofitne organizacije, obrazovne ustanove, gospodarstvenike i Grad. Bez zajedničkog programa zbrinjavanja teško će se postići bilo kakav napredak.

O ovom području djelovanja je provedena internetska javna rasprava, tijekom ožujka i travnja 2015. odnosno upućeni su obrasci za javnu raspravu sudionicima istraživanja o kapacitiranosti organizacija civilnog društva, kako bi se dodatno prikupilo podatke o ovom području, potaklo udruge i ustanove na promišljanje ovoga područja te motiviralo za planiranje budućih aktivnosti.

Na obrascu su ponuđeni rezultati prethodnog istraživanja te mogućnosti za unaprjeđenje. Tako su udruge i ustanove na osnovi zaključaka proizašlih iz prethodne analize mogle jasnije sagledati probleme. Za raspravu je iznesena problematika što je rezultat prethodnih analiza.

Izneseno je sljedeće:

- 1. Glavni problem: Informiranost i uključenost u zajednicu, mala socijalna kohezija i solidarnost (nizak socijalni kapital)**
- 2. nije vidljiv prekid prijenosa društvene isključenosti, rizične skupine su mladi koji se ne obrazuju kao i nezaposleni mladi** (450 korisnika socijalnog programa, od čega je pravo na školski pribor ostvarilo 51 učenik (10%) srednjoškolske dobi, pravo na naknadu za podmirenje troškova stanovanja ostvaruju obitelji u kojima je 22 učenika srednjoškolske dobi)
- 3. nema programa za mlade izvan srednjoškolskog obrazovanja, posebno rizična skupina mladih nezaposlenih s nezavršenom i trogodišnjom srednjom školom (NEETs), mlade obitelji, nezaposlene mlade, studente**

4. ne postoje suradnički programi u kojima se promiče solidarnost među vršnjacima i međugeneracijska solidarnost (1 projekt), nema mjera za prekid međugeneracijskog siromaštva (prevencija prijenosa međugeneracijskog siromaštva)
5. nedovoljno korištenje EU fondova i programa za financiranje programa za sprječavanje društvene isključenosti (aktivan Crveni križ, Srednja škola M.B. na preventivnim programima i udruga za mlade Alfa Albona); nedovoljno korištenje drugih izvora financiranja osim grada.

Rezultati internetskog savjetovanja potvrđuju prethodne analize:

1. **izvor problema je u neinformiranosti i neuključenosti mladih i građana u probleme u zajednici (međusobno optuživanje mladih i odraslih) :** .. *Nismo dovoljno informirani. Nedovoljna obaviještenost o mogućnostima uključivanja u rad u lokalnoj zajednici, ... Pristup na informacije...Ponekad nemamo vremena za te stvari... Nemotiviranost učenika na angažman.. Mladi nedovoljno zainteresirani.. Nedovoljna međuučenička solidarnost; mišljenje da njihovo uključivanje neće promijeniti ništa...*
2. **izvor problema i rješenje je u otvaranju i pomoći izvana:** ... *Financijska pomoć za organizaciju međunarodnih projekata razmjene za učenike kojima se stječu neprocjenjiva obrazovna i kulturna iskustva u odrastanju mladog umjetnika,...Nedovoljno korištenje izvora financiranja, stručnost kadra za ESF fond*
3. **izvor problema je dislociranim naseljima, prostornoj ne/povezanosti:** ... *Zanemaruje se važnost mladih iz okolnih općina koji gravitiraju Labinu i rade a neki i žive ovdje... Zanemaruju se potrebe mladih iz ruralnih dijelova, sela i predgrađa Labina... Povezanost (jedan autobus dnevno); Nema sadržaja za mlade u Rapcu tijekom zime, a ni ljeti osim izlazaka... Premalo sadržaja*
4. **izvor problema je o posebno ranjivima skupinama mladih:** ...*Ne primjećujem da se prate NEETs - ovcu i da se o njima vodi računa, a ima ih jako dosta od mlađih do +30, ...Društveno isključenje ovisnika i bivših ovisnika, neki od njih su mladi nije jasno tko se time bavi jer sve šta vidim su uvijek ista lica sa istim problemom...*

Na fokus grupi održanoj 25.3.2015. mlađi sudionici su iskazali posebnu neosjetljivost i neinformiranost za ove probleme. ...*Mislim da je došlo do velikih promjena, u 21.stoljeću smo i mislim da ljudi sa malo prihoda ipak svoju djecu potiču i pokušavaju poslati na fakultete i obrazovat. Znam dosta primjera... Stvarno znam slučajeve da znači, nisu baš... Ali mislim da je došlo do pomaka, da nije to toliki problem više.*

No, mladi su nisu svjesni problema nedovoljnih i neprimjerenih kompetencija što dovodi do društvene isključenosti odnosno nezaposlenosti (npr. u ugostiteljskoj školi ima trogodišnjih smjerova, nitko ih ne zapošljava)...*Dobro, imate preko Ministarstva, mogu, recimo, kad završe trogodišnji program, godinu dana ić u školu ako žele. To je recimo u zadnje dvije godine dosta promijenilo. Ali, nemamo mi baš takvih situacija, da netko tko završi srednju trogodišnju školu... Ne, nemamo. Mi imamo kuhare, konobare, trgovce, pa možda se oni nekako uspiju zaposliti sezonski. Možda je to nekako manje, nego taj osjećaj da to nije dovoljno...*

Rezultati ove fokus grupe su potvrdili da u Labinu ne postoji razvijena solidarnost, naročito među vršnjacima, a kamoli međugeneracijska solidarnost.

Na javnoj raspravi održanoj 21.4. 2015. za rad u skupini za "društvenu is/uključenost" sudjelovalo je 11 sudionika, od kojih najviše mladih, predstavnika ustanova kojima je djelatnost socijalna skrb i drugih 1 sudionik i 10 sudionica i to predstavnici: Grada Labina, djelatnica, predstavnik Policijske postaje Labina, Udruga Srba Grada Labina, Grad Labina, stručno usavršavanje, predstavnik Gradskog vijeća Grada Labina i Udruga za zaštitu životinja Feniks, Liga protiv raka, Osnovna škola Matija Vlačić, Klub Srba Grada Labina, Udruga Bošnjački KUD „Đulistan“, Labina, Vijeće Srpske nacionalne manjine Grada Labina i Gradsko vijeće mladih.

Sudionici percipiraju problem društvene isključenosti kao i prethodni sudionici rasprava, pa smatraju da je osnovni problem u društvenim vrijednostima....Nezainteresiranost.. Pojedinci u nekim skupinama koji ne znaju na što imaju pravo.. Diskriminiranost u društvu, strah da se u društvu promiče nešto svoje i autentično.. Nedostatak komunikacije s društvom, neuključenost u društvene programe i poticaje koje društvo daje.. Financije su glavni razlog isključenosti...Isključeni su oni koji su vrlo siromašni.

Sudionici smatraju da u Labinu postoji nekoliko međusobno isprepletenih problema i vide razloge u više izvora:

1. niska razina sudjelovanja općenito: *nizak stupanj građanske odgovornosti, svatko misli samo na sebe, da je niska razina solidarnosti te da bi se društvo više uključiti u rješavanje problema skupina koje su isključene ili u riziku od isključenosti. Isto tako, smatraju da mladi su manjina u Labinu, i zbog rastuće depopulacije i starenja stanovništva, prioritetni je interes grada uključiti mlade u društvo... Mladi su nezainteresirani i za volontiranje ili čak i za sudjelovanje u raspravama o njihovom položaju. Mlada osoba – sudionica radionice je istakla: Došli su nam danas u razred (srednja škola, treći razred) reći za ovu radionicu o mladima, većinom komentari su bili: a što će mi to, svejedno je, što ja tu mogu napraviti, ali onda, kad se traži nešto, onda ide „ a svejedno nitko nas ne sluša, a kad imaju priliku kao sad, nitko neće ništa reći“.... Roditelji su „premeki“ u odgoju, održavaju djecu i mlade u ovisnosti od njih, a nisu autoritet više niti za djecu niti za mlade. Ne znaju pravilno komunicirati s djecom, jer tu počinje odgoj za uključivanje u društvene aktivnosti.... Djeci i mladima je čak smiješno volontiranje i pomaganje drugima, njihova interesiranja su mobilni telefoni i internet i sadržaji na njima...Novac je bitan, ali ne i najvažniji razlog društvene isključenosti, već su to vrijednosti koje ljudi njeguju. Volontiranje i pomaganje drugima nije više vrijednost koja se cijeni...Roditelji emocionalno vezuju djecu za sebe, a ne razvijaju u njima osjećaj za zajednicu. (Izvor: iz izvještaja moderatorice, Lj. Kordić)*

2. Mladi jesu posebno rizična skupina: *..Mladi jesu najviše isključeni jer ne posjeduju nekretnine, imaju slabe socijalne mreže i poznanstva, nemaju radnog iskustva i uglavnom su ovisni o roditeljima.... Skupina mladih koja je najviše isključena su nezaposleni mladi poslije srednje škole, koji „vise“ po kafićima, ili oni koji su napustili ili izbačeni iz škole. Manje - više oni su prepušteni sebi...Osjećaju se u problemu i mladi koji rade, jer je to uglavnom na određeno i s visokom razinom nesigurnosti u pogledu toga kad će ponovno biti zaposleni...Roditelji također uglavnom traže posao ili odlaze u Italiju raditi, a mladi su prepušteni sebi, ako nisu više u školi. Sve ovisi o tome u koje društvo upadnu. Nitko se ne bavi mladima koji su izašli iz školskog sustava, i to je veliki problem i potiče društveno isključivanje (Izvor: iz izvještaj moderatorice, Lj. Kordić)*

3.Nasljedene vrijednosti bivšeg društvenog poretka, država i grad se brinu za sve: *Jedna od sudionica je istakla kako se svi tješe „Sve će nekako doći samo po sebi. A ništa ne dolazi samo....Mladi očekuju da im zajednica sve riješi. Jako se oslanjaju na obiteljsku potporu. Kao da su odustali od donošenja odluka o svom životu „samo statiraju*

u svom životu“. Sve im dođe „na tanjur“. (Izvor: iz izvještaja modratorice ove grupe, Lj. Kordić)

Na raspravi u kojoj su sudionici bili izuzetno uključeni raspravljalo se i o licu siromaštva u Labinu. Tako su sudionci došli do zaljučaka da su jednoroditeljske obitelji najsiromašnije (oko 70 majki je uključeno u program socijalne pomoći), a ne provodi se nikav program za podizanje kompetencija tih majki, pa se generira međugeneracijsko siromaštvo i društvena isključenost. Za sada nema programa za podizanje kompetencija tih majki. *Također su siromašni podstanari. Plaće su niske, a stanarine visoke, ti ljudi žive s 500 do 800 kuna mjesečno. Posebno ugrožena skupina je prema iskazima sudionika i mladi koji konzumiraju opojne droge, pa tako...Sudionica, koja je učenica srednje škole, opisala je kako se velik dio siromašnih učenika nosi sa svojim siromaštvom – „te skupine se skupljaju iza na igralištu i to većinom bude „trava“ ili piju, kao da pokušavaju zaboraviti na taj problem, a onda upadaju u još jedan drugi...Droga je veliki problem mladih u Labinu. Postoji visoka „crna brojka“. Najviše se koristi marihuana. U populaciji poslije 18 godine koriste se dosta halucinogene droge i tablete...Sudionica iz srednje škole se nastavila na temu o narkomaniji: „Da se nadovežem na to, isto tako je i u školi: u razredu imamo učenicu koja svako toliko zna doći „napušena“ i to nitko ne kuži, mi se svi smijemo kad priča nešto, a nastavnici to ili ne prepoznaju ili ih baš briga.“ Puno mladih dila drogu, jer je to zarada, a posla nema ili je teško doći do posla. Kako je jedna sudionica istakla „Nije volontiranje i skrb o slabijima antistresni program, nego su to droga i alkohol.“ Druga sudionica je komentirala kako je „jeftinije vino nego salata“.* (Izvor: iz izvještaja moderatorice, Lj. Kordić).

Sudionici su istakli da su razlog tom stanju vrijednosti u društvu, a da institucije poput crkve (župnika) mogu utjecati na stanje. Svi su istakli da je najodgovorniji Crveni križ, Udruga Centar + 65, Centar za pomoć starijim osobama Labin, aktivno radi za pomoć starijima, povezani su s udrugama mladih i promoviraju i potiču međugeneracijsku solidarnost, ali ističu da je program Labin -zdravi grad doprinesao smanjenju društvene uključenosti. *Mišljenje nekoliko sudionika je da bi se „Grad ... mogao bolje posložiti.“*

Moguća rješenja opisanih problema lociraju ulogu pojedinih dionika i stanja u Labinu:

- 1. odgovornost roditelja:** *Sudionici vjeruju kako je edukacija i savjetovanje roditelja o odgoju za samostalan život bitan dio rješenja problema društvene isključenosti mladih. Predlažu škole za roditelje djece i tinejdžera, savjetovanje roditelja o odgoju djece i mladih. U sklopu vrtića u Labinu postoji edukacija za roditeljstvo. Sudionici smatraju da je to potrebno i u osnovnoj školi.*
- 2. odgovornost škola:** *.. nastavnici u osnovnim i srednjoj školi, ali oni su nedovoljno aktivni u poticanju mladih da se aktiviraju u zajednici, također nedovoljno educirani o komunikaciji s obiteljima i prevenciji asocijalnih i antisocijalnih ponašanja djece i mladih, pa treba povećati njihove kompetencije. Nastavnici bi trebali koristiti roditeljske sastanke za edukaciju roditelja o odgoju.*
- 3. međugeneracijska solidarnost:** *Mogle bi se siromašne nezaposlene samohrane majke angažirati u pomaganju starijoj populaciji – čišćenje stana i slično, i educirati ih za njegu starih osoba.*
- 4. kvalitetniji komunikacijski kanali:** *Rješenje je i u komunikaciji, poticanju okupljanja mladih, poticanju djece i mladih da skrbe o nemoćnima, slabijima, o životinjama, ima puno mogućnosti za to u Labinu, ali baš je problem nezainteresiranost mladih, neko odbijanje. Najvažnije je razgovarati s djecom i*

*mladima, kako je istakla starija sudionica „razgovora nikad nije dosta....Trebalo bi uspostaviti **mehanizme komunikacije za dijalog s mladima**, ne samo s mladima koji su u školama ili su članovi udruga i aktivni su u zajednici, nego i s mladima koji nisu u nijednoj organiziranoj strukturi, koji su napustili školu ili završili i traže posao. Institucije bi se trebale umrežiti i redovito razmjenjivati informacije i iskustva. Također, u **proračunu** treba odvojiti sredstva za umrežavanje institucija.*

- 5. umreženost u zajednici, solidarnost i kohezija:** *Neophodna je **kvalitetnija umreženost i standardizacija protokola razmjene podataka među dionicima** – škole, centar za socijalnu skrb, zdravstvene ustanove, policija, lokalna uprava, udruge, sportska društva. Grad i udruge bi mogli svi skupa više koristiti **letke** kao sredstvo informiranja i promoviranja. Letke bi trebalo praviti od recikliranog papira. Trebalo bi otvoriti neki **Centar gdje bi mladi radili s mladima**, kako u izravnom kontaktu tako i putem SOS telefona.*

Razlozi isključenosti su prema mišljenju sudionika – siromaštvo, nezaposlenost, preokupiranost brigom o egzistenciji. Nekim skupinama društvo ne daje dovoljno pažnje, dok se neke skupine i same isključuju iz društva jer su nezainteresirane ili čekaju „na gotovo sve od države“, a isključene su osobe koje su pasivne i nezainteresirane, a nezainteresirani su jer smatraju da ne mogu ništa promijeniti, isključeni su često i jer su nedovoljno educirani.

Rezultati javne rasprave su potvrdili sve prethodne rezultate analize koje su ponuđene na internetskim obrascima, no vrijednost ove javne rasprave je u velikom broju različitih dionika koji su aktivno sudjelovali. Kako je ova skupina bila izrazito nehomogena obzirom na stručnost, rezultate ove rasprave smatramo važnim za informiranje mladih, ali i približavanje dionika, kako bi se uspostavila suradnja i širile spoznaje.

Prethodno je ustanovljeno kako nedostaju podaci koji bi mogli upućivati na ciljne skupine društveno isključenih mladih, osim skupine nezaposlenih mladih, no u ovoj raspravi se pokazalo da su definirane još dvije ciljane skupine: jednoroditeljske obitelji te mladi konzumenti opojnih droga. Predlažu se **sljedeće mjere odnosno ciljevi**:

1. podržati partnerstva i programe koji imaju cilj povećanje društvene uključenosti mladih
2. podržati i unaprijediti objediniti projekte i programe koji su namijenjeni ciljnim skupinama društveno isključenih mladih
3. analizirati postojeće kategorije mladih u riziku od društvene isključenosti i procijeniti njihovu primjerenost u odnosu na sadašnje potrebe, odnosno provesti istraživanje o rizičnim skupinama mladih u Labinu, odnosno mladima s manje mogućnosti (skupina mladih žrtava nasilja (svih vrsta) u obitelji i vršnjačkog nasilja, skupine ovisnika o opojnim drogama, skupine nezaposlenih mladih, skupine mladih izvan školskog sustava, skupine mladih oboljelih o raznim bolestima i onima s bolesti u obitelji, skupine mladih s teškoćama, skupine mladih iz loših ekonomskih uvjeta itd.)
4. uskladiti sustav kategorija rizika sa stvarnim oblicima društvene isključenosti mladih
5. izraditi instrumente za utvrđivanje i praćenje rizičnih skupina mladih prema utvrđenim kategorijama

6. unaprijediti kvalitetu postojećih usluga za mlade u riziku od socijalne isključenosti
7. posebnu pozornost posvetiti programima brzog uključivanja mladih nezaposlenih iz skupine s ne/završenom osnovnom i srednjom školom u svijet rada, kao što je poticanje mladih na uključivanje u sustav učenja na radnom mjestu i poslodavce na razvoj shema učenja na radnom mjestu, informiranje mladih o modelima i mogućnostima učenja na radnom mjestu u sklopu i izvan odgojno-obrazovnog sustava, uključivanje mladih u osposobljavanje za rad prema potrebama tržišta i drugo
8. poticanje dionika na tržištu rada na partnerski pristup unaprjeđenju uvjeta za zapošljavanje i poduzetništvo mladih
9. izraditi programe prevencije nasilja, ovisnosti i drugih rizičnih faktora društvene isključenosti.

Osim ovih ključnih ciljeva potrebno je mobilizirati zajednicu te jačati alate za povećanje društvene uključenosti. Posebnu pozornost treba posvetiti jačanju načela "dobrog upravljanja" (senzibiliziranje i uključivanje javnosti i posebno uključivanje organizacija civilnog društva u izradu programa prevencije društvene isključenosti mladih i pružanja socijalnih usluga), pa bi trebalo:

1. informirati i uključivati sve ključne dionike u cilju jačanja društvene uključenosti
2. objediniti programe kojima je cilj smanjenje društvene isključenosti, radi veće vidljivosti
3. jačati ulogu volonterskog rada, informiranost i edukaciju članova organizacija civilnog društva o volonterskom radu, kao mogućnosti za društveno uključivanje mladih
4. osnažiti solidarnost i međugeneracijsku solidarnost s mladima s manje mogućnosti
5. umrežiti organizacije civilnog društva u provedbi socijalnih programa, posebno socijalnih usluga i korištenju EU fondova i programa
6. pružiti potporu postojećim centrima za mlade (Alfa Albona i Klub 21, LAE) ali i njihovom umrežavanju te zajedničkoj borbi protiv društvene isključenosti mladih kako bi izgradili platformu za društveno uključivanje mladih s manje mogućnosti, kroz volonterske programe i slično, a za te potrebe osposobiti mlade osobe za rad s mladima
7. uključiti mlade, a posebno organizacije civilnog društva koje provode programe za mlade i udruge mladih u izradu socijalnih programa (kroz aktivnosti Labina - zdravog grada) – uključivanje mladih u planiranje i provedbu
8. izraditi program stambenog zbrinjavanja mladih (prema prethodnoj analizi potreba)

Indikatori provedbe i rezultata:

- broj izdanih brošura i komunikacijskih kampanja za senzibilizaciju i umrežavanje svih dionika radi smanjenja društvene isključenosti mladih (najmanje 8);
- izrađen program prevencije nasilja, ovisnosti i dr. u koji su uključeni različiti dionici (međusektorska suradnja)

- broj mladih uključenih u informiranje i savjetovanje o mogućnostima zapošljavanja
- podaci o osposobljavanju mladih nezaposlenih (suradnja HZZ, obrazovne ustanove, Grad i poslodavci)
- rezultati praćenja osposobljavanja (broj mladih koji su završili osposobljavanje) i zapošljavanja mladih koji su završili osposobljavanje
- podaci o broju mladih uključenih u sustav učenja na radnom mjestu (suradnja s poslodavcima)
- analiza deficitarnih zanimanja te plan osposobljavanja mladih nezaposlenih u skladu s potrebama tržišta rada
- dodjela stipendija za učenike i studente za školsku/studentску praksu uz potporu gospodarstvenicima za zapošljavanje mladih iz prioritarnih skupina (bez/sa završenom osnovnom i srednjom školom)
- broj razvijenih projektnih ideja u području tržišta rada koje su osmislile udruge mladih i za mlade
- broj mladih u riziku od socijalne isključenosti koji koriste socijalne usluge, uvedene socijalne usluge (mentorstvo i slično u suradnji s drugim institucijama, poput centra za socijalnu skrb)
- broj programa mladih i za mlade namijenjenih skupinama društveno isključenih mladih i mladih u riziku od društvene isključenosti koje se provode u *centrima za mlade*
- osposobljene i zaposlene osobe za rad s mladima.

Nositelji aktivnosti: Grad Labin, sve ustanove koje se bave socijalnom skrbi i organizacije civilnog društva (naročito sportske), mladi, vanjski suradnici

11. KULTURA I STVARALAŠTVO

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa u odnosu na ciljeve za područja djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade. U tijeku analize prilagodili smo ciljeve specifičnostima mladih Labina te strukturi nadležnosti Grada Labina. Osim toga smo koristili postojeću, a prepoznatljivu strukturu koja se koristi u definiranju djelatnosti i aktivnosti programa „javnih potreba“ iz Proračuna Grada Labina. Na taj način smo prilagodili opće ciljeve iz EU strategije zahtjevima sredine. Opći ciljevi i problemi u području kulture i stvaralaštva koje naglašava EU strategija su:

Ciljevi: poticati i davati podršku mladima kroz bolju kvalitetu ulaska i participacije u kulturi, promocija osobnog razvoja, unaprjeđenje sposobnosti učenja, interkulturalne vještine, razvijati i poticati fleksibilne vještine za buduće radne mogućnosti. Razvijanje talenta, kreativnih vještina, poduzetničkog načina razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih, širenje pristupa alatima stvaralaštva, osobito onima koji uključuju nove tehnologije

Glavni problemi: niska razina sudjelovanja mladih u amaterskim umjetničkim aktivnostima, niska razina sudjelovanja u umjetničkim aktivnostima, nedovoljno

sudjelovanje u sportu i drugim oblicima slobodnog vremena, klubovima ili drugim organizacijama za mlade, nepoznavanje (učenje) najmanje dva strana jezika

Ove potrebe i interesi mladih mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je usmjerena pružanju potpore mladima, u cilju postizanja bolje kvalitete ulaska u kulturu i participacije u kulturi, promocije osobnog razvoja, unaprjeđenja sposobnosti učenja, interkulturalnih vještina, razvijanja i poticanja fleksibilnih vještina za buduće radne mogućnosti. Aktivnosti kojima se mogu zadovoljiti ove potrebe mladih povezane su sa sudjelovanjem mladih u (amaterskim) umjetničkim aktivnostima te sportu i drugim oblicima slobodnog vremena, klubovima ili drugim organizacijama za slobodno vrijeme mladih, raznim aktivnostima koje promiču interkulturalnu komunikaciju (učenje više stranih jezika i sl.) i dr. U ovo područje pripadaju i organizacije te programi kojima je djelatnost "tehnička kultura". Osim toga, izuzetno je važan rad i dostupnost mladima "javnih kulturnih resursa", poput muzeja, galerija, kazališta i sl. Zadovoljavanje tih potreba i interesa može se financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. ustanove u kulturi koje u okviru djelatnosti provode programe kojima se unaprjeđuje kultura svih građana, a posebno mladih, bez obzira na osnivače (državne, JL/PS, privatne), a prema djelatnostima u kulturi (muzejska, dramska, izdavačka i sl.) poput muzeja, galerija, kazališta, kulturnih centara, kina, knjižnica/čitaonice, multimedijalnih centara i sl.;
2. organizacije civilnoga društva čija je djelatnost usmjerena na kulturu i poticanje stvaralaštva te općenito organiziranje slobodnog vremena mladih;
3. ostale organizacije koje promiču dostupnost kulture i kreativnost poput klubova/centara za mlade te međunarodni programi kulturne razmjene mladih i sl.;
4. ekonomske organizacije, kao i pojedinci koji promiču dostupnost kulturi i kreativnost.

Ograničenje ove analize je u skromnim financijskim sredstvima, pa se nije moglo istražiti neke druge faktore koji bi još bolje objasnili stanje u kulturi u Labinu. S druge strane, obzirom da je na snazi Kulturna strategija Grada Labina od 2014. godine, očekivalo se da je tijekom izrade tog dokumenta prikupljeno više podataka o ovom području. No, takvi podaci nam nisu bili dostupni (na žalost). Ipak, smatramo da smo prikupili vrijedne podatke koji mogu biti uporište za daljnje promišljanje i preispitivanje o ulaganjima u kulturu iz javnih prihoda i odrediti smjernice za javne politike za mlade. Prednost ove analize je što će se prvi puta na jednom mjestu naći podaci o ulaganjima u kulturu, a o kojima se raspravljalo u javnosti. Proces prikupljanja podataka i sagledavanja stanja u kulturi treba nastaviti obzirom na izuzetno visoka ulaganja Grada u održavanje i unaprjeđenje "institucionalne kulture", a izuzetno niska u programe i projekte koje nude organizacije civilnoga društva, a koje većim dijelom predstavljaju potrebe mladih. S jedne strane, obveza je Grada da ulaže u postojeće ustanove u kulturi, no s druge strane, potrebno je uspostaviti bolju suradnju s organizacijama civilnog sektora te raspolagati javnim prihodima prema principima "dobrog upravljanja" (veća suradnja s ostalim sektorima, uključivanje civilnog sektora u planiranje programa i drugo). Ovako velika ulaganja i podvojeni sektori u kulturi zahtijevaju redefiniranje, doduše, tek izrađene Kulturne strategije, u kojoj bi trebali sudjelovati svi dionici, ustanove, udruge, građani, a posebno mladi. Uloga mladih i sudjelovanje mladih u donošenju takve strategije je od izuzetne važnosti jer bi se analizama potreba mladih i vrednovanjem rada ustanova u kulturi mogle pronaći zajedničke smjernice za budućnost, a time i zadovoljstvo mladih i njihovo zadržavanje u gradu.

U nastavku teksta će se, osim rezultata prikupljanja podataka i analize, navesti koje analize bi trebalo provesti u budućnosti. Zaključci koji se navode pouzdani su s obzirom na dostupne podatke.

Što Labin nudi mladima u području kulture?

U Gradu Labinu djeluje više ustanova u kulturi, kao i više organizacija civilnog društva kojima je cilj unaprjeđenje kulture. Ulaganja Grada Labina u kulturu možemo analizirati prema nositeljima aktivnosti, odnosno vrsti organizacija (ustanova i udruga), pa smo tako i strukturirali ovu analizu, ulaganja u programe koje se provode u ustanovama, takozvana "institucionalna" kultura i ulaganja u programe koje provode organizacije civilnog društva odnosno "izvaninstitucionalna" kultura. Razlog tome je što se već na prvi pogled nameće nerazmjer ulaganja u institucionalnu kulturu i suradnje s civilnim sektorom. Za potrebe ovoga projekta bilo je nemoguće analizirati postojeće stanje s aspekta pojedinih djelatnosti, no rezultati analize će nam pružiti dobru sliku o prednostima i nedostacima postojećeg stanja.

Ustanove u kulturi

Ustanove u kulturi su ustanove koje provode programe kojima se zadovoljavaju potrebe u kulturi svih građana, a posebno su važne za mlade. Ustanove u kulturi mogu osnivati razne organizacije i pojedinci, osnivači (državni, JL/PS, privatni), a dijelimo ih prema djelatnostima u kulturi (muzejska, dramska, izdavačka i sl.), pa govorimo o muzejima, galerijama, kazalištima, kulturnim centrima, kinima, knjižnicama/čitaonicama, multimedijalnim centrima i sl. Cilj ustanova u kulturi je osigurati pristup kulturi (i vlastitoj i drugima) široj javnosti, ali i proizvodnja novih vrijednosti. Programi i aktivnosti koje se provode u ustanovama namijenjeni su javnosti pa je kvaliteta sadržaja koja se nudi od izuzetne važnosti za održavanje kulturnih obrazaca. Osim toga, važno je ustanove djeluju u skladu s potrebama građana te se prilagođavaju promjenama u društvu (navikama korisnika, uključuju korisnike, provode programe za ciljne skupine i sl.).

Grad, kao osnivač ili suosnivač ustanova financira redovnu djelatnost i dodatne aktivnosti (programe) ovih ustanova. U nastavku je Tablica ulaganja u programe javnih potreba, među kojima su i kulturne, kako bismo mogli usporediti ulaganja u pojedine djelatnosti iz nadležnosti Grada, a iz Proračuna Grada Labina za 2015. godinu. Grad Labin ulaže u kulturu ukupno **3.654.200 kuna**. Veći dio se odnosi na ulaganje u ustanove u kulturi, odnosno proračunske korisnike poput Pučkog otvorenog učilišta Labin i Gradske knjižnice Labin, a ostalih 922.000 kuna predstavlja kulturni program Grada Labina.

LIV. Tablica 48. Proračun za 2015. godinu prema djelatnostima

NAZIV FUNKCIJE	PLAN 2015.	UDI O %
Opće javne usluge	12.927.694,00	16,8
Javni red i sigurnost	5.515.418,00	7,17
Ekonomski poslovi	7.549.500,00	9,82
Zaštita okoliša	6.710.000,00	8,72
Usluge unapređenja	8.849.500,00	11,5

stanovanja		1
Zdravstvo	788.000,00	1,02
Rekreacija, kultura i religija	10.539.200,00	0 13,7
Obrazovanje	20.615.749,00	0 26,8
Socijalna zaštita	3.416.100,00	4,44
UKUPNO	76.911.161,00	100

Izvor: Prilagođeno iz proračuna 2015. godine

U nastavku su ulaganja u kulturu Grada Labina, odnosno Kulturni program za 2015. godinu:

LV. Tablica 49. Ulaganja u kulturu Grada Labina, iz Proračuna za 2015.

KULTURNI PROGRAM		
KULTURNI	PROGRAMI	POD
POKROVITELJSTVOM GRADA LABINA		922.000,00
	Kulturne manifestacije Grada Labina	292.000,00
	Labin Art Republika	345.000,00
	Sufinanciranje projekata kulture	245.000,00
	Brendiranje – Praktična realizacija na projektu cakavice, M.V. Ilirika i rudarstva	40.000,00
PUČKO OTVORENO UČILIŠTE LABIN		1.910.200,00
	Kulturno-muzejska djelatnost i zajedničke službe	1.407.200,00
	Djelatnost Kina Labin	333.000,00
	Gradska galerija Labin	100.000,00
	Mediterranski kiparski simpozij	70.000,00
GRADSKA KNJIŽNICA LABIN		822.000,00
UKUPNO		3.654.200,00

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina za 2015.

U nastavku su prikazana ulaganja Grada u proračunske korisnike iz područja kulture (javne ustanova kojima je su/osnivač Grad Labin). Radi se o Pučkom otvorenom učilištu i Gradskoj knjižnici Labin.

1. **Pučko otvoreno učilište Labin** - 1.991.200,00 za financiranje djelatnosti i ostale programske i druge aktivnosti.

U okviru rada POU Labin financira se i rad Gradske galerije i Narodnog muzeja. Naime, rad Pučkog otvorenog učilišta je organiziran prema djelatnostima i to po podružnicama i odjelima: Narodni muzej Labin, Autoškola Labin, Kino-prikazivačka djelatnost, Glazbeno-scenska djelatnost, Odjel za obrazovanje odraslih, Gradska galerija Labin i Odjel zajedničkih poslova. Svaki odjel provodi aktivnosti namijenjene široj publici, a samo neke od njih su namijenjene djeci i mladima. U nastavku je kratak pregled djelatnosti pojedinih odjela.

Galerijsko - izložbena djelatnost: planiraju se mnogobrojne izložbe, kao i obilježavanje Dana i Noći muzeja, a radi se o sljedećem:

- **Gradska galerija Labin**, sa prosječno 5 izložbi godišnje, predstavlja suvremena likovna dostignuća lokalnih i regionalnih, ali i međunarodnih umjetnika. To je galerija u kojoj povremeno izlažu i mladi umjetnici.
- **Narodni muzej Labin**, kojemu je djelatnost *...skupljanje, čuvanje i istraživanje civilizacijskih, kulturnih i prirodnih dobara te njihovu stručnu i znanstvenu obradu te sistematizaciju u zbirke, trajnu zaštitu muzejske građe, muzejske dokumentacije, muzejskih lokaliteta i nalazišta, njihovo neposredno i posredno predočavanje, javnosti putem stalnih i povremenih izložaba te objavljivanje podataka i spoznaja o muzejskoj građi i muzejskoj dokumentaciji putem stručnih, znanstvenih i drugih obavijesnih sredstava.* (<http://www.labin.hr/node/264>, 15.5.2015.), sa stalnim postavom ekponata iz povijesti Labina i okolice i dodatnih prosječno 3 izložbe godišnje. Tu se može vidjeti i rudarski postav, koji je kao stalni izrađen u razdoblju od 1961. do 1964. godine, uz pomoć Istarskih ugljenokopa „Raša“. Dio labinskog identiteta je slobodarska tradicija, a u Muzeju se može vidjeti prikaz Labinske republike iz 1921. g. i današnje Labin art republike. Rudarska i slobodarska tradicija jesu brend Labina, pa je te elemente kulture potrebno više koristiti u promotivne, ali i poduzetničke svrhe.
- **Sada već tradicionalni, labinski brend je i Mediteranski kiparski simpozij** koji se odvija kao međunarodna likovna manifestacija u zaštićenom Parku skulptura Dubrova. Susreti kipara se održavaju svakog kolovoza i rujna počevši od 1970. godine, gradeći osebujan park skulptura.
- **Autoškola Labin:** djeluje pri Pučkom otvorenom učilištu Labin, a osposobljava kandidate za vozače A, A1 i B kategorije te održava predavanja u osnovnim i srednjim školama vezana na temu sigurnosti u cestovnom prometu i ponašanje sudionika u prometu. Ulaganje u ovu djelatnost je jedinu vidljivo ulaganje u programe javnih potreba u tehničkoj kulturi, koji uopće ne postoji.
- **Odjel za obrazovanje odraslih: vrlo skromno, postoji, a ulaže se u cjeloživotno učenje i stjecanje kvalifikacija potrebnih za osobni i profesionalni razvoj i povećanje kvalitete življenja te poboljšanje obrazovne strukture stanovništva.**

Obrazovni programi koji se mogu pohađati u ovom Odjelu su stjecanje stručne spreme, osposobljavanje, doškovanje i prekvalifikacije, srednjoškolsko obrazovanje, doškovanje i prekvalifikacija i to za:

- četverogodišnja zanimanja: komercijalist; trogodišnja zanimanja: kuhar/ica, dvogodišnja zanimanja: pomoćni kuhar/ica)
- stručno osposobljavanje za njegovatelj/ica starijih i nemoćnih osoba, priprematelj/ica pizza, pomoćni konobar, pomoćni kuhar/ica, samostalni knjigovođa, tečaj informatike, CAD specijalist i web designer.
- Nude se i ostali programi: upoznavanje povijesti i kulturnih znamenitosti Labina i okolice, ekonomija kućanstva, digitalna fotografija, računalna daktilografija, prezentacijske vještine, ultra brzo čitanje i grafologija.

- **Kino-prikazivačka djelatnost:** ...projekcija filmova za mladež i odrasle, projekcija dječjih filmova, projekcija dječjih crtanih filmova, edukativne radionice animiranog filma za djecu, tematske projekcije dječjih filmova uz prethodne edukativne pripreme, održavanje kulturnih manifestacija u vlastitoj organizaciji i organizaciji trećih osoba... (<http://www.labin.hr/node/264>, 15.5.2015.)

- **Glazbeno-scenska djelatnost:** organizacija kazališnih predstava, koncerti klasične glazbe na manifestaciji "Klasično ljeto" (<http://www.labin.hr/node/264>, 15.5.2015.)

Podataka o posjećenosti i sudjelovanju mladih u ovim aktivnostima nemamo, osim iz obrasca s podacima koje nam je dostavio Grad Labin. Prema jedinim dostupnim podacima (iz obrazaca), oko 2000²⁸ (?) mladih sudjeluju kao publika u posjetima Muzeju, u aktivnostima koje organizira POU Labin – u kazališnim predstavama sudjeluje prosječno od 70 do 100 osoba. Isto tako, nemamo podatka postoje li aktivnosti koje iniciraju mladi ili koji su namijenjeni upravo mladima. Iz analize aktivnosti Labin art republike (ljetnog festivala), a prema podacima Grada, u ovoj manifestaciji sudjeluje oko 2000 osoba, dok iz godišnjeg izvještaja Alfa Albone vidljivo je da mladi iniciraju i organiziraju izložbe i susrete mladih umjetnika, lokalno, regionalno i međunarodno, te tako aktivno sudjeluju u stvaranju kulture.

Pučko otvoreno učilište Labin ima izuzetno važnu ulogu u uspostavljanju veza između institucionalne (takozvane "visoke") i izvaninstitucionalne (takozvane "alternativne") kulture mladih ili između pristupa kulturi i stvaranju novih obrazaca kulture.

Upravo ti javni resursi, postojeći prostori i ulaganja Grada uvelike olakšavaju pristup vlastitoj i proizvodnju "nove" kulture. Kino, koje ujedno može biti i kazalište, izložbeni prostori i drugi kulturni prostori, predstavljaju izuzetno kvalitetne resurse i dobre uvjete za razvoj kulture, a što je važnije, omogućavaju pristup kulturi. Većina gradova ove veličine nema takve uvjete. Ulaganja iz javnih prihoda su također iznad prosjeka u Hrvatskoj. Namjena ovih ulaganja je osiguravanje uvjeta za redovan rad ovih ustanova (institucionalnu kulturu), odnosno plaće i ostala davanja zaposlenih osoba te provedbu programa. Iako žive u naizgled idealnim uvjetima, čini se da mladi nisu zadovoljni ulaganjima grada, jer programi ili nisu zanimljivi mladima ili nisu primjereni potrebama mladih ili se mlade ne motivira i informira dovoljno o njima. Većina organizacija civilnog društva je izrazila stav da Labin nije grad po mjeri mladih, već je "grad starih" ili je "sve podređeno turizmu ili nečem drugom".

²⁸ Vjerojatno se mislilo na djecu i mlade.

Podatke i analizu o zadovoljstvu domaćeg stanovništva o ovim ulaganjima nemamo, pa je nužno poduzeti analizu uspješnosti ovih programa. Budući se većina programa održava tijekom turističke sezone, a prema rezultatima prethodnih analiza, potrebno je preusmjeriti ulaganja na potrebe stanovništva tijekom cijele godine, kako bi se stvarala publika.

Javna ulaganja u kulturu u suvremenim javnim politikama okrenuta su ka poticanju stvaralaštva i inovativnosti, a kulturna produkcija koja se veže uz nove tehnologije i medije ("nove kreativne ekonomije") je najbrže rastuća ekonomija, kako u EU tako i u drugim razvijenim demokratskim državama. Na poticanju inovativnog pristupa kulturnoj proizvodnji i samozapošljavanju u ovom području temelje se i ciljevi EU strategije za mlade. Stoga je potrebno nakon provedene analize dosadašnjih programa i analize ne/zadovoljstva stanovništva, a posebno mladih pristupiti redefiniranju ciljeva iz "Kulturne strategije" Grada Labina. Naime, mladi nisu bili uključeni niti u jednoj fazi izrade te strategije, pa tako nisu niti prioritarna skupina na koju se odnose ciljevi. Kulturna strategija doduše daje smjernice za doseganje prve stepenice u razvoju ovog područja ili "sređivanje postojećeg", ali ne daje smjernice za budućnost odnosno mlade.

Navodimo neke od smjernica iz Kulturne strategije:

....Ciljevi:

- dovesti gradske institucije i prostore u funkcionalno stanje u skladu sa standardima djelatnosti koju obavljaju, što se prvenstveno odnosi na Mediteranski kiparski simpozij, Gradsku galeriju, Kino i Lamparnu
- stvoriti kontinuitet kulturne ponude koja treba biti koordinirana na razini Grada Labina
- povećati kulturnu participaciju i posjete građana kulturnim događajima
- povećati vidljivost slobodarske i rudarske tradicije (kroz umjetničku produkciju, kontinuirane programe i manifestacije). Prepoznatljivost se odnosi podjednako na lokalnu, regionalnu, nacionalnu i međunarodnu dimenziju
- urediti javne prostore (Šoht, spomenik Rudaru, Krvova placa i Stari grad) koji predstavljaju bitne simboličke točke grada.(iz Kulturne strategije, <http://www.labin.hr/sites/default/files/KULTURNA%20STRATEGIJA%20GRADA%20LABINA%202014-2019..pdf>, 15.5.2015.

Već iz misije, iz "Kulturne strategije Grad Labina za 2014. – 2017. ...**Labin je grad u kojem suvremeno umjetničko stvaralaštvo i bogata kulturna i povijesna baština u produktivnom dijalogu stvaraju inventivne i atraktivne kulturne sadržaje koji motiviraju građane Labina i posjetitelje da aktivno sudjeluju u kulturnom životu te.... poticanje urbane i alternativne kulture, posebice mladih, uz davanje podrške, poticanja i ulaganja (materijalna i tehnička potpora)**...je vidljivo da mladi nisu prioritarna skupina, iako se samo jednokratno navodi mlade kao aktere. Mladi nisu uključeni i niti su vidljivi alati za uključivanje mladih u stvaranje kulture i povećanje dostupnosti odnosno pristupa vlastitoj kulturi mladima.

Prema strateškim dokumentima Grada Labina cilj je stvoriti kontinuitet kulturne ponude (a ne naziru se zajednički projekti), jačati vidljivost slobodarske i rudarske tradicije i drugo. To je mogući prostor za kreativnu ekonomiju i zapošljavanje i samozapošljavanje mladih, uz zajedničke platforme. Upravo je ustanova koja objedinjuje različite programe za različite ciljne skupine izuzetno dobar resurs koji može biti nositelj ove strategije i razvoja kulturne djelatnosti u Labinu. Kroz rad te ustanove (POUL) i organizirane djelatnosti omogućen je pristup kulturi – no očito je da one ne zadovoljavaju

kulturne potrebe mladih. Potrebno je uključiti mlade, iskoristiti postojeće resurse za povezivanje s mladima.

Upravo mladi i njihove ideje mogu biti pokretači novih programa i što je najvažnije "nove ekonomije". Pučko otvoreno učilište Labin može postati, u suradnji s budućom "zgradom društvenog poduzetništva" novi "kreativno-poduzetnički inkubator" u kojem bi se mladima pružila mogućnost da eksperimentiraju s novim kulturnim oblicima, stvaraju nove proizvode u skladu s potrebama glavne gospodarske grane, turizmom. Labin ima resurse i potencijala za razvoj kulturnog turizma, što otvara nove mogućnosti za mlade Labina. Glavne gospodarske grane i kultura i kulturna proizvodnja nisu nespojive djelatnosti, a upravo je usklađivanje ekonomskih i kulturnih (između ostalih) ciljeva i potreba grada i građana pravac koji vodi održivom razvoju grada (ne samo energetska održivost).

2. Osim ove ustanove, koja bi u budućnosti mogla biti generator promjena u kulturi Labina, Grad je osnivač i Gradske knjižnice Labin. Za ostvarenje programa Gradske knjižnice Labin u 2015. godinu planirano je 822.000 kuna (Proračun 2015.)

Gradska knjižnica Labin osnovana je odlukom Skupštine općine Labin 1960. godine pri Radničkom sveučilištu Labin. Grad Labin je krajem 2006. godine kupio je tzv. „mramornu dvoranu“ u bivšoj upravnoj zgradi IUR-a s namjerom njegove adaptacije u novu gradsku knjižnicu, a projekt je promoviran i brendiran pod nazivom „Rudnici kulture“, a 2013. godine Gradska knjižnica seli u nove prostore. *Knjižnica je integrirana u autentični ambijent rudarskoga nasljeđa i dio je zaštićenog kompleksa industrijske kulturne baštine zvane „Pijaca“*. <http://www.gk-labin.hr/hr/o-nama>. 15.5.2015. Upravo ovakvo arhitektonsko rješenje i povezanost multifunkcionalnih prostora, podržavaju ulogu knjižnice kao javnog prostora za interakciju građana te za kvalitetno provođenje slobodnog vremena građana te cjeloživotno učenje, odnosno pristup vlastitoj kulturi. Knjižnica djeluje kroz odjele: Odjel za odrasle, Odjel za djecu, Odjel za mlade, Studijski odjel, Odjel multimedije, Zavičajnu zbirku i Polivalentnu dvoranu (u kojoj je održana javna rasprava, 21.4.2015.). Ovako kompleksni pristup daje mogućnost svim dobnim skupinama da se kroz razna događanja koja se odvijaju u Knjižnici približe jedni drugima te postanu kulturno bilo i mjesto susreta Grada.

Knjižnica već više godina provodi i druge aktivnosti, poput projekta njegovanja i očuvanja dijalektalne riječi, objavljivanjem literarnog natječaja "Ca je ča". *Prvotno je natječaj bio namijenjen učenicima osnovnih škola Labina i Labinštine i Srednje škole Mate Blažine Labin. Zahvaljujući entuzijazmu učitelja razredne nastave i profesorima hrvatskoga jezika i književnosti koji su prepoznali naša nastojanja da se i ovim putem kroz učeničko stvaralaštvo očuva zavičajna riječ, svake nam je godine pristizao veliki broj novih i neobjavljenih radova u kojima su mali i mladi pjesnici progovarali materinskom čakavicom/ cakavicom* (<http://www.gk-labin.hr/hr/ca-je-ca>, 15.5.2015.)

Labinska se knjižnica, što je vidljivo već iz ovih podataka nastoji prilagoditi zahtjevima suvremenih korisnika. U Knjižnici se promoviraju nove knjige i održavaju književne večeri i druga kulturna događanja.

Ostali kulturni programi pod pokroviteljstvom Grada Labina – program javnih potreba u kulturi

Radi se o programima kojima se zadovoljavaju ostale potrebe u kulturi, prvenstveno kroz nekoliko aktivnosti. **Ulaganja Grada za 2015. godinu su 922.000 kuna**. Iako je donesen Pravilnik o postupku vrednovanja i donošenja Programa javnih potreba u kulturi Grada Labina, u njemu su navedene samo djelatnosti u kulturi koje će se financirati, no

ne i postupak vrednovanja (osim formalnih uvjeta), a stručno povjerenstvo čini političko tijelo, odnosno Odbor za kulturu, a ne nezavisni stručnjaci.

Grad u tom Pravilniku navodi područja koja će se financirati, a prema djelatnostima:

1. likovna i muzejsko-galerijska djelatnost: izložbeni programi s definiranom izlagačkom koncepcijom i programskom orijentacijom sa popratnom publikacijom; monografske i retrospektivne izložbe, performansi, akcije i intervencije umjetnika značajnih za lokalnu zajednicu i/ili posebno značajnih za nacionalnu ili međunarodnu umjetnost; samostalne izložbe koje pridonose predstavljanju suvremenih umjetničkih praksi; skupne tematske i problemske izložbe; putujuće izložbe s osiguranim reciprocitetom financiranja; umjetničke kolonije s definiranom koncepcijom; gostovanja domaćih autora izvan Labina u renomiranim galerijskim prostorima Hrvatske i inozemstva; stručni skupovi, tribine, edukativni program, prezentacije i radionice; izdavanje i otkup likovnih monografija istaknutih lokalnih umjetnika

2. glazbena, glazbeno-scenska, kazališna i plesna djelatnost: programi s područja klasične, jazz, zabavne, rock, alternativne glazbe i glazbene folklorne baštine, produkcije gradskih kazališnih predstava, nastupi i koncert labinskih glazbenih, glazbeno-scenskih i plesnih umjetnika značajnih za nacionalnu ili međunarodnu glazbenu, plesnu i glazbeno-scensku umjetnost, programi strukovnih i amaterskih udruga koji djeluju na području grada, a nastupaju na manifestacijama u gradu i od interesa za grad Labin, gostovanja labinskih glazbenih, glazbeno-scenskih i plesnih umjetnika izvan Labina u uvažanim koncertnim i glazbeno-scenskim prostorima Hrvatske i produkcija i otkup diskografskih i/ili audio-vizualnih izdanja istaknutih lokalnih umjetnika, plesni, glazbeno-scenski i kazališni festivali i manifestacije

3. filmska i video djelatnost: djelovanje grupa i pojedinaca koji se bave izradom i/ili prikazivanjem kratkih, dokumentarnih i crtanih filmova, a od interesa su za grad Labin, filmske i video radionice, nekomercijalne revije umjetničkih i/ili dokumentarnih filmova

4. knjižna i nakladnička djelatnost: izdavanje pjesničkih, proznih i književno-esejističkih djela lokalnih autora, izdavanje knjiga koje promoviraju ugled grada Labina u Hrvatskoj i svijetu, otkup knjiga od temeljne vrijednosti za grad Labin i knjiga lokalnih autora objavljenih u posljednjih godinu dana, izdavanje časopisa od lokalnog značaja, književne manifestacije, festivali, okrugli stolovi i radionice visoke stručne utemeljenosti, promicanje kulture čitanja, stručno usavršavanje u knjižnoj djelatnosti

5. nova medijska kultura i kultura mladih: projekti u kojima prevladava uporaba novih medija i tehnologija (ne sufinancira se kupovanje opreme potrebne za ostvarivanje programa), alternativni sociokulturni projekti

6. njegovanja tradicijske kulture: Izvođenje tradicijske vokalne i instrumentalne glazbe, scensko prikazivanje folklornog, plesnog i dramskog izričaja, organizacija tradicijski kulturnih i edukativnih programa za građanstvo (manifestacije, predavanja, tribina, izložbe,)

7. programi ustanova kulture kojima nije osnivač Grad Labin: stručni skupovi, tribine i radionice od lokalnog značaja, izdavanje knjiga, zbornika i časopisa o lokalnim temama, otkup knjiga, zbornika i časopisa o lokalnim temama objavljenih u posljednjih godinu dana, programi zaštite i prezentacije arhivske građe, projekti usmjereni na dobrobit lokalne kulturne i prirodne baštine (iz Pravilnika o postupku vrednovanja..., 2013.).

Način na koji ocjenjuje "stručno" – političko povjerenstvo ne znamo, jer nema indikatora za vrednovanje. Iako je navedeno da se financiraju programi i projekti "nove

medijske kulture i kultura mladih” to nije jedino područje u kojem mladi mogu sudjelovati. Mladi mogu sudjelovati u svim djelatnostima, ali je potrebno naglasiti da se potiče stvaralaštvo i inovativnost mladih, te pronaći sredstva za njihove aktivnosti.

Radi se o sljedećim aktivnostima koje se financiraju iz Proračuna Grada Labina za 2015.:

1. **Kulturne manifestacije grada: financiraju se u iznosu od 292.000** kuna za 2015. Godinu, a sufinanciraju se tradicionalne ili nove kulturne manifestacije. Radi se o manifestacijama koje su od izuzetne važnosti za identitet Grada. Koji su kriteriji za odabir (osim usvajanja gradskog vijeća), tko predlaže? i tko sudjeluje? - ne znamo.
2. **Labin Art Republika: ljetni festival koji se financira** u iznosu od 345.000 kuna, a radi se o projektu oživljavanja povijesne i kulturne baštine Labina (provodi se od 2003.). Na otvorenim i zatvorenim lokacijama starogradske jezgre odvijaju se glazbeni, scenski, likovni i drugi programi u kojima sudjeluju domaći i inozemni izvođači. Za posjetitelje su otvoreni ateljei, galerije i zbirke (u gradu djeluje više od trideset akademskih slikara), a pretvara se u “umjetničku republiku”. U ovoj “ljetnoj” manifestaciji koja je privlačna i turistima i domaćem stanovništvu, mladi sudjeluju na razne načine, uglavnom kao publika, ali dijelom u programu koji se odnosi na likovnu umjetnost. Program je tematski koncipiran - “Art kolonija”, “Dani otvorenih ateljea”, “Klasično ljeto” te temeljeni, uglavnom glazbeni program, koji uključuje Jazz festival i razne izvođače različitih glazbenih vrta – od klapskog pjevanja do klasične glazbe.
3. **Sufinanciranje projekta kulture: u iznosu od 245.000 kuna**, a radi se o financiranju potreba u kulturi koje provode udruge i to:
 - Udruga Limena glazba Labin s 98.000 kuna, KUD Đulistan Labin 3.000
 - Galerija „Alvona“ - 23.000 kuna, Studio za vizualno stvaralaštvo „Lila“ s 5.000
 - Državni arhiv Pazin - 3.000
 - RKUD Rudar Raša - 7.000
 - Udruga Nomen est Omen s 2.000, Klapa Labin - 3.500
 - Labin Art Express – Podzemni grad XXI s 30.000, Udruga za promicanje glazbene kulture IKS Labin s 2.500, Udruga Arsia Art Raša 2.000, Udruga Notturmo Labin 3.000
 - Vokalna skupina Rašelinki s 2.500 kuna, Dječji pjevački zbor Mornice s 4.000
 - Udruga Kultura snova- Kulturni krug Labin, - 3.000
 - Ivona Verbanac 3.000, Rudnik Idea Karlovac - 2.500
 - Sveučilište Jurja Dobrile Pula - 3000 kuna i dr.
4. **Brendiranje – praktična realizacija projekta cakavice**, M.V. Ilirika i rudarstva, u iznosu od 4.000 kuna

U nastavku je tablica ulaganja u programe kulture Grada Labina za 2015.

LVI. Tablica 50. Ulaganja u programe u kulturi u Labinu, 2015.

KULTURNI PROGRAMI	POD	922.000,00
POKROVITELJSTVOM GRADA LABINA		

Kulturne manifestacije Grada Labina	292.000,00
Labin Art Republika	345.000,00
Sufinanciranje projekata kulture	245.000,00
Brendiranje – Praktična realizacija na projektu cakavice, M.V. Ilirika i rudarstva	40.000,00

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Grada Labina za 2015.

Iz gore navedenih aktivnosti se ne može definirati koliko su namijenjeni ili ih provode mladi, no većini može cilj upravo pomicanje postojećih vrijednosti i tradicionalnih kulturnih izričaja i za djecu i mlade, odnosno radi se o manifestacijama i raznim akcijama kojima se promiče kulturna baština i urbani rituali. Iz aktivnosti u Proračunu "sufinanciranje projekata kulture" je vidljivo da se financiraju tradicionalni načini okupljanja koji njeguju tradicionalne oblike izričaja, poput Limene glazbe Labin, a potpore drugim udrugama su izrazito niske. Samo dvije do tri udruge se bave suvremenijim kulturnim izričajem, a sredstva su za njih minimalna. Iako sve ove manifestacije i aktivnosti utječu na osjećaj pripadnosti i zadovoljstva životom u Labinu i imaju funkciju negovanja identiteta, ostatak su tradicije društvenih organizacija i načina rada iz bivše države. Labin Art Express i već brendirani "podzemni grad" su jedina udruga koja prima ozbiljnija sredstva. Iako je registrirano 15 udruga u kulturi, čini se da i u ovom području izostaje aktivno sudjelovanje organizacija civilnog društva u kreiranju kulturne politike, a posebno mladih.

Nisu nam dostupni podaci o broju sudionika, pa je teško zaključivati koliko mladih realno sudjeluje u njima, jesu mladi zadovoljni ovim aktivnostima, kako sudjeluju – kao aktivna ili pasivna publika. Jedini podaci koje smo dobili jesu iz obrasca za Grad, a radi se o broju ljudi koji sudjeluju na gradskim manifestacijama – oko 3000.

Udruga koje okupljaju građane i mlade koji se bave kulturnim djelatnostima relativno je malo, kao što niti ulaganja nisu visoka, što nije niti čudno obzirom da su u proračunu osigurana značajna financijska sredstva i prostori za potrebe tzv. institucionalne kulture. Kako nemamo dostupne podatke o rezultatima evaluacija, korisnicima i zadovoljstvu mladih, pa će se koristiti indikatore koji ipak mogu biti značajni, a dostupni su nam iz rezultata upitnika o kapacitiranosti organizacija civilnog društva. Naime, samo tri udruge koje se bave ovom djelatnošću su iznijele stavove kako mogu doprinijeti ovom području te kako mogu uključiti mlade, a jedna od njih je udruga za mlade koja nudi *...da proučimo primjere dobrih praksi iz zapadnih zemalja i izradimo prijedlog te sudjelujemo u radnom timu koji će izraditi rješenje društveno-kulturnog centra za mlade prilagođenog interesno, financijski i infrastrukturno mogućnostima Labina..(Arhiva DIP, 2015.)*. Ova "tišina s druge strane" dobro oslikava stanje kulturne scene, no obećava jer postoji barem jedna udruga koja promišlja ovu problematiku. O ne/zadovoljstvu možemo zaključiti i iz njihove procjene "grada", kao grada koji nije po mjeri mladih, već je okrenut glavnoj gospodarskoj grani. Perspektiva iz koje kulturu percipiraju donosioci političkih odluka je uglavnom konzumeristička, pa se niti ne očekuje da publika ili korisnici "sudjeluju", da budu aktivni, već se očekuje da publika bude pasivna, da konzumira ponuđene aktivnosti ili da održava postojeće dominantne vrijednosti "odraslih".

Najveća ulaganja Grada se odnose na "institucionalnu kulturu" što nam također potvrđuje da je Labin zajednica koja vrlo inertno i sporo mijenja svoje kulturne navike, te da su one vrlo čvrste s obzirom na slabe utjecaje novih trendova u kulturi. Osim što su likovni umjetnici - labinski brend, a u Labinu ih ima oko 30 tak, nema udruženih aktivnosti i organizacija koje će biti akteri promjena. Vrlo individualizirani, očito bez

iskustva suradnje s drugim organizacijama iz okruženja, bilo na regionalnoj ili nacionalnoj i međunarodnoj razini, čini se, da su akteri u ovom području usamljeni i zatvoreni, što ih sprječava da koriste vlastite potencijale i javne resurse, u željenom smjeru. U novije vrijeme mnogo mladih je aktivno u Labinjanskoj Kompaniji - Domoćoj Folšariji, a predstavljaju karnevalsku grupu, osnovanu 1983. Godine. Djeluje kao dramska i pjevačka skupina za kritiku i ismijavanje društvenih prilika. Grupa nastoji očuvati karnevalske i tradicijske običaje aktivnostima kroz koje radi i djeluje u svom Labinu i okolici te na brojnim mimohodima i gostovanjima, u Hrvatskoj i u inozemstvu. Grupa je aktivna tijekom cijele godine, u doba zimskih karnevalskih svečanosti ali i u ljetnim mjesecima na brojnim ljetnim karnevalima. Član je Udruge Karnevalskih gradova Europe (FECC) te su prva registrirana karnevalska udruga u Istri.

Tehnička kultura

Područje tehničke kulture je kompleksno područje, koje je najčešće zanemareno u programima javnih potreba, što je očito i u Labinu. Većina problema proizlazi iz velikog osipanja članstva zainteresiranih za ovu djelatnost, ne prilagođavaju se novim tehnologijama te ne koriste prijenos znanja kojim bi mogli privući mlađe članove. Ciljevi djelovanja u ovom području su usmjereni na razvijanje tehničke kulture, što podrazumijeva visok stupanj povezanosti između znanja i vještina, ali i stvaralaštva. Kao i u većini hrvatskih gradova, ova djelatnost i područje su zanemareni pa se uglavnom radi o financiranju radio klubova i ribolovnih društava. Aktivnosti kojima su se još do nedavno bavile udruge kojima je cilj unaprjeđenje tehničke kulture, a prvenstveno se radi o razvoju vještina, poput modelarenja, izrade raznih predmeta od drva ili korištenje i inovacije tehničkih i tehnoloških aparata i strojeva, odnosno unaprjeđenje tehničkih vještina općenito, sve se više suočavaju s nedostatkom interesa mladih. Kroz povijest razvoja organizacija civilnog društva (nekada u socijalizmu društvenih organizacija) možemo pratiti i razvoj izuma i patenata na našim područjima, pa su zajednice i savezi tehničke kulture tradicionalno dodjeljivale nagrade za uspješna i nova tehnička rješenja (izume i patente) čime se poticalo stvaralaštvo i inovativnost. Danas je to područje djelovanja udruženja građana, sve više individualizirano, a mladi te aktivnosti ne smatraju dovoljno zanimljivima. Upravo mladi, koje često volimo zvati *internet generacijom* najveći dio svoga slobodnog vremena provode pred računalom pa bi ovo obilježje populacije moglo poslužiti u svrhu privlačenja mladih ovom području interesa. Upravo to područje može postati centrom stvaralaštva i povezivanja novih tehnologija u cilju razvoja nove kreativne industrije, odnosno kreativno-poduzetničkog inkubatora koji bi bio platforma za razvoj novih proizvoda. Udruživanjem stvaralačkog naboja mladih i članova udruga koji se bave promicanjem raznih kulturnih izričaja sa znalcima novih tehnologija može se stvoriti temelj za nova radna mjesta, samozapošljavanje i stvaranje novih proizvoda. Iz ovoga aspekta se aktivnosti koje su definirane Zakonom o tehničkoj kulturi mogu povezati s područjem kulture, koje je ujedno i područje stvaralaštva i novih ideja. Grad Labin sufinancira jedino rad Autoškole, pri Pučkom otvorenom učilištu.

Rezultati Internet javne rasprave i javne rasprave/javnog foruma održanog 21. 4. 2015. Godine u Labinu

Obrazac za internetsku javnu raspravu bio je strukturiran tako da se sudionicima ponudilo da rasprave teme i probleme iz područja kulture i stvaralaštva, ali i iz perspektive poduzetništva i zapošljavanja mladih. Cilj je bio potaknuti i senzibilizirati javnost i sudionike na međusobnu suradnju i svijest o povezanosti ovih područja, odnosno mogućnostima koje pruža ovo područje. Osim toga, cilj je bio poticanje razmjene ideja između dionika, kako bi eventualno uvidjeli da postoji prostor za suradnju, za pokretanje "kreativno-poduzetničkog inkubatora". Obzirom da se da se u kulturu

ulažu znatna sredstva iz javnih prihoda, a ne postoji dinamički i partnerski odnos između različitih dionika u kulturi, ustanove u kulturi razvijaju više konzumerski odnos prema publici, a manje potiču sudjelovanje različitih dionika na aktivan i stvaralački odnos prema kulturi, smatrali smo da će se poticanjem i senzibiliziranjem dionika na ovu perspektivu pokrenuti inicijative za nove programe i projekte u koje bi bili uključeni prvenstveno mladi.

Stoga smo sudionicima ponudili obrazac za raspravu koji objedinjava rezultate analize u području kulture, kao potencijala za zapošljavanje i pokretanje zajednice. Naime i civilno društvo i "kultura" predstavljaju platformu za razmjenu ideja i njihovu verifikaciju. Problemi i nedostaci postojećeg stanja čije rješavanje bi moglo potaknuti protok ideja u ovim društvenim sektorima iz ovakve perspektive jesu:

- velika ulaganja u institucionalnu kulturu, ne postoji suradnja i protok ideja između institucionalne i izvaninstitucionalne kulture
- raste broj nezaposlenih mladih bez ili sa srednjom stručnom spremom, a nema novih i dodatnih programa i aktivnosti osposobljavanja te neformalnog učenja kojima bi se mlade uključilo u kulturu
- uglavnom su aktivnosti i akteri orijentirani na konzumiranje proizvoda i usluga, nigdje nije vidljiva aktivnost sudjelovanja mladih
- nema evidencije o dodatnom, cjeloživotnom usavršavanju, mladi stječu neprimjerene kompetencije za tržište rada - osim udruge mladih, ne nude se razne radionice kojima se potiče cjeloživotno učenje
- mali udio mladih s tercijskim obrazovanjem, nisu na raspolaganju gradu – resurs koji nije iskorišten za kulturni razvoj
- nema suradnje, programa ili aktivnosti koji uključuju sve sektore, a posebno privatni u području kulture (iako se za manifestacije sakupljaju donacije, to je pasivan donos)
- ne vrednuje se volonterski rad i kompetencije stečene takvim radom, pa je pronaći volontere za volontiranje na kulturnim projektima gotovo pa nemoguće
- ne koriste se EU fondovi i programi za usavršavanje i mobilnost mladih, osim jedne udruge.

Rezultati Internetske javne rasprave iz područja "kulture i stvaralaštva" održane u ožujku i travnju 2015. godine

Prikupljeni podaci se mogu podijeliti u više povezanih problema:

1. **percepcija mladih iz perspektive donosioca političkih odluka (mladi kao pasivna publika, nevidljivi mladi)** - neuključivanje mladih u odluke, što je vidljivo u nepostojanju ponude i potpora za mlade kojima se potiče stvaralaštvo i sudjelovanje u održavanju vlastite kulture i stvaranju nove, kao i procedure za odlučivanje
2. **problemi koji proizlaze iz nedostatka primjerenog prostora za mlade, a posljedično i sadržaja (aktivnosti):....Možda neki prostor di se mladi mogu družiti i provoditi svoje slobodno vrijeme umjesto da su vani na ulici.....Pokretanje radionica/seminara za darovite učenike koje bi se održavale tijekom zimskih i ljetnih praznika, a koje bi vodili eminentni umjetnici. ...Organizacijom ovakvih seminara motivirao bi se veći broj mladih za uključivanje u glazbene/plesne aktivnosti, a rezultat svakog seminara bili bi koncerti mladih umjetnika za širu javnost, čime bi Grad obogatilo svoju kulturnu djelatnost i događanja, osobito**

tijekom ljetnih mjeseci.....Nepostojanje ljetnih i zimskih radionica za vrijeme školskih praznika... Po zimi nema pretjeranog izbora za negdje izaći, zabavljati se, a opet raditi nešto konstruktivno što bi moglo pridonijeti u umjetničkom stvaralaštvu.

3. **problemi koji proizlaze iz financijskih razloga:** *Nedovoljno se ulaže u kulturu, te se ista nedovoljno percipira kao važna za razvoj zajednice, veći razvoj kulture i produkcije doprinio bi i razvoju turizma, poboljšanju ponude te razvoju društvenog poduzetništva, što izravno doprinositi ekonomskom razvoju. Osim naglaska na industriju i rudarenje njegovati i ostalu baštinu, te iskoristiti potencijale u zajednici naročito mlade, ima ih ali da li tko o njima vodi evidenciju ili se sve svodi na nekolicinu mladih umjetnika i kulturaša...nedostatak financijskih sredstava za provedbu programa i projekata za mlade...*
4. **problemi koji proizlaze iz vrijednosti društva i lokalne zajednice:** *...Nezainteresiranost mladih i prerano odustajanje... nezainteresiranost većine mladih za aktivno i kreativno provođenje slobodnog vremena i društveno-politički angažman...Trebalo bi se više mladih uključiti u stvaranju prvo ideje, plana ,a i trebalo bi biti više podrške sa financijske strane. Trebalo bi početi ispunjavati redom potrebe mladog čovjeka, počevši od stvaranja više mjesta (kafića, prostorija) za mlade gdje bi mogli raditi i nešto konstruktivno. Trebalo bi se posvetiti i uzeti u obzir kino koje nije potpuno iskorišteno. (Arhiva DIP-a, 2015.)*

Sudionicima se u obrascu predložilo neka moguća rješenja koja se mogu grupirati u nekoliko skupina:

1. Uključivanje mladih i alternativne kulture mladih u postojeću kulturnu infrastrukturu:

- poticanje i vrednovanje kulture mladih kao prioritetnih skupina – i za one do 30
- zajednički projekti postojeće dobre kulturne infrastrukture – povezivanje "institucionalne" i "alternativne" kulturne scene, jačanje saveza među udrugama u kulturi mladih (L.A.E.21, Alfa Albona i drugi)
- uključivanje mladih u izradu programa ustanova u kulturi – približavanje vlastite kulture mladima (programi zimi)

2. Poticanje inovacija i stvaralačkog okruženja:

- kreativni laboratoriji, kreativni poduzetnički inkubatori za mlade – mladi sudjeluju u razvoju grada i brendiranju kulturnog turizma grada (jačanje vidljivosti slobodarske i rudarske tradicije), mjere poticanja zajedničkih projekta koje imaju tržišnu vrijednost – šansa u društvenom poduzetništvu
- u kriterijima za financiranje javnih potreba jasno istaknuti poticanje kulturnog stvaralaštva mladih
- kulturne aktivnosti kao platforma neformalnog učenja

I konačno, rezultati ove Internet javne rasprave mogu se sabrati u sljedećim rješenjima koje su predložili sudionici:

1. Rješenja vezana uz infrastrukturu za mlade:

- *Skupiti sredstva i sagraditi taj prostor i u njemu organizirati puno zanimljivih stvari i događaja koji će privući mlade...Mogućnost održavanja seminara u*

prostorima Umjetničke škole ili Malog kazališta Labin te završnih koncerata u Župnoj crkvi. ...Organizacija radionica za vrijeme školskih praznika kako bi djeca mogla kvalitetno provesti slobodno vrijeme.. Kvalitetne radionice, web stranica sa predstavljanim programima... Iskoristiti kino maksimalno-kratki filmovi i jeftin upad i predstave... Napraviti mjesto, može biti i u obliku kafića gdje bi mladi mogli biti konstruktivni-od raznih igra, radionica, karaoke do raznih projekata-konstruktivno pisanje, učenje sa mladima, seminari(mjesto gdje mladi mogu ići na piće i sudjelovati u nečemu kreativnom) mladi koji će pridonijeti gradu tako da nešto oslikaju-npr . zid sa nekim super grafitima, ili ne moraju biti grafiti, neka se odluči tema i oslikavaju zidovi, neka se radi što više na izgledu grada, na plakatima gdje će pisati kada se nešto održava, ne da se samo saznaje putem interneta, više manjih galerija po centru, veći izbor pribora za slikanje, pošto se većinom potrebne boje moraju kupovati negdje drugdje, vezano za glazbu npr. Neka mladi podučavaju jedni druge, više prostora gdje će mladi moći izlagati radove koje su napravili u nekim radionicama.

2. Rješenja vezana uz financiranje kulture mladih:

- Potrebno je pronaći izvore prihoda za njihovu organizaciju – dijelom sufinancirati projekte mogu roditelji polaznika, međutim samo sredstva roditelja nisu dostatna...Ulaganje u kulturu i produkciju, međusobna suradnja korištenje potencijala mladih...veći udio programa za mlade u gradskom proračunu, kampanje zagovaranja za aktivno i kreativno provođenje te društveno-politički aktivizam.

3. Rješenja vezana uz vrijednosti i kulturne navike: ..Osvješčivanje o kulturi, mogućnosti, beneficijama i drugim aspektima.

Sudionici smatraju da u unaprijeđenje ovog područja moraju biti uključeni svi: : ustanove u kulturi: *Osnovna umjetnička M.B.Rašana, Pučko otvoreno učilište, LAE.*; kulturne ustanove u gradu; organizacije civilnog društva u području kulture i istaknuti pojedinci iz područje kulture: *mladi glazbeni i plesni umjetnici s područja Labinštine i šire, eminentni umjetnici,.. Zaklade za kulturu..* ; *udruge mladih, udruge u kulturi. platforme razmjene znanja i sl.*; ekonomske organizacije: *sponzori škola*; zajednica: Grad Labin; Mladi do 18, 19 godina; Učenici, roditelji, volonteri.

Kako je u internetskom prikupljanju podataka sudjelovao mali broj mladih, na fokus grupi održanoj 25.3. 2015. godine u Labinu raspravljalo se i ovom području.

Probleme koji su istakli mladi može se grupirati u nekoliko povezanih:

- 1. kulturne navike (publika)/kulturna ponuda:** *Nemamo nikakvu publiku...znači nikog ne zanima predstave, kino, ne postoji multimedijalni centar, ne postoji nešto konkretno po tom pitanju, gdje bi mladi rado mogli nać interes za time.. jedino što Labinu gura tu kulturu je ova Glazbena škola, jer sve što imamo za kulturu u Labinu je kroz, od Glazbene škole koncerti. I onda roditelji dođu gledat svoju djecu, djecu kako sviraju i tako....na Klasično ljeto gdje ne dolaze nikakvi učenici te škole, profesori, nitko nije zainteresiran za takve koncerte, nitko nije zainteresiran za sve ono što sam prije navela....*
- 2. problem stručnih osoba i pokretača inicijativa u kulturi i zajednice:** *...treba postojati neka osoba koja će zainteresirati mlade ako želimo se okrenuti na to da ti mladi jedan dan idu u kino ili kazalište. Mislim, kroz neke radionice. Možda mladi niti ne znaju kako se radi neka predstava ili kako se snima neki film, možda kroz takve nekakve radionice bi se rodio neki interes da bi netko pogledao neki film... trebaju stručni ljudi. Mislim da se treba okupiti neki stručni tim koji će to onda malo, kako bih rekla, pogurati. Jer, uz svo dužno poštovanje ekonomistima*

i pravicima, oni ne mogu, po meni, provesti neki projekt kulturnog značaja kojeg može netko tko se bavi kulturom, koji je iz te struke...

3. problem perspektive kulture: pasivno/aktivno - stvaranje kulture i uključivanje mladih: *..ta predstava koju smo radili, Anna Frank, koja se već dvaput održala. Znači, jako puno učenika u našoj školi je zapravo, nije baš jako zainteresirana za kulturu, za nikakve predstave. Njima za ić na predstavu je ono, dva učenika koja bi došla. A na kraju je ispalo da smo mi napravili tu predstavu, Anna Frank i od tih koliko ih je bilo, 2 razreda ili 3 svi su bili prisiljeni doć, realno i na kraju je ispalo da se njima to sviđa... Svi su bili oduševljeni...Na kraju su, je bilo jako puno pozitivnih komentara, tako da definitivno bi trebalo malo više pitati... Čak na primjer ih probat ponekad prisilit na nešto, može bit da im se to stvarno sviđa. Nažalost, nemamo primjera kod nas nekih predstava...*

4. problemi koji proizlaze iz nesuradnje

Na javnoj raspravi/forumu održanom 21.4. 2015. . u ovoj grupi je sudjelovalo 6 sudionika, mladih, predstavnika udruga i ustanova u kulturi te gospodarstvenika, od čega 5 mladih u dobi od cca 23-35 godina (iz udruge LAE, OSA media, mlada filmašica – pripravnica u Gradu Labinu u Odjelu za društvene djelatnosti, ravnateljica Gradske knjižnice, članica udruge za djecu Girotondo te jedan umirovljenik – član klape).

Sudionici su se složili oko većine navedenih problema te dodali sljedeća objašnjenja kao potencijalne uzroke ovakvog stanja:

- 1. nedostatak informacija i komunikacije između ključnih dionika** (osobito Grada i udruga mladih); *nedovoljno informirani mladi o prilikama za uključivanje u kulturu i stvaralaštvo*
- 2. nekorištenje dostupnih sredstava, loše korištenje resursa i loše upravljanje (nezadovoljstvo) resursima (programima/ulaganjem) grada**, neiskorištenost postojećih resursa (financijskih i prostornih): nevladine udruge/organizacije oslanjaju se uglavnom isključivo na gradski proračun, odnosno na javne izvore prihoda;
 - *....nedovoljna kulturna ponuda – naročito filmska/kazališna/novi mediji, nedostaje kulturni program zimi (nešto kao Labin art republika za domaće stanovništvo);... nezadovoljstvo ulaganjem isključivo u infrastrukturu, bez da se radi na dugoročnim planovima u kontekstu sadržaja, programa i održivosti (financiranja)*
 - *.... postojeća (dostupna) infrastruktura za neke oblike stvaralaštva (npr. (alternativna, rock) glazba nije adekvatna (rock bendovi sviraju u neadekvatnim uvjetima, neki plaćaju gradske prostore za probe i sl.)....Tehnička opremljenost postojećih prostora je manjkava....(Gradski) prostori postoje i stoje neiskorišteni, ali se ne nude mladima za kulturno stvaralaštvo.....Sporost i neučinkovitost obnove i stavljanja u funkciju „kulturnih spomenika“ – zgrada koje su pod kulturnom zaštitom...*
 - *..Neravnomjerno smanjenje budžeta za kulturu naspram drugih područja (čak 40%) (korišteni su navodi iz Izvještaja moderatorice skupine, D. Kovačić, 2015.)*
- 3. nema poduzetničkog razmišljanja ili je onemogućeno (!)**
- 4. nema partnerstva, nepovezanost između raznih dionika, loša međusektorska povezanost**
- 5. nedostatak poduzetničkog obrazovanja, tj. nedovoljne kompetencije u poduzetništvu u kulturi**

6. *neproporcionalnost kulturnih i umjetničkih smjerova u kulturnoj strategiji (prevelik naglasak na likovne umjetnosti a premalo na nezavisnu kulturu, nove medije)*
7. *nedovoljno zastupljeni mladi u kulturnoj strategiji (gotovo ništa)*
8. *problem nezainteresiranosti / nemotiviranosti mladih za volontiranje u kulturnim programima (iz izvještaj moderatorice, D.Kovačić)*

Sudionici su se složili kako bi se dugoročno trebalo usmjeravati sve aktivnosti prema sljedećim ciljevima, odnosno predložili sljedeća rješenja, među kojima su i oni koje preporuča EU strategija za mlade:

- poticati i davati podršku mladima kroz bolju kvalitetu ulaska i participacije u kulturi, promocija osobnog razvoja, unaprjeđenje sposobnosti učenja, interkulture vještine, razvijati i poticati fleksibilne vještine za buduće radne mogućnosti
- razvijanje talenta, kreativnih vještina, poduzetničkog načina razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih; *Budžet za kulturu mladih*
- širenje pristupa alatima stvaralaštva, osobito onima koji uključuju nove tehnologije - *uključivanje nezavisnog i alternativnog stvaralaštva u budžete i programe institucija...*
- koordinacija kroz komponente: fleksibilnost i sigurnost kako bi se olakšao prijelaz između školovanja ili neaktivnosti, odnosno nezaposlenosti i zapošljavanja - *Maksimalno iskorištavanje postojeće infrastrukture za programe mladih... Objediniti baze volontera (radi volontiranja u programima kulture)*
- jačanje partnerstva i međusektorske suradnje te kvalitetnije korištenje postojećih resursa - ... *Ustupanje na besplatno korištenje adekvatnih gradskih prostora s adekvatnom opremom za programe mladih.. Određivanje (godišnjeg) prioriteta obnove prostora pod zaštitom kulture za programe mladih...Revizija budžeta za kulturu u odnosu na ukupni proračun i adekvatan ispravak za 2016. Godinu...Određivanje (godišnjeg) prioriteta obnove prostora pod zaštitom kulture za programe mladih*
- *uključivanje mladih osoba iz raznolikijih kulturnih područja u izradu nove kulturne strategije, provedbu i evaluaciju postojeće kulturne strategije; ... Radna skupina mladih „kulturnjaka“ radi analizu postojećih dostupnih prostora i daje prijedlog Gradu koji prostori se mogu koristiti, za koju namjenu i kada*
- *jedinstvena web stranica kao objedinjena baza informacija o svim područjima kulture za informiranje mladih*

Ciljevi koji proizlaze iz prethodne analize polaze sa stajališta prema kojemu kulturu sagledavamo ne samo kao društveni prostor u kojem su građani pasivni konzumenti gotovih proizvoda, već ju oni i stvaraju. Područje kulture je područje stvaranja novih ideja, stvaralačkog i poduzetničkog promišljanja stvarnosti. Za to je potrebna mobilizacija cijele zajednice i promjena vrijednosti u smjeru poticanja ovakvog načina razmišljanja. Jedan od načina koji se pokazao inovativnim i uspješnim je poticanje i stvaranje "kreativno-poduzetničkih inkubatora/laboratorija", za što je potrebna mobilizacija ljudskog i kulturnog kapitala u zajednici. Formalno obrazovanje će pružiti temelje, no stvarni rad i korištenje stečenog znanja i vještina je moguće jedino ukoliko se ono primjenjuje. Inače govorimo o "mrtvom kapitalu". Zato su važni neformalno i

informalno obrazovanje kao i jačanje kompetencija za cjeloživotno učenje. Iz ove perspektive kulturu vidimo kao potencijal za razvoj poduzetništva i mobilizaciju potencijala u zajednici. Zato je potrebno:

- izraditi kriterije za financiranje potreba u kulturi, temeljem objektivnih i nezavisnih procjena i stvarnih potreba
- uključivanje mladih u sve faze planiranja i procjene i odlučivanja o ulaganjima u kulturu
- izraditi program prakse, stažiranja i edukacije za mlade nakon izlaska iz obrazovnog sustava u suradnji s kulturnim, obrazovnim ustanovama, kao i organizacijama civilnog društva i poduzetnicima, plan sustavnog volontiranja na programima u kulturi
- osnovati koordinaciju s predstavnicima civilnog, profitnog (privatnog) i javnog sektora radi uspostave suradnje zbog zadržavanja prioriteta zapošljavanja mladih, profesionalne orijentacije te poticanja novih oblika zapošljavanja u kulturi - edukacija za društveno poduzetništvo i proizvodnju kulture
- potaknuti stvaranje baze podataka o neformalnom i cjeloživotnom obrazovanju na nivou grada u suradnji sa svim sektorima (sastavni dio izvještaja javnoj upravi, obrtničkoj i gospodarskoj komori ili udruženjima) – kulturni i ljudski kapital grada, volontiranje u kulturnim programima kao platforma za učenje, poticanje neformalnog obrazovanja i stjecanje dodatnih kompetencija, suradnja između profitnog i neprofitnog sektora, vrednovanje volonterskog rada
- poticanje umrežavanja i potpore poduzetničkim idejama osnivanjem poduzetničkih i kreativnih inkubatora u suradnji sa svim sektorima
- korištenje EU fondova i programa radi poticanja usavršavanja i mobilnosti te iskorištavanja kulturnog kapitala grada
- suradnja svih dionika u olakšavanju stjecanja kompetencija potrebnih na tržištu rada.

Tijekom rasprave sudionici su istaknuli da se u pokretanje društvenih promjena u ovom sektoru mora uključiti šira društvena zajednica, pa tako navode da je potrebna suradnja između ... *Grada Labina, odjela, udruge u kulturi, udruge mladih i za mlade (koordinira Alfa Albona kao info centar za mlade)... Udruge u kulturi, udruge mladih i za mlade, radna skupina mladih „kulturnjaka“ predlaže, sve ustanove u kulturi, udruge mladih i za mlade (LAE, Alfa Albona), srednje škole (se moraju otvoriti i uključiti s ciljem motiviranja mladih), Lokalni volonterski centar, svi organizatori volontiranja, radna skupina sastavljena od udruga mladih i za mlade u području kulture (LAE inicira osnivanje radne skupine mladih) u suradnji s Gradom, radna skupina mladih „kulturnjaka“ u suradnji s Gradom* (iz izvještaja moderatorice, D.Kovačić)

Zaključak

Labin je grad bogat kulturnom baštinom, tradicijom održavanja kulturnog nasljeđa, bogat potencijalima. Osim, što za razliku od mnogih gradova ima osigurane prostore u kojima se mogu organizirati mnogobrojne aktivnosti za mlade, poput kina, kazališta, galerija i muzeja te aktivne knjižnice u kojima se odvijaju raznovrsni “kulturni” programi, aktivne su i izgleda najviše organizacije civilnog društva čija je djelatnost u kulturi. Radi se o udrugama koje promiču glazbenu, likovnu i filmsku kulturu. Glavni problem koji se nameće je svojevrsan antagonizam između institucionalne i alternativne

kulture koju čine aktivnosti koje osmišljavaju i provode uglavnom mladi, odnosno mlađa populacija, a za što nemaju potporu (osim LAE). Nove obrasce i kulturne proizvode koje nude organizacije civilnog društva nastale su nakon Domovinskog rata, pa su one nositelji kulturnih promjena. Kako nemamo podataka o provedenim evaluacijama programa (osim izvještaja izvršenja za korisnike čije programe financira Grad) te kako je iz javne rasprave vidljivo da postoji nezadovoljstvo mladih postojećim programima, postoji potreba da se kvalitetno preispita usklađenost potreba mladih i građana općenito s trenutnom kulturnom ponudom, da se evaluiraju postojeći programi kako bi se potaklo nove oblike suradnje između civilnog sektora i javnih ustanova u kulturi. Nemamo pouzdanih podataka o ovom sektoru, osim indicija s javnih rasprava, koje govore o neartikuliranom nezadovoljstvu i antagonizmu, pa potrebno je hitno uspostaviti nove odnose kako bi se javnih prihodi uspješnije usmjeravali prema potrebama mladih Labina. Revidiranjem "kulturne strategije" s uključivanjem mladih u analizu potreba i obnavljanje ciljeva, može se doći do pouzdanih rezultata koji bi mogli smanjiti tenzije i postojeći jaz između institucionalnog i alternativnog, između dominantne kulture i kulture mladih. Labin ima ljudski potencijal koji treba usmjeriti k stvaranju stvaralačkog okruženja te razvijati poduzetnički duh upravo u području kulture i tehničke kulture. Zbog svih postojećih resursa Labin bi se mogao ucrtati na europsku kartu kreativno- poduzetničkih inkubatora, što bi moglo donijeti nova radna mjesta, zadržavanje mladih, kao i povoljno utjecati na budući razvoj. *Zgrada društvenog poduzetništva* bi mogla pružiti upravo potrebnu podršku i platformu za razmjenu ideja između mladih u regiji.

Osim toga, nemamo informacija koriste li sredstva iz drugih izvora (barem nije iskazano) za što postoje velike mogućnosti, iz EU fondova i programa, namijenjenih ne samo kulturi, nego i razvoju ljudskih potencijala i sl. Ukoliko se ne koriste i drugi izvori financiranja (a prema iskazanome ne), potrebno je osnažiti udruge, a posebno mlade sa znanjima i vještinama potrebnim za prikupljanje sredstava, kao i projektnog menadžmenta.

Ciljevi:

- potaknuti povezivanje i suradnju aktera kojima je djelatnost kultura, udruga, javnih ustanova i pojedinaca te posebno aktera iz područja tehničke kulture (novih tehnologija)
- racionalno korištenje postojećih resursa u kulturi, prostornih, ljudskog potencijala i financija iz javnih prihoda (analiza uspješnosti ulaganja)
- ispitati zadovoljstvo građana, a posebno mladih kvalitetom postojećih programa i projekta u kulturi
- potaknuti aktere, a posebno mlade na aktivno sudjelovanje u kreiranju javne politike u kulturi grada, kako bi grad bio po mjeri građana, a posebno mladih
- revidirati "kulturnu strategiju" kako bi se jasno odredile smjernice u području kulturnog razvoja grada te ulagalo prema načelima "dobrog upravljanja" (suradnja s civilnom sektorom, racionalno korištenje vlastitih resursa i dr.)
- stvaranje uvjeta za pokretanje kreativno-poduzetničkog inkubatora (laboratorij) za mlade (organizacije civilnog društva i pojedince) – "zgrada društvenog poduzetništva"
- kontinuirana edukacija i informiranje svih dionika o kulturnim politikama okruženja u kojem živimo (EU), novim trendovima u kulturi
- kontinuirana edukacija i informiranje svih dionika o prikupljanju sredstava za financiranje programa u kulturi, projektnom ciklusu i upravljanju resursima u kulturi

- uključivanje mladih, posebno onih sa znanjem, vještinama i interesima za nove tehnologije i nove medije u sve aktivnosti i procese “stvaranja” kulture
- potaknuti organizacije civilnog društva i pojedince na aktivnosti iz područja tehničke kulture, te suradnju s ostalim organizacijama i ustanovama kojima je djelatnosti kultura
- potaknuti stvaralaštvo među mladima i poduzetničkog načina razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih

Mjere:

1. analizirati kulturne potrebe i potencijale građana, a posebno mladih, u cilju revidiranja “Kulturne strategije”
2. analizirati i evaluirati postojeće programe, kako bi se utvrdila usklađenost s potrebama građana i mladih
3. revidirati Kulturnu strategiju grada, uz uključivanje svih relevantnih dionika, a posebno mladih, kao i usmjeravanje ciljeva kulturne strategije prema poticanju stvaralaštva, poduzetničkog načina razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih, uz korištenje vlastitog ljudskog potencijala i povezivanje u regionalne saveze, koristeći pri tom nove tehnologije i nove medije
4. organizirati edukaciju i informiranje svih dionika o trendovima kulturnih politika u okruženju
5. organizirati edukaciju i informiranje svih dionika o prikupljanju sredstava za financiranje programa
6. izraditi kriterije za financiranje kojima se potiče suradnja i partnerstvo između aktera u kulturi, na lokalnom, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini
7. izraditi kriterije za financiranje programa i projekta koji potiču stvaralaštvo te povezuju kulturu i tehničku kulturu, odnosno razvijanje talenta, kreativnih vještina, poduzetničkog načina razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih (iz EU strategije za mlade)

Indikatori rezultata:

1. provedena analiza kulturnih potreba građana i posebno mladih
2. provedena vanjska evaluacija i samovrednovanje postojećih programa prema sljedećim indikatorima: broj mladih aktivnih i pasivnih korisnika programa u kulturi, zadovoljstvo mladih programima, uključivanje mladih u planiranje programa i drugi
3. revidirana Kulturna strategija, prema metodologiji i primjerima dobre prakse u skladu s potrebama građana, a posebno mladih, kojoj je cilj poticanje stvaralaštva, razvijanje talenata, poduzetničkog načina razmišljanja kod mladih i poticanje kulturnog izražavanja mladih
4. broj sudionika edukacija o kulturnim javnim politikama, posebno mladih
5. broj sudionika edukacija o načinima prikupljanja sredstava za programe i projekte u kulturi, posebno mladih
6. broj novozaposlenih mladih (samozapošljavanje, socijalno poduzetništvo) u kulturi
7. broj partnerstva između javnih ustanova u kulturi i organizacija civilnog društva

8. broj novih programa koji potiču stvaralaštvo te povezuju kulturu i tehničku kulturu (u okviru postojećih sredstava)
9. broj novih kulturnih proizvoda, čiji su inicijatori, realizatori i/ili korisnici mladi
10. pokrenut kreativno-poduzetnički inkubator, kao platforma za generiranje i potporu kulturnih, kreativnih i poduzetničkih ideja posebno mladih, uz potporu profitnog sektora.

Nositelji aktivnosti: ustanove u kulturi, organizacije civilnog društva, mladi, drugi vanjski suradnici, Grad Labin.

12. PARTICIPACIJA/SUDJELOVANJE MLADIH, VOLONTIRANJE, DRUŠTVENA POKRETLJIVOST (MOBILNOST)

12.1 Participacija/sudjelovanje mladih

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa u skladu s ciljevima EU i glavnim problemima. U tijeku ove analize prilagodili smo ove ciljeve i probleme specifičnostima i strukturi nadležnosti Grada Labina. Opći ciljevi i problemi u unaprijeđenju alata, poput sudjelovanja (participacije) mladih, volontiranja i mobilnosti, odnosno profesionalizacije rada s mladima koje naglašava EU strategija su:

Ciljevi: poticati sudjelovanje mladih u svim oblicima reprezentativne demokracije i civilnog društva, podrška na svim razinama

Glavni problemi: niska participacija u političkim ili organizacijama civilnog društva, niska participacija mladih u lokalnim, regionalnim, nacionalnim izborima, niska razina izabranih mladih, niska razina mladih koji koriste internet za interakciju s lokalnim vlastima, niska razina mladih koji koriste internet za iskazivanje svojih stavova i mišljenja.

Ciljevi djelovanja za mlade u Republici Hrvatskoj odnosno Labinu:

1. **sudjelovanje** – osigurati puno sudjelovanje mladih u društvu, povećavajući sudjelovanje mladih u civilnom životu lokalnih zajednica te predstavničkoj demokraciji, podržavajući organizacije koje se bave mladima kao i različite oblike učenja sudjelovanja, potičući sudjelovanje mladih koji nisu članovi organizacija mladih, pružajući usluge davanja kvalitetnih informacija (primjerenih mladima)
2. **volontiranje** – podržati volontiranje mladih razvijajući više mogućnosti za mlade ljude, čineći volontiranje lakšim, uklanjajući prepreke, dižući svijest o vrijednosti volontiranja, prepoznajući volontiranje kao važan oblik neformalnog obrazovanja i pojačavajući prekograničnu (prekoregionalnu i nacionalnu) društvenu pokretljivost mladih
3. **društvena pokretljivost mladih (mobilnost)** – mobilizirati mlade u globalnom oblikovanju politike na svim razinama (lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj), koristeći postojeće mreže mladih i alate (strukturirani dijalog)
4. **nova uloga mladih** – rad s mladima treba podržavati, prepoznati ga te zbog njegovog gospodarskog i društvenog doprinosa – profesionalizirati!

Izazovi s kojima se susreću donosioci političkih odluka i mladi:

Sve veći je raskorak između mladih i institucija, pa i dalje treba poticati i omogućiti mladima sudjelovanje u svim procesima odlučivanja. Kreatori politike trebaju prilagoditi način govora da ih mladi mogu razumjeti, omogućiti edukaciju mladima o mogućnostima sudjelovanja u civilnom i političkom životu u zajednici. Volontiranje je za mlade (i sve druge, a posebno za mlade) sredstvo osobnog razvoja, učenja mobilnosti, konkurentnosti, društvene kohezije i građanstva, izazov je omogućiti mladima stjecanje iskustva kroz volontiranje. Sudjelovanje mladih u dijeljenju vrijednosti Europske unije, ali i cijeloga društva doprinosi njihovoj solidarnosti. Rad s mladima je izvanškolsko

obrazovanje koji vode profesionalci i volonteri, taj rad treba profesionalizirati kako bi ga vodile osobe koje imaju kompetencije (za koje se usavršavaju) za rad s mladima, koje će biti u stanju pružiti potporu mladima da sudjeluju u svim sferama društva.

Ove potrebe i prava mladih mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je potpora mladima u ostvarivanju prava na sudjelovanje mladih u javnom životu zajednice, procesima političkog odlučivanja ali i svakodnevnom životu u društvu u svim njegovim društvenim institucijama, od obitelji, škole, među vršnjacima, među partnerima i sl. Ove potrebe mladih se mogu zadovoljiti u organizacijama i kroz programe koji imaju cilj poticanja sudjelovanja mladih u svim oblicima reprezentativne demokracije i civilnog društva, te koje daju podršku mladima na svim razinama – od sudjelovanja u svakodnevnom životu do sudjelovanja u procesima političkog odlučivanja. Zadovoljavanje tih potreba se može financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- oblici i organizacije koje su zakonom regulirani kao oblici organiziranja mladih radi sudjelovanja u političkom odlučivanju – savjeti mladih pri jedinicama lokalna/područne,(regionalne) samuprave, nacionalni savjet mladih
- organizirani podmlatci političkih stranaka
- organizacije civilnog društva koji se bave mladima - udruge mladih, udruge za mlade i sl., kao mreže/savezi/partnerstva takvih organizacija (Mreža mladih), Regionalni info centri za mlade, Zajednica regionalnih info-centara i sl.
- organizirani predstavnici mladih pri obrazovnim ustanovama – vijeća učenika, studentski zborovi
- inicijative mladih
- ostali oblici organiziranja mladih npr. pri klubovima/centrima za mlade, razne koordinacije, vijeća mladih i slično.

LVII. Grafikon 6. Struktura sudjelovanja mladih u donošenju odluka

U Proračunu Grada Labina za 2015. godinu je za ove potrebe osigurano (posredno) 40.000 kuna za studiju održivosti budućeg društveno - kulturnog centra – “Zgrade

društvenog poduzetništva”, unutar kojeg je planirana izgradnja hostela za mlade. U hostelu će se smještati mladi iz EU te provoditi, između ostalog, programi mobilnosti (razmjene mladih te edukativni programi za aktivno sudjelovanje mladih).

Udruga L.A.E. XXI u okviru osiguranih sredstava u Proračunu Grada Labina za 2015. Godinu (30.000) je namijenio i aktivnostima rada s mladima.

Za potrebe rada Gradskog vijeća mladih su u Proračunu osigurana sredstva kroz program Labin zdravi grad. Za potrebe rada Savjeta mladih za 2015. godinu je osigurano 33.000 kuna.

Mladi Labina su aktivni u procesima političkog djelovanja (sudjelovanja) pa je tako izabrano na posljednjim izborima za lokalnu samoupravu 9 mladih do 30 godina u predstavnička tijela (gradsko vijeće i radna tijela gradskog vijeća), od koji su 2 vijećnika, a ostali članovi radnih tijela. Kako se uglavnom radi o članovima političkih podmladaka stranaka iz Labina, koji ne sudjeluju u raznim aktivnostima koje provode udruge mladih, njihova nazočnost ne garantira i političku predstavljenost mladih Labina. Podatak o broju mladih u podmatcima političkih stranka nemamo.

Rezultati analize sudjelovanja, volontiranja i mobilnosti mladih Labina

Mladi u Labinu imaju prilike sudjelovati u brojnim aktivnostima koje nisu sami osmislili. Udruga mladih odnosno za mlade u Labinu djeluju svega dvije, dok većina udruga prema iskazanoj dobnoj strukturi volontera i članstvu ima potencijala za rad s mladima, obzirom da su im među drugim dobnim skupinama korisnici i mladi. Razinu sudjelovanja u donošenju odluka u tim organizacijama smo ispitali kroz rasprave o svim područjima, na internetskom prikupljanju podataka i kroz javnu raspravu/forumu.

Prema rezultatima ispitivanja kapacitiranosti organizacija civilnog društva, većina programa se provodi tako što se mlade uključuje u već organizirane aktivnosti, pa su članovi udruga ili korisnici nekih usluga ili mladi koji volontiraju. Prema Hartu (1992) sudjelovanje mladih možemo prikazati prema modelu “ljestvi”. Najviše na ljestvama sudjelovanja je 10. ljestva, a najmanje je 1.

Prilagođena *Hartova* ljestva, prikazana na Slici , sadržava razine sudjelovanja na ljestvama, a definira razinu obzirom na stupanj donošenja odluka o pitanjima od interesa za mlade (aktivnostima, projektima, upravnim aktima) tako da ljestve od 10 do 1 znače:

10. MLADI DONOSE ODLUKE: mladi odgovorno donose odluke, odrasli ako su pozvani da daju potporu

9. MLADI DONOSE ODLUKE, UZ POTPORU ODRASLIH: mladi iniciraju odluke, uz potporu odraslih

8. ZAJEDNIČKO ODLUČIVANJE: odrasli donose odluke zajedno na principima poštovanja i jednakosti

7. KONZULTACIJE (savjetovanje): odrasli konzultiraju mlade (pitaju za savjet, mišljenje, mladi su eksperti) i donose odluke uzimajući u obzir mišljenja mladih

6. „POZIVNA“ PARTICIPACIJA: odrasli „pozivaju“ mlade da izraze svoje mišljenje, ali odluke donose u skladu s pretpostavkama odraslih

Donji stupnjevi ili ljestve zapravo ne predstavljaju stvarno sudjelovanje:

5. SIMOBLIČNA PARTICIPACIJA: odrasli odlučuju, mladi mogu donositi manje važne odluke

4. UKRASNA PARTICIPACIJA: odrasli odlučuju, mladi sudjeluju pjavajući, plešući ili izvodeći druge ceremonijalne funkcije

3. MANIPUALCIJA: odrasli odlučuju, mlade pitamo ako se slažu s našim odlukama, ali im ne dajemo mogućnost izbora

2. BLAGA KONTROLA: sve odluke donose odrasli, mladi kažemo što da rade i zašto

1. KONTROLA ODRASLIH/PROFESIONALACA: odrasli donose sve odluke, mladima se govori što da rade, bez ikakvih drugih informacija.

LVIII. Slika 2. Prikaz prilagođene Hartove ljestve sudjelovanja (participacije) mladih u donošenju odluka

Prilagođene HARTOVE LJESTVE SUDJELOVANJA (PARTICIPACIJE) MLADIH

Izvor: Prilagođeno prema Hart, 1992. Children's participation: from tokenism to citizenship. Essey for UNICEF, dostupno na <http://www.nonformality.org/participation-models>, 2013.

Mladi imaju priliku osmisliti aktivnosti koje su od interesa za mlade neposredno kroz rad udruga za mlade i u okviru djelovanja drugih organizacija iz okruženja. Prema rezultatima analize u Labinu udruge za mlade se bave uglavnom javnim politikama za mlade i organiziranjem slobodnog vremena za mlade. Mladi, srednjoškolci imaju prilike sudjelovati u Gradskom vijeću mladih te kroz projekte poput Projekt demokracije. Drugi organizirani oblici djelovanja mladih su u Labinu su udruge mladih i podmlatci političkih stranaka te Savjet mladih Grada Labina, kao savjetodavno tijelo Gradskog vijeća Grada Labina.

Savjet mladih

Priliku za posredno sudjelovanje u procesima donošenja političkih odluka mladi imaju kroz rad i djelovanje savjeta mladih. Na koji način mladi sudjeluju u donošenju političkih odluka, odnosno kako se odvija "strukturirani dijalog" u Hrvatskoj imamo površne informacije. *Sastavnice u procesu strukturiranog dijaloga u Hrvatskoj su: Savjet za mlade Vlade RH, kao međuresorno, stručno i savjetodavno tijelo, lokalni odnosno regionalni savjeti mladih, Agencija za mobilnost i programe EU, radna tijela Sabora, Mreža mladih Hrvatske, udruge i klubovi mladih....* (Agencija za mobilnost i programe EU, 2012:14). Na lokalnoj razini se strukturirani dijalog takoreći ne provodi, uspkros činjenici da je zakonom regulirano savjetovanje s mladima (savjeti mladih). U novije vrijeme postoji nekoliko pokušaja, sustavno vođenih dijaloga, kroz financirane projekte. Predsjednik udruge mladih Alfa Albona član je Nacionalnog savjeta mladih, te educirani koordinator za strukturirani dijalog pa mladi Labina imaju priliku sudjelovati u procesima strukturiranog dijaloga u Labinu, npr. u lipnju su održane konzultacije s mladima o preporukama IV – tog ciklusa strukturiranog dijaloga na temu „političke participacije mladih“ na EU konferencijama mladih održanih u Rimu i Rigi a za potrebe donošenja zaključaka Vijeća ministara (više na <http://www.alfa-albona.hr/odrzane-konzultacije-sa-mladima-i-osobama-koje-rade-sa-mladima/>, 28.6.2015.)

Sudjelovanje se, prema provedenom istraživanju Agencije (2012.) svodi na traženje financijskih sredstava za djelovanje udruga i sudjelovanje u radnim skupinama i javnim raspravama, što je rjeđe na lokalnoj razini, nego li na nacionalnom. Poteškoće u komunikaciji s vlastima postoje, prema podacima dobivenima u tom istraživanju iz perspektive udruga mladih i za mlade, no ne postoje iz perspektive predstavnika vlasti, što govori o nemogućnosti komuniciranja i vrlo niskoj razini stvarnog sudjelovanja. Takvu provedbu strukturiranog dijaloga možemo ocijeniti na Hartovoj ljestvici kao *deklarativnu odnosno ukrasno sudjelovanje*. Isto tako, prema istom istraživanju procjena je sudionika istraživanja da je provedba strukturiranog dijaloga (iz perspektive udruga) neuspješna ili su neodlučni oko procjene, a iz perspektive predstavnika vlasti je uspješna. Ovakvi rezultati, kao i npr. rezultati istraživanja provednog u Primorsko-goranskoj županiji na uzorku od 714 mladih govore o tome da se strukturirani dijalog provodi (ako se provodi) samo formalno, deklarativno te da mladi ne sudjeluju u procesima donošenja političkih odluka, iako postoji zakonski okvir koji im to omogućava. Rezultati istraživanja koje je provedeno u tijeku projekta "Neka se lokalni glasovi čuju" (Regionalni info centar za mlade, UMKI; Berčić, 2012.) govore da je rad većine savjeta mladih, njihovih članova, kako i drugih mladih sveden na formalno sudjelovanje, da mladi nisu zainteresirani za političku predstavljanost i aktivizam, jer ne postoji politička volja za dijalogom. Iako je od 2014. godine na snazi novi Zakon o savjetima mladih, koji preciznije regulira sudjelovanje, ništa se još nije promijenilo. Osim toga, mladi imaju predrasude prema mladima političkih stranka i aktivnim pojedincima jer smatraju da su takvi mladi aktivni iz osobnih razloga, karijere i sl.

Tijelo koje omogućava posredno sudjelovanje u procesima političkog odlučivanja u predstavničkim tijelima grada je savjet mladih. No, kao i u većini JLS oni ne ispunjavaju svoju funkciju. Razlog koji se najčešće navodi je nedovoljna zainteresiranost mladih za ovu vrstu javnog djelovanja (politička apatija i apstinencija), nemogućnost dijaloga s predstavnicima lokalne vlasti (nerazumijevanje lokalnih vlasti potreba mladih), neuključivanje mladih u procese političkih odluka, način biranja članova savjeta mladih (bira ih predstavničko tijelo, a ne mladi), općenito predrasude mladih prema mladima koji su aktivni (bilo politički, bilo u civilnom društvu), odnosno vrlo izražen negativan stav prema mladima u političkim strankama i civilnim aktivistima (Berčić, 2012.)

Svoju ulogu savjeti mladih u RH ne ispunjavaju u onom obimu u kojem im to omogućava zakonski okvir. Sudjelovanje mladih u procesima političkog odlučivanja na lokalnoj i regionalnoj razini je u Republici Hrvatskoj regulirano zakonima: Zakon o savjetima mladih (NN 41/14). Osim toga, Programima za mlade utvrđene su smjernice, mjere i prioritete javnih politika za mlade. Uporišta za Zakon o savjetima mladih i druge nacionalne dokumente kojima se reguliraju javne politike za mlade su među ostalima i ovi dokumenti:

- *Bijela knjiga za mlade Europe* (2001) – zaokret u javnim politikama prema mladima, obnovljena WP on Youth 2011)
- *EU povelja o sudjelovanju mladih u gradovima* (2004) – jasno okretanje javnih politika ka obavezi pružanja potpore i uključivanju mladih
- *EU povelja o informiranju i savjetovanju mladih* (2004)
- *EU strategija za mlade 2010. do 2018.* (2009)
- *Program za mlade 2014. do 2017.* u izradi je i zakon o mladima, koji bi trebao regulirati javni sektor mladih.

U Labinu je prvi puta osnovan savjet mladih 2008. godine kao savjetodavno tijelo predstavničkog tijela u skladu sa Zakonom o savjetu mladih.

Na temelju članka 10. Odluke o osnivanju Savjeta mladih Grada Labina, («Službene novine Grada Labina», broj 8/14.) i članka 31. Statuta Grada Labina («Službene novine Grada Labina», broj 9/09.), Gradsko vijeće Grada Labina, je izabralo članove Savjeta mladih Grada Labina, a u sastavu su 3 predstavnika mladih iz Udruge za mlade Alfa Albona, predstavnik neformalne skupine mladih, predstavnik podmlatka Istarskog demokratskog sabora, predstavnik udruge Labin Art Express XXI, predstavnik udruge Notturmo. To jedan od rijetkih savjeta mladih čiji sastav nije isključivo politički.

Prema posljednjem Programu rada Savjeta mladih Grada iz 2015. ciljevi djelovanja su sljedeći (Program rada, 2015. godina):

1. suradnja sa savjetima mladih drugih gradova
2. uključivanje predstavnika Savjeta u procese donošenja i provedbu odluka Gradskog vijeća Grada Labina, konzultacije o temama: *sudjelovanje u analizi statusa stipendiranja učenika i studenata, analiziranje financiranja udruga mladih i za mlade te mogućnosti suradnje sa istima, poticanje (samo)zapošljavanja mladih, podupiranje inicijativa kreditiranja i subvencioniranja (samo)zapošljavanja mladih.*
3. Lokalni program za mlade Labina: sudjelovanje u provedbi, vrednovanju i planiranju akcijskog plana
4. Obrazovanje, zapošljavanje i poduzetništvo mladih

U Programu rada se navode sljedeće aktivnosti: a) *organizacija ciklusa edukacijskih radionica za jačanje kapaciteta mladih i organizacij mladih;* b) *isticanje važnosti i poticanje neformalnog obrazovanja,* c) *potpora projektima vezanima uz neformalno obrazovanje,* d) *suradnja sa udrugama koje se bave mladima na području Grada Labina, i to preko radionica, tribina, panel rasprava, treninga, okruglih stolova i sl.;* e) *ukazivanje na prednosti neformalnog obrazovanja,* f) *ukazivanje na mogućnosti neformalne edukacije u Republici Hrvatskoj i zemljama Europske unije, putem fan stranice na*

društvenoj mreži Facebook Savjeta mladih Grada Labina, g) suradnja sa Hrvatskim zavodom za zapošljavanje (HZZ), posebno na informiranju mladih o mogućnostima stručnog osposobljavanja i zapošljavanja mladih te aktualnim mjerama za mlade, te provedbi Garancije za mlade usvojenoj od strane zemalja članica EU (iz Programa Savjeta mladih Grada Labina, 2015)

5. promicanje i valorizacija volonterskog rada mladih. (iz Program rada Savjeta mladih grada labina, 2015.)

Savjet mladih Grada Labina je kroz neke od aktivnosti tijekom nekoliko saziva (podaci dostupni iz zapisnika sjednica savjeta od 2012. do 2013. godine na <http://www.labin.hr/node/5757>, 15.5.2015.) sudjelovao u nekoliko važnih za mlade odluka, poput prijedloga kriterije za Pravilnik o stipendiranju učenika i studenata Grada Labina, te niza preporuka za financiranje aktivnosti koje su važne za mlade, poput klizanja, održavanja umjentičkih projekata i drugo.

Savjet mladih aktivno sudjeluje u izradi ovoga programa, pa se u okviru javnih rasprava i komunikacije i savjetovanja sa predstavnicima Savjeta istaklo kako je najveći problem u funkcioniranju rada Savjeta pasivnost članova, nepoznavanje stvarnih nadležnosti i načina rada, nedovoljna suradnja s gradskim službama vezano za informiranje i edukaciju savjeta (vezano za procedure i planove i rad), kao i zatvorenost odnosno nepovezanost sa mladima u zajednici. Zbog toga niti javnost prepoznaje rad Savjeta mladih, a naročito mladih Labina.

Iako prema izjavama djelatnika zaduženih za rad savjeta mladih, članovi Savjeta prisustvuju nekim aktivnostima, očito je da je ovo važno tijelo potpuno marginalizirano. U Programu nisu vidljive aktivnosti za koju su odgovorna izvršna i predstavnička tijela, pa se preporučuje mladima da navedu barem zakonski propisan minimum broja sastanaka s gradonačelnikom i predsjednikom Gradskog vijeća. Naime, obaveza je gradonačelnika da minimalno svaka 3 mjeseca sazove sastanak sa savjetom mladih, kako bi raspravljali o pitanjima mladih te kako bi informirao mlade o svojim aktivnostima, odnosno svakih 6 mjeseci gradonačelnik podnosi izvješće mladima o aktivnostima (odlukama koje se pripremaju, teškoćama, prijedlozima, idejama). Sastanci s predsjednikom gradskog vijeća imaju istu svrhu, a mladi trebaju na primjer najaviti problem o kojima bi trebalo raspravljati na gradskog vijeća i drugim problemima.

U tijeku izrade ovoga Programa Savjet mladih bio aktivno uključen u izradu ovoga Programa, u svim fazama, kao što će biti uključen i u izradu Akcijskog plana, praćenje provedbe kao i evaluacije mjera. Ovo je važna činjenica jer bez uključivanja Savjeta mladih ali i organizacija civilnog društva koji provode aktivnosti za mlade te mogu sudjelovati u procesima političkog odlučivanja, odnosno povezanosti raznih tijela sa mladima, preko rada udruga, nije moguće ostvariti sudjelovanje u odlučivanju. Ono je onda samo "ukrasno" i "deklarativno".

Prema provednom istraživanju o kapacitiranosti i uključivanju organizacija civilnog društva za potrebe izrade ovoga Programa, udruge iskazuju interes za sudjelovanjem u procesima političkog odlučivanja, kao i u izradi ovoga programa, no oko 30% ih smatra da je moguće utjecati na donošenje političkih odluka uz puno truda i entuzijazma. 10% ih nije niti pokušalo utjecati. Više od 50% sudionika smatra da samo svi zajedno mogu poboljšati položaj mladih. Više od 50% smatra pa prostoje barijere koje sprječavaju uključivanje mladih, a samo 10% ih smatra da ne.

Barijere koje navode proizlaze iz:

1. obilježja mladih: *mladi su neiskusni... Needuciranost mladih o mogućnostima za uključanje u strukturni dijalog... Oni sami koji misle da će sve netko drugi napraviti za njih... pasivnost mladih, nerealan pogled na mlade od strane lokalne zajednice (mlade se ne shvaća ozbiljno)..., Njihovo nesudjelovanje ili pasivnost*

2. obilježja okruženja (političkog, kulture, sukoba/smjene generacija..): *nezainteresiranost političara za poticanje mladih za aktivno uključanje u donošenje političkih odluka... Stvoreni neopravdani stereotipi o tome kako je iskustvo mnogo bitnije od elana ili entuzijazma. Oboje je nasušno potrebno, dakle treba djelovati ujedinjeno... Sistem odlučivanja... sporost birokracije i sustava, nepostojanje programa/strategije za mlade...Stariji trebaju znat, već kad sve znaju, kada se maknut i prepustit mlađima...(iz upitnika, Arhiva DIP-a, 2015.)*

Sudionici su podijeljeni oko mišljenja što je najveća prepreka sudjelovanju mladih u procesima odlučivanja, pa jedan dio smatra da su to mladi sami, a većina misli da je to stanje u državi društvu.

Jedan od većih problema s kojim se suočavaju udruge mladih i druge udruge je motiviranje mladih za sudjelovanje, kako u Hrvatskoj tako i u EU. Sudjelovanje mladih i povezanost mladih sa članovima savjeta mladih je važno radi stjecanja legitimiteta savjeta mladih. Stoga je važno znati što akteri smatraju učinkovitim za uključivanje mladih. Sudionici smatraju da je mlade moguće motivirati, na uobičajene načine, ali i neke koje prate novije smjernice za uključivanje mladih u EU:

- 1. strukturalno, institucionalno djelovanje:** - *treba ih organizirati i institucionalizirati znači ustrojiti kao pravni subjekt. Osigurati adekvatan prostor i financijska sredstva te omogućiti kvalitetan pristup institucijama općine, grada, županije, države*
- 2. uobičajenim alatima, društvenom brigom za mlade (organizirano slobodno vrijeme i obrazovanje)** -- *omasovljenje amaterskog sporta, organizacija manifestacije, predavanje, izložbe..Da završe škole , da se obrazuju i budu sportski aktivni... Informiranjem putem predavanja i tribina... Može ih se aktivirati zapošljavanjem...*
- 3. otvaranjem stvarnih mogućnosti za stvarno sudjelovanje:** *..Prema mladima treba biti proaktivan, otvoriti im mogućnosti da predlažu svoje ideje, svaku od njih revidirati i evaluirati, raditi s njima, slušati ih i educirati van obrazovnih ustanova. Prvi korak je da mladi steknu povjerenje u lokalnu samoupravu, institucije i društvo općenito, a za to je potrebno izrazito puno vremena i tim ljudi koji je generacijski i svjetonazorno blizak mladima, a profesionalan i educiran u tom području.,Sljedeći korak, kad mladi uspiju steći povjerenje je otvaranje mogućnosti za dijalog s njima, s ciljem rješavanja njihovih problema i potreba, istovremeno ih educirajući o tome da budu proaktivni, iskazuju svoje interese otvoreno, uče i primjenjuju kritičko mišljenje i postanu zainteresirani za rješavanje problema u zajednici, kako svojih tako i ostalih generacija i demografskih grupa., Treći korak je otvaranje i potenciranje uključivanja mladih u tijela odlučivanja i otvaranja određenog postotka (obaveznog!) ključnih pozicija mladima – dva su benefita: «svježa krv» u takvim strukturama, te novi način i smjerovi razmišljanja uz veću energiju i kreativnost.*

- 4. Drugo – kulturni i društveni okoliš:** ... Najveći problem mladi je nedostatak pozitivne vizije njihove budućnosti.. Jačanje sigurnosti kod mladih, pomoć mladim pri rješavanju konkretnih zadataka... osobnim primjerom od strane odgovornih (vlast lokalna, županijska, državna)...Mišljenja smo da svaki pojedinac mora u sebi pronaći motivaciju da sudjeluje u zbivanjima u lokalnoj sredini, no da mu moraju biti i dostupne informacije na koji način se može uključiti i kome se obratiti (kroz javne pozive, prezentacije, štandove, edukacije itd.) (iz upitnika, Arhiva DIP-a, 2015.).

Važno je znati, radi buduće mobilizacije zajednice, kako udruge procjenju svoju ulogu u poboljšanju života mladih. Ti podaci nam okrivaju i lokus kontrole koje imaju udruge u javnoj sferi, a sudionici iz Labina procjenju svoju ulogu na sljedeći način:

1. aktivna uloga i doprinos:

- *udruga u svojim aktivnostima prema statutu može na mlade djelovati na način kako razviti i učvrstiti njihov identitet...*

- *ako pod poboljšanje mislimo i na potrebu za obrazovanjem mladih u smislu poznavanja svoje domovine i svog zavičaja kroz poznavanje povijesti i uloge ljudi u tome, onda možemo pomoći kroz predavanja i manifestacije... da uče iz prošlosti i razmišljaju o budućnost*

- *osigurati im nesmetano i kvalitetno bavljenje sportom i rekreacijom... Motivirati ih da se aktivno bave sportom.. Da budu zdravi i psihički smireni.... Ne želeći kao klub ulaziti u političke konotacije, ono što bez obzira njih možemo mladima pružiti je prostor i stručnu komponentu pri bavljenju sportom u svom gradu. Nogomet kao najrasprostranjeniji sport u svijetu sigurno ima primat i najprimamljiviji je mladima zbog čega i imamo veliki omladinski pogon*

- *edukacijom i animacijom poboljšati njihove vještine i otvoriti nove mogućnosti.*

- *svojim primjerom pokazati da se mogu stvarati veći rezultati*

- *naša udruga je volonterska udruga. Mogu samo reći da onaj tko volontira čini dobro i za sebe i onome kome pomogne i time se mlada ličnost obogaćuje....Osnovna djelatnost Udruge Fenix je skrb o napuštenim i izgubljenim životinjama. Ono što kao udruga možemo ponuditi mladima jest volontiranje u udruzi i stjecanje osjećaja odgovornosti te promicanje humanitarnog rada u lokalnoj zajednici*

- *sve što smo opisali u koracima koje možemo poduzeti. Udruga je izrazito zainteresirana u uključivanje u rad s mladima i financiranje na temelju tog rada umjesto na temelju donacija i sponzorstava....Možemo ih motivirati i uključiti u rad udruge ukoliko su zainteresirani u djelatnosti i ciljeve kojima je udruga određena svojim statutom... Poticanje svijesti o zdravom i kvalitetnom načinu života , te aktivan rad po tom pitanju... Udruga raspolaže sa potrebnim ljudskim kadrom i iskustvom za provedbu svih ključnih projekata u području mobilnosti, informiranja i razvoja društvenog poduzetništva među mladima. Udruga u skladu sa svojim Strateškim planova razvoja za razdoblje 2014. – 2020. provodi će projekte u slijedećim područjima: 1. Financijska održivost i jačanje kapaciteta organizacije,2. Razvoj inovativnih društveno-poduzetničkih projekata,3. Doprinos zajednici,4. Međunarodna suradnja i strateška partnerstva,5. Aktivna participacija mladih u društvu,6. Neformalno obrazovanje.*

2. pasivna uloga – nemoć: ...Kao udruga sporta ne možemo puno učiniti za poboljšanje života mladih, jer mladi teško se odlučuju za taj sport budući da nema dvorane, a zna se da u zimskim periodima mladi nemaju puno aktivnosti, a bez dvorane boćanje u Labinu je nažalost ljetni sport... Nažalost, ne mnogo. Možemo im prenijeti ljubav prema prirodi i njenom očuvanju te da znanje stečeno našim djelovanjem prenesu na svoju okolinu i obitelj... Nikakva...(iz upitnika, Arhiva DIP-a, 2015.)

Pretpostavka je da ukoliko akteri imaju percepciju da mogu imati aktivnu ulogu u poboljšanju života mladih, da ujedno imaju i volju da sudjeluju u promjenama (aktualiziran doprinos). Većina ih je spremno sudjelovati u promjenama, što govori o nekakvoj razini odlučnosti da se stanje promijeni. No, ipak samo 40% sudionika je spremno sudjelovati u izradi Lokalnog programa za mlade, što upućuje da je stvarna volja za sudjelovanjem mala. Uz to, prosječni rezultati koji se odnose na konkretne načine i aspekte sudjelovanja su niski, što potvrđuje gornju tezu. Naime, prosječan rezultat na skali od 1 do 5 (od uopće se ne slažem se do potuno se slažem) je 2,8 za aktivan doprinos u izradi Programa što znači da naši sudionici nisu spremni sudjelovati u svim fazama izrade programa za mlade. Savjet mladih bi zbog ovakvog stanja mogao imati poteškoće u provedbi.

Većina se slaže sa tvrdnjom *Dat ćemo svoj doprinos, ukoliko će se naši prijedlozi budu razmatrali*, kao i sa tvrdnjom *Bez obzira na sve i dalje ćemo raditi na dobrobit mladih*. Udruge su svijesne da se mladi ne mogu sami izboriti za svoj položaj nego da trebaju potporu.

Dobiveni rezultati, iako na malom uzorku organizacija civilnog društva ipak oslikavaju svijest o mogućim i potrebnim promjenama ka boljem životu mladih u Labinu.

Sudjelovanje u procesima odlučivanja – aktivno civilno društvo i drugi oblici sudjelovanja

Uglavnom sudionici nemaju svoje predstavnike u tijelima odlučivanja, ali 20% ih ima u lokalnim tijelima, a radi se većinom o vijećnicima.

U školama mladi sudjeluju u procesima odlučivanja u Učeničkim vijećima i jedinstvenom projektu sudjelovanja mladih Gradsko vijeće mladih Labina. Za razliku od "dječjih vijeća" koja se osnivaju pri "gradovim/općinama prijateljima djece", za učenike osnovnih škola, ili vijećima mladih za srednjoškolce, ovo Vijeće okuplja predstavnike djece i mladih i to:

1. Gradsko vijeće Osnovne škole Matije Vlačića – osnovano 2002. , s ciljem razvijanja sposobnosti iznošenja vlastitih stavova, kritičkog mišljenja te uključivanje mladih u život lokalne zajednice. U radionici godišnje sudjeluje oko 15-ak učenika od petog do osmog razreda (od 11. do 15. godine). Dosada je u radu Gradskog vijeća mladih sudjelovalo sveukupno 100-tinjak učenika ove škole.

2. Gradsko vijeće Osnovne škole "Ivo Lola Ribar" - Motivirati i aktivirati samostalno djelovanje djece i mladih u javnom iznošenju svojih potreba, interesa i zahtjeva prema lokalnoj zajednici i na taj način otvoriti i razviti aktivnu komunikaciju između tijela gradske vlasti i mladih. U školskoj godini 2012./ 2013. je uključeno 11 učenika.

3. Gradsko vijeće Srednje škole Mate Blažine - Učenici od 1. do 4. razreda srednje škole koji se biraju iz redova Vijeća učenika. Dosad je sudjelovalo oko pedesetak učenika, a trenutno Gradsko vijeće mladih Srednje škole broji 7 učenika.

Međutim, neodstatak ovog načina sudjelovanja je način biranja članova ovog Vijeća. Iako je je ovakav projekt izuzetno važan i koristan za djecu i mlade, učenici ne sudjeluju izravno o odlučivanju, a sam način biranja ne motivira na dodatno uključivanje. Prema riječima samih članova na fokus grupi na kojoj su sudjelovali i predstavnici i Gradskog vijeća mladih i Učeničkog vijeća srednje škole, ova dobro zamišljena slobodna aktivnost učenika je ograničena samo na tu malu grupu učenika. Nedostak je što nema uključenosti i predstavljenosti, ali niti interesa drugih učenika iz Škole. (više u dijelu o mobilnosti u nastavku).

Posljedice takvog funkcioniranja i odnosa mladih i društva, a posebno rada savjeta mladih u Republici Hrvatskoj, pa tako i u Labinu, jesu:

- rad s mladima koji nije primjeren potrebama mladih
- deklarativno sudjelovanje mladih
- nejasna uloga i funkcija savjeta mladih (niti je, niti nije radno tijelo predstavničkih tijela, a savjetodavna funkcija se regulira obavezatnost prihvaćanja prijedloga!)
- nezainteresiranost, nemotiviranost i neprijavlivanje mladih za ovu funkciju
- porast predrasuda mladih prema mladima, "starijih" prema mladima
- sve veći jaz između mladih u zajednici i javnih politika.

Prema svim prikupljenim podacima osnovni problemi koji se iskazuju jesu tipični za stanje i razinu sudjelovanja mladih u Republici Hrvatskoj, stoga se preporučaju sljedeće mjere, koje se posebno odnose na rad savjeta mladih i odgovornost javnih tijela koja rade s mladima:

1. provesti komunikacijske kampanje kojima je cilj:

- informiranje i savjetovanje mladih
- motiviranje mladih za sudjelovanje u procesima političkog odlučivanja (demistifikacija i smanjivanje predrasuda o političkoj angažiranosti, predizborne kampanje i dr.)
- senzibiliziranje javnosti na pružanje potpore i aktivno sudjelovanje u unaprijeđenju života mladih u zajednici

2. organizirati sustavno i kontinuirano osposobljavanje (educiranje) svih dionika u procesu strukturiranog dijaloga:

- edukacija organiziranih oblika djelovanja mladih o ulozi i funkciji savjeta mladih i drugim mogućnostima javnog zagovaranja interesa mladih
 - javno zagovaranje interesa mladih
 - komunikacijske vještine
 - javne politike za mlade i dr. (modeli sudjelovanja i dr.)
 - procesi i normativni okvir demokratskog odlučivanja (kako nastaje proračun? I dr.)
- edukacija službenika (djelatnika) gradova i općina iz okruženja o njihovoj ulozi i potpori mladima
 - javne politike za mlade
 - opis poslova u radu s mladima
 - uloga službenika kao posrednika između političke volje i suvremenih trendova u javnim politikama i potreba mladih iz zajednice i dr.
 - modeli potpore mladima u javnoj upravi - službenik, koordinator za mlade i dr.
- edukacija političkih predstavnika o javnim politikama za mlade

- javne politike za mlade
 - modeli sudjelovanja mladih u procesima političkog odlučivanja
 - rad s mladima
 - modeli potpore mladima
3. **umrežavanje organiziranih oblika djelovanja mladih kako bi se svorila platforma koja bi predstavljala pouzdano i legitimno tijelo za konzultacije s mladima;**
 4. **uključivanje stvorenih tijela i društvenih mreža (saveza) koji predstavljaju mlade Labina u međunarodnim udruženjima, kao i sudjelovanje istih u programima i projektima na međunarodnoj razini, a posebno kroz Europski volonterski centar za koji je akreditirana udruga mladih Alfa Albona i ERYCU, čija je članica Regionalni info-centar za mlade Istre, u Labinu**
 5. **stvaranje uvjeta za edukaciju i profesionalizaciju rada s mladima, kao i pronalazak adekvatnog modela suradnje i regulacije javnog sektora mladih Labina.**

Indikatori provedbe i uspješnosti:

- broj održanih sastanaka predstavnika predstavničkog i izvršnog tijela s legitimnim predstavnicima organiziranih oblika mladih (članovima savjeta mladih i dr.)
- program rada savjeta mladih u kojem je vidljiv plan sastanka i uključenosti mladih u donošenje političkih odluka, kao i uključivanje mladih u druga tijela odlučivanja
- broj mladih u raznim tijelima u kojim se raspravlja i odlučuje o programima i problemima od interesa za mlade
- broj održanih edukacija za predstavnike organiziranih oblika djelovanja mladih
- broj održanih edukacija za članove savjeta mladih, za političke predstavnike i djelatnike koji rade s mladima
- broj organiziranih tribina i konzultacija sa zainteresiranom javnošću koje je organizirao savjet mladih ili drugi oblici organiziranog djelovanja mladih
- broj udruga za mlade i mladih uključenih u mreže udruga i druge oblike partnerske suradnje
- broj projekta za mlade u kojima su mladi inicijatori i provoditelji projekta za mlade
- program rada *centra za mlade* u kojem su uključene aktivnosti za povećanje sudjelovanja mladih u svim područjima života mladih
- broj zajedničkih aktivnosti i projekata u suradnji s drugim mladima i udrugama mladih iz inozemstva
- otvaranje mogućnosti za zapošljavanje djelatnika za mlade i/ili koordinatora za mlade na lokalnoj razini, zapošljavanje mladih osoba na poslovima djelatnika za mlade, kroz razne mjere za poticanje zapošljavanja i druge oblike zapošljavanja

Nositelji aktivnosti: Grad Labin, Savjet mladih GL, mladi, organizirani oblici djelovanja mladih, vanjski suradnici.

12.2 Volonterske aktivnosti

Opći ciljevi i problemi u području volontiranja koje naglašava EU strategija su:

Ciljevi: podržavati volonterske aktivnosti, priznavanje vrijednosti volonterskog rada, važnost neformalnog učenja, ukloniti smetnje pristupa volonterskom radu

Glavni problemi: niska razina mladih uključenih u volonterske aktivnosti, niska razina sudjelovanja u volonterskim aktivnostima u zajednici, niska razina sudjelovanja izvan zajednice (mobilnost), ne priznavanje sudjelovanja (nije sustavno).

Volonterske aktivnosti proizlaze iz potrebe za pripadanjem zajednici, doprinosa zajednici, jačanjem društvene kohezije i povjerenja (jačanje društvenog kapitala). Ove potrebe, prava i interesi mladih, koje su ujedno i vrijednosti društva se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost se temelji na volonterskom radu (formalno volontiranje), ali u području svakodnevnog života (neformalno volontiranje). Za mlade je ovo područje od posebne važnosti za uspješno uključivanje u društvo pa je posebno važno da se volonterske aktivnosti podržavaju, da društvo priznaje vrijednosti volonterskog rada, ističe važnost neformalnog učenja, uklanjaju smetnje pristupa volonterskom radu, u svim društvenim sustavima, od obrazovnog sustava, zdravstvenog, socijalne skrbi, do kulturnog, znanosti ili političkog sustava, od institucionalne razine do neinstitucionalne, neformalne. Zadovoljavanje potreba, organiziranje i promicanje vrijednosti volonterskih aktivnosti se može financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. Organizacije koje organiziraju i provode "formalno volontiranje":
 - organizirano, plansko i dobrovoljno volontiranje u organizacijama civilnog društva npr. udrugama i drugim organizacijama koje temelje svoj rad na volonterskim aktivnostima i neprofitnoj osnovi, u svim djelatnostima, u volonterskim centrima i sl.,
 - organizirano i plansko dobrovoljno volontiranje u javnim ustanovama i organizacijama (u svim društvenim institucijama), npr. bolnicama, školama i sl.
 - organizirano i plansko, dobrovoljno volontiranje u vjerskim i političkim organizacijama,
 - organizirano i plansko, dobrovoljno volontiranje u ekonomskim/gospodarskim profitnim organizacijama, u cilju unaprijeđenja kvalitete života zaposlenika, uvjeta rada u tvrtki i/ili doprinosa zajednici (socijalno odogovorne tvrtke i zaposlenici);
 - programi razmjene volontera na lokalnom, regionalnom, državnom i međunarodnom nivou;
2. Individulano ili grupno "neformalno volontiranje" (inicijative mladih) - svakodnevno i neorganizirano volontiranje, npr. dobro - susjedstva pomoć, pomoć starijima, pomoć djeci, vršnjačka pomoć i sl.

3. Druge organizacije koje daju podršku i verificiraju volonterske aktivnosti, poput državnih, međunarodnih nagrada za volonterski doprinos, nagrada i pohvala koje dodjeljuju jedinice lokalne/regionalne samouprave i sl.
 - a. Centri/klubovi za mlade

U Gradu Labinu postoji širok spektar organizacija civilnog društva, pa je za očekivati da je volonterski rad razvijen. Sudionici ispitivanja kapacitiranosti organizacija civilnog društva koje je provedeno u 2014. godini su samoprocjenjivali prosječan broj članova i volontera na koje mogu računati prilikom provedbe aktivnosti te njihovu dobnu strukturu (više o rezultatima u poglavlju o rezultatima istraživanja). No podaci nisu zadovoljavajući. Samo jedna udruga provodi programe edukacija volontera, rad s mladima radi sudjelovanja u volonterskim aktivnostima. **U 12 udruga prosječno na redovnim aktivnostima sudjeluje prosječno do 10 volontera, a u 7 udruga više od 10 volontera.** Kod većine (7) udruga u redovnim aktivnostima prosječno sudjeluje od 0 do 5 volontera/članova, u 5 udruga prosječno sudjeluje od 6 do 10 volontera/članova. U 9 udruga u redovnim aktivnostima prosječno sudjeluje od 11 do 20 volontera, te u 1 udruzi u redovnim aktivnostima prosječno sudjeluje više od 20 volontera/članova. **Ipak, značajni rezultati te nešto drugačiji su oni kojima smo ispitali broj volontera/članova na čije sudjelovanje mogu računati, pa tako 13 udruga smatra da može računati na do 10 volontera,** 4 udruge do 20 volontera i dok 5 udruga smatra da može računati na do 50 volontera. Udruge s većim članstvom od 100 računaju i na veći broj volontera. Ostali nisu uopće iskazivali ove podatke, ali prema drugim podacima ne vode evidenciju o volontiranju, a uglavnom se oslanjaju na "uži krug" aktivnih članova. Međutim udruge u Labinu se uglavnom oslanjaju i provode aktivnosti aktiviranjem vlastitog članstva, što je vidljivo iz načina privlačenja volontera, **za 25 udruga volonteri su ujedno i članovi udruge. Rezultat je to niske razine razvijenosti organizacija civilnog društva, njihove zatvorenosti prema zajednici i orijentiranosti na uži krug osoba koje se okupljaju u tim udrugama.**

Upravo otvaranjem udruga prema drugim skupinama u Labinu, privlačenje volontera i rad s volonterima će omogućiti da ostvare ulogu koju imaju.

Predstoji im veliki zadatak – uložiti napore da mobiliziraju zajednicu radi ostvarenja ciljeva i uključivanja što većeg broja građana u aktivnosti. U suprotnom će i dalje biti uljuljkane u inerciju, nezadovoljni a članstvo će sve više opadati.

Ovakvo stanje stanje u labinskoj civilnoj sceni daje model ponašanja mladima, za koje nije niti čudo da ne sudjeluju u aktivnostima. Jaz između potreba mladih i percepcije i nerazumijevanja mladih koje očito nema većina građana postaje sve veći, a mladi nemaju uzora kako se uključiti.

Obzirom da se Udruga za mlade Alfa Albona pokazala kao udruga za mlade koja je na pravom putu, koja može biti uzorom drugim udrugama, a udruga Labin Art Express XXI je u fazi jačanja kapaciteta i nastojanja "skidanja lošeg imidža" koje je stekla u posljednjih 10 godina, njihova suradnja je od velikog značaja za mobiliziranje zajednice i mladih u Labinu. Rad na privlačenju mladih kao i uključivanje mladih je nemoguće dok organizacije civilnog društva koje se bave programima za mlade ne provode zajedničke projekte u koje su uključeni mladi.

Veliki potencijal vidimo u sportskim klubovima koje realno okupljaju najveći broj mladih, ali mladih koji nisu uključeni u odlučivanje nego su pasivni korisnici. Prednost je što je uprava Saveza sportova pokazala izuzetni interes za promjene koje se nude ovim Programom, te aktivno sudjelovala u svim fazama, očito suočeni sa vlastitom zatvorenosti ali i nesuradnjom s drugim institucijama u Labinu, a posebno Gradom. Međutim, zajedničkim projektima mobilizacije zajednice sportske udruge i udruge mladih mogu promijeniti ovaj tijek.

Potencijal vidimo i u udrugama koje se bave kulturom, koje u suradnji s kuturnim i obrazovnim ustanovama mogu osigurati stjecanje stručnih i građanskih kompetencija za mlade kroz volotniranje u aktivnostima koje provode.

Stoga je potrebno pokrenuti procese suradnje i otvaranja komunikacijskih kanala suradnje između organizacija civilnog društva, ali i međusektorske suradnje kako bi se mladima pružila potpora. "Stari" aktivisti udruga trebaju biti samo potpora mladima te prenositi svoje iskustvo, a mladima prepustiti da osmisle aktivnosti prema njihovim potrebama i na način koji je primjeren njima.

Iz tog aspekta Grad treba poslati jasnu poruku javnosti da je sudjelovanje u aktivnostima u zajednici poželjno, te na različite načine vrednovati volonterski rad. Jedina mjera kojom se potiče volonterski rad je ugrađena u odluku o stipendiranju, u kojoj se volonterski rad dodatno boduje za ostvarivanje prava na stipendiju. Očito je potrebno više od toga, pa se predlaže da se osiguraju sredstva za projekte koji su najmenjeni promicanju volonterstva, za volonterske akcije u zajednici, nagrade za volontere i sl. Posebno je obzirom na dominantne vrijednosti, provesti više pokaznih aktivnosti (korporativno volontiranje), što će biti primjer kojim će se pokazati da je volontiranje "in", npr. organiziranje volontiranja zaposlenika na akcijama udruga ili vlastitim projektima, kao što je čišćenje parkova, sitni radovi poput ličenja i sl. Kako je dominantni kulturni obrazac u Labinu pasivnost i očekivanja od "drugih" (od Grada, države) da riješe probleme u zajednici, onda Grad može koristiti tu poziciju u ove svrhe.

Predlaže se da se sustavnim mjerama unaprijedi ovo područje kroz nekoliko mjera:

- sustavno unaprijeđenje i senzibilizacija građana, s posebnim naglaskom na mlade za sudjelovanje u volonterskim aktivnostima u zajednici, npr. edukacije, kampanje i javno priznanje (nagrade) volonterima i slično
- sustavna edukacija organizacija civilnog društva i mladih o vrijednosti volonterskog rada
- umrežavanje organizacija civilnog društva kako bi se stvorila platforma za volontere, npr. "volonterski centar" koji bi jačao razmjenu i uključivanje volontera, edukaciju organizatora volontiranja, edukaciju o izdavanju potvrda
- poticanje korporativnog volontiranja
- suradnja i umrežavanja organizacija civilnog društva, posebno među sektorima kako bi se mobiliziralo zajednicu za zajedničke volonterske projekte

Indikatori provedbe i uspješnosti:

- **provedena komunikacijska kompanja s ciljem senzibiliziranja javnosti a posebno mladih na vrijednosti volonterskog rada, kontinuirano, uz cilj da ju provode i osmisle mladi**
- **provedeno barem 8 edukacija o volontiranju u zajednici, mobilizaciji zajednice, te menadžmentu volontiranja**
- **provedene barem dvije edukacije za više udruga o izdavanju potvrda o volontiranju i potvrda o stečenim kompetencijama**
- **osnovana mreža udruga radi informiranja, savjetovanja i pronalaska volontera i/ili osnovan volonterski centar**
- **održano barem 5 orgniziranih aktivnosti korporativnog volontiranja (djelatnici škola, grada, komunalnih poduzeća i sl.) godišnje**

Nositelji aktivnosti: Grad Labin, udruženja (savezi) udruga, mladi, vanjski suradnici.

12.3 (Mobilnost), Mladi i svijet

Opći ciljevi i problemi u području mobilnosti, kao alata za uključivanje mladih u društvo koje naglašava EU strategija su:

Ciljevi: sudjelovanje mladih u globalnim i međunarodnim organizacijama i aktivnostima koje promoviraju ljudska prava, održivi razvoj (globalno zatopljenje i sl.)

Glavni problemi: nizak broj mladih koji sudjeluju u radu organizacija koje se bave globalnim problemima, nizak broj mladih koji su uključeni u aktivnosti i projekte u koje su uključeni mladi iz drugih udaljenih krajeva svijeta.

Ove potrebe i prava mladih se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je potpora mladima u ostvarivanju prava na društvenu pokretljivost (mobilnost), horizontalnu i vertikalnu, zbog potrebe za ujednačavanjem šansi i mogućnosti za postizanjem boljeg položaja u društvu, kao i sprječavanju depriviranosti pojedinih skupina. Sve organizacije u društvu, kao i u svim društvenim institucijama u društvu mogu stvarati mogućnosti za društvenu pokretljivost mladih, na lokalnom, regionalnom državnom i međunarodnom nivou. Ove potrebe mladih se mogu zadovoljiti u organizacijama i kroz programe koji imaju cilj razmjene i poticanja sudjelovanja mladih u globalnim i međunarodnim organizacijama i aktivnostima koje promoviraju ljudska prava, održivi razvoj (npr. probleme i posljedice globalnog zatopljenja) i sl.

Zadovoljavanje tih potreba se može financirati iz raznih izvora: država, JL/PS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- Organizacije koje provode programe javnih politika koji potiču društvenu pokretljivost (mobilnost) kroz razne razmjene mladih u svim djelatnostima (na lokalnom, regionalnom i državnom nivou, organizacije koje se bave zaštitom i sprječavanjem diskriminacije po bilo kojoj osnovi i sl. (razna etička povjerenstva, instiuti poput javnih pravobranitelja i sl.);
- Organizacije civilnog društva kojima je djelatnost promoviranje i zaštita ljudskih prava, u svim područjima života mladih;
- Druge organizacije koje promoviraju i organiziraju druge vrste mobilnosti mladih, poput turističke, npr. turistički info-uredi, hosteli, hoteli, kampovi, turističke agencije za mlade, programi razmjene, razne edukativne i znanstvene konferencije, razmjene i sl.

Nemamo podatka o tome koliko se mladi Labina uključuju programe mobilnosti, naročito kroz programe EU, ERASMUS+ (EVS) i sl.

Međutim, na području Grada Labina djeluje udruga za mlade koje promiče mobilnost kroz EU projekte i programe koje provodi, kao što su razmjene mladih i dr.. Upravo je kroz provedbu ovih projekata vidljiv najveći potencijal u udruzi Alfa Albona, koja bi trebala biti pokretač umrežavanja i suradnje s drugim organizacijama civilnog društva odnosno poticanja sudjelovanja mlaidh u globalnim problemima, promicanju

multikulturalnosti i EU vrijednostima. U sklopu programa mobilnosti udruga za mlade Alfa Albona provodi projekte Europske volonterske službe, razmjena mladih i međunarodnih treninga za osobe koje rade sa mladima:

1. Europska volonterska služba (EVS) dio je programa Erasmus + koji omogućuje mladima u dobi od 17 do 30 godina volontiranje u drugoj zemlji tokom određenog vremenskog perioda. Europska volonterska služba obuhvaća široki spektar područja gdje se volonteri mogu uključiti: kultura, mladi, djeca, obrazovanje, sport, socijalna skrb, zaštita okoliša, umjetnost..., a cilj je uvijek isti: omogućiti neformalno iskustvo i učenje za mlade, ohrabrujući njihovo društveno uključivanje i aktivno sudjelovanje, te poboljšanje mogućnosti za zaposlenje. Udruga za mlade Alfa Albona ima akreditaciju za slanje, primanje i koordinaciju volontera u sklopu ovog programa.

2. Razmjene mladih: Razmjenama mladih omogućuje se skupinama ljudi iz različitih zemalja da se sastanu i žive zajedno u određenom vremenskom periodu do 21 dana te dana neformalan način učenja razvijaju kompetencije, postanu svjesni društveno važnih tema, otkrivaju nove kulture, navike i načine života, jačaju vrijednosti poput: solidarnosti, demokracije, prijateljstva...

3. Treninzi: Ova aktivnost podržava profesionalni razvoj mladih u obliku sudjelovanja na raznim seminarima, treninzima i studijskim posjetima. <http://www.alfa-albona.hr/projekti/program-mobilnosti/>. 15.5.2015.).

Projekti u kojima se promiču ciljevi mobilnosti mladih, a u kojem je sudjelovala udruga su YOUTH ADRINET projekt (partner) (ADRIATIC IPA fond), IPA projekt "Enhance children's right to be safe" (partner) (EIDHR fond), Razmjena mladih (YIA): „Dream, dance, design“ (nositelj), „Youthpreneur“, (nositelj) „Explore and discover“ (nositelj), „Masquerade“ (nositelj) ; Treening „Social skills as a tool for creative learning“ (nositelj) (ERASMUS+), projekti Europskog volonterskog servisa kroz programe YIA i ERASMUS+, EVS „Be informed“ (nositelj) ,EVS „Young creators“ (nositelj), EVS „Learn and lead“ (nositelj), EVS „Information od your hand“ (nositelj), odnosno Projekt „Europe between mythology, modernity and multiculturalism“ (partner)- GRUNDTVIG program te EVS „Youth in EVS“ (partner). Ovo bogato iskustvo u programima mobilnosti treba utjecati na druge orgnizirane oblike djelovanja mladih i zajednicu, pa očito treba više pažnje posvetiti diseminaciji rezultata.

Osim ove udruge, udruga L.A.E. XXI ...sudjeluje u mnogim međunarodnim i transgranične/međuregionalne kulturne suradnje te se povezuje i umrežava s udrugama, organizacijama i institucijama u susjednim regijama/državama na bazi partnerstva, suradnje i razmjene programa, te s konačnim rezultatom osnivanje regionalne platform i/ili klastera "Rudnici kulture", razvija i unaprjeđenje kulturno-turističkog projekta "Rudarska republika", u sklopu županijskog projekta "Istra Inspirit", kako bi osnovali Javnu ustanovu "Podzemni grad XXI" zajedno s Gradom Labinom, Općinom Raša i Istarskom županijom sa sredstvima iz Strukturnih fondova EU u 2016. Iako nije ekološka udruga daje potporu Građanskoj inicijativi mladih za 'Novi Labin', kao i ostalim građanskim inicijativama (npr. Građanska inicijativa za referendum o izgradnji TE Plomin 3, Građanska inicijativa za zaštitu autohtonosti-konzervaciju Istre, Građanska inicijativa za proglašenje Dana rudara Danom Grada Labina, Građanska inicijativa za legalizaciju proizvodnje kanabisa u medicinske svrhe, Građanska inicijativa za zabranu isповjedi djece mlađe od 16 godina, Građanska inicijativa za registraciju jela od divljih šparoga, maneštre, krafi,... kao autohtone lokalne nematerijalne baštine) te svim drugim udrugama na Labinštini i u Istarskoj županiji koje nemaju prostornih ni drugih uvjeta za rad, s fokusom aktivnosti sa nadolazećim generacijama i poticanje svih drugih građanskih inicijativa kao najdemokratskijeg oblika utjecaja na proces donošenja odluka na lokalnoj/područnoj razini...Navedene se aktivnosti provode realizacijom slijedećih programa/projekata:

1. Kulturni centar i Klub mladih "Lamparna"
2. Vlastita umjetnička produkcija

3. Bijenale industrijske umjetnosti (IAB) – svojevrsan je nastavak TRANSART - a (Istarski transdisciplinarni umjetnički festival i laboratorij), koji se provodio od 1999. - 2013.

4. Podzemni grad XXI - *Druga faza projekta biti će prijavljena na EU natječaj "Kreativna Evropa" u listopadu 2014.*

5. Građanski aktivizam - *poticanje društveno-političkog angažmana građana, posebno mladih na Labinštini i u Istarskoj županiji, u svrhu njihovog većeg sudjelovanja u procesu donošenja odluka po pitanjima koja direktno utječu na kvalitetu njihova života i životnu egzistenciju, s posebnim naglaskom na kulturne politike Grada i Županije.*

6. Rudnici kulture - *suradnička platforma na području država koje su nastale na teritoriju bivše Jugoslavije, koja se bavi zaštitom i prenamjenom rudarske baštine na području bivše države kroz međuregionalnu kulturnu suradnju organizacija koje djeluju na bivšim rudarskim lokalitetima. (Iz Strateškog plana za period od 2014 do 2020) (<http://www.club21.novilabin.org/wp-content/uploads/2014/11/L.A.E.-strateški-plan-2014-2019.pdf>, 15.5.2015.)*

Ciljevi rada L.A.E. XXI jesu usmjereni na globalne probleme, uglavnom uspostavljajući međunarodnu suradnju na umjetničkim i drugim zagovaračkim projektima. Posljedica je to umjetničke inicijative još iz devedestetih, a zbog umjetničkog i aktivističkog pristupa su postali jedan od nositelja labinskog kulturnog i turističkog brenda: rudarske i slobodarkse tradicije. Nedostatak ovog djelovanja je "loš imidž" koji ima zbog okupljanja mladih, te konzumacija sredstava ovisnosti, što mlađi članovi i voditelji nastoje promijeniti novim aktivnostima za mlade u Klubu 21. **U suradnji između ove dvije udruge vidimo najveću snagu civilnog sektora i priliku za njegov razvoj i uključavanje mladih.**

Osim ove dvije udruge, Srednja škola M. Bažina provodi već više od 15 godina "Projekt demokracije" odnosno Školu demokracije, a sada "Škole demokracije - vijeća mladih"), međunarodni projekt za djecu i mlade, prema potrebama i mogućnostima mladih kojima treba demokračično okruženje i dobre društvene prilike da bi razvili svoju kreativnost, perspektivu, društveni angažman, odgovornost i suradnju. Nakon aktivnosti tijekom školske godine, projekt završava trodnevnom susretom članova i predstavnika svih zainteresiranih škola (osnovnih i srednjih) i Zdravih gradova iz Hrvatske te Grada Sandnesa (Norveška), uz povremeno sudjelovanja gostiju iz Bosne i Hercegovine (Sarajevo, Mostar...) i Italije (Schio i Padova). Radni i edukativni susret se održava prvog tjedna u mjesecu srpnju svake godine u Srednjoj školi Mate Blažine u Labinu i Gradu Labinu, a sudionici od 1998. godine u Labinu i Sandnesu povremeno su učenici i nastavnici viših osnovnih i srednjih škola (Labina, Metkovića, Slavenskog Broda, Varaždina, Vinkovaca, Dubrovnika, Pule, Pazina, Rijeke, Opatije, Slatine, Obrovca, Makarske, Splita, Zagreba, Oroslavlja, Poreča, Zaboka, Buja, Bjelovara, Ražanca, Čakovca, Čazme...), Zdravih gradova RH, Bosne i Hercegovine i Italije te predstavnici lokalne zajednice Grada Sandnesa i Grada Labina i članovi gradskih dječjih vijeća i gradskih vijeća mladih RH i Općine Sandnesa (Norveška). Na ovaj način mladi iz Labina uče iz projekta s temama koji su bitni za mlade, koje provode sami obzirom na specifičnosti sredine, ali i u razmjeni ideja i demokračičkih praksi iz država EU. U provedbi sudjeluje nekoliko godina i Udruga za mlade Alfa Albona, što bi u ubudućnosti trebalo unaprijediti i rad ove škole te približiti učenike srednjih škola vlastitoj zajednici. Upravo bi ova Škola demokracije trebala omogućiti i osposobiti aktivne mlade za sudjelovanje u porceisma odlučivanja u gradu u kojem žive. I ovaj projekt je na neki način zatvoren za određen broj učenika iz Srednje škole, pa bi trebalo poraditi više na prijenosu stečenih znanja i vještina te iskustava drugim mladima iz sredine.

Za sve koji su uključeni u projekte i programe mobilnosti mladih vrijedi relativna odvojenost od zajednice odnosno nedostatak diseminacije rezultata, pa je važno da i

drugi mladi budu uključeni u ove projekte, kako bi se rezultati koji se često odnose na same sudionike diesminirali na druge skupine mladih. Taj jaz očito postoji jer su drugi mladi u Labinu poprilično isključeni iz ovih pomalo elitnih i zatvorenih, ali za zajednicu vrijednih iskustava. To su nam potvrdili i sami učenici koji su sudjelovali u fokus grupi, svijesni da svoja iskustva s ovih projekta dijele uglavnom među sobom te da ih ne prenose drugima. To je očito najslabija karika u djelovanju ovih oblika djelovanja mladih u Labinu. Iako je jasno i ne očekuje se da svi mladi budu aktivni, no rezultati ovih projekta bi trebali utjecati na kvalitetu života mladih u zajednici, i to upravo prijenosom znanja, vještina i praksi drugima, no to izostaje.

Iz svega se nameću temeljne mjere za unprijeđenje ovog područja:

1. informiranje i savjetovanje mladih o mogućnostima sudjelovanja u projektima mobilnosti, odnosno projektima koji unaprijeđuju položaj mladih u regiji
2. poticanje mladih na mobilnost kroz programe volonterske razmjene (EVS)
3. poticanje na studentsku mobilnost kroz ERASMUS+ programa
4. aktivno informiranje i sudjelovanje mladih Labina u planiranju i provedbi aktivnosti koje se odnose na mobilnost
5. "otvaranje" nositelja aktivnosti mobilnosti prema zajednici – diseminacija rezultata
6. poticanje suradnje na projektima mobilnosti
7. odabir zajedničkih tema koje su od interesa za mlade Labina koje će mobilizirati mlade Labina te zajednički projekti.

Indikatori provedbe i uspješnosti:

- broj održanih savjetovanja i informiranja mladih o mogućnostima sudjelovanja u projektima mobilnosti
- broj novih mladih uključenih u programe mobilnosti
- broj mladih uključenih u programe volonterske razmjene
- broj mladih koji sudjeluju u ERASMUS+ programu
- broj mladih koji sudjeluju u provedbi aktivnosti
- broj pokrenutih sličnih programa
- plan umrežavanja na zajedničkim programima te plan diseminacije rezultata

Nositelji aktivnosti: Savjet mladih Grada Labina, mladi, udruženja udruga mladih i za mlade, vanjski suradnici, Grad Labin.

13. POPIS DOKUMENATA I PUBLIKACIJA, OKVIRNI PREGLED ZAKONA

1. POLITIKE ZA MLADE

- Europska komisija (2009) [An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering](http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm) (Commission communication – 2009), http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm.
- *European Council (2009) : The EU Youth Strategy 2010 – 2018*, 2009, Brussels,
- *European Council (2005) : The European Youth Pact*, 2005, Brussels,
- Vijeće Europe (2010) [Council resolution on a renewed Framework for European Cooperation in the Youth Field \(2010-2018\)](http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm), dostupno na http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm, preuzeto 25.08.2013.
- Europska komisija i Vijeće (2012) [2012 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field \(2010-18\)](http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm); dostupno na http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm, preuzeti 25.08.2013.
- Europska komisija (2011) [EU Indicators in the Field of Youth](http://ec.europa.eu/youth/evidence-based_en.htm), dostupno na http://ec.europa.eu/youth/evidence-based_en.htm, preuzeto 25.08.2013.
- Europska komisija (2010) [The EU Youth Strategy 2010-2018](http://ec.europa.eu/youth/policy/national_reports_2012.htm), dostupno na http://ec.europa.eu/youth/policy/national_reports_2012.htm, preuzeto 25.08.2013.
- Europska komisija (2007) Youth in Acton Programme (2007 - 2013), dostupno na http://eacea.ec.europa.eu/youth/programme/about_youth_en.php, preuzeto 25.08.2013.
- *Commission of the European Communities: White Paper 2001*, Brussels, dostupno http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0681en01.pdf, preuzeto 25.08. 2013.
- *UNESCO: Mainstreaming the needs of youth – Youth Vulnerability...2002.:2*, Youth Co-ordination Unit of the Bureau of Strategic Planning United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris, dostupno <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001254/125433e.pdf>, preuzeto 25.08.2013.
- *Vlada Republike Hrvatske: Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2014. do 2017. godine*
- *Vlada Republike Hrvatske: Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine*, 2009., Zagreb, http://www.hzz.hr/DocSlike/Nacionalni_program_za_mlade_2009-2013.pdf
- *Vlada Republike Hrvatske: Nacionalni program djelovanja za mlade od 2003. do 2008. godine*, 2002., Zagreb, http://www.umki.hr/docs/npdm_hr.pdf

- *United Nations: Social Policy and Development Division - Guide to the Implementation of the World Programme of Action for Youth*, 2006, New York, http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wpay_guide.pdf
- *ERYICA: Europska povelja o informiranju i savjetovanju mladih*, 2004., Bratislava, <http://eryica.org/page/european-youth-information-charter>
- *Commission of the European Communities: White Paper 2001*, Brussels, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0681en01.pdf
- *UNESCO: Mainstreaming the needs of youth – Youth Vulnerability...2002.:2*, Youth Co-ordination Unit of the Bureau of Strategic Planning United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris, <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001254/125433e.pdf>
- *European Council: The EU Youth Strategy 2010 – 2018*, 2009, Brussels, http://ec.europa.eu/youth/policy/eu-youth-strategy_en.htm
- *European Council: The European Youth Pact*, 2005, Brussels, http://ec.europa.eu/youth/archive/policies/youthpact_en.html
- *Hrvatski sabor: Zakon o savjetima mladih*, 2007., Zagreb, <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/297305.html>
- *Commission of the European Communities: Youth Report 2009.*, 2009, Brussels, http://ec.europa.eu/youth/documents/youth_report_final.pdf
- *MMH (Mreža mladih Hrvatske): Istraživanje problema, potreba i društvenog položaja mladih: Mladi i poduzetnička kultura*, 2010., Zagreb, http://mmh.hr/dokumenti/SMZ_ISTRAZIVANJE_final.pdf
- *LOTUS 2011/2012: Istraživanje transparentnosti rada tijela lokalne samouprave, njihove suradnje s civilnim društvom te funkcioniranja mjesne samouprave*, 2011, Zagreb, <http://www.gong.hr/page.aspx?PageID=230>
- *The Congress of Local and Regional Authorities of Europe: Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life*, 2003., <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=39661&Site=COE>
- *MSPM (Ministarstvo socijalne politike i mladih): Natječaji za udruge – projekti udruga koji se odnose na rad klubova za mlade*, 2013, Zagreb
- *MSPM (Ministarstvo socijalne politike i mladih): Odluka o raspodjeli financijskih sredstava iz Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2012. godinu za projekte jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koji se odnose na rad Regionalnih info-centara za mlade*, 2013, Zagreb
- *Savez društava - Naša djeca Hrvatske; Koller-Trbović, N.; Jeđud Borić, I.; Žižak, A.: „Participacija djece u Dječjim vijećima u Hrvatskoj“ - Izvješće o*

rezultatima istraživanja provedenog u okviru pripreme Alternativnog izvještaja djece o stanju dječjih prava Hrvatskoj, 2011, Zagreb,

http://www.saveznd.hr/upload/sites/12/6106/files/alter_izvje_a_unicef_dj_p_rava/participacija_djece_u_djecjim_vijecima_izvjesce.pdf.

2. OKVIRAN PREGLED ZAKONA I PROPISA KOJI REGULIRAJU DJELATNOST JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE I RAZNI DOKUMENI (AKTI) GRADA LABINA)

2.1. općenito zakoni i pretilnici (nisu svi navedeni)

- *Hrvatski sabor: Kodeks pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje finansijske potpore programima i projektima udruga, 2007., Zagreb, <http://www.propisi.hr/print.php?id=5035>*
- **Uredbu o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge (Narodne novine 26/15)**
- **Priručnik za postupanje u primjeni Uredbe .. http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/vijesti/Priručnik%20za%20postupanje%20u%20primjeni%20Uredbe/PRIRUČNIK%20za%20postupanje%20u%20primjeni%20Uredbe_v_%201_0.pdf**
- *Hrvatski sabor: Zakon o proračunu*
- *Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske: Zakon o ustanovama...*
- **Hrvatski sabor i nadležna ministarstva:**
 - Ustavni Zakon o pravima nacionalnih manjina
 - Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi
 - Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj
 - Zakon o sprječavanju sukoba interesa
 - Zakon o pravu na pristup informacijama
 - Zakon o općem upravnom postupku
 - Zakon o fiskalnoj odgovornosti
 - Pravilnik o proračunskom računovodstvu i računskom planu
 - Uredba o kriterijima, mjerilima i postupku za odgodu plaćanja, obročnu otplatu duga te prodaju, otpis ili djelomičan otpis potraživanja
 - Zakon o turističkom i ostalom građevinskom zemljištu neprocijenjenom u postupku pretvorbe i privatizacije
 - Zakon o državnoj izmjeri i katastru nekretnina
 - Zakon o komunalnom gospodarstvu
 - Pravilnik o načinu utvrđivanja obujma građevine za obračun komunalnog doprinosa
 - Zakon o koncesijama
 - Zakon o javnoj nabavi
 - Zakon o zaštiti i spašavanju
 - Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima
 - Zakon o izvlaštenju

Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine

Ovršni zakon

Zakon o najmu stanova

Zakon o zakupu i prodaji poslovnih prostora

Zakon o poljoprivrednom zemljištu

Obiteljski zakon

Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe; Zakon o lokalnim izborima

Zakon o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj samoupravi

Zakon o plaćama u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi

Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Zakon o vatrogastvu

Zakon o grobljima

Zakon o zaštiti od elementarnih nepogoda

Zakon o naseljima

Pravilnik o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova

Uredba o određivanju zahvata u prostoru i građevina za koje ministarstvo izdaje lokacijsku i /ili građevinsku dozvolu

Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti

Pravilnik o mjerama zaštite od elementarnih nepogoda i ratnih opasnosti u prostornom planiranju i uređivanju prostora

Pravilnik o kriterijima za određivanje gradova i naseljenih mjesta u kojima se moraju graditi skloništa i drugi objekti za zaštitu

Pravilnik o metodologiji za izradu procjena ugroženosti i planova zaštite i spašavanja

Pravilnik o graničnim vrijednostima emisija otpadnih voda

Pravilnik o osnovnim uvjetima kojima javne ceste izvan naselja i njihovi elementi moraju udovoljavati sa stajališta sigurnosti prometa

Zakon o vodama

Zakon o financiranju vodnog gospodarstva

Zakon o zaštiti od buke

Zakon o poljoprivrednom zemljištu

Pravilnik o mjerilima za utvrđivanje osobito vrijednog obradivog (P1) i vrijednog obradivog (P2) poljoprivrednog zemljišta

[Pravilnik o graničnim vrijednostima emisija otpadnih voda \(NN 87/10\)](#)

Prekršajni zakon

Pravilnik o autobusnim stajalištima

Pravilnik o korištenju cestovnog zemljišta i obavljanju pratećih djelatnosti

Pravilnik o kriterijima za određivanje namjene pojedinog dijela luke otvorene za javni promet županijskog i lokalnog značaja

Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma

Pravilnik o vrstama morskih plaža i uvjetima koje moraju zadovoljavati

Zakon o naplati poreznog duga fizičkih osoba

Opći porezni zakon

Zakon o društveno poticanoj stanogradnji

Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama

a. Uredba o naknadi za zadržavanje nezakonito izgrađene zgrade u prostoru

Pravilnik o jednostavnim građevinama i radovima

Zakon o postupanju i uvjetima gradnje radi poticanja ulaganja

Zakon o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji

Pravilnik o uvjetima i mjerilima za davanje suglasnosti za obavljanje stručnih poslova prostornog uređenja

Pravilnik o razvrstavanju građevina u skupine po zahtjevanosti mjera zaštite od požara

Pravilnik o razvrstavanju građevina, građevinskih dijelova i prostora u kategorije ugroženosti od požara

Zakon o uređivanju imovinskopravnih odnosa u svrhu izgradnje infrastrukturnih građevina

Zakon obveznim odnosima

Zakon o trgovini

Zakon o zaštiti potrošača

Zakon o trgovačkim društvima

Zakon o prostornom uređenju i gradnji

Zakon o radu

Opći porezni zakon

Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma

Zakon o trgovačkim društvima

Zakon o sustavu unutarnjih financijskih kontrola

a. Pravilnik o unutarnjoj reviziji korisnika proračuna

Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti

2.2. PRORAČUN GRADA LABINA

1. Proračun Grada Labina za 2015. godinu s projekcijama za 2016. i 2017. godinu.pdf (cca 71.000.000)
2. Proračun za 2015. godinu s projekcijama za 2016. i 2017. godinu - opći dio.pdf.pdf
3. Proračun za 2015. godinu s projekcijama za 2016. i 2017. godinu- posebni dio.pdf
4. Plan razvojnih programa za 2015. godinu.pdf
5. Proračun za 2015. godinu - opisni dio.pdf
6. Odluka o izvršavanju Proračuna Grada Labina za 2015.pdf.
<http://www.labin.hr/node/6608>
7. Obrazac ulaganja iz proračuna Grada labina za mlade (Grad Labin)

2.3. STRATEŠKI PLANOVI

1. Projekt ukupnog razvoja Grada Labina,
<http://www.labin.hr/sites/default/files/Projekt%20ukupnog%20razvoja%20Grada%20Labina.pdf>, 2.1.2015.
2. Lokalna razvojna strategija LAG-a Istočna Istra, <http://www.labin.hr/node/4948>

2.4 PROJEKTI GRADA

1. Izjava o politici energetske učinkovitosti.pdf
2. Zaključak o sustavnom gospodarenju energijom SGE.pdf
3. Pismo namjere.JPG
4. Greenbuilding letak.pdf
5. Greenbuilding program.pdf
6. Greenbuilding status.pdf, <http://www.labin.hr/node/285>, 2.2.2015.

7. Projekti u pripremi, <http://www.labin.hr/node/286>, 2.2.2015.

3. DOKUMENTI I DRUGI IZVORI PREMA PODRUČJIMA DJELOVANJA ZA MLADE

3.1. Poduzetništvo i zapošljavanje: (indikator 1. Neformalno osposobljavanje, indikator 1. Youth training...)

3.1.1. Mjere i programi poticaja gospodarstva:

1. Mjere poticaja gospodarstvu., <http://www.labin.hr/node/4728>, 2.1.2015.
2. Program jačanja gospodarstva za 2015. godinu sa projekcijom za 2016. i 2017. godinu, <http://www.labin.hr/sites/default/files/Program%20jačanja%20gospodarstva%202015..pdf>, 1.2.2015.
3. Pokretanja poslovnog subjekta, <http://www.labin.hr/node/270>, 2.2.2015.
4. Poduzetničke zone, <http://www.labin.hr/node/556>, 2.2.2015.
5. Poduzetnički inkubator Labin, <http://www.labin.hr/node/268>, 2.2.2015.
6. Odluka o uvjetima za poticanje poduzetništva, <http://www.labin.hr/sites/default/files/Odluka%20o%20uvjetima%20za%20poticanje%20poduzetništva.pdf>, 2.2.2015.
7. Statistički bilteni, <http://www.labin.hr/node/2481>, 2.2.2015.
8. Podaci o nezaposlenosti mladih Labina (HZZZ)

3.1.2. Poslovni prostori:

1. Odluka o zonama za određivanje zakupa poslovnog prostora.pdf
2. Odluka o izmjeni Odluke o zonama za određivanje zakupa poslovnog prostora u Gradu Labinu_0.pdf,
3. Odluka o izmjeni Odluke o zonama za određivanje zakupa poslovnog prostora_1.pdf,
4. Odluka o deficitarnim djelatnostima.pdf.
5. Odluka o uvjetima i postupku natječaja za davanje u zakup poslovnih prostora.pdf
6. Odluka o dopuni odluke o uvjetima i postupku natječaja za davanje u zakup poslovnog prostora.pdf, <http://www.labin.hr/node/269>, 2.2.2015. <http://www.labin.hr/node/550>, 2.2.2015.

3.1.3. Drugo:

1. Javna vatrogasna postrojba, <http://www.jvp-labin.hr>

3.2. Kultura (pristup kulturi i stvaralaštvo): (indikator 1. ne formalno obrazovanje, ind. 2. Youth training)

1. Gradska knjižnica, <http://www.gk-labin.hr>, 2.2.2015.
2. Kulturni program pod pokroviteljstvom Grada Labina 2013 .pdf
3. KULTURNA STRATEGIJA GRADA LABINA 2014-2019..pdf, <http://www.labin.hr/sites/default/files/KULTURNA%20STRATEGIJA%20GRADA%20LABINA%202014-2019..pdf>, 2.1.2015.

4. PRAVILNIK o postupku vrednovanja i donošenju Programa javnih potreba u kulturi.pdf, http://www.labin.hr/sites/default/files/PRAVILNIK%20o%20postupku%20vrednova%20i%20donošenju%20Programa%20javnih%20potreba%20u%20kulturi_0.pdf, 2.2.2015.
5. Kulturni program pod pokroviteljstvom Grada Labina za 2014. godinu i projekcija za 2015. i 2016. godinu_0.pdf http://www.labin.hr/sites/default/files/Kulturni%20program%20pod%20pokroviteljstvom%20Grada%20Labina%20za%202014.%20godinu%20i%20projekcija%20za%202015.%20i%202016.%20godinu_0_0.pdf, , 2.2.2015.
6. PRVE izmjene i dopune Kulturnog programa za 2014 pdf, <http://www.labin.hr/node/216>, 2.1.2015.
7. Narodni muzej, <http://www.labin.hr/node/304>, 2.1.2015.
8. Gradska galerija, <http://www.labin.hr/node/305>,
9. Mediteranski kiparski simpozij, <http://www.labin.hr/node/306>
10. Gradski orkestar, <http://www.labin.hr/node/307>
11. Gradski zborovi, <http://www.labin.hr/node/308>
12. Labinjonska kompanija domoća folšarija, <http://www.labin.hr/node/309>
13. Udruge u kulturi, <http://www.labin.hr/sites/default/files/Udruge%20u%20kulturi.pdf>

3.2.1. Projekti u kulturi:

14. Labin Art Republika, <http://www.labin-art-republika.com/en/>
15. Labin Art Express, <http://www.lae.hr>
16. Klub mladih «Klub 21» u sklopu KuC-a „Lamparna“, Klub 21, <http://www.club21.novilabin.org>
17. Strateški plan Labin Art Expressa 2014. – 2020. <http://www.club21.novilabin.org/wp-content/uploads/2014/11/L.A.E.-strateški-plan-2014.-2019.pdf>, 2.2.2015.
18. PRAVILNIK O RADU UDRUGE „LABIN ART EXPRESS XXI“, http://www.club21.novilabin.org/wpcontent/uploads/2014/03/L.A.E._pravilnik-o-radu.pdf,

3.3. Obrazovanje i osposobljavanje mladih (odgoj i obrazovanje, indikatori 1. Neformalno obrazovanje, ind. 2. Youth training):

Općenito: Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju
 Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi
 Zakon o sportu

1. Predškolski odgoj – Dječji vrtići, <http://www.labin.hr/node/214>, 2.2.2015.
2. Katalog informacija Dječjeg vrtića Pjerina Verbanac.pdf
3. Odluka o ustroju kataloga informacija.pdf
4. Odluka o ekonomskoj cijeni programa Dječjeg vrtića za 2013. godinu .pdf
5. Pravilnik o upisu djece u Dječji vrtić.pdf
6. Prijava za upis 2014.pdf, <http://www.labin.hr/node/214>, 15.1.2015.
7. Osnovne škole, <http://www.labin.hr/node/313>, 15.1.2015.
8. Osnovna škola Ivo Lola Ribar, <http://www.os-ilribar-labin.skole.hr>, 2.1.2015.
9. Osnovna škola M. Vlačića, <http://www.os-mvlacica-labin.skole.hr>, 2.2.2015.
10. Centar za odgoj i obrazovanje Liče Faraguna
11. Srednješkolstvo, <http://www.labin.hr/node/314>

12. Srednja škola mate Blažine labin, <http://www.ssmb.hr>, 2.2.2015.
13. Školski razvojni plan i Program prevencije rizičnih ponašanja učenika "Koracima prjeteljstva do smanjivanja vršnjačkog nasilja", http://www.ssmb.hr/libraries/0000/7081/RAZVOJNI_PLAN-_-_Labin.pdf, 2.2.2015.

3.3.1. Stipendiranje

1. Odluka o bodovanju deficitarnih zanimanja za 2009-2010.pdf
2. Rješenje o imenovanju Povjerenstva za stipendije.pdf
3. Pravilnik o stipendiranju - pročišćeni tekst 2012.pdf
4. Pravilnik o stipendiranju učenika i studenata Grada Labina.pdf
5. Odluka o izmjeni Odluke o visini i broju stipendija u 2014-2015. godini.pdf
6. Odluka o bodovanju deficitarnih zanimanja.pdf
7. Odluka o Bodovnoj listi studeni I. godina 2014.pdf
8. Odluka o Bodovnoj listi studeni I. godina - deficitarni 2014.pdf
9. Odluka o Bodovnoj listi studeni II-VI. godina 2014.pdf
10. Odluka o Bodovnoj listi studeni II-VI. godina - deficitarni 2014.pdf
11. Odluka o Bodovnoj listi učenici 2014.pdf, <http://www.labin.hr/node/501>, 2.2.2105.

3.3.2. Cjeloživotno učenje i osposobljavanje:

1. Pučko otvoreno učilište <http://www.labin.hr/node/264> i <http://www.uciliste-labin.hr>, 2.1.2015.

3.4 Zdravlje i blagostanje, sport (indikator 1 neformalno obrazovanje, ind. 2. Youth training)

Općenito: Zakon o zdravstvenoj zaštiti

1. Zdravstvo: <http://www.labin.hr/node/614>, 2.1.2015.
2. Labin Zdravi grad, <http://www.labin-zdravi-grad.hr>, 2.1.
3. Slika zdravlja Grada Labina (2009) <http://www.labin.hr/sites/default/files/Slika%20zdravlja%20Grada%20Labina.pdf>

3.4.1. Sport

4. PROGRAM javnih potreba u sportu za 2012. godinu i projekcija za 2013. i 2014. godinu.pdf
5. PRVE IZMJENE i DOPUNE PROGRAMA JAVNIH POTREBA U SPORTU 2014 .pdf, <http://www.labin.hr/node/218>
6. Savez sportova Grada Labina, <http://www.ssglabin.hr>, 2.2.2015.
7. Financijski plan SSGL za 2015.
8. Prezentacija stanja sportske infrastrukture (SSGL)
9. ODLUKA o izmjeni Pravilnika o sufinanciranju prijevoza sportasa na sluzbena natjecanja

3.5. Društveno uključivanje: (indikator 1. neformlano obrazovanje, ind. 2. Youth trainig)

Općenito:

Zakon o socijalnoj skrbi i dr.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

[Nacionalna strategija prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine](#)

Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji od 2011. godine do 2016. godine

Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2006. do 2012.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima

[Pravilnik o radu stručnih suradnika izvanpravne struke na poslovima delinkvencije mladih i kaznenopravne zaštite djece u državnim odvjetništvima i na sudovima](#)

Zakon o Hrvatskom Crvenom Križu

3.5.1. Odluke o socijalnoj skrbi:

1. Socijalni program Grada Labina za 2013. s projekcijama za 2014. i 2015.pdf
2. Prve izmjene Socijalnog programa Grada Labina za 2013.pdf
3. Socijalni program za 2014 godinu i projekcija za 2015 i 2016.pdf
4. Socijalni program Grada Labina za 2015. godinu sa projekcijom za 2016. i 2017. godinu.pdf
5. Izvršenje Socijalnog programa i Zdravog grada za 1-6. mjesec 2014., UO lokanu samupravu
6. Izvršenje Socijalnog programa i Zdravog grada za 2013. Godinu, UO
7. Odluka o korištenju zdravstvene njege i pomoći u kući.pdf
8. Odluka o ostvarivanju prava na besplatnu marendu.pdf
9. Odluka za besplatno korištenje prehrane za dojenčad.pdf
10. Odluka o izmjeni Odluke za besplatno korištenje prehrane za dojenčad.pdf
11. Odluka o ostvarivanju prava na novčanu pomoć za opremu za novorođenčad.pdf
12. ODLUKA o subvenciji troškova smještaja u jaslice i dječji vrtić.pdf
13. Odluka o izmjeni odluke o subvenciji troškova smještaja u jaslice i dječji vrtić.pdf
14. Odluka o ostvarivanju prava na subvenciju produženog boravka u osnovnim školama.pdf
15. Odluka o izmjeni Odluke o ostvarivanju prava na subvencioniranje troškova produženog boravka u osnovnim školama.pdf
16. Odluka o korištenju besplatnih udžbenika za školsku godinu 2013-2014.pdf
17. Odluka o pomoći za nabavu šk. pribora za školsku godinu 2013-2014.pdf
18. ODLUKA o pomoći za podmirenje troškova stanovanja_1.pdf, <http://www.labin.hr/node/576/popup>, 2.1.2015.
19. Udruga u socijalnoj skrbi i zdravstvu, http://www.labin.hr/sites/default/files/Udruga%20u%20socijali%20i%20zdravstvu_1.pdf
20. Zavod za javno zdravstvo IŽ, Godišnje izvješće za 2013. Godinu, Socio- ekonomski pokazatelji (nezaposlenost), http://www.zzjiz.hr/uploads/media/2013_10.pdf, 2.2.2015.
21. Zavod za javno zdravstvo IŽ, Godišnje izvješće za 2013. Godinu, Kronične nezarazne bolesti...http://www.zzjiz.hr/uploads/media/2013_5.pdf

22. Rezultati istraživanja Kako si? Su0160 Mate Blau017Eine Labin (rizična ponašanja srednjoškolaca)
23. Istraživački izvještaj UR KPK
24. Rezultati istraživanja projekt "Osnažimo pravo djeteta da bude sigurno"

3.5.2. Vijeće za komunalnu prevenciju:

1. Odluka o osnivanju Vijeća za komunalnu prevenciju, http://www.labin.hr/sites/default/files/ODLUKA%20o%20osnivanju%20Vijeća%20za%20komunalnu%20prevenciju%202014_0.pdf,
2. Studija sigurnosti u Labinu, http://www.labin.hr/sites/default/files/Stanje%20sigurnosti%20na%20podrucju%200Grada%20Labina%20tijekom%202009.%20godine_0.pdf,
3. Područja djelovanja za 2014. Godinu, <http://www.labin.hr/sites/default/files/PODRUČJA%20DJELOVANJA%20ZA%202014%20-%20vijeće%20za%20komunalnu%20prevenciju.pdf>

3.6. Sudjelovanje i djelovanje mladih: (ind. 1. Neformlano obrazovanje, ind 2. Yotuh training)

1. Povelja o suradnji Grada Labina i nevladinog neprofitnog sektora
2. Ostale udruge, http://www.labin.hr/sites/default/files/Ostale%20udruge_1.pdf
3. Gradsko vijeće mladih, <http://www.labin-zdravi-grad.hr>,
4. Gradska vijeća mladih – OŠ M.Vlačića, <http://www.labin-zdravi-grad.hr/index.php/izbornik-gradsko-vijece-mladih/gradsko-vijece-osnovne-skole-matije-vlacica>,
5. OŠ I.L.Ribar - <http://www.labin-zdravi-grad.hr/index.php/izbornik-gradsko-vijece-mladih/gradsko-vijece-osnovne-skole-ivo-lola-ribar>
6. SŠ M.Blažine - <http://www.labin-zdravi-grad.hr/index.php/izbornik-gradsko-vijece-mladih/gradsko-vijece-srednje-skole-mate-blazine>
7. **Savjet mladih Grada Labina**, <http://www.labin.hr/node/247>
8. Odluka o osnivanju Savjeta mladih Grada Labina, http://www.labin.hr/sites/default/files/Odluka%20o%20osnivanju%20Savjeta%20mladih_0.pdf
9. Odluka o osnivanju savjeta mladih Labina, <http://www.labin.hr/sites/default/files/Odluka%20o%20osnivanju%20Savjeta%20mladih%202014.pdf>
10. Program rada savjeta mladih Labina za 2015. godinu, <http://gradskiportal.multilink.hr/sites/default/files/sn%20br%2013%20-%202014.pdf>
11. Poslovnik o radu Savjeta mladih Grada Labina, <http://www.labin.hr/node/247>
12. Program rada Savjeta mladih za 2010 godinu.pdf.
13. Program rada Savjeta mladih za 2011 godinu.pdf.
14. Program rada Savjeta mladih za 2012 godinu.pdf
15. Program rada Savjeta mladih za 2013 godinu.pdf
16. Program rada savjeta mladih za 2014. godinu
- Zapisnici sa sjednica Savjeta mladih Grada Labina
1. ZAPISNIK sa 1. sjednice Savjeta mladih od 13 kolovoza 2012.pdf
2. ZAPISNIK sa 2. sjednice Savjeta mladih od 02 listopada 2012.pdf

3. ZAPISNIK sa 3. sjednice Savjeta mladih od 15 listopada 2012.pdf
4. ZAPISNIK sa 4. sjednice Savjeta mladih od 10 prosinca 2012.pdf
5. ZAPISNIK sa 5. sjednice Savjeta mladih od 25 siječnja 2013.pdf
6. ZAPISNIK sa 6. sjednice Savjeta mladih od 08 ožujka 2013.pdf
7. ZAPISNIK sa 7. sjednice Savjeta mladih od 10 srpnja 2013.pdf
8. ZAPISNIK sa 8. sjednice Savjeta mladih od 19 kolovoza 2013.pdf
9. ZAPISNIK sa 9. sjednice Savjeta mladih od 25 listopada 2013.pdf
10. ZAPISNIK sa 10. sjednice Savjeta mladih od 06 prosinca 2013.pdf
11. ZAPISNIK sa 11. sjednice Savjeta mladih od 20 prosinca 2013.pdf
12. ZAPISNIK sa 12. sjednice Savjeta mladih od 30 prosinca 2013.pdf
13. ZAPISNIK sa 13. sjednice Savjeta mladih od 17. siječnja 2014..pdf
14. ZAPISNIK sa 14. sjednice Savjeta mladih od 03. veljače 2014..pdf ,
<http://www.labin.hr/node/5757>

3.7 Udruge mladih i za mlade, razni dokumenti o mladima: (ind. 1. neformalno obrazovanje, ind. 2. Youth training)

1. Alfa Albona, Analiza potreba za informiranjem mladih Labina, <http://www.alfa-albona.hr/dokumenti/Infocentar-analiza.pdf>, 2.2.2015.
2. Alfa Albona, Studija za mlade Labina, Studija_final_all_pages-pdf.
3. OBRAZAC ZA OPISNI IZVJEŠTAJ PROVEDBE PROJEKTA - 2A klubovi za mlade-1_Centar za mlade Labin-1
4. OBRAZAC ZA OPISNI IZVJEŠTAJ PROVEDBE PROJEKTA - 2A klubovi za mlade.docStudija za mlade labina,
5. Izvješće o radu Alfa Albona za 2013. Godinu
6. Podaci ALFA ALBONA nezapolenost.pdf
7. Dopis za udruge Labin

Napomena: Lista indikatora za analizu/procjenu politika za mlade, putokazi za kreiranje politike za mlade: (EU Youth forum) koji su obuhvaćeni analizom:

1. **neformalno obrazovanje (osposobljavanje)** – kakve su prilike za neformalno obrazovanje (izvan formalnog sustava), u udrugama mladih, klubovima za mlade – postoji ali ih treba osposobiti i približiti mladima
2. **youth training policy** - strukturiranje nevladinog sektora (educirani i osposobljeni treneri i voditelji za mlade)?
3. **pravna regulacija sudjelovanja mladih** – postoji
4. **proračun za mlade, ulaganja za mlade** - kako bi se osiguralo povećane gornjih indikatora, treba osiguravati sredstva za aktivnosti mladih i za mlade, projekti mladih, koje mladi sami organiziraju, sastanci, susreti i dr. (ne patronizirane aktivnosti) – najveći nedostatak
5. **politika informiranja mladih** – na način koji se osigurava dostupnost informacija mlade, razni načini koji mladima osiguravaju da aktivno sudjeluju u prijenosu informacija – (radio emisija, info centar za mlade..očito nedovoljno, naći način kako informirati mlade, na webu grada potpuno nevidljivi)
6. **primjena na različitim razinama** – ne samo na nacionalnoj razini, važno na lokalnoj razini (nacionalni program za mlade – lokalni program za mlade)
7. **istraživanje potreba mladih** – na činjenicama, uključujući koliko pojedine dosadašnje mjere ispunjavanju i zadovoljavaju potrebe – evaluacije i praćenje (ne?)
8. **sudjelovanje** – osnovni proces je kako što više uključiti mlade u zajednicu, a posebno u procese političkog odlučivanja – bez uključivanja mladih, no ne na pratonizirajući način, nego stvarno, nema pomaka, sve mjere su beskorisne

9. **međusektorska suradnja**- svi UO međusobno i sa svim ustanovam i društvenim institucijama na razini grada, institucije trebaju surađivati
10. **inovacije** – nova rješenja, stvoriti poticajno okruženje za mlade za rješavanje problema, novi pristup
11. **savjetodavna tijela** – mladi u svim procesima odlučivanja (od planiranja do realizacije).

PREDSJEDNIK
Gradskog vijeća
Valter Poropat

